

Acta Iuridica Olomucensia

Vědecký časopis právníký | Journal for Legal Research

2012 | Vol. 7 | Supplementum

[téma čísla: právo duševního vlastnictví – sekce
práva duševního vlastnictví mezinárodní vědecké
konference Olomoucké právníké dny 2012]

Univerzita Palackého v Olomouci

Právníká fakulta

* * *

Palacký University, Olomouc

Faculty of Law

Czech Republic

Elektronicky archivováno | Electronically archived at:

Central and Eastern European Online Library

<http://www.ceeol.com/>

Dvakrát ročně vydává Univerzita Palackého v Olomouci, se sídlem v Olomouci, Křížkovského 8, IČ 61989592.

Ročník VII, 2012, supplementum. Toto číslo vyšlo v Olomouci 30. prosince 2012. Ev. č. period, tisku: MK E 15579.

Cena 120 Kč (zahrnuje jeden výtisk čísla, poštovné a balné). Předplatné na 1 rok (2 řádná čísla + speciální čísla): 300 Kč (zahrnuje jeden výtisk každého čísla, poštovné a balné). Předplatné na 2 roky (4 řádná čísla + speciální čísla): 600 Kč (zahrnuje jeden výtisk každého čísla, poštovné a balné).

Objednávky předplatného nebo jednotlivých čísel přijímá redakce. Objednávky inzerce přijímá redakce.

Published twice a year by Palacký University, Olomouc, Czech Republic, Křížkovského 8, IdN 61989592.

Volume VII, 2012, supplement. This number was issued in Olomouc in December 2012. Evidence number of periodicals: MK E 15579.

Price 120 CZK. Subscription fee for 2 issues (one volume) is 300 CZK. Subscription fee for 4 issues (two volumes) is 600 CZK. Postal charges included.

Subscription orders and advertisements should be sent to the address of editor's office.

Šéfredaktor | Editor in Chief:

JUDr. Ondřej Hamulák

Členové RR | Members of Editorial Board:

JUDr. PhDr. Marek Antoš, Ph.D. | Prof. JUDr. Vladislav David, DrSc., Dr.h.c. | Prof. JUDr. Josef Fiala, CSc. | JUDr. PhDr. Tomáš Gábriš, PhD., MA | Doc. JUDr. Daniela Gregušová, CSc. | Doc. JUDr. Petr Hlavsa, CSc. | Prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc. | Prof. JUDr. Jan Hurdík, CSc. | Doc. JUDr. Juraj Jankuv, PhD. | Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc. | Doc. JUDr. Jiří Jirásek, CSc. | Prof. Tanel Kerikmäe, LL.M., LL.Lic., Ph.D. | Doc. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D. | Prof. JUDr. Karel Marek, CSc. | Prof. nadzw. dr. hab. Krzysztof Skotnicki | JUDr. PhDr. Miroslav Slašťan, PhD. | Prof. JUDr. Vladimír Sládeček, DrSc. | Ass.-Prof. Dr. iur Armin Stolz | Doc. JUDr. Naděžda Šišková, Ph.D. | Prof. JUDr. Ján Švidroň, CSc. | Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc. | Donald E. deKieffer (†)

Adresa redakce | Address of editor's office: Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, redakce Acta iuridica olomucensia, tř. 17. listopadu 8, 771 11 Olomouc, Česká republika. Email: redakce.airo@upol.cz. tel.: +420 585 637 635, fax: +420 585 637 506.

© Univerzita Palackého, 2012. ISSN 1801-0288

Obsah | Contents

Medzigeneračný pohľad na vývoj práva duševného vlastníctva v československej vedeckej spolupráci Ján Švidroň	7
Práva k zvukovým a k zvukovo-obrazovým záznamom umeleckých výkonov vo svetle komparácie príslušnej právnej úpravy v slovenskom a českom Autorskom zákone Norbert Adamov.....	13
Umelecké diela v peňaženke – peniaze ako predmet autorskoprávnych vzťahov Silvia Lattová.....	29
„Nech sa páči, ponúknite sa“ – Otázky uplatniteľnosti doktríny unikátneho zariadenia na práva na predmety duševného vlastníctva Barbora Králičková.....	45
Ochranné známky s dobrým jménem v judikatuře Soudního dvora Evropské unie Radim Charvát.....	51
Význam a posuzování vynálezecké činnosti Petr Novotný	63
Autorské právo a svoboda projevu Petr Prchal	73
Tradiční názvy a označení zeměpisných údajů Michal Černý	83
Právní hodnocení průmyslového vzoru Ivo Telec.....	117
Manažérske rozhodovanie a porušovanie práv duševného vlastníctva Václav Sedláček	137
Filozofia a právo duševného vlastníctva Marián Kropaj.....	163

Poslání a struktura časopisu

Acta Iuridica Olomucensia (AIO) jsou recenzovaným odborným právnickým periodikem vydávaným Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci. Posláním časopisu je přispět k prohloubení odborného diskurzu v oblasti právní teorie a rovněž nabídnout řešení problematických otázek vzešlých z právní praxe. AIO jsou multioborovým právnickým časopisem pokrývajícím problematiku všech disciplin jurisprudence a všech právnických profesí. Cílem redakce, která ctí pluralitu názorů, je vytvořit otevřený prostor pro prezentaci výstupů vědeckých bádání autorů. Redakce přijímá v českém, slovenském a anglickém jazyce. Časopis je standardně strukturován na následující části:

Odborné články: Jedná se o vědecké práce psané v českém, slovenském nebo anglickém jazyce vycházející z originální výzkumné činnosti autora nebo kolektivu autorů, které jsou vnitřně členěny (hypotéza – rozbor problematiky – závěry), reflektují dosavadní stav vědeckého poznání v oblasti a relevantní literaturu z oboru. Práce jsou doplněny o poznámkový aparát a obsahují obvyklé množství citací. Povinnou součástí článku je abstrakt a seznam klíčových slov v jazyce práce a v anglickém jazyce. Standardní rozsah je minimálně 18.000 znaků (10 normostran).

Diskuze, názory a komentáře: Jedná se o kratší originální vědecké práce prezentující individuální náhled autora nebo autorského kolektivu na vybrané otázky právní teorie a právní praxe. Jejich text je vnitřně strukturován, dostatečným způsobem reflektuje názory doktríny a je obvykle doplněn poznámkovým aparátem. Standardní rozsah je do 18.000 znaků (10 normostran).

Recenze a anotace: Část věnovaná recenzím odborných publikací českých, slovenských i zahraničních autorů představující individuální náhled recententa na odbornou kvalitu, originalitu a přínos posuzované publikace.

Informace: Část obsahující informace o minulých a budoucích vědeckých akcích, konferencích a projektech.

The aim and structure of journal

Acta Iuridica Olomucensia (AIO) is a scholarly peer-reviewed legal journal issued by the Faculty of Law, Palacký University in Olomouc, Czech Republic. AIO is multidisciplinary legal journal covering issues of all legal disciplines and problems of all legal professions. The aim of editors that respects the pluralism of opinions is to create open space for the presentation of the outputs of scientific research of the authors. AIO publishes contributions in Czech, Slovak and English language. The journal is commonly structured into the following sections:

Research articles: This is a scholarly work written in Czech, Slovak or English language based on original research activity of author or team of authors, which is internally divided (hypothesis – an analysis of issue – conclusions), reflects the current state of scientific knowledge and research outcomes in the particular field and relevant literature in this field. The work is supplemented by footnotes and contains the usual number of citations. The usual extent of scientific article is at least 18.000 characters (10 pages). Abstract and list of keywords in language of article and in English is required mandatorily.

Discussion, opinions and commentaries: This is a shorter original scientific paper presenting the individual view of author or team of authors on selected issues of legal theory or practice. This text is also internally structured, adequately reflects the views of doctrine and is usually accompanied by footnotes. The usual extent is up to 18.000 characters (10 pages).

Reviews and annotations: This section contains reviews of publications of Czech, Slovak and foreign experts representing individual evaluation of professional quality, originality and impact of the reviewed publication on the discourse in the particular legal field.

Information: This section contains information about past and future scientific events, conferences and projects.

MEDZIGENERAČNÝ POHĽAD NA VÝVOJ PRÁVA DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA V ČESKO- SLOVENSKEJ VEDECKEJ SPOLUPRÁCI

Ján Švidroň¹

Vážené kolegyně, vážení kolegovia, milí priatelia,

predovšetkým chcem vyjadriť svoje poďakovanie za pozvanie na Olomoucké právnické dni a zaradenie v ich programe do sekcie venovanej právu duševného vlastníctva. Sú to práve dve desaťročia, čo pri rozvíjaní tohto odboru úzko spolupracujem vo vedeckej i v pedagogickej rovine v Českej republike najmä s prof. Ivom Telecom. Chcem preto využiť túto príležitosť na skromnú rekapituláciu výsledkov dosiahnutých na tomto poli, ako ich vnímam našimi generačnými očami. Hoci história spolupráce vedy práva duševného vlastníctva v Slovenskej republike a v Českej republike je už pomerne ucelene spracovaná, naďalej vnímam, že záujemcovia o túto zaujímavú, všadeprítomnú a mimoriadne dynamickú oblasť práva v teórii i v právnej praxi z mladšej generácie sa orientujú skôr na nové aktuálne otázky platného práva ako na právnohistorické aspekty nášho odboru, čo neprekvapuje. Ešte menšiu pozornosť venujú právu duševného vlastníctva školení právni historici. Ale do výskumu aj každej pozitívnoprávnej disciplíny by mala patriť tiež historická metóda so zameraním na danú špecializovanú oblasť. Možno konštatovať, že v oblasti práva duševného vlastníctva, hoci pred rokom 1989 u nás aj pod inými pomenovaniami tohto predmetu, má naozaj hlbokú a bohatú tradíciu, na ktorú nadväzujeme.

Nechcem opakovať historické fakty, ktoré som konkretizoval a sumarizoval inde. Ale práve aj na základe svojich nedávnych „sumarizácií“ týkajúcich sa vývoja práva duševného vlastníctva najskôr v spoločnom česko-slovenskom štáte, od roku 1993 samostatne v Slovenskej republike a v Českej republike, ale naďalej v kontinuite našej vedeckej spolupráce² – rád by som zvýraznil najmä

1 Prof. JUDr. Ján Š v i d r o ň, CSc., riaditeľ Ústavu štátu a práva SAV. Príspevok bol pripravený na základe pozvania pre sekcii práva duševného vlastníctva Olomouckých právnických dní, ktoré sa konali na Právnickej fakulte Palackého univerzity v Olomouci v dňoch 24. a 25. 5. 2012.

Téma tohto príspevku je súčasťou výskumného projektu Ústavu štátu a práva SAV, podporeného zmluvou APVV 0340-10 „Právo v dynamike spoločenského vývoja a jeho teoretické reflexie“.

2 Zo svojich nových publikácií spomeniem ŠVIDROŇ, J. Právnohistorické a právnoteoretické základy práva duševného vlastníctva a jeho miesto v systéme slovenského práva. In ŠVIDROŇ, J., ADAMOVIČ, Z., NÁVRAT, M., ŠKREKO, A. Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva. Bratislava: Veda, 2009; ŠVIDROŇ, J. Nové výzvy pred právnou vedou na základe porovnania chceného v roku 1989 a dosiahnutého v roku 2011. In Právny obzor, 2011, č. 3 s ďalšími bibliografickými odkazmi; uverejnený aj na: www.usap.sav.sk/index.php?id=svidron

isté kontrasty. Avšak nemám pod tým na mysli prípadné rozdiely medzi samostatným legislatívnym vývojom v oblasti duševného vlastníctva v našich republikách, čo by bola zatiaľ doména skôr komparácie v rovine pozitívneho práva ako záležitosť právnej histórie. Mám tu na mysli rozdiely z hľadiska mojich očakávaní, ktoré som mal, keď som do tejto oblasti práva pred štvrtstoročím odborne vstupoval, vo vzťahu k dosiahnutým výsledkom, ktoré konštatujem dnes. Celkom všeobecne môžem povedať, že niektoré moje očakávania sa naplnili, niektoré nie, pričom je aj veľa toho, k čomu sme dospeli, ale pravou odbornou radosťou ma to nenaplnia.

Vo svojich prácach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva, ale aj všeobecnejšie občianskeho práva, usilujem sa o to, aby sa nezabúdalo, že hoci naša spoločnosť, jej ekonomika i právny poriadok pred rokom 1989 sa rozvíjali radikálne inak ako pred rokom 1948, a zasa po roku 1989 opäť radikálne inak ako v období rokov 1948–1989, oblasť autorského práva, s ním súvisiacich práv a priemyselných práv od vzniku I. Československej republiky nikdy netrpela nedostatkom skvelých vedeckých osobností i problematiky známych praktikov. Je iná otázka, nakoľko v tom ktorom historickom období mohli ovplyvňovať legislatívu a prax v oblasti tvorby a ochrany duševného vlastníctva vedecky relatívne slobodnejšie, alebo boli nútení podriaďiť sa nadiktovaným ideologickým a politicko-mocenským požiadavkám na právnu vedu, legislatívu i aplikačnú právnu prax, resp. nakoľko boli ich nezávislé odborné a vedecké myšlienky vôbec brané do úvahy.

Ale väčšiu alebo menšiu mieru diktátu nad - všeobecne - „slobodou vedeckej tvorby“, aj nadosobitne - „slobodou vedeckej tvorby práva“, možno zrejme konštatovať vo všetkých historických obdobiach, o ktorých tu uvažujeme: či už to bol „diktát ideologický a politicko-mocenský“ alebo „diktát ekonomický“. Nevyvíjajúc ani dnešok, v ktorom sa stretávajú, križujú, a to často vzájomne veľmi protichodne, útočne a nekompromisne, rôzne ekonomické a politické záujmy, rôzne hodnotové hľadiská a na nich sa zakladajúce aj rôzne právno-politické ciele smerované do legislatívy. A následne aj do exekutívy rozhodujúcej pre túto oblasť práva a spoločenskej praxe, teda reálneho ovplyvňovania ďalšieho ekonomického, sociálneho a kultúrneho smerovania a rozvoja spoločnosti prostredníctvom práva a funkčných právnych inštitúcií.

Tieto ciele sa dnes sotva realizujú v ústavnom volebnom a legislatívnom procese len na základe „vedeckých predstáv o dobrom práve“, aké ma tvorí zákonodarný orgán. Javí sa mi to skôr tak, že oveľa viac sa tieto ciele presadzujú na základe hodnotovo aj záujmovovo veľmi rôznorodo orientovaných a aj finančne podporovaných lobistických vplyvov. Z čisto vedeckého hľadiska možno azda povedať „žiaľ“, ale toto hľadisko tiež nemožno absolutizovať, lebo aj veda je len o „hľadaní“. Zásadné rozdiely medzi socialistickým plánovaným, direktívne riadeným hospodárstvom a hospodárskym prostredím slobodného trhu v týchto súvislostiach iste netreba pripomínať, ale práve oni tvoria základný historický kontext témy tohto môjho krátkeho príspevku.

Pokiaľ ide o moje očakávania, ktoré sa naplnili, chcem na prvom mieste uviesť, že vo vedeckej i v pedagogickej činnosti sme dokázali hneď po roku 1989 dostatočne pružne a poučene reagovať na nové výzvy, ktoré pred oblasť autorského práva, s ním súvisiacich práv, priemyselných práv aj súťažného práva nastolil proces ponovembrovej transformácie. odbornej literatúre je zdokumentovaná naša pripravenosť reagovať hneď od začiatku deväťdesiatych rokov na európske a globálne výzvy, ktoré do oblasti práva duševného vlastníctva vniesol pád železnej opony a s ním spojené nové prúdenie vzduchu, resp. aj silných „vetrov“ v ekonomických vzťahoch „Východ-Západ“. V prvom pláne išlo vtedy najmä o plnenie kritérií Európskej dohody o pridružení, zameraných na vstup našich štátov do EÚ, o nové aktivity v rámci WIPO v oblasti autorského práva a s ním súvisiacich práv, ako aj o novú agendu pre oblasť duševného vlastníctva, koncentrovanú v Dohode o obchodných aspektoch duševného vlastníctva (TRIPS), ktorú prinieslo Uruguajské kolo rokovaní o transformácii Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT) na Svetovú obchodnú organizáciu (WTO).³

V týchto hlavných súvislostiach nemožno zabúdať na odbornú a vedeckú podporu plynúcu po páde železnej opony jednosmerne zo „Západu“ na „Východ“, za ktorú sme po štyroch desaťročiach vzájomnej izolácie boli najmä my na „Východe“ spontánne vďační. Hoci dnes, s odstupom takmer štvrtstoročia, netrúfam si tvrdiť, že táto podpora bola nezištná.

Slovenskej republike však vznikla hneď v roku 1993 aj nová, veľmi náročná úloha, ktorú Česká republika v porovnateľnej miere nepociťovala, a tou bolo konštituovanie samostatného Úradu priemyselného vlastníctva SR. Pomoc českých odborníkov pri konštituovaní tohto úradu bola adekvátna náročnosti tejto úlohy, čo treba zdôrazniť predovšetkým z toho hľadiska, že Slovenska republika nemala v prvom období pri jeho kreovaní dostatok špecializovane kvalifikovaných odborníkov pre všetky oblasti priemyselných práv. A čo bolo ešte horšie, vtedajší rozhodujúci politici mali v tom čase len veľmi skromnú predstavu o tom, prečo taký úrad má byť zriadený a aký kľúčový je jeho význam pre národnú ekonomiku a medzinárodnú ekonomickú a vedecko-technickú spoluprácu každého členského štátu Parížskej únie na ochranu priemyselného vlastníctva. Historické príčiny tohto stavu boli v odbornej literatúre objasnené⁴. Ďalšie otázky v európskom rámci sa týkali našej účasti v Európskej patentovej organizácii, ku ktorej došlo neskôr, a podobne aj iných oblastí priemyselného vlastníctva. Je však tiež pravda, že konštituovanie Úradu priemyselného vlastníctva SR prebiehalo pri súčasnom riešení množstva ďalších úloh, ktoré pre obe vlády nástupníckych štátov ČSFR nieslo so sebou ich medzinárodné konštituovanie ako samostatných subjektov medzinárodného práva.

3 Bližšie k týmto otázkam článok renomovaného amerického autora, ktorý bol uverejnený aj v slovenskom preklade: OMAN, R. Budúcnosť duševného vlastníctva po Uruguajskom kole GATT. In Právny obzor, 1994, č. 6.

4 Pozri bibliografický odkaz v pozn. č. 2.

Pre našu spoločnú historickú pamäť chcem tiež zdôrazniť, že spoluprácu medzi českými a slovenskými odborníkmi z oblasti teórie a praxe duševného vlastníctva vo vtedajšom, odborne mimoriadne náročnom a dynamickom období si ja a moji generační druhovia nemôžeme pripomínať bez vyjadrenia úcty aj celkom mimoriadnemu odbornému a organizačnému zariadeniu zosnulého košického kolegu Stanislava Vyparinu. Hneď od roku 1990 nadviazal na predchádzajúcu dlhodobú spoluprácu českých a slovenských odborníkov organizovaním odborných seminárov k rôznym špecializovaným otázkam duševného vlastníctva. V spolupráci s prof. Petrom Vojčíkom iniciovali aj vznik Patentovej knižnice VSŽ v Košiciach, ktorá od roku 1997 začala vydávať odborný časopis Duševné vlastníctvo. Jeho vydávanie neskôr prevzal Úrad priemyselného vlastníctva SR.⁵

Ale asi na prvom mieste dnes treba najmä mladším kolegom v našom odbore pripomenúť z obdobia bezprostredne pred rokom 1989, a potom kontinuálne až po dnešok, nový dôraz v štátoch bývalého „východného bloku“ na základné ľudské práva a slobody, ktorému kliesnila cestu Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe a jej helsinský Záverečný akt z roku 1975. Nás, generačne starších, tento rok posúva aj ešte hlbšie, do šesťdesiatych rokov minulého storočia, v ktorých sa s dôkladnou odbornou znalosťou a angažovanosťou v rovine národného i medzinárodného práva, ale najmä aj v skvelej organizačnej spolupráci českých a slovenských teoretikov i praktikov činných v tejto oblasti, systematicky kladli základy práva duševného vlastníctva aj ako osobitného právneho odboru. Z jeho zakladateľskej generácie spomeniem profesorov pôsobiacich na právnických fakultách – Štefana Lubyho, Karla Knapa, Otta Kunza a doc. Karola Rybárika. Na ich vedecké a pedagogické dielo nadväzujeme aj dnes.

Z mojich najlepších naplnených očakávaní by som po dvadsiatich rokoch svojho pôsobenia v slovenskom právnickom školstve chcel uviesť, že sa výrazne posilnil odborný a vedecký potenciál pre oblasť práva duševného vlastníctva v radoch mladej generácie. Už mnohí z nej dosiahli kvalifikáciu „PhD.“ so špecializovaným zameraním tém svojich dizertačných prác na tento odbor. V Slovenskej republike to umožnilo v roku 2007 aj zriadenie špecializovaného akademického vedeckého pracoviska – Ústavu práva duševného vlastníctva na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave.⁶ Autori z mladej generácie reagujú i na najnovšie výzvy, ktoré sa nastoľujú vo vzťahoch práva duševného vlastníctva a súťažného práva, ktorým sa predtým u nás nevenovala osobitná pozornosť.⁷

5 O histórii jeho vzniku bližšie in Duševné vlastníctvo, 2007, č. 2. Separátnou prílohou tohto čísla je zoznam článkov zo všetkých oblastí duševného vlastníctva, ktoré v ňom boli uverejnené počas prvých 10 rokov jeho vychádzania.

6 Viac o ňom na <http://iuridica.truni.sk/index.php/sk/katedry/ustav-pdv>.

7 Porov. KRÁLIČKOVÁ, B. Úprava vzájomného vzťahu práva duševného vlastníctva a súťažného práva v slovenskom a českom právnom poriadku s dôrazom na oblasť zneužívania dominantného postavenia. In Právny obzor, 94, 2011, č. 6.

Preto s veľkým potešením vnímam, že táto vedecká spolupráca seriózne pokračuje aj na novej generačnej vlně, na ktorej sa riešia už iné úlohy, ako boli tie, ktoré stáli pred predchádzajúcimi generáciami odborníkov v našom odbore. Mladší kolegovia, aj tu prítomní, nadobudli už široké európske i širšie medzinárodné kontakty, skúsenosti, nové poznatky a dokázali sa pod svojím vlastným autorským menom uviesť i do špičkového európskeho aj širšieho medzinárodného povedomia vo vyspelom vedeckom svete. Bude teraz už hlavne na nich, aby právo duševného vlastníctva ďalej rozvíjali nielen v teórii, ale aj svojím vedeckým vplyvom na oblasť legislatívy a exekutívy⁸. A to nielen s právnou odbornosťou, ale na prvom mieste chcem zdôrazniť aj zodpovedné hodnotové a socialno-etické chápanie všetkých podstatných súvislostí, ktoré sú s právom duševného vlastníctva neodlučiteľné späté.⁹

Najnovším syntetizujúcim výsledkom v odbore právo duševného vlastníctva v Slovenskej republike je knižná publikácia, ktorú pripravil kolektív autorov pod vedením prof. Petra Vojčíka.¹⁰

Ale pretože tu chcem sprostredkovať svoj medzigeneračný pohľad nielen pokiaľ ide o moje naplnené, ale aj zatiaľ ešte nenaplnené očakávania, uvediem aspoň najvšeobecnejšími slovami dva hlavné aspekty rozvoja nášho práva duševného vlastníctva po roku 1989, v ktorých ma dosiahnuté praktické výsledky nevelmi tešia. Jeden sa týka oblasti hospodárstva (priemyselného vlastníctva) a druhý oblasti kultúry (literárno-umeleckého vlastníctva).¹¹ Oba však majú spoločného menovateľa, ktorým je podpora našej domácej vedeckej, technickej a umeleckej tvorby a presadzovania sa jej výsledkov v európskych a globálnych medzinárodných hospodárskych a kultúrnych vzťahoch.

8 Medzi vedecké podujatia, ktoré boli zamerané osobitne na podporu mladých vedeckých pracovníkov v odbore právo duševného vlastníctva patria aj dva špecializované vedecké semináre o autorskom práve, ktoré boli zorganizované pod záštitou Ústavu štátu a práva SAV s účasťou slovenských a českých kolegov a sú im venované monotematické čísla časopisu Právny obzor, ktorý tento ústav vydáva:

- Aktuálne úlohy autorského práva v Slovenskej republike a v Českej republike pri vstupe do Európskej únie. Odborní garanti J. Švidroň a I. Telec. In Právny obzor, 2005, č. 2–3;
- Vyváženie záujmov v autorskom práve. Odborní garanti Z. Adamová, I. Telec, J. Švidroň. In Právny obzor, 2010, č. 4.

9 Porov. KROPAJ, M. Úvaha (nielen) o vzťahu hodnôt a práva. In BĀRĀNY, E. a kolektív: Právo a prostredie. Bratislava: Ústav štátu a práva SAV, 2011, s. 239–254.

10 VOJČÍK, P. a kolektív: Právo duševného vlastníctva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 495 s. Ďalšími členmi autorského kolektívu sú mladí vedeckí pracovníci Z. Adamová, R. Bačárová, P. Molnár a E. Szattler.

11 Týmto aspektom sú venované moje dva najnovšie príspevky: ŠVIDROŇ, J. Ľudská túžba po poznaní a aplikácia jej výsledkov pre zdravie človeka na prahu tretieho milénia. In HUMENÍK, I., SZANISZLÓ, I.-M. V. (eds.) Biomedicínsky výskum – právne, eticky, filozoficky. Bratislava: Eurokódex, s. r. o., 2012; ŠVIDROŇ, J. Právne aspekty kultúrneho rozvoja spoločnosti. In Časopis pro právní vědu a prax. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Ročník XIX, č. 4/2011.

V začiatkoch procesu transformácie som si vážne myslel, že nové legislatívne úpravy pre oblasť autorského práva, s ním súvisiacich práv, priemyselných práv, súťažného práva a s tým všetkým spätého aj mediálneho práva, ktoré boli u nás prijaté na základe príslušných článkov Európskej dohody o pridružení, ale aj ďalšie globálne orientované záväzky našich štátov v rámci WIPO, WTO/TRIPS a iné, podporia nielen import do Česka a Slovenska už hotových produktov chránených výlučnými právami na duševné vlastníctvo, ktoré ich zahraniční majitelia „udomácnia“ a exploatujú v našom prostredí, ale podporia predovšetkým českú, moravskú a slovenskú vlastnú kreativitu a exploatáciu jej výsledkov takisto našim zahraničným exportom v rámci vzájomne serióznej európskej a medzinárodnej hospodárskej a kultúrnej spolupráce. V roku 2012 však musím konštatovať, že pomer medzi týmito dvoma stránkami týkajúcimi sa podstaty a zmyslu práva duševného vlastníctva, oproti mojím očakávaniam z roku 1991, keď som týmito otázkam venoval svoju prvú monografiu,¹² vnímam zatiaľ ako veľmi nevyvážený.

To by azda mohla byť i jedna z výziev pre novú generačnú vlnu našich právnych vedcov v tomto odbore.

Prof. JUDr. Ján Švidroň, CSc.

Ústavu štátu a práva SAV

Email: Jan.Svidron@savba.sk

---

12 ŠVIDROŇ, J. Tvorba a právo. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 1991.

**PRÁVA K ZVUKOVÝM A K ZVUKOVO-OBRAZOVÝM
ZÁZNAMOM UMELECKÝCH VÝKONOV VO SVETLE
KOMPARÁCIE PRÍSLUŠNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY
V SLOVENSKOM A ČESKOM AUTORSKOM ZÁKONE¹**

Norbert Adamov

Adamov, Norbert. Práva k zvukovým a k zvukovo-obrazovým záznamom umeleckých výkonov vo svetle komparácie príslušnej právnej úpravy v slovenskom a českom Autorskom zákone. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 13–27.

Anotace:² Článek se zabývá právním porovnáním české a slovenské právní úpravy autorského práva ve vztahu k právům zvukových a zvukově-obrazových záznamů uměleckých výkonů.

Abstract: This article deals with legal comparison of Czech and Slovak legal regulation of copyright in relation to the audio and audio-visual records of artistic performances.

Klíčová slova: Autorské právo, Autorský zákon (České republiky), Autorský zákon (Slovenské republiky), Česko, komparace právní, právo, Slovensko, umělecký výkon, zvukový záznam, zvukově-obrazový záznam.

Keywords: Artistic performance, audio record, audio-visual record, copyright, Copyright Act (Czech Republic), Copyright Act (Slovakia), Czech Republic, law, legal comparison, Slovakia.

---

1 Tento článok bol napísaný v rámci plnenia grantovej úlohy VEGA č. 2/0122/10.

2 *Poznámka redakcie:* Anotace, Abstract, klíčové slova a keywords doplněny redakcí

Tak zvuková ako aj zvukovo-obrazová vedecká dokumentácia predstavuje z hľadiska práva duševného vlastníctva objekty, ktoré možno považovať za záznamy a preto sa k nim nepochybné budú viazať práva zhotoviteľov zvukových, či zvukovo-obrazových záznamov. Technická stránka zaznamenania obsahu tu nie je podstatná. Pre posúdenie otázky, či sa k audiovizuálnej vedeckej dokumentácii viažu aj iné práva z oblasti duševného vlastníctva, treba posúdiť obsah, ktorý je zaznamenaný na nosiči informácií. To znamená, že je potrebné prípad od prípadu skúmať:

- či predmetný záznam nesie znaky autorského diela,
- či ide o záznam prírodných javov alebo ľudskej aktivity,
- či v prípade, ak ide o záznam ľudskej aktivity, ide o takú činnosť na základe ktorej by mohli byť aktéri považovaní za výkonných umelcov, alebo
- či zaznamenaným výkonom výkonného umelca, je interpretované autorské dielo,
- či v prípade, ak ide o záznam ľudskej aktivity, bol tento záznam vyhotovený v súlade s ustanoveniami Občianskeho zákonníka, týkajúcimi sa ochrany osobnosti.

Z dôvodu priestorového obmedzenia sa v tomto článku zameriam len na problematiku audiovizuálnych záznamov, ktoré zobrazujú ľudskú aktivitu vo forme umeleckého výkonu. Ak je teda obsahom zvukového alebo zvukovo-obrazového záznamu výkon výkonného umelca (resp. viacerých umelcov), zhotoviteľ takéhoto záznamu nebude jediným nositeľom práv k zaznamenanému obsahu.

Práva výkonného umelca k interpretačnému výkonu vzniknú vždy, bez ohľadu na to, či je tento výkon efemérny alebo zaznamenaný, len rozsah týchto práv výkonného umelca bude v prípade zaznamenaného výkonu širší. Pokiaľ by išlo o efemérny výkon (teda výkon, ktorý nebol zaznamenaný technickými prostriedkami), z katalógu dispozičných práv výkonného umelca prichádza do úvahy len udelenie súhlasu *na verejný prenos nezaznamenaného umeleckého výkonu* (podľa §63 ods. 2) písm. a) slovenského Autorského zákona, resp. *právo na vysílání a jiné sdělování živého výkonu veřejnosti* podľa §71 ods. 2) písm a) českého Autorského zákona.

Naopak, pokiaľ ide o zaznamenaný interpretačný výkon, v takom prípade vzniká súbor práv tak výrobcovi zvukového či zvukovo-obrazového záznamu, ako aj výkonnému umelcovi a v neposlednom rade aj autorovi interpretovaného diela³, v rozsahu katalógu ich dispozičných a majetkových práv, vymedzených v príslušných ustanoveniach autorského zákona.

Katalóg dispozičných práv výrobcu zvukového (či zvukovo-obrazového) záznamu sa od katalógu dispozičných práv výkonného umelca **častočne líši** tým, že obsahuje viac dispozičných práv. Dá sa teda konštatovať, že práva výrobcu

3 Ak je interpretačným výkonom predvedené autorské dielo.

cov zvukových (či zvukovo-obrazových záznamov) sa prekrývajú s právami výkonných umelcov do tej miery, pokiaľ povaha konkrétneho práva nevylučuje, aby ho mohol vykonávať výrobca záznamu. Ako príklad dispozičných práv, ktoré zo samotnej povahy veci **nemôže vykonávať výrobca záznamu**, možno spomenúť právo výkonného umelca udeliť *súhlas na verejný prenos nezaznamenaného umeleckého výkonu* alebo právo udeliť *súhlas na zhotovenie originálu umeleckého výkonu*.

Katalóg dispozičných práv výkonného umelca upravený v slovenskom Autorskom zákone v § 63 ods. 2 je prakticky totožný s katalógom práv výkonných umelcov v českom Autorskom zákone, ktorý je uvedený v § 71 ods. 2) tohto zákona. V nižšie uvedenej tabuľke uvádzam prehľad pendantov týchto práv v slovenskej a českej právnej úprave, pričom bolo nutné prispôbiť ich zoradenie odlišne od ich zoradenia v zákone a to z dôvodu sprehľadnenia ich vzájomnej súvzťažnosti:

Dispozičné práva výkonného umelca podľa § 63 ods. 2 slovenského AZ zahŕňajú právo na udelenie súhlasu na:	Dispozičné práva výkonného umelca podľa § 71 ods. 2) českého AZ zahŕňajú právo na udelenie súhlasu na:
<i>verejný prenos nezaznamenaného umeleckého výkonu; to sa nevzťahuje na verejný prenos vysielaného nezaznamenaného umeleckého výkonu,</i>	<i>na vysílání a jiné sdělování živého výkonu veřejnosti,</i>
<i>sprístupňovanie záznamu umeleckého výkonu verejnosti.</i>	<i>právo na sdělování zaznamenaného výkonu veřejnosti.</i>
vyhotovenie originálu záznamu umeleckého výkonu,	záznam živého výkonu,
vyhotovenie rozmnoženiny záznamu umeleckého výkonu,	rozmnožování zaznamenaného výkonu
verejnú rozširovanie originálu záznamu umeleckého výkonu alebo jeho rozmnoženiny predajom alebo inou formou prevodu vlastníckeho práva,	rozšiřování rozmnoženin zaznamenaného výkonu
verejnú rozširovanie originálu záznamu umeleckého výkonu alebo jeho rozmnoženiny nájmom alebo vypožičaním,	pronájem rozmnoženin zaznamenaného výkonu a na půjčování rozmnoženin zaznamenaného výkonu,

Práva výkonného umelca k záznamu jeho umeleckého výkonu možno rozdeliť na práva s **jediným použitím** a na práva s možnosťou **opakovaného využitia**.

A)

K právam na jedno použitie patria:

1) Právo udeliť súhlas *na verejný prenos nezaznamenaného umeleckého výkonu* (podľa §63 ods. 2) písm. a) slovenského Autorského zákona. Avšak toto právo sa *nevzťahuje na verejný prenos uskutočňovaný vysielaním*. Výkonný

umelec teda nemôže zakázať vysielanie nezaznamenaného umeleckého výkonu, pretože takéto dispozičné právo, je v zmysle §5 ods. 14) slovenského Autorského zákona *expressis verbis* z katalógu práv výkonného umelca vylúčené.

Slovná väzba „**verejný prenos**“ je širší pojem, ktorý je definovaný v §5 ods. 14) slovenského Autorského zákona:

Verejný prenos je šírenie alebo predvedenie diela akýmkoľvek technickými prostriedkami na šírenie zvukov alebo zvukov a obrazov súčasne, alebo ich vyjadrenie po drôte alebo bezdrôtovo tak, že toto dielo môžu vnímať osoby na miestach, kde by ich bez tohto prenosu nemohli vnímať; verejný prenos zahŕňa aj káblovú retransmisiu, vysielanie a sprístupňovanie verejnosti.

Pre výkon dispozičných práv výkonného umelca tieto vyššie uvedené ustanovenia §63 ods. 2) písm. a) a §5 ods. 14) slovenského Autorského zákona znamenajú, že:

- a) Udelenie súhlasu na vysielanie nezaznamenaného výkonu výkonného umelca je *expressis verbis* vyňaté z katalógu dispozičných práv výkonného umelca.
- b) Aj keď výkonný umelec nemôže vyjadriť nesúhlas s vysielaním svojho živého vystúpenia, **môže zakázať káblovú retransmisiu tohto vysielania**. Tu však treba poznamenať, že retransmisia je z technického hľadiska tiež vysielaním a jej špecifikum spočíva len v tom, že retransmisia umožňuje prístup k množine programov viacerých vysielateľov.
- c) Obsah práva udelenia súhlasu na verejný prenos nezaznamenaného umeleckého výkonu je nejasný. V zmysle §5 ods. 11 slovenského Autorského zákona⁴ je *sprístupňovanie verejnosti **verejný prenos diela takým spôsobom, aby k nemu mal jednotlivec prístup z miesta a v čase, ktorý si sám zvolí***. V súvislosti so slovnou väzbou „sprístupňovanie verejnosti“ si treba položiť otázku, aký je tu vzťah k pojmu „zverejnenie“:

Z definície verejného prenosu podľa §5 ods. 14) slovenského Autorského zákona vyplýva, že za **verejný prenos** a teda ani za **sprístupnenie verejnosti** nemožno považovať taký spôsob, pri ktorom by neboli použité technické prostriedky (*Verejný prenos je šírenie alebo predvedenie diela akýmkoľvek technickými prostriedkami...*) V náväznosti na definíciu slovnnej väzby „sprístupňovanie verejnosti“ treba si však všimnúť aj podmienku, že jednotlivec má mať k takémuto sprístupneniu prístup **v čase, ktorý si sám zvolí**. Túto podmienku nemôže splniť vysielanie živého interpretačného výkonu, ale len sprístupňovanie výkonu zaznamenaných na nosičoch informácií, prípadne sprostredkovaním prostredníctvom internetových serverov. Čo sa týka **zverejnenia**, podľa §13 ods. 1) slovenského Autorského zákona, *dielo je zverejnené v ten deň, keď bolo oprávnené prvý raz verejne vykonané, verejne*

4 Podľa §71 ods. 1 sa toto ustanovenie primerane vzťahuje aj na výkonného umelca a jeho umelecký výkon.

vystavené, vydané alebo inak uvedené na verejnosti. Podľa §17 ods. 1) písm. c) toho istého zákona autor má právo *rozhodnúť o zverejnení svojho diela*. Nie je to však jeho dispozičné právo ale jeho **osobnostné právo**. Podľa § 71 ods. 1 slovenského Autorského zákona sa predmetný §17 primerane vzťahuje aj na výkonného umelca a na jeho umelecký výkon.⁵ Z toho však **nemožno vyvodit', že by** (v zmysle slovenskej právnej úpravy) **výkonný umelec mohol zakázať vysielanie svojho živého interpretačného výkonu**, ak by bol tento výkon predvedený na mieste, ktoré bolo v čase predvedenia výkonu prístupné verejnosti, pretože už tým výkonný umelec **vyčerpá svoje osobnostné právo rozhodnúť o zverejnení svojho výkonu**. Samozrejme, je možné hypoteticky uvažovať aj nad takou eventualitou, že by išlo o interpretačný výkon v miestnosti bez prítomnosti iných osôb, niekto by takýto interpretačný výkon snímal prostredníctvom utajeného technického zariadenia a zároveň by ho naživo aj vysielal. V tomto prípade by nepochybne došlo k zásahu do osobnostného práva výkonného umelca, avšak v praxi je takýto scenár málo pravdepodobný.

Na základe vyššie uvedeného je možné vyjadriť názor, že pokiaľ ide o právo výkonného umelca udeľovať súhlas na verejný prenos nezaznamenaného umeleckého výkonu, ktorý nie zaznamenaný, je to **technicky možné** len prostredníctvom **vysielania**, resp. prostredníctvom **retransmisie** tohto vysielania.

I keď je retransmisia z technického hľadiska tiež vysielaním, rozdiel oproti vysielaniu je v tom, že nejde o šírenie vlastného programu a že ju realizuje iný subjekt ako primárny vysielateľ. Rozdiel je aj v tom, že vysielanie nie je podmienené retransmisiou ale **retransmisia nemôže byť realizovaná bez vysielania (či už vysielanie budeme chápať ako technický proces šírenia signálu alebo ako šírenie programu technickými prostriedkami)** Keďže zákon osobitne spomína vysielanie a káblovú retransmisiu, možno z toho vyvodit', že hoci výkonný umelec nemôže zakázať vysielanie svojho živého vystúpenia, na následnú retransmisiu tohto vysielania by už subjekt, ktorý by chcel retransmisiu takéhoto priameho prenosu realizovať, potreboval súhlas účinkujúceho výkonného umelca. Podotýkam, že v posledných rokoch sa na trhu úspešne etablovali spoločnosti, ktoré ponúkajú retransmisiu bez nutnosti káblového pripojenia a je zjavné, že v tomto smere je slovenský Autorský zákon zastaraný. Je preto diskutabilné či v prípade retransmisie, ktorá je realizovaná iným spôsobom ako použitím kábla, má sa pri rozhodovaní, či ide o vysielanie alebo o retransmisiu prioritne vychádzať zo spôsobu technickej realizácie retransmisie, ktorá je v týchto prípadoch realizovaná vysielaním bez použitia kábla, alebo má byť prioritná obsahová stránka, teda že ide o šírenie súboru programov a teda aj na retransmisiu ktorá nie je realizovaná prostredníctvom káblového pripojenia sa treba pozeráť ako na retransmisiu pre ktorú by mal teda analogicky platiť režim káblovej retransmisie. Prikláňal by som sa k tomuto druhému riešeniu.

5 Porovnaj §70 ods. 1 českého Autorského zákona, podľa ktorého *výkonný umělec má právo rozhodnout o zveřejnění svého uměleckého výkonu*.

V §63 ods. 2) písm. a) slovenského Autorského zákona sa píše o práve výkonného umelca poskytovať súhlas na sprístupňovanie interpretačného výkonu verejnosti.⁶ Je to však ustanovenie, ktoré **nemá žiadny reálny obsah**, pretože ak ide o nezaznamenaný výkon, znamená to, že ide o živé vystúpenie a ak je takéto sprístupnenie verejnosti podmienené použitím technických prostriedkov, tak to je možné len prostredníctvom vysielania. Udelenie súhlasu na vysielanie nezaznamenaného umeleckého výkonu však jednoznačne **nepatrí do katalógu dispozičných práv**⁷ výkonného umelca. Z dôvodu tejto kontradikcie nemá predmetné ustanovenie⁸ reálny obsah a **je v rozpore so všeobecnou požiadavkou bezrozpornosti právneho poriadku**.

Hoci výkonný umelec nemá právo udeľovať súhlas na vysielanie svojho umeleckého výkonu, predsa mu (v zmysle § 65 ods. 1) prináleží právo na primeranú odmenu za takéto použitie jeho interpretačného výkonu:

Ak výkonný umelec nemá výhradné právo udeľovať súhlas na verejný prenos svojho umeleckého výkonu podľa § 63 ods. 2, má za takéto použitie právo na primeranú odmenu.

Pokiaľ ide o osobnostné právo výkonného umelca udeľovať súhlas na zverejnenie interpretačného výkonu, tak český Autorský zákon v tomto smere pertraktuje osobitnú úpravu v §70 ods. 1, podľa ktorej *výkonný umelec má právo rozhodnúť o zverejnení svého uměleckého výkonu*, čo je obsahovo rovnaké, ako príslušná slovenská úprava osobnostných práv autorov s rozširujúcim odkazom na výkonných umelcov. Rozdiel je však v úprave dispozičných práv v §71 ods. 2, písm. a) českého Autorského zákona⁹, kde právo udeľovať súhlas na sprístupnenie živého interpretačného výkonu nie je ničím obmedzené a na rozdiel od slovenskej úpravy je v predmetnom ustanovení českého Autorského zákona *expressis verbis* uvedené, že právo výkonného umelca zahŕňa aj právo udeliť súhlas na vysielanie svojho živého vystúpenia: *Právem umělecký výkon užít je právo na vysílání a jiné sdělování živého výkonu veřejnosti*.

2) Druhým jednorazovým právom výkonného umelca je právo udeliť súhlas na *vyhotovenie originálu záznamu umeleckého výkonu* (viď §63 ods. 2) písm. b) slovenského Autorského zákona). Toto právo však môže byť obmedzené tým, že pokiaľ by išlo o spoločný interpretačný výkon viacerých výkonných umelcov,

6 Čo je podľa §5 ods. 14) slovenského Autorského zákona **jedna z foriem verejného prenosu**.

7 I keď je retransmisia z technického hľadiska tiež vysielaním, rozdiel je v tom, že ju realizuje iný subjekt a keďže zákon samostatne spomína vysielanie a retransmisiu, možno z toho vyvodíť záver, že, hoci zákonný umelec nemôže zakázať vysielanie svojho živého vystúpenia, na následnú retransmisiu tohto vysielania (čiže retransmisiu v reálnom čase) by už subjekt, ktorý by chcel retransmisiu takéhoto priameho prenosu realizovať, potreboval súhlas výkonného umelca.

8 Mám na mysli §63 ods. 2) písm. a) slovenského Autorského zákona.

9 Tento katalóg práv je, rovnako ako v slovenskom Autorskom zákone, nie celkom správne označený ako „majetkové práva“.

tak vyhotovenie záznamu tohto výkonu je buď podmienené súhlasom všetkých zúčastnených výkonných umelcov, alebo (pokiaľ sú splnené zákonom požadované podmienky) bude stačiť súhlas spoločného zástupcu podľa §63 ods. 5 slovenského Autorského zákona, resp. § 68 českého Autorského zákona.

B)

Opakovane môže výkonný umelec využívať svoje majetkové právo, ktorým je konkrétne právo na odmenu za použitie záznamu umeleckého výkonu.

Z dispozičných práv prichádzajú pre opakované využitie do úvahy práva uvedené v §63 ods. 2 písm. c)–f) slovenského Autorského zákona:

1. Výkonný umelec má právo udeľovať súhlas na *zhotovenie rozmnoženín záznamov umeleckého výkonu* (viď § 63 ods. 2 písm. c) slovenského Autorského zákona). Právo vyrábať rozmnoženiny získa spravidla jeden subjekt (no nie je vylúčené aby to bolo aj viac subjektov). Limitujúcim faktorom môže byť počet rozmnoženín, ktoré oprávnený subjekt môže vyrobiť. Ako rozhodujúci limitujúci faktor však nemusí byť zvolené množstvo rozmnoženín, ale časový úsek v ktorom je možné rozmnoženiny zhotovovať. V neposlednom rade sa môže takýto súhlas na zhotovenie rozmnoženín vzťahovať len na určité územie.
2. Právo udeľovať *súhlas na verejné rozširovanie originálu alebo rozmnoženiny zvukového záznamu prevodom vlastníckeho práva k nosiču, na ktorom je predmetný záznam umeleckého výkonu zaznamenaný* úzko súvisí s predchádzajúcim právom, pretože ak by subjekt, ktorý získal právo vyrábať istý počet rozmnoženín zvukových záznamov nemal možnosť tieto rozmnoženiny distribuovať a predávať, takáto výroba by bola vo väčšine prípadov nezmyselná. Špecifikom tohto práva je však aj to, že sa s ním neoddeliteľne spája aj § 63 ods. 3 slovenského Autorského zákona, ktorý je však po obsahovej stránke tak zle napísaný, že cieľ, ktorý sa ním sleduje je veľmi ťažko identifikovateľný:

Právo výkonného umelca udeľovať súhlas na verejné rozširovanie originálu záznamu umeleckého výkonu alebo jeho rozmnoženiny podľa odseku 2 písm. d) zaniká pre územie členského štátu alebo zmluvného štátu prvým oprávneným predajcom alebo iným prevodom vlastníckeho práva k originálu záznamu umeleckého výkonu alebo k jeho rozmnoženine na území členského štátu alebo zmluvného štátu, a to pre originál záznamu umeleckého výkonu a všetky jeho rozmnoženiny, ktoré boli predmetom predaja alebo iného prevodu vlastníckeho práva.

Týmto ustanovením sa sleduje to, aby predajcovia takto zhotovených rozmnoženín, ktorí sú odlišní od zhotoviteľa týchto rozmnoženín a ktorí na rozdiel od zhotoviteľa rozmnoženín nemajú žiaden právny vzťah s výkonným umelcom, neboli nútení jednotlivito získavať súhlas na predaj predmetných rozmnoženín, keď tento súhlas od výkonného umelca získal už výrobca rozmnoženín zvukového záznamu. V českom Autorskom zákone obdobné ustanovenie neexistuje.

3. Ďalším dispozičným právom výkonného umelca je právo udeľovať súhlas na *verejné rozširovanie záznamu umeleckého výkonu nájmom alebo vypožičaním* (viď §63 ods. 2 písm. e) slovenského Autorského zákona). Rozsah tohto súhlasu tiež môže byť limitovaný. Ako už bolo uvedené vyššie (v súvislosti s právom na vyhotovenie rozmnoženiny záznamu umeleckého výkonu), limitom môže byť určenie konkrétnych subjektov, počet rozmnožení, ktoré je možné poskytnúť iným osobám prostredníctvom nájmu, limitovaný môže byť aj časový úsek, počas ktorého bude možné poskytovať záznamy umeleckého výkonu iným osobám na základe nájmu a v neposlednom rade môže byť dovolenie vykonávať takúto činnosť limitované určitým územím.
4. Výklad práva výkonného umelca udeľovať súhlas na *sprístupňovanie záznamu umeleckého výkonu verejnosti* (podľa § 63 ods. 2 písm. f) slovenského Autorského zákona) si vyžaduje venovať pozornosť aj §5, odsekom 11, 14 a 21 tohto zákona. Podľa § 5 ods. 11 slovenského Autorského zákona treba pod sprístupňovaním verejnosti chápať „verejný prenos“.¹⁰ Tým ods. 11 odkazuje na vymedzenie slovnej väzby „verejný prenos“ obsiahnutej v §5 ods. 14 slovenského Autorského zákona, podľa ktorej verejný prenos zahŕňa nielen vysielanie (osobitne definované v §5 ods. 21 slovenského Autorského zákona ako „verejný prenos uskutočňovaný vysielateľom), ale aj káblovú retransmisiu¹¹ a v neposlednom rade aj „sprístupňovanie verejnosti“ akýmkoľvek inými **technickými prostriedkami**. Z toho možno vyvodíť, že pod „sprístupnením záznamu umeleckého výkonu verejnosti“ si treba predstaviť zverejnenie umeleckého výkonu prostredníctvom technických prostriedkov, vrátane vysielania a retransmisie. Tento výklad sa dá aplikovať aj na §64 ods. 2 písm. d) slovenského Autorského zákona, ktorý upravuje právo výrobcu zvukového záznamu, udeliť súhlas na sprístupňovanie zvukového záznamu verejnosti. Rovnaké právo má podľa § 66 ods. 2 písm. f) toho istého zákona aj výrobca zvukovo-obrazového záznamu.

Pokiaľ ide o dispozičné **právo autora** udeliť súhlas na **sprístupnenie** živého či zaznamenaného interpretačného výkonu jeho diela, upravené v českom Autorskom zákone, tak obsahu tohto práva je vymedzený v §18 v ods. 1–4. V zmysle §74 českého Autorského zákona sa §18 **vzťahuje aj na výkonných umelcov**. Citujem §18 českého Autorského zákona:

(1) Sdělováním díla veřejnosti se rozumí zpřístupňování díla v nehmotné podobě¹², živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově.

10 Správne by tam malo byť napísané „verejný prenos pre verejnosť“.

11 To mimochodom v súčasnosti už nevyhovuje, pretože retransmisia nie je nevyhnutne technicky podmienená káblovým prenosom.

12 Do úvahy teda prichádzajú len diela, ktorých percepcia je podmienená ich priebehom v čase a teda ich bežné využitie je podmienené ich interpretáciou. Ako typický príklad

(2) Sdělováním díla veřejnosti podle odstavce 1 je **také** zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí.

(3) Sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování.¹³

(4) Sdělováním díla veřejnosti podle odstavců 1 a 2 nedochází k vyčerpání práva autora na sdělování díla veřejnosti.

Rozdiel oproti slovenskej úprave spočíva v tom, že:

- a) Použitím pojmu *sdělování* namiesto pojmu *zpřístupnění* autorského diela, český zákonodarca akcentoval sprístupnenie diela ako proces, teda zdôraznil percepčnú stránku sprístupnenia diela, resp. aj interpretačného výkonu, ktorým je dielo predvedené. Je však otázne, či to bolo zámerom zákonodarcu.
- b) V odseku 1) **nie je** požiadavka aby sprístupňovanie verejnosti (ako jeden zo spôsobov verejného prenosu) bolo uskutočňované **technickými prostriedkami**.
- c) Spôsob sprístupnenia, ku ktorému môže mať prístup ktokoľvek na mieste a v čase podľa vlastnej potreby, **nie je** v ods. 2) konštruovaný ako **obligatórny**.

V **českom** Autorskom zákone sa práv výkonného umelca dotýkajú aj **ďalšie paragrafy, ktorých pendant v slovenskom Autorskom zákone nenájdeme**. V prvom rade by som chcel poukázať na § 62 ods. 2) českého Autorského zákona, ktorý sa týka použitia záznamu výkonu výkonného umelca **v rámci audiovizuálneho diela**, citujem:

Zpracovat dílo a zařadit je do díla audiovizuálního lze jen se svolením autora.

Hoci sa v predmetnom ustanovení píše o práve autora, §62 ods. 2 českého Autorského zákona sa (v zmysle §74 toho istého zákona) **vzťahuje aj na výkonných umelcov** a ich výkony.

Aj keď slovenský Autorský zákon vo vzťahu k použitiu interpretačného výkonu v rámci audiovizuálneho diela nemá osobitnú úpravu, bolo by za určitých okolností možné, subsumovať túto právnu skutočnosť pod „rozširovanie zázna-

---

tu môže slúžiť hudobné dielo, ktoré môže byť sprístupnené verejnosti aj vo forme notového zápisu (napr. partitúry) ale len málo profesionálnych) hudobníkov (nehovoriac už o hudobne menej vzdelaných percipientoch) dokáže čítať partitúru ako štruktúru, na základe ktorej si dokázu predstaviť notový zápis v súznení všetkých hlasov či nástrojových skupín.

- 13 Ods. 3 na jednej strane znamená, že finálna reprodukcia je len posledný článok v reťazi úkonov, ktoré sú potrebné na to, aby sa prejav výkonného umelca dostal k percipientovi. Na druhej strane však tento odsek znamená aj to, že nie každé sprístupnenie verejnosti musí byť podmienené využitím technických prostriedkov – napríklad ak ide o pouličné vystúpenie hudobníkov.

mu“ či „sprístupňovanie záznamu verejnosti“. Pokiaľ by išlo o záznam diela, ku ktorému plynie doba ochrany (napríklad by išlo o hudobnú improvizáciu), tak podľa §18 ods. 2 písm. d) slovenského Autorského zákona by do úvahy pripadalo aj využitie dispozičného práva autora udeľovať súhlas na „**spracovanie** diela“. V konkrétnych prípadoch by však mohlo byť diskutabilné, či spôsob, akým bol záznam interpretácie iného diela začlenený do audiovizuálneho diela, je možné považovať za „spracovanie“ tohoto iného diela. Iným problémom by samozrejme mohlo byť aj to, či spôsob a rozsah použitia vylučuje, že takéto použitie by bolo možné považovať za citáciu.

V súvislosti so začlenením interpretácie iného diela (napríklad hudobného) do audiovizuálneho diela sa možno zamyslieť aj nad tým, či na základe takejto integrácie mohlo vzniknúť dielo spoluautorov alebo spojené dielo.

Pokiaľ ide o spoluautorstvo, tak podľa Švidroňa spoluautorstvo nespočíva v tom, že príspevky jednotlivých autorov nemožno od seba oddeliť, pretože v mnohých prípadoch sú tieto príspevky rozlíšiteľné a aj oddeliteľné. Na druhej strane však spoluautorstvom vzniká jediné dielo a oddelenie týchto príspevkov by znamenalo rozrušenie samotného diela.¹⁴

Inštitút spoluautorstva je tak v slovenskom ako aj v českom Autorskom zákone upravený podobne. Podľa §8 slovenského Autorského zákona *dielo spoluautorov je dielo, ktoré vzniklo vlastnou tvorivou duševnou činnosťou dvoch alebo viacerých autorov ako jediné dielo, ku ktorému patria práva všetkým autorom spoločne a nerozdielne*. Sofistikovanejšiu formuláciu ponúka § 8 ods. 1 českého Autorského zákona, podľa ktorého: *Právo autorské k dílu, které vzniklo **společnou** tvůrčí činností dvou nebo více autorů **do doby dokončení** díla jako dílo jediné (dílo spoluautorů), přísluší všem spoluautorům společně a nerozdílně. Na újmu vzniku díla spoluautorů není, lze-li výsledky tvůrčí činnosti jednotlivých spoluautorů do díla odlišit, pokud tyto nejsou způsobilé samostatného užití.*

Kým slovenský Autorský zákon spoluautorstvo k audiovizuálnemu dielu predpokladá, pretože podľa druhej vety §5 ods. 2 tohto zákona **za spoluautorov** audiovizuálneho diela treba považovať *najmä hlavného režiséra, autor scenára, autor dialógov a autor hudby, ktorá bola vytvorená osobitne pre toto dielo*,¹⁵ v zmysle českej právej úpravy je spoluautorstvo k audiovizuálnemu dielu vylúčené, pretože v zmysle § 63 českého Autorského zákona *autorem audiovizuálního díla je jeho režisér*.¹⁶ *Tím nejsou dotčena práva autorů děl audiovizuálně užitých.*

14 Švidroň, J.: Základy práva duševného vlastníctva, Bratislava: Jaga, 2000, ISBN 85506-93-9, str. 79

15 Tým samozrejme nie je vylúčené, že audiovizuálne dielo nemôže vytvoriť aj jeden autor.

16 Podľa §27 ods. 5 českého Autorského zákona sa však počítanie doby ochrany audiovizuálneho diela nepočíta vylučne od smrti režiséra, pretože: *Doba trvání majetkových práv k dílu audiovizuálnímu se počítá od smrti poslední přeživší z následujících osob: režisér, autor scénáře, autor dialogů a skladatel hudby zvlášť vytvořené pro užití v audiovizuálním díle.*

Za predpokladu, že v čase zhotovenia záznamu tohto interpretačného výkonu ani len osoba, ktorá zhotovila tento záznam (napr. pre vedecké účely) netušila, že v budúcnosti bude tento záznam začlenený do audiovizuálneho diela¹⁷, potom je vylúčené, že by autor hudby vytvoril hudobné dielo pre použitie v audiovizuálnom diele a teda z dôvodu časového posunu neprichádza spoluautorstvo do úvahy ani podľa slovenskej úpravy.

Ak by sme hypoteticky uvažovali nad tým, že začlenením interpretácie hudobného diela do audiovizuálneho diela nedošlo k spoluautorstvu ale k **spojeniu** diel (v zmysle §9 slovenského Autorského zákona) je otázne, či je tu prítomný základný znak spojených diel a to, že ide o dve samostatné diela, ktoré sú oddeliteľné. Problém je v tom, že kým integrované hudobné dielo je plne funkčné aj mimo kontextu audiovizuálneho diela, do ktorého bolo začlenené, tak v prípade audiovizuálneho diela je otázne, či v prípade vystrihnutia integrovaného záznamu hudobného diela by nedošlo k takému zásahu, ktorý by funkčnosť audiovizuálneho diela čiastočne alebo dokonca úplne paralyzoval. Švidroň si v súvislosti s úpravou spojených diel kladie otázku, či vôbec v prípade spojených diel môže dôjsť k vzniku nového autorského diela a či spoločné dielo nie je len realizáciou dohody autorov, na základe ktorej sa spoločne realizujú inak samostatné autorské diela.¹⁸

Z uvedeného vyplýva, že z hľadiska slovenskej právnej úpravy ide o použitie diela, resp. interpretačného výkonu, ktorým nevzniklo ani spoluautorstvo a s najväčšou pravdepodobnosťou (v náväznosti na konkrétne okolnosti) nepôjde ani o spojené diela, ani o citáciu a ani o spracovanie diela.

Český Autorský zákon neobsahuje definíciu „spojených diel“ avšak túto slovnú väzbu používa v §12 ods. 1, podľa ktorého *autor má právo své dílo užít v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve **spojení s jiným dílem...** Český Autorský zákon (na rozdiel od slovenského) upravuje aj **inštitút kolektívneho diela**, avšak podľa §59 ods. 3 *dílo audiovizuální a díla audiovizuálně užitá **nej**sou dílem kolektivním.**

Pri riešení problému statusu interpretácie hudobného diela, integrovaného do diela audiovizuálneho, sa v českom Autorskom zákone treba zamerať najmä na §§62–64. Tieto ustanovenia, treba považovať za **osobitné ustanovenia**, vzťahujúce sa na audiovizuálne dielo, o čom svedčí nielen ich obsah ale a jich systematické zaradenie do oddielu s názvom *Zvláštní ustanovení o některých dílech*. Riešenie pertraktovaného problému sa nachádza v §62 ods. 1 českého Autorského zákona, v zmysle ktorého *audiovizuálním dílem je dílo **vytvořené uspořádaním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných...***, ako aj

17 Ak by išlo napríklad o použitie záznamu hudobnej improvizácie (zhotovenej napríklad v rámci muzikologického alebo etnografického výskumu) v rámci audiovizuálneho diela.

18 Švidroň, J.: Základy práva duševného vlastníctva, Bratislava: Jura, 2000, ISBN 85506-93-9, str. 80–81

ods. 2, podľa ktorého možno *zpracovat dílo a zařadit je do díla audiovizuálního lze jen se svolením autora.*

V návaznosti na § 62 ods. 2) českého Autorského zákona nemožno opomenúť ani § 64 ods. 1) toho istého zákona, ktorý upravuje **výnimku v súvislosti s udelením súhlasu** na použitie hudobného diela a interpretačného výkonu.¹⁹ Podľa § 74 českého Autorského zákona sa táto výnimka **vzťahuje aj interpretačné výkony**, ktorými sú hudobné diela interpretované:

Není-li sjednáno jinak, platí pro případ, že autor díla audiovizuálně užitého, s výjimkou díla hudebního, udělil výrobci prvotního záznamu audiovizuálního díla písemnou smlouvou oprávnění k zařazení díla do díla audiovizuálního, že tomuto výrobci

- a) *udělil svolení dílo beze změny nebo po zpracování či jiné změně zařadit do díla audiovizuálního, zaznamenat je pro prvotní záznam takového audiovizuálního díla, jakož i dabovat je a opatřit je titulky, že*
- b) *mu poskytl i výhradní a neomezenou **licenci** k užití svého díla při užití audiovizuálního díla, jakož i fotografií vytvořených v souvislosti s pořizováním prvotního záznamu, a to s možností oprávnění tvořící součást takové licence zcela nebo zčásti poskytnout třetí osobě, a že*
- c) *se s ním dohodl na **odměně** ve výši, která je ve smyslu ustanovení § 49 odst. 2 písm. a) obvyklá.*

V súvislosti s citovaným ustanovením je zjavné, že domnienky uvedené pod písmenami a) až c) nebudú aplikovateľné, pokiaľ pôjde o začlenenie interpretácie hudobného diela do audiovizuálneho záznamu. To však nevylučuje aby autor hudobného diela a interpret tohto diela uzatvorili zmluvu s výrobcou zvukovo-obrazového záznamu o podmienkach použitia záznamu interpretácie hudobného diela v rámci audiovizuálneho diela. Rozdiel je teda len v tom, že to, čo je uvedené v bodoch a) až c) nebude v prípade udelenia súhlasu na integráciu interpretačného výkonu hudobného diela platiť *ex lege*, ale len vtedy, ak si to strany dohodnú v zmluve. Z toho vyplýva, že ak autor a interpreti hudobného diela **udelia súhlas** na začlenenie svojho diela (resp. interpretačného výkonu) do audiovizuálneho diela a **opomenú si dohodnúť ďalšie podmienky tohto použitia**, plynú z toho pre nich tak výhody, ako aj nevýhody. Na jednej strane sa *ex lege* **neuplatní domnienka, že bola udelená výhradná a neobmedzená licencia** na použitie hudobného diela v rámci audiovizuálneho diela. Na druhej strane autorovi a interpretovi hudobného diela (implementovaného do diela audiovizuálneho) v tomto prípade **nevzniká ex lege** (viď bod c) **nárok na odmenu v obvyklej výške**. Tu si treba uvedomiť, že ide o špeciálne ustanovenie, ktoré **má prednosť pred všeobecnou úpravou** v §49 ods.1) a 2) českého Autorského zákona, ktorá znie nasledovne:

¹⁹ V zmysle odkazu § 74 sa § 64 odst. 1 a 3 českého Autorského zákona vzťahuje aj na výkonných umelcov a ich výkon.

- (1) Není-li dále stanoveno jinak, musí být ve smlouvě dohodnuta výše odměny nebo v ní musí být alespoň stanoven způsob jejího určení.
- (2) Není-li ve smlouvě dohodnuta výše odměny nebo alespoň způsob jejího určení, smlouva je neplatná, s výjimkou případů, kdy
  - a) z jednání stran o uzavření smlouvy vyplývá jejich vůle uzavřít smlouvu úplatně i bez určení výše odměny; v takovém případě je nabyvatel povinen poskytnout autorovi odměnu ve výši, která je obvyklá v době uzavření smlouvy za smluvních podmínek obdobných obsahu této smlouvy pro takový druh díla, nebo
  - b) strany ve smlouvě sjednají, že licence se poskytuje bezúplatně.

Pokiaľ má integrácia hudobného diela a jeho interpretácie do audiovizuálneho diela predstavovať výnimku, potom treba v tejto spomenúť aj ďalšie špecifikum českej právnej úpravy a tým je vymedzenie autorského diela. V §2 ods. 1) českého Autorského zákona je autorské dielo vymedzené rovnako ako v §7 ods. 1 slovenského Autorského zákona, teda ako:

- a) literárne dielo
- b) iné umelecké dielo
- c) vedecké dielo

Rozdiel je v tom, že v § 5 ods. 18 slovenského Autorského zákona sa **nesystematicky** spomína aj **folklórne dielo**:

Výkonný umelec je spevák, hudobník, herec, tanečník a iná osoba, ktorá spieva, hrá, predvádza, prednáša alebo inak vykonáva literárne dielo, umelecké dielo alebo folklórne dielo.

Muriň poukazuje na to, že „význam slova „folklór“ prešiel vývojom a ani v súčasnosti neexistuje jeho jednotné chápanie. V súvislosti s vymedzením pojmu „folklór“, Muriň používa aj slovnú väzbu „folklórne výtvyry“, pod ktoré subsumuje tak materiálne ako aj nemateriálne prejavy.²⁰

Aj český Autorský zákon operuje so slovom „výtvyry“, i keď nie v spojení so slovom „folklórny“. V §3 je uvedený taxatívny výpočet predmetov, na ktoré sa **nevzťahuje autorskoprávna ochrana**. Okrem iného sa táto ochrana nevzťahuje ani na **výtvyry tradiční lidové kultury**, *není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo o dílo pseudonymní (§ 7); užít takové dílo lze jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu*.

V §3 českého Autorského zákona sa nehovorí o tom, že uvedené predmety nemôžu mať pojmové znaky diela, ale že sa na ne nevzťahuje autorskoprávna ochrana. V súvislosti s vyššie citovaným ustanovením vyvstáva otázka, či možno považovať za dielo tradičnej ľudovej kultúry také dielo, ktorého autor je známy. Na jednej strane by bolo možné označiť §3 českého Autorského zákona za zmä-

20 Muriň, P.: Snahy o právnú ochranu folklóru. In: Osvetová práca 1982/17, s. 25

točný, pokiaľ by sme zastávali stanovisko, že nemôže byť rozdiel medzi „dielom neznámeho autora“ a „anonymným dielom“. Ak však tento rozpor nie je zjavným pochybením zákonodarcu, je potrebné nájsť v tejto diferenciácii nejakú logiku, pričom nemožno obísť ani teoretické vymedzenie slovnej väzby „tradičná ľudová kultúra“.

Mám za to, že od výtvorov tradičnej ľudovej kultúry treba odlišovať:

- a) diela **inšpirované** tradičnou ľudovou kultúrou a
- b) diela ktoré takpovediac „**zludoveli**“, pričom toto „zludovenie“ je vyjadrením širokej spoločenskej akceptácie diela konkrétneho autora (či viacerých autorov)

Za výtvor tradičnej ľudovej kultúry treba (podľa môjho názoru) považovať len taký výtvor, ktorý:

- a) buď **nemá znaky autorského diela**
alebo
- b) má znaky autorského diela, no **vytvoril ho neznámy autor**

Na tomto mieste treba poznamenať, že socialistická doktrína o lude ako tvorcovi kultúrnych hodnôt je nezmysel, pretože pôvodcom konkrétneho výtvoru je vždy konkrétny človek a pokiaľ sa tento výtvor v priebehu generácií menil, tak dochádzalo k jeho tvorivému spracovaniu, ktoré taktiež vykonali konkrétni ľudia, pričom selekciu ústneho podania či tradície prešli len úspešné výtvory, resp. úspešné modifikácie týchto výtvorov, pričom nie je podstatné, že išlo o tvorcov, ktorí sú v súčasnosti neznámi.

I keď zo sémantického hľadiska sa pojmy „neznámy“ a „anonymný“ do značnej miery prekrývajú, predsa len by som pri použití týchto slov, v kontexte výtvorov tradičnej ľudovej kultúry, videl (cez prizmu predpokladu vnútornej nerozpornosti §3 českého Autorského zákona) istú odlišnosť. Mám za to, že slovnou väzbou „**neznámy autor**“ je vhodné označiť takeého autora, ktorého **totožnosť nevieme určiť**. Nie je pritom dôležité, či je autorské dielo signované alebo nie, pretože takáto informácia označujúca autora môže byť nepravdivá. Zároveň však treba vylúčiť, že v prípade takehoto „nepravdivého“ signovania ide o použitie pseudonymu.²¹

Za **anonymného** autora by som naopak považoval takeého, ktorý sa **rozhodol svoje dielo neoznačiť** svojim menom (viď §1 písm. b) slovenského Autorského zákona). Na rozdiel od prípadu neznámeho autora, ide v tomto prípade o vôľové konanie (resp. nekonanie založené na rozhodnutí). Dá sa tiež povedať, že anonymita tvorcu je výsledkom jeho dobrovoľného rozhodnutia a súčasne aj využitím práva neoznačiť svoje dielo. Anonymné dielo je definované v §12 ods. 1 a 3) slovenského Autorského zákona:²²

21 Napríklad obrazy v dielnach renesančných maliarov často celé alebo z veľkej časti vytvorili žiaci a majster ich len podpísal.

22 Český Autorská zákon v §7 uvádza prakticky to isté:

(1) Anonymné dielo je dielo zverejnené bez uvedenia mena a priezviska (ďalej len „meno“) autora; meno autora sa bez jeho súhlasu nesmie prezradiť.

(2) Dokiaľ sa autor verejne nevyhlási, môže autorské právo na dielo uplatniť ten, kto dielo prvý raz oprávnené vydal, a ak vydané nebolo, kto ho zverejnil. Verejné vyhlásenie netreba, ak je pravé meno autora všeobecne známe.

Z uvedeného na jednej strane vyplýva ochrana autora pred tým, aby sa jeho meno spájalo s predmetným dielom. Na druhej strane sa s **anonymným dielom spája potenciálna možnosť poznania autora**, pretože:

- a) Autor sa môže k autorstvu počas svojho života kedykoľvek **prihlásiť**.
- b) Právo neoznačiť svoje dielo menom patrí medzi osobnostné práva a tieto smrťou autora zanikajú (viď § 17 ods. 2 slovenského Autorského zákona). Preto nemožno vylúčiť, že po smrti autora **zverejní informáciu totožnosti autora iná osoba**, ktorá má o tejto skutočnosti vedomosť.
- c) Napriek tomu, že autor sa rozhodol svoje dielo neoznačiť svojim menom, **je všeobecne známe, kto je autorom diela**.

Z vyššie uvedeného by sa tiež dalo vyvodiť, že označenie „dielo neznámeho autora“ bude skôr vhodné pre diela, ktorých autorstvo je predmetom historického, vedeckého výskumu a naopak označenie anonymné dielo sa skôr bude týkať súčasných diel, pričom s ohľadom na vyššie uvedený bod b) nie je významné, či ich autori ešte žijú alebo už nie.

Mgr. Norbert Adamov, PhD

Právnická fakulta Univerzita Komenského v Bratislave

Email: norbert.adamov@flaw.uniba.sk

-
- (1) Totožnosť autora, jehož dielo bolo podľa prejavu jeho vôle zverejnené bez udania mena (dielo anonymní), popřípadě pod krycím jménem nebo pod uměleckou značkou (dielo pseudonymní), není dovoleno bez jeho souhlasu prozradit.
  - (2) *Dokud se autor díla anonymního nebo díla pseudonymního veřejně neprohlásí, zastupuje autora při výkonu a ochraně práv autorských k dílu vlastním jménem a na jeho účet osoba, která dílo zveřejnila, není-li prokázán opak; veřejného prohlášení autora není třeba, je-li jeho pravé jméno obecně známo.*

UMELECKÉ DIELA V PEŇAŽENKE – PENIAZE AKO PREDMET AUTORSKOPRÁVNÝCH VZŤAHOV

Silvia Lattová

Lattová, Silvia. Umelecké diela v peňaženke – peniaze ako predmet autorskoprávných vzťahov. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 29–43.

Abstrakt: Autorka v článku približuje právnu úpravu meny platnej na území Slovenskej republiky, konkrétne právnu úpravu euro mincí a euro bankoviek a najmä špecifikáciu základných vlastností a nominálnych hodnôt bankoviek a mincí a možnosti ich rozmnožovania, resp. používania tretími osobami.

Abstract: The author analyzes legal regulation of currency on the territory of the Slovak Republic in this article. She specifically focuses on regulation of euro coins and euro banknotes, specification of essential characteristics of them and nominal value of banknotes and coins in relation with their reproduction and usage by third parties.

Kľúčové slová: Euro bankovka, euro mince, rozmnožovanie euro bankoviek a euro mincí, licencia.

Keywords: Euro banknote, euro coin, reproduction of eurobanknotes and euro-coins, license.

1. Úvod

V mojom príspevku by som sa chcela venovať právnej úprave bankoviek a mincí, a to aj z pohľadu právnych predpisov upravujúcich právo duševného vlastníctva. Cieľom príspevku nie je do detailov sa zaoberať právnou úpravou bankoviek a mincí platných na území Slovenskej republiky, zámerom je stručne priblížiť históriu peňazí, úpravu výtvarných diel v právnych predpisoch a načrtnúť úpravu euro bankoviek a euro mincí v niektorých právnych predpisoch.

Ak hovoríme o peniazoch, môžeme hovoriť najmä o finančnom prostriedku, ktorý je určený na úhradu ceny tovarov či služieb; peniaze už stáročia slúžili (a aj slúžia) ľudstvu ako platobný prostriedok. Sú dôležitou súčasťou každodenného života a dalo by sa povedať, že tak samozrejmom, akoby tu boli od začiatku.

Peniaze môžeme definovať aj ako ekonomickú kategóriu, ktorá predstavuje tovar, ktorý slúži na vyjadrovanie cien iných tovarov pri ich kúpe a predaji, ako aj obeživo a prostriedok uchovávania hodnôt. Naproti tomu mena je kategóriou právnou a predstavuje konkrétnu sústavu peňazí zavedenú v určitom štáte, systematicky upravovanú jeho právnym poriadkom. Ustanovenia meny je vždy právnym aktom. O vlastnej mene možno hovoriť len vtedy, ak má štát vlastné zákonné pravidlá. Z právneho hľadiska sa teda jednotlivé meny odlišujú rozličnou zákonnou úpravou.¹

Peniaze jednotlivých štátov je od seba možné rozlíšiť jednak na základe meny vyobrazenej na bankovkách či minciach a jednak na základe ich vzhľadu, t.j. na základe výtvarných alebo grafických diel vyobrazených na minciach či bankovkách. Ak teda uvažujeme o výtvarných dielach, ktoré sú vyobrazené na peniazoch a ktoré slúžia aj na ich rozlíšenie, môžeme o peniazoch hovoriť aj ako o možnom predmete práva duševného vlastníctva, ktorý je chránený právnymi predpismi.

Peniaze rozlišujeme aj základe ich formy (alebo podoby), ako kovové mince alebo papierové bankovky. Na jednotlivých bankovkách a minciach nie je vyobrazená len ich mena, (resp. hodnota konkrétnej bankovky či mince), ale aj (čo možno vždy nevnímame) výtvarné (alebo grafické) dielo.

Pri ohliadnutí do minulosti si možno spomeniete na konkrétne výtvarné diela vyobrazené na bankovkách platných v Slovenskej, resp. v Československej republike. Veľmi zaujímavou bola napríklad séria bankoviek, kde výtvarné návrhy pripravil (a neskôr aj zrealizoval) Albín Brunovský. Táto séria bankoviek, kde na nominále 10 Kčs bol vyobrazený P.O. Hviezdoslav, na 20 Kčs. J. A. Komenský, na 50 Kčs. Ludovít Štúr, na 100 Kčs. Klement Gotwald a na 1000 Kčs. Bedřich Smetana, sa vyznačovala výraznou farebnosťou. Napriek tomu, že autor musel niekoľkokrát prerábať návrh rubu 20-korunačky, a iný vzhľad dostal aj rub

1 BALKO, L.: Než k nám príde EURO. Bratislava: Ing. Miroslav Mračko, Pečnianska 27, 851 01 Bratislava, 2006, str. 10,

1000-korunáčky, Brunovského 20-korunáčku vyhlásili vo verejnom hlasovaní za najkrajšiu bankovku roku 1988.²

Výtvarné diela vyobrazené na bankovkách a minciach majú, okrem rozlišovacej funkcie, aj špeciálny význam pre zberateľov, pre ktorých často nie je dôležitá menovitá hodnota bankovky či mince, resp. ani to, či je minca platným platobným prostriedkom.

2. Krátky exkurz do histórie peňazí

V mojom príspevku by som rada, len v krátkosti, naznačila históriu peňazí.

Existencia peňazí siaha ďaleko do našej histórie; môžeme povedať, že história peňazí, aj keď nie v takej podobe, ako ich poznáme dnes, siaha až do praveku. Kdesi v praveku sa začal rozvíjať aj určitý druh obchodu, s ktorým je spätý aj vznik peňazí. Dôležitou súčasťou života ľudí bol kameň v rôznych odrodách (napríklad rôzne druhy silicítov), ktorý mohol slúžiť aj ako najstaršie platidlo.³

Peniaze prešli vývojom dlhým niekoľko tisícročí, od prostriedkov naturálnej výmeny, cez primitívne vyrobené a označené zliatiny kovov až k razeným minciam, papierovým a plastovým platidlám a platobným prostriedkom.⁴

V ďalšom období, keď územie dnešného Slovenska obývali Kelti, ako aj v časoch, keď bolo Slovensko bezprostredným susedom Rímskej ríše, dochádza k rozmachu používania peňazí ako platobného prostriedku. V histórii Slovenskej republiky, či už ako súčasti Rakúska - Uhorska, Československa, alebo samostatnej Slovenskej republiky, tvorili peniaze dôležitú súčasť hospodárstva.

3. Autorské diela vyobrazené na peniazoch

Zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (ďalej len „Autorský zákon“) upravuje, okrem iného, definíciu diel chránených autorským zákonom, subjekty vytvárajúce autorské diela, práva, ako aj povinnosti, jednotlivých účastníkov vzťahov vyplývajúcich alebo súvisiacich s autorským právom a podobne. V súlade s ustanoveniami Autorského zákona je predmetom autorského práva literárne, vedecké a iné umelecké dielo, ktoré je výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora. Autorský zákon ďalej podrobnejšie upravuje jednotlivé druhy autorských diel – napríklad výtvarné, hudobné či fotografické diela.

V súvislosti s peniazmi môžeme hovoriť najmä o výtvarných dielach vyobrazených na bankovkách či minciach. Výtvarným dielom, v súlade s ustanoveniami Autorského zákona, rozumieme najmä maľbu, kresbu, náčrt, ilustráciu,

2 KOLNÍKOVÁ, E., MINARIČOVÁ, E., HUNKA, J., ŠUSTEK, Z.: Kronika peňazí na Slovensku. Bratislava: Fortuna Libri, 2009, str. 235

3 KOLNÍKOVÁ, E., MINARIČOVÁ, E., HUNKA, J., ŠUSTEK, Z.: Kronika peňazí na Slovensku. Bratislava: Fortuna Libri, 2009, str. 8

4 GRŮŇ, L.: Peníze a právo. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, str. 7

sochu či iné dielo výtvarného umenia.⁵ Autorský zákon neupravuje bližšiu špecifikáciu jednotlivých druhov autorských diel. Právna teória však ponúka niekoľko definícií výtvarných diel. Profesor Luby vo svojom diele *Autorské právo* uvádza definíciu výtvarných diel: „Výtvarné diela vyjadrujú tvorivú myšlienku stvárnením hmoty rozličným spôsobom jej spracovania tak, aby sa myšlienka vyjadřila farbou alebo tvarom.“⁶

Tak ako aj pri iných dielach, ktoré sú chránené Autorským zákonom, je potrebné, aby výtvarné dielo vzniklo na základe vlastnej tvorivej činnosti autora. Obsahom výtvarného diela musí byť tvorivá myšlienka, ktorá môže spočívať v umeleckej predstave, ale častejšie spočíva v umeleckom videní a poňatí skutočnosti, osoby, veci, deja atď.⁷ Výtvarné dielo je umeleckým vyjadrením vnímania okolitého sveta autorom, ako aj vyjadrením jeho jedinečných schopností a fantázie, na základe ktorých autor vytvoril jedinečné dielo.

4. Právna úprava euro bankoviek a euro mincí

V tejto časti môjho príspevku by som sa rada venovala úprave euro bankoviek a euro mincí v právnych predpisoch.

Od 01. 01. 1999 sa v jedenástich zúčastnených členských krajinách Európskej únie zaviedla nová európska mena – euro. Až do konca roka 2001 si mohol každý v zúčastnenom členskom štáte zvoliť, či svoje finančné operácie uskutoční v národnej mene alebo v euro; pre používanie eura sa prijala zásada „no prohibition, no compulsion“ (žiadne donútenie, žiadne zákazy), teda že nikoho nemožno na používanie eura nútiť a súčasne nikomu nie je možné brániť euro používať. Jednotná mena bola teda zavedená už v roku 1999, avšak len ako fiktívna, virtuálna mena, ktorú využívali najmä banky. Euro, ako nová mena, bola v prvých dvanástich krajinách zavedená od 1. januára 2002. Po 01. januári 2002 boli v zúčastnených členských štátoch do obehu zavedené bankovky a mince znejúce na menu euro a od 01. júla toho roku boli z obehu stiahnuté národné meny zúčastnených členských štátov Európskej únie.⁸

Zúčastnené členské štáty museli zabezpečiť, aby ich národná legislatíva uznala euro ako zákonné platidlo a aby zaručila kontinuitu záväzkov znejúcich na peňažné plnenie. Na úrovni EU zabezpečilo právnú kontinuitu predovšetkým Nariadenie Rady EÚ č. 1103/97 o niektorých opatreniach súvisiacich so zavedením eura. Zavedenie eura nesmelo spôsobiť žiadnu zmenu ustanovení právnych predpisov, správnych aktov, súdnych rozhodnutí, dvojstranných i jednostranných právnych úkonov, zánik záväzkov. Neoprávňovalo na neplnenie povinnosti a žiadnej strane neposkytovalo právo jednostranne svoj záväzok zmeniť alebo ukončiť.⁹

5 Pozri ustanovenia § 7 Autorského zákona

6 LUBY, Š.: *Autorské právo*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1962, str. 219

7 LUBY, Š.: *Autorské právo*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1962, str. 220

8 GRŮŇ, L.: *Peníze a právo*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, str. 341

9 BALKO, L.: *Než k nám príde EURO*. Bratislava: Ing. Miroslav Mračko, Pečnianska 27, 851

Pre novú menu boli vyberané rôzne názvy, mnohé však tematicky odkazovali na názov pôvodných mien zúčastnených členských štátov – napríklad euro marka a podobne.

Slovenská republika začala používať menu euro od 1.1.2009 a pridala sa tak k ďalším krajinám Európskej únie, ktoré už rovnakú menu euro používali. Zavedenie eura v Slovenskej republike upravuje zákon č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „Zákon o eure“), ktorý komplexne upravoval zavedenie eura v Slovenskej republike. Okrem iného upravoval princípy a zásady súvisiace so zavedením eura, ustanovenia týkajúce sa peňažného obehu, ochrany slovenských bankoviek a iné.

Aktuálne sú členmi eurozóny Belgicko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Írsko, Taliansko, Cyprus, Luxembursko, Malta, Nemecko, Holandsko, Portugalsko, Rakúsko, Grécko, Slovensko, Slovinsko a Španielsko. Euro ako menu využíva okrem štátov eurozóny napríklad aj Monaco, San Maríno a Vatikán.¹⁰

4. 1. Euro bankovky

Tak ako pri iných menách, aj pri mene euro bolo potrebné rozhodnúť sa, aké výtvarné diela budú vyobrazené na bankovkách a minciach meny euro. Zúčastnené členské štáty sa rozhodli, že, na rozdiel od euro mincí, euro bankovky budú mať jednotné vyobrazenie bez ohľadu na to, v ktorom zúčastnenom členskom štáte sa vytlačili. Naproti tomu euro mince majú tzv. spoločnú stranu a národnú stranu, pričom každý členský štát má na národnej strane mincí vyobrazené iné symboly a grafické diela.

Dôležitou súčasťou tvorby nových bankoviek bol výber témy, ktorá mala byť zobrazená vo výtvarných dielach na jednotlivých euro bankovkách. Cieľom bolo, okrem „odolnosti“ voči falšovaniu, dosiahnuť, aby bankovky určené na používanie vo veľkej skupine krajín eurozóny. Bolo potrebné, keďže bankovky mali obiehať v rôznych krajinách a kultúrach, aby sa nevzťahovali na žiadny konkrétny národ či pohlavie, a táto potreba neutrálnosti sa zohľadnila aj pri výbere témy grafického návrhu.¹¹

Poradná skupina (ktorú tvorili odborníci z oblasti histórie, umenia, psychológie, všeobecného dizajnu a dizajnu bankoviek) mala najskôr navrhnúť témy, ktoré by vyjadrovali jednotu, resp. vytvárali „rodinu“ siedmich nominálnych hodnôt a potom vybrať a stanoviť poradie troch najlepších tém. Na začiatku bolo 18 tém (za všetky môžem spomenúť napríklad tému „Ciele, ideály a snahy Európskej únie“, „Fauna, flóra a životné prostredie“, „Mýty a legendy (škan-

01 Bratislava, 2006, str. 17

10 <http://sk.wikipedia.org/wiki/Euro>, stav k 18. 05. 2012

11 Ako sa euro stalo našou menou, str. 19, dostupné z http://www.ecb.int/pub/pdf/other/euro_became_our_moneysk.pdf, stav k 23. 5. 2012

dinávské, germánske, grécke, rímske a keltské)“ alebo „Kozmológia“), niektoré z nich však mali tendenciu vyjadrovať konkrétny národný motív. Napokon boli vybrané tri najlepšie témy: „Epochy a slohy v histórii európskej kultúry“, „Európske dedičstvo“ a „Abstraktná téma a bezpečnosť“, neskôr premenovaná na „Abstraktný/moderný dizajn“.¹²

Autori návrhov jednotlivých bankoviek sa museli prispôbiť zadanie aj konkrétnym kritériám určeným pre výtvarné návrhy bankoviek. Bankovky mali byť pôsobivé, ťažko falšovateľné, museli obsahovať ochranné prvky, byť vyhotovené v konkrétnych farbách a mať jasne odlišiteľné čísla nominálnej hodnoty.¹³

Autorov návrhom bankoviek nominovali všetky centrálné banky v Európskej únii (okrem Dánska), pričom každá centrálna banka mohla navrhnúť troch. Všetci vybraní návrhári mali za úlohu pripraviť výtvarné návrhy v súlade s vybranou témou. Nebola predpísaná žiadna technika výroby, preto niektorí návrhári pripravili ručné maľby alebo kresby, iní zase počítačovo spracované návrhy. Porota zostavená z nezávislých odborníkov z oblasti marketingu, dizajnu a dejín umenia mala za úlohu vybrať päť najlepších návrhov, ktoré boli posudzované najmä na základe tvorivosti, estetického vzhľadu, štýlu a predpokladaného vnímania a prijatia verejnosťou.¹⁴

Zo všetkých 44 výtvarných návrhov, ktoré boli v decembri roku 1996 predstavené Rade Európskeho menového inštitútu (ďalej len „EMI“), členovia Rady EMI schválili ako víťazný návrh rakúsky výtvarníka Roberta Kalinu. Víťazné výtvarné návrhy Roberta Kalinu boli vytvorené na tému Epochy a slohy v histórii európskej kultúry.¹⁵

Euro bankovky boli v zúčastnených členských štátoch prvý krát uvedené do obehu v roku 2002, pričom jednotlivé euro bankovky sú od seba odlišené jednak farbou, a jednak aj veľkosťou. Vyobrazenie euro bankoviek je vo všetkých zúčastnených členských štátoch jednotné, nie je podstatné ktorá centrálna banka euro bankovky vydala. Euro bankovky sú vydávané v nominálnej hodnote 5, 10, 20, 50, 100, 200 a 500 eur.

Od národných motívov na eurových bankovkách sa nakoniec upustilo, pretože v domácej krajine by takéto bankovky mohli byť obľúbenejšie, no v iných krajinách by to nemuselo platiť, dokonca by to mohlo byť naopak. Jednotná podoba bankoviek okrem toho zvyšuje ich bezpečnosť, lebo sa dá jednoduchšie kontrolovať ich pravosť.¹⁶

12 Ako sa euro stalo našou menou, str. 19 a 20, dostupné z http://www.ecb.int/pub/pdf/other/euro_became_our_moneysk.pdf, stav k 23. 5. 2012

13 Ako sa euro stalo našou menou, str. 20, dostupné z http://www.ecb.int/pub/pdf/other/euro_became_our_moneysk.pdf, stav k 23. 5. 2012

14 Ako sa euro stalo našou menou, str. 22 a 23, dostupné z http://www.ecb.int/pub/pdf/other/euro_became_our_moneysk.pdf, stav k 23. 5. 2012

15 <http://sk.wikipedia.org/wiki/Eurobankovka>, stav k 18. 05. 2012

16 Ako sa euro stalo našou menou, str. 31, dostupné z <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/>

Euro bankovky, v rozmedzí siedmych nominálnych hodnôt v rozsahu od piatich do 500 eur, znázorňujú tému „Historické obdobia a štýly Európy.“ Jednotlivé euro bankovky predstavujú nasledovné výtvarné návrhy: klasický (5 eur), romantický (10 eur), gotický (20 eur), renesančný (50 eur), barokový a rokokový (100 eur), železná a sklenená architektúra (200 eur) a moderná architektúra 20. storočia (500 eur). Sedem nominálnych hodnôt v sérii euro bankoviek zobrazuje brány a okná na prednej strane (rekto) a mosty na zadnej strane (verso). Všetkých sedem nominálnych hodnôt charakterizuje iné európske umelecké obdobie, tak ako je uvedené vyššie. Medzi ďalšie prvky výtvarných návrhov patria: symbol Európskej únie; názov meny v rímskej a gréckej abecede; iniciály ECB v zneniach úradných jazykov; symbol ©, ktorý upozorňuje, že autorské práva patria ECB a podpis prezidenta ECB.¹⁷

Okná a brány na lícnej strane bankoviek symbolizujú ducha otvorenosti a spolupráce v Európskej únii. Rubová strana bankoviek zobrazuje most typický pre dané obdobie kultúrneho vývoja v Európe; mosty sú metaforou vzťahov medzi národmi v Európe a ich vzťahov k zvyšku sveta.¹⁸

Len pre zaujímavosť, výtvarné návrhy mostov museli byť spracované v takej podobe, v akej by bol most schopný uniesť skutočné dopravné zaťaženie.

Právna úprava eura je zakotvená v niekoľkých predpisoch, základnú upravuje *Nariadenie Rady EÚ č. 974/98 o zavedení eura* (ďalej aj ako „Nariadenie“). V súlade s Nariadením, od 1. januára 2002 ECB a centrálné banky účastníckych členských štátov uviedli do obehu bankovky označené euro. Tieto bankovky boli (a sú) jediné bankovky, ktoré majú postavenie zákonného platidla vo všetkých týchto účastníckych členských štátoch, pričom pôvodné bankovky a mince označené v národnej mene, zostanú v rámci svojich územných vymedzení zákonným platidlom najneskôr do šiestich mesiacov po ukončení prechodného obdobia; jednotlivé účastnícke členské štáty môžu toto obdobie skrátiť vnútroštátnymi právnymi predpismi.

V Slovenskej republike upravil zavedenie eura a jeho komplexnú právnu úpravu, Zákon o eure.

Špecifikácie a hodnoty euro bankoviek sú upravené v *Rozhodnutí Európskej centrálnej banky z 20. marca 2003 o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní eurobankoviek z obehu (ECB/2003/4) (2003/205/ES)* (ďalej aj ako „Rozhodnutie č. ECB/2003/4“).

Európsky menový inštitút (ďalej len „EMI“), ako predchodca Európskej centrálnej banky, vykonal prípravné práce týkajúce sa výroby a emisie euro banko-

---

euro_became_our_moneysk.pdf, stav k 23. 5. 2012

17 Bod (4) úvodných ustanovení Rozhodnutia Európskej centrálnej banky zo 20. marca 2003 o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní eurobankoviek z obehu (ECB/2003/4) (2003/205/ES)

18 <http://sk.wikipedia.org/wiki/Eurobankovka>, stav k 18. 05. 2012

viek; rovnako v súvislosti s výtvarnými návrhmi euro bankoviek bol nápomocný pri uznaní a akceptácii nových nominálnych hodnôt a špecifikácií euro bankoviek užívateľmi tým, že vzal do úvahy špecifické vizuálne a technické požiadavky európskych združení užívateľov bankoviek.¹⁹

V bode (3) úvodných ustanovení Rozhodnutia č. ECB/2003/4 je upravený vzťah ECB a autorských práv k výtvarným návrhom na euro bankovkách. V tejto súvislosti by som rada spomenula jednotlivé preklady tohto bodu do slovenského, anglického a francúzskeho jazyka. Slovenský preklad tohto bodu uvádza: *“ECB ako nástupca EMI vlastní autorské práva na výtvarné návrhy eurobankoviek, pôvodné vlastnené EMI;.* V anglickom preklade však táto veta znie nasledovne: *„As successor to the EMI the ECB holds the copyright on the design of the euro banknotes originally held by the EMI.“* Vo francúzskom preklade nájdeme takúto úpravu: *„En tant que successeur de l'IME, la BCE est le bénéficiaire du droit d'auteur sur les dessins des billets en euros, qui était détenu a l'origine par l'IME.“*

Anglické slovo „hold“, (resp. v minulom čase „held“) môžeme preložiť ako „držať“ alebo „mať v držbe“. Rovnako vo francúzskej verzii Rozhodnutia č. ECB/2003/4 je uvedené, že ECB je „bénéficiaire“, v preklade teda „beneficient“ alebo „užívateľ“, resp. „užívateľ zisku“ z autorských práv.

Preklad v slovenskej verzii, ktorý predkladá „hold“ a „bénéficiaire“ ako „vlastniť“, teda možno nie je najvhodnejší, najmä v súvislosti s autorským právom. Vhodnejším výrazom by asi bolo použitie slova „držiteľom autorským práv“ namiesto „vlastníkom autorských práv“.

Rozhodnutie č. ECB/2003/4 bližšie nevysvetľuje ani nešpecifikuje bod (3) úvodných ustanovení, z ktorého by bol vzťah ECB ako držiteľa autorských práv a autora výtvarných návrhov euro bankoviek jasnejší.

Súčasťou práva ECB, ako aj národných bánk jednotlivých zúčastnených členských štátov, je, okrem vydávania euro bankoviek, aj oprávnenie prijímať všetky potrebné právne opatrenia na ochranu integrity euro bankoviek ako platobných nástrojov. ECB by mala prijať opatrenia na zabezpečenie minimálnej úrovne ochrany vo všetkých zúčastnených členských štátoch s cieľom dosiahnuť, aby široká verejnosť bola schopná rozlíšiť pravé euro bankovky od reprodukovanych.²⁰

Ochranných prvkov majú euro bankovky niekoľko, hmatom možno overiť reliéfnu tlač, naklonením (premenlivý obraz hologramu), zlatistý pruh, či opticky premenlivá farba.

19 Bod (1) článku 1. Rozhodnutia Európskej centrálnej banky zo 20. marca 2003 o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní eurobankoviek z obehu (ECB/2003/4) (2003/205/ES)

20 Bod (4) úvodných ustanovení Rozhodnutia Európskej centrálnej banky zo 20. marca 2003 o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní eurobankoviek z obehu (ECB/2003/4) (2003/205/ES)

Čo sa týka možnosti reprodukcií euro bankoviek, v súlade s Rozhodnutím č. ECB/2003/4), napríklad v bode (6) úvodných ustanovení rozhodnutia je uvedené, že reprodukcie euro bankoviek v elektronickej forme by mali byť považované za zákonné len vtedy, ak ich výrobca prijme dostatočné opatrenia na zabránenie vyrobenia kópií, ktoré by si široká verejnosť mohla pomýliť s pravými euro bankovkami.²¹

Ďalšie možnosti reprodukcie euro bankoviek sú stanovené v článku 2 „Pravidlá o reprodukcii euro bankoviek“ Rozhodnutia č. ECB/2003/4. „Reprodukciou“ sa rozumie každé hmotné alebo nehmotné zobrazenie, ktoré znázorňuje celú euro bankovku alebo jej časť, alebo časti jej jednotlivých prvkov výtvarného návrhu (napríklad farba, rozmery a použitie písmen či symbolov), ktorých zobrazenie môže vyvolať všeobecný dojem euro bankovky bez ohľadu na veľkosť obrazu, alebo použité materiály a techniku, alebo na to, či výtvarný návrh euro bankovky (napríklad písmená alebo symboly) boli zmenené.²² Reprodukcie euro bankoviek, ktoré by si verejnosť pomýlila, resp. aj mohla pomýliť s platnými euro bankovkami, sú nezákonné.

Naopak Rozhodnutie č. ECB/2003/4 priamo vo svojich ustanoveniach, (v článku 2) stanovuje, ktoré reprodukcie euro bankoviek sa nebudú považovať za nezákonné, pretože ich vyhotovenie nepredstavuje pre verejnosť riziko zámeny s pravými euro bankovkami. Bude sa jednať napríklad o jednostrannú reprodukciu euro bankovky za predpokladu, že jej veľkosť bude najmenej 125 % dĺžky a šírky príslušnej euro bankovky, resp. pri obojstrannej reprodukcii najmenej 200 % dĺžky a šírky príslušnej euro bankovky a iné.²³

Zaujímavou je aj úprava ustanovujúca oprávnenie ECB a národných centrálnych bánk zúčastnených členských štátov na základe písomnej žiadosti vydať potvrdenie, že reprodukcie euro bankoviek, ktoré nespĺňajú kritériá podľa tohto Rozhodnutia č. ECB/2003/4, môžu byť považované za zákonné, ak nemôžu byť širokou verejnosťou mylne považované za pravú euro bankovku.

Usmernenie Európskej centrálnej banky z 20. marca 2003 o uplatnení opatrení proti neoprávneným reprodukciám euro bankoviek a o výmene a sťahovaní euro bankoviek (ECB/2003/5) (2003/206/ES) (ďalej len ako „Usmernenie“) prináša definíciu „neoprávnenej reprodukcie“ euro bankoviek, kde okrem takej reprodukcie, ktorá je nezákonná v súlade s Rozhodnutím č. ECB/2003/4), bude

21 Bod (6) úvodných ustanovení Rozhodnutia Európskej centrálnej banky zo 20. marca 2003 o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní eurobankoviek z obehu (ECB/2003/4) (2003/205/ES)

22 Článok 2 Rozhodnutia Európskej centrálnej banky zo 20. marca 2003 o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní eurobankoviek z obehu (ECB/2003/4) (2003/205/ES)

23 Článok 2 Rozhodnutia Európskej centrálnej banky z 20. marca 2003 o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní eurobankoviek z obehu (ECB/2003/4) (2003/205/ES)

považovaná aj taká reprodukcia, ktorá porušuje autorské právo ECB na euro bankovky, napríklad nepriaznivým ovplyvňovaním dobrej povesti euro bankoviek.²⁴

Režim rozmnožovania a reprodukcie euro bankoviek je upravený aj v zákone č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska (ďalej aj ako „Zákon o Národnej banke“). V ustanovení § 17 Zákona o Národnej banke sú upravené práva a povinnosti tretích osôb pri reprodukcií euro bankoviek, pričom priamo v ustanovení § 17 Zákona o Národnej banke je uvedené, že zhotovovanie a používanie reprodukcií euro bankoviek a euro mincí upravujú osobitné právne predpisy (pričom týmito sa myslia napríklad Nariadenie Rady (ES) č. 2182/2004 o medailách a žetónoch podobných euro minciach, alebo Rozhodnutie Európskej centrálnej banky č. ECB/2003/4 (2003/205/ES) o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní euro bankoviek z obehu, a iné). Reprodukcie euro bankoviek a euro mincí alebo ich časti, ich záznamy v elektronickej forme a akékoľvek predmety, ktoré sú čo len čiastočne vzhľadom, rozmermi alebo vlastnosťami podobné ktorejkoľvek euro bankovke alebo euro minci, vrátane medailí a žetónov, ktoré v akomkoľvek gramatickom tvare obsahujú nápis „euro“, „cent“ alebo „eurocent“, symbol eura „€“, alfabetický kód meny euro „EUR“, alebo ktoré majú čo len čiastočne podobný vzhľad spoločnej strane alebo niektorej národnej strane ktorejkoľvek euro mince, sa nesmú zhotovovať ani používať bez splnenia pravidiel o ochrane autorských práv a bez splnenia podmienok pre zhotovovanie a používanie reprodukcií euro bankoviek a euro mincí alebo ich časti podľa osobitných predpisov (ktorými sa myslia napríklad Nariadenie Rady (ES) č. 2182/2004 o medailách a žetónoch podobných euro minciach, alebo Rozhodnutie Európskej centrálnej banky č. ECB/2003/4 (2003/205/ES) o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní euro bankoviek z obehu, a iné).²⁵

Z ustanovenie § 17d Zákona o národnej banke nie je jasné, či je potrebné, najmä pri reprodukcií národnej strany euro mincí, žiadať o súhlas Národnú banku Slovenska, alebo nie.

Na webovej stránke Národnej banky Slovenska môžeme nájsť informáciu, na základe ktorej Národná banka Slovenska zastáva názor, že každé použitie výtvarných návrhov národných strán slovenských euro mincí by malo byť vopred schválené.²⁶

Na rozdiel od informácií na stránke Národnej banky Slovenska, na webovej stránke Európskej centrálnej banky sú uvedené informácie, že „použitie repro-

24 Článok 1 Usmernenia Európskej centrálnej banky z 20. marca 2003 o uplatnení opatrení proti neoprávneným reprodukciám euro bankoviek a o výmene a stiahnutí euro bankoviek (ECB/2003/5) (2003/206/ES)

25 Pozri ustanovenie § 17d zákona č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska

26 Dostupné z <http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/pravny-ramec/zakladne-pravidla-pre-reprodukciiu-eurominci>, stav ku 02.06.2012

dukcií (euro bankoviek) v reklamných materiáloch alebo ilustráciách si nevyžaduje predchádzajúci súhlas Európskej centrálnej banky, pokiaľ sa nedajú zameniť za pravé bankovky.²⁷

Z právnych predpisov upravujúcich používanie eura však nie je zjavné, či je, alebo nie je potrebné žiadať Európsku centrálnu banku o predchádzajúci súhlas pri vytváraní reprodukcii euro bankoviek.

4. 2. Euro mince

Pokiaľ sa pri bankovkách postupovalo v súlade s presvedčením, že bude vhodnejšie ponechať jednotnú úpravu euro bankoviek pre všetky zúčastnené členské štáty, pri euro minciach sa postupovalo odlišne a preto majú euro mince rôzne „národné“ strany.

Na jar roku 1996 sa zúčastnené členské štáty rozhodli, že euro mince určené do obehu budú mať jednu spoločnú a jednu vnútroštátnu stranu, a poverili Európsku komisiu, aby na európskej úrovni zorganizovala súťaž na výber dizajnu spoločnej strany euro mincí. Víťazné dizajny európskej súťaže dizajnov mincí vybrali čelní predstavitelia štátov a vlád v júni 1997. Euro mince určené do obehu zahŕňajú osem nominálnych hodnôt: 1, 2, 5, 10, 20, 50 centov a 1 a 2 eurá.²⁸

Návrhy eurových mincí sa vyberali súčasne s návrhmi euro bankoviek, pričom výber koordinovala Európska komisia. Každá minca má mať „spoločnú európsku stranu“ a „národnú stranu“. Pre spoločnú európsku stranu musel každý z autorov navrhnuť kompletnú sériu mincí vychádzajúc z týchto troch tém: (i) architektonický a ornamentálny štýl, (ii) ciele a ideály Európskej únie a (iii) európske osobnosti. Európska porota, ktorej predsedal generálny tajomník Európskej komisie a ktorú tvorili nezávislí experti z rôznych oblastí (vrátane umenia, dizajnu a numizmatiky), ako aj zástupcovia spotrebiteľov vybrala v marci roku 1997 z 36 prihlásených návrhov deväť sérií. V júni 1997 bola na zasadnutí Európskej rady v Amsterdame vybraná víťazná séria, ktorej autorom je Luc Luycx z belgickej mincovne. Návrhy na spoločnej strane mincí zobrazujú rôznymi spôsobmi európsky kontinent a majú symbolizovať jednotu Európskej únie. Výber návrhu národnej strany mincí zorganizovala každá krajina samostatne. Jedinými spoločnými prvkami na národnej strane mincí je dátum razby a 12 hviezd symbolizujúcich Európsku úniu.²⁹

Krajiny, ktoré sú monarchiami, často z historických dôvodov i ústavných dôvodov zobrazujú na národnej strane svojich mincí vládnuceho panovníka. Návrhy mincí vydaných v republikách sa zvyčajne vyznačujú väčšou kontinuitou. V Írsku bol napríklad motív keltskej harfy vybraný bez vyhlásenia súťaže. Tri

27 Dostupné z: <http://www.ecb.int/euro/html/reproduction.sk.html>, stav ku dňu 02. 06. 2012

28 Oznámenie Komisie o autorskoprávnej ochrane dizajnu spoločnej líčnej strany euromincí (2011/C 41/03)

29 Ako sa euro stalo našou menou, str. 29, dostupné z http://www.ecb.int/pub/pdf/other/euro_became_our_moneysk.pdf, stav k 23. 5. 2012

nezávislé štáty, Monako, San Maríno a Vatikán nemajú svoju vlastnú menu a používajú euro bankovky a mince. Na základe špeciálnych dohôd s Francúzskom a Talianskom, ktoré v tomto prípade vystupujú v mene EÚ, môžu tieto nezávislé štáty raziť a vydávať vlastné euro mince v súlade so spoločnými špecifikáciami.³⁰

Euro mince, rovnako ako aj euro bankovky, boli v účastníckych členských štátoch zavedené od 1. januára 2002. Slovenská republika začala už v roku 2004 pripravovať opatrenia na zabezpečenie prechodu na menu euro. Zúčastnené členské štáty sa dohodli, že každý zúčastnený členský štát si samostatne navrhne národnú stranu euro mincí.

Technické špecifikácie a nominálne hodnoty sú upravené v *Nariadení Rady (ES) č. 975/98 z 3. mája 1998 o nominálnych hodnotách a technických špecifikáciách euro mincí určených do obehu* (ďalej aj ako „Nariadenie č. 975/98“). Nariadenie č. 975/98 stanovuje, že je nevyhnutné, aby sa obmedzil priestor na falšovanie mincí, najmä vyšších nominálnych hodnôt. Rovnako uvádza, že skutočnosť, že mince budú mať jednu stranu európsku a druhú národnú, je vhodným vyjadrením myšlienky Európskej menovej únie medzi členskými štátmi a táto by mohla významne zvýšiť prijateľnosť týchto mincí občanmi Európy.³¹ Nariadenie č. 975/98 tiež upravuje nominálne hodnoty jednotlivých euro mincí, ich tvar, hrúbku, farbu, zloženie i úpravu ich hrany. Zaujímavosťou, čo sa týka tvaru mincí, je, že všetky euro mince majú okrúhly tvar, okrem mince s nominálnou hodnotou 20 centov, ktorá má tvar „španielskeho kvetu“ (na obvode mince sú malé oblúčky, ktoré smerujú do stredu mince).

Na spoločných stranách euro mincí sú zobrazené motívy Európy – na euro minciach s nominálnou hodnotou 2 a 1 euro, a na 50, 20, a 10 centoch je vyobrazený geografický obraz štátov Európskej únie pred jej rozšírením 1. mája 2004, resp. od 1. januára 2007; na 1, 2, a 5 centov je zobrazená mapa Európy a jej geografická poloha na zemeguli k Afrike a ku Ázii.

Jednotlivé mince, ktoré sú vydané v zúčastnených členských štátoch sú platné vo všetkých štátoch eurozóny bez ohľadu na to, ktorý zúčastnený členský štát ich vydal.

Úprava spoločnej strany euro mincí je upravená aj v *Oznámení Komisie o autorskoprávnej ochrane dizajnu spoločnej lícnej strany euromincí* (ďalej aj ako “Oznámenie”). V súlade s Oznámením, autor víťazného dizajnu európskej súťaže dizajnov mincí, ktoré vybrali čelní predstavitelia štátov a vlád v júni 1997, previedol autorské práva na dizajn starých, ako aj nových spoločných strán na Komisiu (nové spoločné strany zobrazovali všetky členské štáty Európskej únie po rozšírení).³²

30 Ako sa euro stalo našou menou, str. 29, dostupné z http://www.ecb.int/pub/pdf/other/euro_became_our_moneysk.pdf, stav k 23. 5. 2012

31 Nariadenie Rady (ES) č. 975/98 z 3. mája 1998 o nominálnych hodnotách a technických špecifikáciách euromincí určených do obehu

32 Oznámenie Komisie o autorskoprávnej ochrane dizajnu spoločnej lícnej strany euromincí

V súlade s Oznámením je v úvodných ustanoveniach konštatované, že držiteľom autorských práv na dizajn spoločnej strany euro mincí je Európska únia zastúpená Komisiou. Európska komisia udelila každému členskému štátu, ktorý prijal euro, všetky práva Únie, pokiaľ ide o územie takéhoto členského štátu. Ostatným členským štátom Komisia udelí autorské práva, keď prijmú euro.³³ Rovnako ako pri euro bankovkách, Oznámenie bližšie nešpecifikuje, ani nerozvíja, vzťah Komisie ako držiteľa autorských práv a autora výtvarných návrhov na národnej strane euro mincí.

V Oznámení je upravený aj režim rozmnožovania, (tzv. spoločný režim rozmnožovania euro mincí), ktorý bude uplatňovať Komisia a zúčastnené členské štáty, pokiaľ pôjde o ich územie. Čo sa týka celého dizajnu spoločnej lícnej strany euro mincí, alebo aj jeho časti, bez osobitného postupu sa povoľuje rozmnožovanie v týchto prípadoch: (i) na fotografii, kresby či malby, teda rozmnoženiny bez plochého formátu (bez reliéfu), za predpokladu, že ide o vernú podobu, ktorá bude používaná spôsobom nepoškodzujúcim ani nezľahčujúcim obraz eura, (ii) ak by sa vyhotovovali rozmnoženiny s reliéfom na predmetoch iných ako mince, medaily alebo žetóny, resp. na iných predmetoch, ktoré by sa mohli zamieňať s mincami alebo (iii) rozmnoženiny na žetónoch, ale vyrobených z mäkkých materiálov alebo z plastu za predpoklad, že rozmer je aspoň o 50 % väčší alebo menší ako skutočné mince.³⁴

V apríli 2004 schválila Banková rada Národnej banky Slovenska materiál „*Postup prípravy slovenských strán eurových mincí*“, ktoré špecifikoval spôsob a časový harmonogram výberu motívov a výtvarného riešenia slovenských strán euro mincí. V prvom kole boli hodnotené kresbové návrhy mincí a v druhom kole sadrové modely, vytvorené podľa najlepších kresbových návrhov. Cieľom súťaže bolo získať čo najväčší počet obsahovo aj výtvarne kvalitných návrhov, ktoré budú na vysokej úrovni prezentovať bohatú históriu, výnimočné kultúrne a prírodné hodnoty Slovenska a súčasne budú zrozumiteľné nie len pre obyvateľov Slovenska, ale aj pre obyvateľov Európskej únie.³⁵

Súťaž mala dve kolá a hodnotených bolo množstvo výtvarných návrhov. Odborné komisie zhodnotili všetky výtvarné návrhy, pričom výsledkom ich hodnotenia bol výber dvadsiatich výtvarných návrhov. Z týchto Banková rada Národnej banky Slovenska vybrala desať návrhov, ktoré boli predstavené verejnosti, a o ktorých verejnosť hlasovala vo verejnej ankete. Na prvom mieste sa

---

(2011/C 41/03)

33 Oznámenie Komisie o autorskoprávnej ochrane dizajnu spoločnej lícnej strany euromincí (2011/C 41/03)

34 Oznámenie Komisie o autorskoprávnej ochrane dizajnu spoločnej lícnej strany euromincí (2011/C 41/03)

35 Dostupné z www: <http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/eurove-mince/historia-vzniku-slovenskych-euro-minci/informacia-o-vysledkoch-verejnej-anonymnej-sutaze-na-v>, stav ku dňu 19. 05. 2012

umiestnil výtvarný motív zobrazujúci dvojkríž na trojvrší, na druhom mieste návrh s motívom vrchu Kriváň a na treťom mieste návrh so zobrazením Bratislavského hradu.

Na realizáciu mincí najvyššej nominálnej hodnoty 1 euro a 2 eurá bol schválený výtvarný návrh akademického sochára Ivana Řeháka s motívom dvojkríža na trojvrší, ktorý zvíťazil v ankete. Mince nominálnej hodnoty 10, 20 a 50 centov boli realizované podľa výtvarného motívu Bratislavského hradu, ktorý v spoluautorstve vytvorili dvaja výtvarníci – Ján Černaj a Pavol Károly. Na mince najnižších nominálnych hodnôt 1, 2 a 5 centov bol použitý výtvarný návrh autora Drahomíra Zobeka so zobrazením tatranského vrchu Kriváň.³⁶

Držiteľom výhradnej, časovo, vecne a územne neobmedzenej licencie na použitie výtvarných návrhov národných strán slovenských euro mincí je Národná banka Slovenska – a to na základe licenčných zmlúv uzatvorených s jednotlivými autormi výtvarných návrhov, pripravených pre slovenské strany euro mincí. Autori národných strán slovenských euro mincí udelili, na základe uzatvorených licenčných zmlúv, Národnej banke Slovenska súhlas na použitie diela.

V súlade s uzatvorenými licenčnými zmluvami, autori udelili Národnej banke Slovenska súhlas na použitie ich autorského diela akýmkoľvek spôsobom a na akékoľvek účely, najmä na prípravu výroby a razenie euro mincí v mincovni, na ich emitovanie, ako aj na výstavné, propagačné, zberateľské a publikačné účely. Národná banka Slovenska je rovnako oprávnená, na základe týchto licenčných zmlúv, udeliť sublicenciu orgánom a inštitúciám Európskej únie a ďalším tretím osobám. Súhlas na použitie svojich výtvarných diel udelili autori Národnej banke Slovenska na časovo neobmedzenú dobu a v neobmedzenom vecnom i územnom rozsahu.

Ako som uviedla v súvislosti s euro bankovkami, úprava vyhotovovania reprodukcí euro mincí, je upravená v ustanoveniach Zákona o Národnej banke Slovenska. Vo vzťahu k euro minciam sa Národná banka Slovenska, ktorá je držiteľom výhradnej licencie k národnej strane euro mincí, na svojej webovej stránke vyjadrila, „že Národná banka Slovenska zastáva názor, že každé použitie výtvarných návrhov národných strán slovenských euro mincí by malo byť vopred schválené“³⁷.

36 Dostupné z [www: http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/eurove-mince/historia-vzniku-slovenskych-euro-minci/informacia-o-vysledkoch-verejnej-anonymnej-sutaze-na-v](http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/eurove-mince/historia-vzniku-slovenskych-euro-minci/informacia-o-vysledkoch-verejnej-anonymnej-sutaze-na-v), stav ku dňu 19. 05. 2012

37 Dostupné z <http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/pravny-ramec/zakladne-pravidla-pre-reprodukciiu-eurominci>, stav ku 02.06.2012

5. Záver

Peniaze sprevádzajú ľudstvo už od nepamäti. Sú prirodzenou súčasťou života každého z nás. Aj keď ich primárnou funkciou je platobná funkcia, peniaze môžeme vnímať aj ako predmet autorskoprávných vzťahov, ktorého používanie a reprodukovanie je upravené v právnych predpisoch. Právne predpisy žiaľ nie vždy jasne stanovujú „pravidlá používania“ bankoviek a mincí, resp. možnosti vyhotovovania reprodukcí euro bankoviek a euro mincí, s prihliadnutím na autorskoprávne vzťahy v súvislosti s výtvarnými návrhmi zobrazenými na bankovkách a minciach. Ostáva pre len dúfať, že Európska centrálna banka, ako aj národné banky jednotlivých členských štátov, stanovia jasne a zrozumiteľne pravidlá používania bankoviek a mincí ako predmetov autorskoprávnej ochrany.

JUDr. Silvia Lattová

Právnická fakulta, Masaryova Univerzita, Brno

**„NECH SA PÁČI, PONÚKNITE SA“ – OTÁZKY
UPLATNITELNOSTI DOKTRÍNY UNIKÁTNEHO
ZARIADENIA NA PRÁVA NA PREDMETY
DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA**

Barbora Králičková¹

Králičková, Barbora. „Nech sa páči, ponúknite sa“ – Otázky uplatniteľnosti doktríny unikátneho zariadenia na práva na predmety duševného vlastníctva. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 45–50.

Anotace: Príspevok sa zaoberá úvahami o aplikovateľnosti doktríny unikátneho zariadenia ako súčasti súťažného práva na oblasť práva duševného vlastníctva. Analyzuje súdne rozhodnutia Súdneho dvora EÚ a Európskej komisie, predovšetkým rozhodnutie vo veci Microsoft a snaží sa nájsť odpoveď na otázku, či je možné v určitých prípadoch považovať aj práva na predmety duševného vlastníctva za unikátne zariadenia. Pozornosť sa tiež zameriava na jednotlivé argumenty svedčiace v prospech aj neprospech správnosti takéhoto uplatnenia doktríny unikátnych zariadení a možné následky uvedeného postupu.

Abstract: Contribution deals with some basic thoughts on application of the essential facility doctrine as a part of competition law on the area of intellectual property law. It analyses most important case law of the EC courts and European Commission, especially the Microsoft case and aims to provide an answer on the question, whether it is under certain conditions possible to consider intellectual property rights as essential facility. Attention will also focus on the arguments which will be in the favour/in contrary of such application of the essential facility doctrine as well as on possible results of such application.

Kľúčové slová: právo duševného vlastníctva, súťažné právo, zneužívanie dominantného postavenia, doktrína unikátneho zariadenia, použiteľnosť doktríny unikátneho zariadenia na práva na predmety duševného vlastníctva, ochrana efektívnej súťaže.

Keywords: intellectual property law, competition law, abuse of dominant position, essential facility doctrine, applying the essential facility doctrine to intellectual property, protection of effective competition.

1 Mgr. Barbora Králičková, PhD., Ústav štátu a práva SAV, Bratislava. Príspevok bol pripravený na základe pozvania pre sekciu práva duševného vlastníctva Olomouckých právnických dní 2012, ktoré sa konali na Právnickej fakulte Univerzity Palackého v Olomouci v dňoch 24.–25. 5. 2012.

Úvod²

Nedávna judikatúra európskych súdov, predovšetkým rozhodnutia vo veciach IMS Health a Microsoft³ opätovne iniciovali diskusiu o využití súťažného práva ako nástroja pre donútenie dominantných podnikateľov zdieľať svoje zariadenia so svojimi konkurentmi a poskytnúť potenciálnym konkurentom k takýmto zariadeniam prístup.⁴ Uvedené prípady tak oživilí záujem o málo používanú a zároveň často veľmi kritizovanú súčasť súťažného práva, a to doktrínu unikátnych zariadení. Charakter uvedených rozhodnutí a prekvapujúce tendencie zahrnúť aj práva na predmety duševného vlastníctva medzi unikátne zariadenia sú dôvodmi, prečo sú úvahy o budúcnosti a smerovaní doktríny unikátnych zariadení jednoznačne na mieste.⁵ Snaha o rozširovanie uvedenej doktríny aj do sféry práva duševného vlastníctva sa javí ako značne kontroverzná.

2. Doktrína unikátnych zariadení

Na úvod je potrebné uviesť základné charakteristiky doktríny unikátnych zariadení. Doktrína unikátnych zariadení, označovaná aj ako „essential facilities doctrine“, je pomerne novou formou zneužívania dominantného postavenia. Doktrína má svoj pôvod v USA, odkiaľ postupne od 70-tych rokov minulého storočia prenikla aj to súťažného práva EÚ.⁶ Legislatívny základ ako aj legálna definícia tejto formy zneužívania dominantného postavenia v právnej úprave EÚ dosiaľ chýba, základné princípy tejto doktríny treba preto hľadať v judikatúre európskych súdov a Komisie.

V zmysle uvedených okolností, z rozhodovacej praxe Komisie tak vyplýva, že za unikátne zariadenie považuje „zariadenie alebo infraštruktúru, bez využitia ktorej súťažiteľ nemôže ponúknuť svojim zákazníkom žiadne služby.“⁷ Z rozhodovacej praxe Komisie je zároveň následne zaujímavé sledovať, aké všetky druhy zariadení môžu túto všeobecnú pojmovú charakteristiku v konkrétnych prípadoch napĺňať. Z jednotlivých prípadov tak vyplýva, že za unikátne zariadenia môžu byť považované napr. telekomunikačné siete, ropovod, plynovod, prístav, letisko či elektrické vedenie. Pri označení určitého zariadenia za unikátne je

2 Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0340-10.

3 Prípady C 418/01 IMS Health GmbH & Co OHG vs. NDC Health GmbH & Co. KG a prípad T 201/04 R Microsoft Corp vs. Európska Komisia.

4 Bližšie k tomu RIDYARD, D. Compulsory access under EC competition law – a new doctrine of „convenient facilities“ and the case of price regulation. In E. C. L. R. 2004, 25 (11), 669-673.

5 Pozri aj RODENHAUSEN, A., MULLER, U. The rise and fall of the essential facility doctrine. In E. C. L. R. 2008, 29 (5), 310-329.

6 Bližšie k historickému vývoju doktríny unikátnych zariadení a porovnaní amerického a európskeho prístupu pozri aj CAPOBIANCO, A. The essential facility doctrine: similarities and differences between the American and the European approach. In E. L. Rev., 2001, 26 (6), 548-564.

7 Rozhodnutie Komisie č. 94/19/ES Sea Containers vs. Stena Sealink.

prítom rozhodujúcim faktorom posúdenie, či má dotknutý podnikateľ, ktorý požaduje od iného podnikateľa, aby mu umožnil prístup k ním vlastnenému alebo spravovanému zariadeniu, možnosť obstarat' si alternatívne či porovnateľné zariadenie, bez ktorého nemôže poskytovať žiadané služby. Uvedené skutočnosti následne odôvodňujú logický záver, že podnik, ktorý je vlastníkom, resp. správcom unikátneho zariadenia, má na vymedzenom relevantnom trhu prístupu k zariadeniu dominantné postavenie.

Pokiaľ ide o slovenskú právnu úpravu, chápanie unikátneho zariadenia a jeho legálna definícia vychádza z uvedeného európskeho chápania. Zákon o ochrane hospodárskej súťaže v § 8 vymedzuje skutkovú podstatu zneužitia dominantného postavenia formou odmietnutia prístupu k unikátnemu zariadeniu a v ods. 3 tohto ustanovenia vymedzuje, čo je možné považovať za unikátne zariadenie. V zmysle uvedeného ustanovenia sa za unikátne zariadenie považuje „miesto, právo, zariadenie, infraštruktúra alebo jej časť kombinovaná so službami vzťahujúcimi sa na takúto infraštruktúru, ktoré majú pomocnú povahu pre ekonomické aktivity na samostatnom, ale nadväzujúcom trhu na trh, na ktorom pôsobí vlastník, resp. správca unikátneho zariadenia, a ak je prakticky nemožné alebo neopodstatnené pre akéhokoľvek konkurenta duplicitne vybudovať takého zariadenie. Prekážka vybudovania unikátneho zariadenia môže byť napr. geografická alebo ekologická.“⁸

Podstatou doktríny unikátnych zariadení je, že spoločnosť, ktorá má dominantné postavenie v poskytovaní zariadení, ktoré sú pre dodávku tovaru alebo služieb na inom trhu základné, zneužíva svoje dominantné postavenie, ak bez objektívneho ospravedlnenia odmieta prístup k týmto zariadeniam. Dominantný podnik sa teda v určitých prípadoch musí nielen zdržať protisúťažného konania, ale musí súťaž aktívne podporovať poskytnutím potenciálnym súťažiteľom prístup k zariadeniam, ktoré vytvoril.

Na tomto mieste je nutné zdôrazniť, že doktrína unikátnych zariadení má skutočne pomerne polemický charakter, keďže svojou povahou nepochybne zasahuje do zmluvnej slobody, ako aj do práv slobodnej dispozície s predmetom vlastníckeho práva.

Zároveň je nutné klásť si otázku, či je možné doktrínu unikátnych zariadení aplikovať aj na oblasť práva duševného vlastníctva. Odpoveď na túto otázku možno nájsť v rozhodovacej praxi európskych súdov a Komisie, ktorá jednoznačne počíta s aplikáciou tejto doktríny aj pre oblasť práv na predmety duševného vlastníctva. Slovenská právna úprava v zákone o ochrane hospodárskej súťaže taktiež s touto možnosťou počíta, nakoľko vychádza zo širokej definície pojmu unikátne zariadenie, keď popri zariadení, infraštruktúre alebo mieste považuje za unikátne zariadenie aj právo. Základom tejto širokej definície je súťažné prá-

8 Blížšie k problematike slovenskej právnej úpravy doktríny unikátnych zariadení pozri KALESNÁ, K., BLAŽO, O. Zákon o ochrane hospodárskej súťaže. Komentár. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 53 *et seq.*

vo EÚ, kde prípad Magill rozšíril uplatnenie doktríny unikátnych zariadení aj na oblasť práv na duševné vlastníctvo.

Uvedený prípad ako aj ďalšie prípady, ktoré nasledovali a možnosť, že by zariadenie pozostávajúce celkom alebo sčasti z práva na predmet duševného vlastníctva mohlo byť považované za „unikátne“ na účely súťažného práva nielen opätovne oživilo diskusiu o účelnosti samotnej doktríny unikátnych zariadení, ale zároveň zvýraznili dve miesta napätia v rámci práva. Je to predovšetkým napätie medzi súťažným právom a právom duševného vlastníctva s ohľadom na právo dominantného podnikateľa vykonávať práva, ktoré mu boli zverené prostredníctvom práva duševného vlastníctva.⁹ Zároveň možno vidieť aj napätie v rámci samotného práva duševného vlastníctva, ktoré môže vzniknúť v súvislosti s potrebou zabezpečiť exkluzivitu ako predpoklad pre ďalšiu inovačnú činnosť a potrebou umožniť prístup ako predpoklad pre vytváranie nových produktov tvorivej ľudskej činnosti.

3. Práva na predmety duševného vlastníctva ako unikátne zariadenia¹⁰

Aplikácia doktríny unikátnych zariadení na práva na predmety duševného vlastníctva značne zdôrazňuje konflikt medzi podstatou súťažného práva a práva duševného vlastníctva.¹¹ Z hľadiska podstaty práva duševného vlastníctva¹² majiteľ patentu alebo predmetu iného práva duševného vlastníctva nepodlieha žiadnej povinnosti zdieľať svoje právo s inými v takom zmysle, v akom túto povinnosť zakotvuje doktrína unikátnych zariadení v rámci súťažného práva. Zdá sa tak, že dôsledkom doktríny unikátnych zariadení bude prebitie tohto pravidla v rámci práva duševného vlastníctva. Dôsledky tejto zmeny môže ukázať až budúcnosť a predovšetkým budú závisieť od ďalšieho smerovania judikatúry európskych súdov.

Treba v tejto súvislosti spomenúť, že sa uvádzajú aj dôvody, argumentujúce v prospech správnosti použitia doktríny unikátnych zariadení na oblasť práva duševného vlastníctva. Konkrétne možno vymedziť dva dôvody, keď z hľadiska verejného záujmu môže byť vhodné uložiť spoločnostiam ako napr. Intel alebo

9 Pozri aj KRÁLÍČKOVÁ, B. Úprava vzájomného vzťahu práva duševného vlastníctva a súťažného práva v slovenskom a českom právnom poriadku s dôrazom na oblasť zneužívania dominantného postavenia. In *Právny obzor*, 94, 2011, č. 6.

10 Porovnaj COTTER, T. F. Intellectual properte and the essential facilities doctrine. In 44 *Antitrust Bull.* 211-250 (1999).

11 Bližšie k problematike konfliktu, ktorý môže vzniknúť v prípade aplikovania doktríny unikátnych zariadení na oblasť práv na predmety duševného vlastníctva pozri aj NAUE, P. M. *Immaterielle Gegenstände – insbesondere Immaterialgüterrechte – als wesentliche Einrichtungen nach Art. 102 AEUV*. Frankfurt am Mein: Peter Lang Verlag, 2012, s. 26 *et seq.*

12 Podrobnejšie k celému spektru otázok súvisiacich s právom duševného vlastníctva a jeho miestom v systéme práva pozri ŠVIDROŇ, J., ADAMOVÁ, Z., NÁVRAT, M., ŠKREKO, A. *Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 2009; VOJČÍK, P. a kolektív. *Právo duševného vlastníctva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 495 s.

Microsoft povinnosť zdieľať za určitých okolností ich práva na predmety duševného vlastníctva. Domnievame sa však, že žiaden z týchto argumentov, ktorým sa ďalej bližšie venujeme, neposkytuje dostatočne presvedčivý dôvod pre aplikáciu doktríny unikátnych zariadení.

a) *Network effects = sieťové efekty*

Prvým z dôvodov pre argumentáciu v prospech použitia doktríny unikátnych zariadení je otázka sieťových efektov. Sieťové efekty možno charakterizovať ako „úžitok, ktorý má používateľ a ktorý sa zvyšuje pomerne k množstvu iných používateľov, ktorí využívajú daný produkt alebo službu“. ¹³ Typickým príkladom takýchto sieťových efektov môže byť napr. telekomunikačná sieť, hodnota a význam ktorej sa pre používateľov zväčšuje úmerne k rastu počtu používateľov, ktorí sú k tejto sieti pripojení. Konečný pozitívny efekt, ktorý má uvedená sieť pre pripojených používateľov môže taktiež prispieť v konečnom dôsledku k tomu, že sa táto sieť stane exkluzívnym štandardom na relevantnom trhu. Ak raz trh „prihrá“ v prospech určitého súťažiteľa, spotrebiteľa môžu následne považovať za príliš nákladné prejsť k inému poskytovateľovi služieb, aj ak by tento alternatívny poskytovateľ disponoval technicky lepším riešením. ¹⁴

Počítačové programy samozrejme môžu byť taktiež ukážkou takýchto sieťových efektov, keďže v mnohých prípadoch hodnota programu úmerne rastie počtu používateľov, ktorí vedú s programom zaobchádzať a tak môžu zdieľať dáta, ktoré sú jeho súčasťou. Zároveň hodnota programu závisí aj od interoperability programu s doplnkovými produktmi a službami, čo bolo predmetom posúdenia aj v prípade Microsoft. ¹⁵ V prípade spoločnosti Microsoft sa hodnota jej operačného systému Windows zvyšuje tým viac, čím väčší počet ľudí tento systém používa. Následkom toho bude vytvorených aj viac aplikačných programov tak, aby boli kompatibilné práve s týmto operačným systémom. ¹⁶ Tieto možnosti zároveň do istej miery naznačujú, že dominantný operačný systém a prístup k nemu sa stane nevyhnutným či unikátnym pre existenciu súťaže na trhu s doplnkovými službami k tomuto systému ¹⁷ a súd v takýchto prípadoch by mal aplikovať doktrínu unikátnych zariadení, s cieľom poskytnúť „ochranu spotrebiteľom pred príliš vysokými cenami a zabezpečiť súťaž na odvodných trhoch“. ¹⁸ V tejto súvislosti však nie je isté, že aj keď niektoré práva na predmety

13 LEMLEY, M., MCGOWAN, D. Legal implications of network economic effects. In 86 Cal. L. Rev. 479, 483 (1998).

14 LOPATKA, J. E., PAGE, W. H. Microsoft, monopolisation and network externalities: some uses and abuses of economic theory in antitrust decision making. In 40 Antitrust Bull. 317, 336 (1995).

15 Pozri bližšie ANDREANGELI, A. Interoperability as an „essential facility“ in the Microsoft case – encouraging competition or stifling innovation? In E. L. Rev. 2009, 34 (4), 584–611.

16 Porovnaj LEMLEY, M., MCGOWAN, D. Op. cit., pozn. č. 11, s. 491, 492.

17 DONAHEY, T. *Terminal Railroad* revised: using the essential facilities doctrine to ensure accessibility to internet software standards. In 25 AIPLA Q.J. 277, 315–317 (1997).

18 *Idem*, s. 311.

duševného vlastníctva môžu byť predpokladom pre vznik sieťových efektov, či práve aplikácia doktríny unikátnych zariadení bude na prospech spotrebiteľov a odstráni negatívne vplyvy existencie dominantného súťažiteľa na trhu. Navyše, ak aj by bola následkom vytvorenia sieťových efektov dominancia podnikateľa disponujúceho technologicky „nedokonalejším“ riešením, nie je isté, či by v takom prípade boli sudcovia dostatočne spôsobilí posúdiť, ktorý štandard je technologicky „dokonalejší“.¹⁹

b) Morálna povinnosť a ohrozenie inovačného procesu

Argumentom, ktorý sa objavil, bola aj akási morálna povinnosť dominantných firiem zdieľať svoje výlučné práva, resp. umožniť prístup k nim vlastným zariadeniam. Výlučné práva, ktorými disponujú spoločnosti ako Microsoft alebo Intel ohrozujú existenciu iných alternatívnych spoločností ako napr. Netscape a v istom zmysle zároveň brzdia inovačný proces. Preto by mali mať spoločnosti ako Microsoft a Intel morálnu povinnosť zdieľať svoje výlučné práva. Avšak, ani pri najlepšej vôli ani na teoretickej úrovni nemožno predpokladať, ako by svet a spoločnosť vyzerali a kam by sa uberali, ak by spoločnosti ako Microsoft a Intel neexistovali. Uvedené však neposkytuje dostatočné odôvodnenie pre aplikovanie tohto argumentu.²⁰

4. Záver

Na základe všetkých uvedených skutočností tak možno odvodiť najdôležitejší záver. Domnievame sa, že môže byť lákavé aplikovať doktrínu unikátnych zariadení v prípadoch ako napr. Intel a Microsoft z dôvodu, že právo duševného vlastníctva nejde dostatočne ďaleko pri zabezpečení adekvátneho prístupu k výsledkom tvorivej duševnej činnosti. Povedané inými slovami, doktrínu unikátnych zariadení možno vidieť ako spôsob uloženia povinnosti zdieľať právo na predmety duševného vlastníctva v prípadoch, v ktorých právo duševného vlastníctva takúto povinnosť neukladá, avšak malo by ju ukladať. Možná existencia sieťových efektov a otázky súvisiace s potenciálnym vplyvom výlučných práv, ktorými disponujú dominantní súťažitelia na inovačný proces, naznačujú, že môžu existovať situácie, v ktorých umožnenie väčšieho prístupu k právam na predmety duševného vlastníctva môže byť odôvodnené. Je však zároveň nutné povedať, že samotný fakt, že sa na produkt celkom alebo sčasti viažu práva na predmet duševného vlastníctva, nie je dostatočne presvedčivým dôvodom pre uchýlenie sa k uplatneniu značne nejasnej doktríny unikátnych zariadení. Uplatnenie doktríny unikátnych zariadení na oblasť práva duševného vlastníctva bez dostatočného uváženia jeho následkov by mohlo ohroziť krehkú rovnováhu medzi oboma uvedenými právnymi odvetviami a cieľmi, o ktoré sa každé z nich so seba vlastným poslaním snaží.

Mgr. Barbora Králičková, PhD.

Ústav štátu a práva SAV

19 Porovnaj LOPATKA, J. E., PAGE, W. H. Op. cit., pozn. č. 12, s. 346.

20 Porovnaj COTTER, T. F. Op. cit., pozn. č. 9, s. 248.

OCHRANNÉ ZNÁMKY S DOBRÝM JMÉNEM V JUDIKATUŘE SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE¹

Radim Charvát

Charvát, Radim. Ochranné známky s dobrým jménem v judikatuře Soudního dvora Evropské unie. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 51–61.

Anotace: Cílem tohoto příspěvku je nastínit postavení ochranných známek s dobrým jménem v návaznosti na judikaturu Soudního dvora Evropské unie, skrze niž dochází k interpretaci pojmů použitých v právních předpisech Evropské unie, jež obsahové vymezení těchto termínů neobsahují.

Annotation: The aim of this paper is to outline the position of trademarks with a reputation in connection with the case law of the Court of Justice of the European Union, through which leads to the interpretation of the terms used in the legislation of the European Union

Klíčová slova: ochranná známka Společenství, ochranná známka s dobrým jménem, dobré jméno ochranné známky, újma na rozlišovacím charakteru ochranné známky, ředění rozlišovacího charakteru ochranné známky, újma na dobrém jménu ochranné známky, nepoctivé těžení z rozlišovacího charakteru ochranné známky, nepoctivé těžení z dobrého jména ochranné známky

Keywords: Community trademark, the trademark with a reputation, good name mark detriment to the distinctive character of the mark, dilution distinctive character of the mark, detriment to the repute of the trade mark, unfair advantage taken of the distinctive character of a trade mark, unfair advantage of the repute of the mark

---

1 V textu tohoto příspěvku, jež byl prezentován na konferenci Olomoucké právnícké dny 2012, autor vychází ze svého článku, jež byl otištěn v časopisu Právní rozhledy č. 22/2012.

A. Úprava ochranných známek s dobrým jménem v právu Evropské unie

Článek 8 odst. 5 a 53 odst. 1 písm. a) nařízení o ochranné známce Společenství (dále jen „nařízení“)² umožňuje vlastníkům starších ochranných známek Společenství, neboli komunitárních ochranných známek majících dobré jméno v Evropské unii a starších národních či mezinárodních ochranných známek požívajících dobrého jména na území jednoho či více členských států Evropské unie podat námitky proti přihláškám ochranných známek Společenství nebo návrh na prohlášení již zapsaných komunitárních známek za neplatné, které jsou shodné či podobné se starší známkou a mají být, resp. jsou zapsány pro výrobky nebo služby, jež nejsou podobné těm, pro něž je starší známka zapsána, pokud by užívání pozdější známky bez řádného důvodu těžilo z rozlišovací způsobilosti či dobrého jména starší známky nebo jim bylo na újmu. Obdobně je koncipován i námitkový důvod a důvod neplatnosti v článku 4 odst. 3 a odst. 4 písm. a) směrnice, kterou se sblížují právní předpisy členských států o ochranných známkách (dále jen „směrnice“).³

Kromě práva podat námitky či návrh na prohlášení ochranné známky za neplatnou je dle článku 9 odst. 1 písm. c) nařízení a článku 5 odst. 2 směrnice vlastníkům starších ochranných známek s dobrým jménem přiznáno výlučné právo zabránit třetím osobám užívat v obchodním styku bez jejich souhlasu konfliktní označení, a to za splnění výše uvedených podmínek.⁴

Mezi výše uvedenými ustanoveními upravující důvody pro námitky a neplatnost a ustanoveními přiznávající vlastníkům starších známek s dobrým jménem právo zakázat užívání kolidujících označení existuje drobný formulační rozdíl mající ovšem praktický důsledek. První skupina ustanovení je formulována v podmiňovacím způsobu (pokud by užívání pozdějšího označení bez řádného důvodu těžilo z rozlišovacího charakteru či dobrého jména nebo jim bylo na újmu), kdežto v druhé z nich se užívá přítomného času (pokud užívání pozdějšího označení bez řádného důvodu nepoctivě těží z rozlišovacího charakteru nebo dobrého jména či je jim na újmu).⁵ Důvod této stylistické odlišnosti spočívá

2 nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství (kodifikované znění); tímto nařízením došlo s účinností ode dne 13. dubna 2009 ke zrušení původního stejnojmenného nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993. Novým nařízením byly především přečíslovány články původního nařízení ve znění pozdějších předpisů, a to od článku 37.

3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES ze dne 22. října 2008, kterou se sblížují právní předpisy členských států o ochranných známkách (kodifikované znění); tato směrnice ruší a nahrazuje předchozí stejnojmennou první směrnici Rady 89/104/EHS ze dne 21. prosince 1988.

4 Článek 5 odst. 2, stejně tak článek 4 odst. 4 směrnice má fakultativní povahu a záleží tedy na každém členském státu, zda právo formulované v jeho textu do svého právního řádu zakotví.

5 V této souvislosti je třeba poukázat na skutečnost, že oficiální překlady nařízení a směrnice v českém jazyce dostupné na internetu v systému EUR-Lex na <http://www.europa.eu> tyto

v tom, že v námitkovém řízení se jedná o posouzení přípustnosti zápisu označení, které ještě nemuselo být užíváno a jde tak o hypotetický případ, kdy postačuje pravděpodobnost existence některého ze tří možných zásahů (viz níže), zatímco při uplatnění vylučného práva ve výše uvedeném smyslu k užívání, jemuž má být zabráněno, již dochází a je nutné prokázat skutečnou přítomnost některého ze zásahů.

Ochrana dle předmětných ustanovení je dostupná pouze vlastníkům zapsaných ochranných známek, případně přihlášek ochranných známek, budou-li zapsány. Pro úspěšné uplatnění této ochrany se vyžaduje kumulativní splnění následujících podmínek:

1. starší národní, popř. mezinárodní či komunitární známka musí požívat dobrého jména na území členského státu nebo Evropské unie;
2. pozdější označení, resp. ochranná známka musí být shodná či podobná se starší ochrannou známkou;
3. výrobky či služby pro konfliktní označení nejsou podobné těm, pro něž je starší známka zapsána;
4. užívání napadeného označení musí ve vztahu ke starší ochranné známce způsobovat alespoň jeden z následujících tří zásahů:
  - a) újma na distinktivním charakteru,
  - b) újma na dobrém jménu,
  - c) nepoctivé těžení z rozlišovací způsobilosti nebo z dobrého jména;
5. takové užívání musí být neodůvodněné, resp. bez řádného důvodu.

V daném případě nejde o ochranu proti pravděpodobnosti záměny,⁶ jelikož spotřebitelé jsou zpravidla schopni obě známky rozlišit, nýbrž o ochranu dobrého jména a rozlišovacího charakteru starší ochranné známky.

Jak je zřejmé z předchozího textu, starší známky s atributem dobrého jména jsou v Evropské unii předmětem silnější ochrany, což znamená, že jsou rovněž chráněny proti identickým nebo podobným známkám, resp. označením zahrnující odlišné výrobky či služby. Ochrana se však vztahuje nejen na odlišné výrobky nebo služby, ale i na výrobky nebo služby shodné či podobné, jak judikoval Soudní dvůr (dříve „Evropský soudní dvůr“) (viz níže).

Ovšem ani Nařízení, ani směrnice blíže nespécifikují, co se rozumí mimo jiné pod pojmem dobré jméno, a proto se obsahová náplň tohoto a souvisejících termínů postupně dotváří skrze judikaturu Soudního dvora, jež bude představena v následujícím textu.

---

formulační rozdíly nerozlišují a ve všech případech je užito podmiňovacího způsobu, který odporuje například anglickému znění (would take ... oproti takes ...).

6 To, že se z hlediska ochrany známek s dobrým jménem nevyžaduje pravděpodobnost záměny, potvrdil Soudní dvůr v bodu 20 rozsudku případu C-251/95 *SABEL v Puma* [1997] ECR I-6191.

B. K jednotlivým podmínkám ochrany známek s dobrým jménem v návaznosti na judikaturu Soudního dvora

1. Dobré jméno ochranné známky

a) vymezení pojmové náplně dobrého jména ochranné známky

Soudní dvůr v rozsudku případu *General Motors v Yplon* ze dne 14. září 1999⁷ stanovil, že dobrého jména ochranná známka požívá tehdy, jestliže mezi relevantní veřejností existuje dostatečný stupeň známosti starší ochranné známky, přičemž pokud se veřejnost setká s pozdější ochrannou známkou, může si učinit spojení (asociaci) mezi oběma známkami, v důsledku čehož může starší známka utrpět újmu. okruh veřejnosti skládající se z průměrných spotřebitelů,⁸ v rámci něhož musela starší ochranná známka získat dobré jméno, se posuzuje vzhledem k výrobkům nebo službám, pro něž je daná ochranná známka zapsána, tzn. buď veřejnost v širokém slova smyslu (typicky pokud jde o zboží denní potřeby) nebo více specializovaný okruh subjektů (jedná-li se o výrobky zvláštního určení), například obchodníci v určité oblasti. Požadovaný stupeň známosti se považuje za dosažený, když starší známku zná podstatná část relevantní veřejnosti, přičemž se nevyžaduje dosažení známosti mezi touto veřejností v konkrétní procentní výši. Při zkoumání splnění této podmínky je třeba vzít v úvahu veškeré skutečnosti daného případu, kdy Soudní dvůr v této souvislosti uvádí demonstrativní výčet relevantních faktorů, mezi něž patří zejména podíl na trhu, který ochranná známka zaujímá, intenzitu, plošný rozsah a trvání jejího užívání a velikost investice, kterou podnik vynaložil na její propagaci.⁹

Je zřejmé, že převážilo hledisko kvantitativní oproti kvalitativnímu. Z toho vyplývá, že kromě všeobecně známých známek existují v rámci Evropské unie ještě známky (dostatečně) známé resp. známky s dobrým jménem. Dle názoru autora tohoto příspěvku se nejvíce jako účelné stanovovat druhou kategorii ochranných známek požívající vyšší stupeň ochrany založenou na jejich známosti, ale důraz by měl být kladen na pozitivní vztah veřejnosti k dané ochranné známce. Podle stupně známosti do kategorie známek s dobrým jménem mohou spadat i známky, které příslušného stupně známosti požívají a do jejichž propagace jejich vlastníci investovali nemalé finanční prostředky, avšak v jejichž případě rozhodně nelze o jejich přitažlivosti příliš hovořit. Jako příklad lze uvést názvy některých obchodních řetězců, jež již v České republice nepůsobí, které se „proslavily“ mimo jiné prodejem zkažených potravin. Samozřejmě, jak uvedeno výše, získání dobrého jména není jedinou podmínkou, image známky, její pozitivní vnímání spotřebiteli atp. hraje roli při posuzování existence újmy či nepoctivého těžení. O diskutabilním smyslu institutu ochranné známky s dobrým

7 C-375/97 *General Motors Corporation v Yplon SA* [1999] ECR I-5421

8 Průměrného spotřebitele Soudní dvůr ve své předchozí judikatuře vymezil jako osobu přiměřeně informovanou a přiměřeně pozornou a obezřetnou; viz bod 31 rozsudku ve věci C-210/96 *Gut Springenheide and Tusky* [1998] ECR I-4657.

9 body 23-27 rozsudku v případě *General Motors*

jménem svědčí i skutečnost, že v návrhu textu směrnice předloženého Komisí se ustanovení článku 5 odst. 2 nenacházelo a bylo do něj vloženo až v návaznosti na požadavek zemí BENELUXu.¹⁰

b) požadované území pro získání dobrého jména

Další podstatnou záležitostí je skutečnost, na jak velkém území, resp. jeho části musí ochranná známka požívat dobrého jména.

Soudní dvůr v bodu 28 rozsudku ve věci *General Motors* stanovil, že postačuje, když má známka dobré jméno na podstatné části území členského státu.¹¹ V tomto rozsudku Soudní dvůr interpretoval ustanovení směrnice a tudíž se toto rozhodnutí týkalo národních ochranných známek.

Právní nejistota však do určité míry panovala ohledně územního rozsahu ochranných známek Společenství, jelikož článek 8 odst. 5 a článek 9 odst. 1 písm. c) nařízení podmiňuje uplatnění práv ze starších ochranných známek Společenství získáním jejich dobrého jména ve Společenství, resp. Evropské unii. Nebylo však zřejmé, o jak velkou část Společenství se má jednat.

Tuto nejasnost ozřejmil Soudní dvůr v rozsudku případu *PAGO* ze dne 6. října 2009,¹² kde za užití analogie rozsudku *General Motors* v bodu 27 stanovil, že podmínka vážící se k dobrému jménu je splněna, pokud ochranná známka Společenství požívá dobrého jména na podstatné části území Společenství a nikoli tedy na celém území Evropské unie. Soudní dvůr však v daném rozsudku neurčil bližší kritérium naplnění podmínky „podstatné části území Společenství, resp. Evropské unie“. Pouze rozhodl, že získání dobrého jména na celém území Rakouska tuto hranici splňuje. K tomu lze uvést, že se nejeví jako příliš praktické, aby se získání dobrého jména komunitární známky poměřovalo pouze ve vztahu k jedné konkrétní zemi (tj. Rakousku), kdy v případě existence dobrého jména v menším státě nebo v několika malých by se nemuselo jednat o podstatnou část území Společenství. Každopádně je zřejmé, že postačuje vyvinout marketingové a reklamní úsilí pouze v jednom členském státě za účelem získání dobrého jména ochranné známky Společenství a tím si zajistit širší ochranu i ve všech ostatních zemích Evropské unie.

2. Povaha výrobků a služeb

V první části tohoto textu bylo uvedeno, že starší ochranná známka s dobrým jménem je chráněna proti pozdějšímu konfliktnímu označení ve vztahu

10 bod 28 stanoviska generálního advokáta ze dne 26. listopadu 1998 v případě *General Motors v Yplo*

11 Stejně kritérium Soudní dvůr použil ve vztahu k dosaženému stupni známosti na území členského státu u všeobecně známých známek, a to v bodu 17 rozsudku v případě C-328/06 *Alfredo Nieto Nuño v Leonci Monlleó Franquet* [2007] I-10093, kde Soudní dvůr analogicky odkazuje na bod 28 rozsudku ve věci *General Motors*

12 C-301/07 *PAGO International GmbH v Tirolmilch registrierte Genossenschaft mbH* [2009] ECR I-9429

k odlišným výrobkům nebo službám, než pro které je tato známka zapsána. Avšak objevila se otázka, zda se tato ochrana uplatňuje vůči takovým označením i pro výrobky či služby, které jsou stejné nebo podobné těm, pro něž je dřívější známka zapsána. Toto dilema jednoznačně vyřešil Soudní dvůr ve svém rozhodnutí případu *Davidoff*¹³ z 9. ledna 2003. Soudní dvůr interpretoval článek 4 odst. 4 písm. a) a článek 5 odst. 2 směrnice týkající se této problematiky. Zmíněné rozhodnutí, stejně jako i další z nich, má také dopad na interpretaci příslušných ustanovení nařízení, jež jsou formulována ve stejném smyslu jako směrnice.

Soudní dvůr rozhodl, že článek 4 odst. 4 písm. a) a článek 5 odst. 2 směrnice je třeba interpretovat tak, že „**umožňuje** členským státům poskytnout zvláštní ochranu pro zapsané ochranné známky s dobrým jménem v případech, kdy pozdější známka nebo označení, které je shodné nebo podobné s registrovanou ochrannou známkou, je zamýšleno být užíváno nebo je užíváno pro výrobky či služby identické nebo podobné s těmi, jež jsou chráněny zapsanou známkou.“

Soudní dvůr navázal na předchozí rozhodnutí a šel při výkladu článku 5 odst. 2 směrnice ještě dále. Stalo se tak v případu *Adidas v Fitnessworld Trading*¹⁴ rozhodnutím 23. října 2003. Soudní dvůr v prejudiciálním řízení rozšířil vliv rozhodnutí případu *Davidoff* a mimo jiné judikoval, že pokud se členský stát rozhodne poskytnout ochranu vlastníkům ochranných známek dle článku 5 odst. 2 směrnice,¹⁵ **musí (je zavázán)** udělit takovou ochranu i proti užívání pozdější známky nebo označení identického či podobného zapsané ochranné známce s dobrým jménem, a to ve vztahu jak k výrobkům či službám, které nejsou podobné těm, jež jsou chráněny takovou známkou, tak ve vztahu ke shodným nebo podobným výrobkům či službám, pro něž je známka zapsána.

Z rozhodnutí případu *Adidas* tedy plyne, že soudy těch členských států, které využily možnosti dané v článku 5 odst. 2 směrnice, tzn. i Česká republika, budou muset vykládat ustanovení národních právních předpisů v souladu s uvedenými rozhodnutími Soudního dvora týkajícími se ochrany ochranných známek s dobrým jménem.

3. Shodnost či podobnost označení se starší známkou s dobrým jménem

V rozsudku případu *Adidas* Soudní dvůr také postavil najisto, že ochrana udělená článkem 5 odst. 2 (resp. článkem 4 odst. 4 písm. a)) směrnice není podmíněna existencí pravděpodobnosti záměny na straně veřejnosti. Kromě splnění ostatních podmínek pro přiznání této vyšší ochrany se zkoumá podobnost označení se starší zapsanou známkou s dobrým jménem, a to z hlediska vizuál-

13 C-292/00 *Davidoff & Cie SA, Zino Davidoff SA v Gofkid Ltd* [2003] ECR I-389

14 C-408/01 *Adidas-Salomon AG and Adidas Benelux BV v Fitnessworld Trading Ltd.* [2003] ECR I-12537

15 Jak již bylo uvedeno výše, článek 5 odst. 2 není obligatorní a záleží tedy na každém členském státu, zda do svého právního řádu zakotví ochranu práv vlastníků známek s dobrým jménem.

ního, fonetického a sémantického. Postačuje, jak již nastínil Soudní dvůr ve věci *General Motors*, že podstatná část veřejnosti v důsledku podobnosti předmětné známky a označení vytváří spojení (asociaci) mezi daným označením a známkou s dobrou pověstí, aniž by docházelo k záměně na straně veřejnosti. Existence takového spojení musí být, stejně jako nebezpečí záměny ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. b) směrnice, posuzováno celkově, s přihlédnutím ke všem relevantním faktorům projednávaného případu.¹⁶

Soudní dvůr navázal na svá rozhodnutí ve věci dobrého jména ochranné známky napjatě očekávaným rozsudkem ze dne 27. listopadu 2008 v případě *Intel*,¹⁷ v němž Soudní dvůr opět interpretoval ustanovení článku 4 odst. 4 písm. a) směrnice (potažmo jejího článku 5 odst. 2) a poskytl tak zpřesnění obsahové náplně některých souvisejících pojmů uvedených nejen ve směrnici, ale i ve svých předchozích rozhodnutích.

Soudní dvůr setrval na názoru, že ve smyslu článku 4 odst. 4 písm. a) směrnice (a tedy i jejího článku 5 odst. 2 se nevyžaduje přítomnost pravděpodobnosti záměny na straně veřejnosti, nicméně pokud k pravděpodobnosti záměny skutečně dochází, jednoznačně to indikuje ono spojení mezi starší ochrannou známkou s dobrým jménem a pozdějším označením ve smyslu výše citované judikatury Soudního dvora. Ovšem existence tohoto spojení automaticky neznamená, že dochází k některému ze tří zásahů stanovených v uvedených ustanoveních směrnice (viz část A. 4. tohoto textu výše).

V bodu 42 tohoto rozsudku Soudní dvůr dále určil faktory, na základě nichž se posuzuje existence spojení mezi starší ochrannou známkou s dobrým jménem a konfliktním označením. Jedná se o míru podobnosti předmětných označení, povahu výrobků či služeb, pro něž jsou konfliktní známky zapsány, včetně jejich blízkosti či odlišnosti a relevantní části veřejnosti, sílu dobrého jména starší známky, stupeň rozlišovací způsobilosti této známky a pravděpodobnost záměny.

4. Nepoctivé těžení a újma na rozlišovací způsobilosti nebo dobrém jménu

Vlastník starší ochranné známky s dobrým jménem musí prokázat, že užíváním pozdějšího označení bude mít za následek vznik některého ze tří zásahů specifikovaných v části A. 4. výše tohoto textu. Není potřeba, aby vlastník dané známky dokázal, že některý z těchto zásahů již probíhá, ale postačuje prokázat existenci vážného nebezpečí budoucího vzniku takového zásahu. Jestliže vlastník nastíněné skutečnosti prokáže, může se majitel pozdější známky bránit přítomností řádného důvodu pro užívání své známky.¹⁸

Soudní dvůr ve věci *Intel* stanovil, že důležitým kritériem pro existenci nepoctivého těžení z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména či újma na nich

¹⁶ body 29 a 30 rozsudku v případě C-408/01 *Adidas*

¹⁷ C-252/07 *Intel Corporation Inc. v CPM United Kingdom Ltd* [2008] ECR I-8823

¹⁸ body 37 a 38 rozsudku v případě *Intel*

je rychlost a síla spojení mezi dotýčnými známkami. Pro globální posouzení přítomnosti některého z daných tří zásahů nebo velké pravděpodobnosti jejich budoucího výskytu jsou relevantní veškeré okolnosti případu zahrnující identické faktory zmíněné ohledně spojení mezi konfliktními známkami (viz výše část 3.). Soudní dvůr dále odkázal na bod 30 rozsudku případu *General Motors*, v němž stanovil, že čím silnější je rozlišovací způsobilost a dobré jméno starší ochranné známky, tím spíše lze dovodit vznik zásahu do této známky. Z právě uvedeného vyplývá, že mezi známostí známky a závěrem o skutečném nebo hrožícím některém ze tří možných zásahů existuje přímá úměra.

a) újma na rozlišovací způsobilosti

Újma na rozlišovací způsobilosti starší ochranné známky s dobrým jménem se nazývá ředění¹⁹ tohoto rozlišovacího charakteru. Smyslem je zabránit erozi distinktivního charakteru takové známky způsobené užíváním shodných či podobných označení, v důsledku čehož by došlo k oslabení funkce známky jakožto tzv. určovatele původu. Například známka „ADIDAS“ nepochybně požívá v Evropské unii dobré jména a je mezi veřejností okamžitě spojována se sportovním oblečením a obuví. Pokud by existovalo několik známek „ADIDAS“ pro různé, ať již podobné či shodné výrobky nebo služby, oslabilo (zředilo) by to distinktivní charakter známky „ADIDAS“.

Pojem újmy na rozlišovací způsobilosti starší známky vymezil v bodu 29 rozsudku v případě *Intel* Soudní dvůr. Rozumí se tím situace, kdy je oslabena schopnost ochranné známky označovat výrobky nebo služby, pro které je zapsána a užívána jako pocházející od vlastníka této známky, jelikož užívání pozdější ochranné známky způsobuje rozmělnění identity starší ochranné známky a jejího působení na veřejnost. Tak je tomu zejména tehdy, jestliže starší ochranná známka, která vyvolávala okamžitou asociaci s výrobky nebo službami, pro které je zapsána, již není schopna tuto funkci plnit. Rozlišovací způsobilost i dobré jméno ochranné známky musí být posuzovány vzhledem k jejich vnímání ze strany relevantní veřejnosti.

V bodu 77 téhož rozhodnutí však Soudní dvůr stanovil podstatné omezení pro uplatnění principu ředění. Vlastník starší známky s dobrým jménem musí prokázat změnu hospodářského chování nebo alespoň vážné nebezpečí výskytu takové změny v budoucnu na straně relevantní veřejnosti ve vztahu k výrobkům nebo službám, pro které je tato známka zapsána, v důsledku užívání pozdější ochranné známky. Soudní dvůr však nikterak nespécifikoval, jakým způsobem by měly být uvedené skutečnosti prokázány, což v praxi může činit problémy.

¹⁹ Anglický ekvivalent je "dilution".

b) újma na dobrém jménu

K újmě na dobrém jménu ochranné známky²⁰ může dojít typicky tehdy, pokud jiný subjekt užívá identické či podobné označení ochranné známce s dobrým jménem v negativní či degradující souvislosti nebo v souvislosti, která narušuje image dané známky, například obscenní předměty nebo nekvalitní výrobky. V těchto případech na straně veřejnosti nastává asociace, která je škodlivá dobrému jménu ochranné známky. Když spotřebitel narazí například na označení „BMW“ užívané pro erotické služby, jistě si jej nespole s ochrannou známkou „BMW“ pro automobily a ani se nebude domnívat, že mezi vlastníky těchto známek existuje ekonomická provázanost, nicméně v jeho očích bude image známky „BMW“ znevážena, pošpiněna. Smyslem unijní právní úpravy je poskytnout vlastníkům ochranných známek s dobrým jménem možnost se proti takovým případům bránit.

Obsahovou náplň pojmu újmy na dobrém jménu ochranné známky do určité míry vyložil Soudní dvůr v rozhodnutí *L'Oréal v Bellure* ze dne 18. června 2009.²¹ Žalovaní byli výrobci parfémů, kteří pod odlišnými názvy prodávali napodobeniny parfémů známých značek velkoobchodatelům (nikoli koncovým spotřebitelům). V některých případech se krabičky a flakony parfémů žalovaných sice celkově podobaly krabičkám a flakonům parfémů žalobců, avšak neklamavým způsobem, v jiných případech šlo o podobnost mírnou či žádnou. Žalovaní užívali srovnávací seznamy, v nichž uváděli slovní ochranné známky parfémů žalobců, jejichž napodobeniny žalovaní prodávali.

O újmu na dobrém jménu starší ochranné známky jde dle Soudního dvora tehdy, *„mohou-li být výrobky nebo služby, pro něž je třetími osobami použito totožné nebo podobné označení, vnímány veřejností způsobem, jímž se sníží přitažlivost ochranné známky. Pravděpodobnost takovéto újmy může vyplynout zejména ze skutečnosti, že výrobky nebo služby nabízené třetími osobami mají vlastnost nebo kvalitu, jež může mít negativní vliv na image ochranné známky.“*²²

c) nepoctivé těžení z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména

Stejně jako u předchozích institutů, ani směrnice a ani nařízení nikterak nevymezuje, co výraz „nepoctivé těžení“²³ znamená. Pojmovému vymezení nepoctivého těžení z rozlišovací způsobilosti či dobrého jména starší ochranné známky se věnoval Soudní dvůr také v rozsudku případu *L'Oréal v Bellure*. Dle tohoto rozhodnutí Tento pojem *„zahrnuje zejména případy, kdy v důsledku přenosu image ochranné známky nebo vlastností, které se vztahují na výrob-*

20 V angličtině se pro tuto situaci užívá výraz „tarnishment“ (poskvrnění dobrého jména, resp. pověsti).

21 C-487/07 *L'Oréal SA, Lancôme parfums et beauté & Cie SNC a Laboratoire Garnier & Cie v Bellure NV, Malaika Investments Ltd a Starion International Ltd* [2009] ECR I-5185

22 bod 40 rozsudku v případě *L'Oréal v Bellure*

23 Místo tohoto pojmu se také užívá výraz „parazitování“ nebo „free-riding“.

ky opatřené totožným nebo podobným označením, dochází k jasnému využívání ochranné známky s dobrým jménem.²⁴ To, zda užívání označení nepoctivě těží z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky, je třeba posuzovat globálně při zohlednění veškerých relevantních okolností daného případu, ke kterým patří zejména síla dobrého jména a stupeň rozlišovací způsobilosti ochranné známky, stupeň podobnosti mezi dotčnými známkami, jakož i povaha a stupeň vzájemné blízkosti dotčených výrobků nebo služeb.²⁵ Jedná se tedy o stejné faktory, které Soudní dvůr uvedl ve věci *Intel* (viz výše úvod k této části příspěvku).

Soudní dvůr dodal, že „pokud se třetí osoba pokouší užitím označení podobného ochranné známce s dobrým jménem kráčet ve stopách této ochranné známky s cílem získat prospěch z její přitažlivosti, jejího dobrého jména a její prestiže, jakož i využívat – bez jakékoli finanční kompenzace a aniž by musela vyvíjet v tomto ohledu vlastní úsilí – obchodního úsilí vyvinutého vlastníkem ochranné známky k vytvoření a udržování image této ochranné známky, musí být prospěch plynoucí z tohoto užívání považován za prospěch nepoctivě získaný z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména uvedené ochranné známky.“²⁶ Takovéto vágní vymezení nepoctivé výhody však v praxi může představovat problémy. Není totiž zcela zřejmé, kdy se bude jednat ještě o přípustné těžení a kdy již o nepoctivé těžení. Pokud by totiž každé těžení bylo automaticky považováno za nepoctivé, postrádalo by smysl, aby v ustanoveních směrnice a nařízení byl odkaz na nepoctivé těžení obsažen. Sluší se připomenout, že nepoctivé těžení, na rozdíl od újmy na rozlišovacím charakteru (viz výše písm. a) a pojednání o rozsudku v případě *Intel*), Soudní dvůr neomezil důkazem o skutečné či vážné hroziící hospodářské změně chování spotřebitelů. Institut nepoctivého těžení tak skýtá mocný nástroj v rukou vlastníků ochranných známek s atributem dobrého jména. Soudní dvůr dále konstatoval, že pro závěr o nepoctivém těžení, stejně jako v případech újmy, není nutná existence pravděpodobnosti záměny.²⁷

Soudní dvůr mimo jiné rozhodl, že užívání ochranné známky s dobrým jménem ve srovnávacích seznamech lze ve smyslu článku 5 odst. 2 směrnice zabránit v případě existence nepoctivého těžení z užívání takové známky.

Lze se setkat s kritickými názory ohledně závěrů Soudního dvora v daném rozsudku, kterým lze do určité míry přisvědčit.²⁸ Je totiž diskutabilní, zda smysl článku 5 odst. 2 směrnice a potažmo všeobecně známkového práva Evropské unie spočívá rovněž v ochraně proti parazitování (free-riding) na dobrém jménu ochranné známky v případě, kdy nejen že nedochází k záměně na straně

24 bod 41 rozsudku v případě *L'Oréal v Bellure*

25 bod 44 rozsudku *L'Oréal*

26 bod 49 rozsudku v případě *L'Oréal v Bellure*

27 bod 50 rozsudku v případě *L'Oréal v Bellure*

28 například Mats Björkenfeldt, The genie is out of the bottle: the ECJ's decision in *L'Oréal v Bellure*, *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2010, Volume 5, No. 2, p. 105-110

spotřebitele, ale rovněž neexistuje ekonomická újma pro vlastníky ochranných známek s dobrým jménem. Je totiž téměř jisté, že movití spotřebitelé nesáhnou po parfémeh, které mají vonět obdobně jako jejich drahé originály, a naopak zákazníci, jež nedisponují dostatkem finančních prostředků, si nebudou kupovat tyto luxusní parfémy.²⁹ Na podporu uvedených závěrů lze odkázat na přístup Spojených států amerických, kde v roce 2006 došlo ke změně zákona o ochranných známkách (the Lanham Act), a to v tom smyslu, že byl vypuštěn princip parazitování (free-riding).³⁰

C. Závěr

Z výše uvedeného textu lze dovodit, že i přes existenci konceptu ochranné známky s dobrým jménem v právu Evropské unie trvající více než 20 let tento stále přináší interpretační a praktické problémy. Některé aspekty ještě na vyjasnění především ze strany Soudního dvora čekají. Dle názoru autora tohoto textu by stálo za úvahu, aby se Evropská unie inspirovala přístupem Spojených států ohledně vypuštění konceptu free-ridingu, resp. nepoctivého těžení z dobrého jména ochranné známky.

JUDr. Radim Charvát, Ph.D. LL.M.

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

---

²⁹ To, že si předmětné výrobky nekonkurují, konstatuje ve svém stanovisku ze dne 10. února 2009 k případu *L'Oréal* i generální advokát.

³⁰ Trademark Revision Dilution Act of 2006

VÝZNAM A POSUZOVÁNÍ VYNÁLEZECKÉ ČINNOSTI¹

Petr Novotný²

Novotný, Petr. Význam a posuzování vynálezecké činnosti. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 63–71.

Anotace:³ Článek se zabývá významem vynálezecké činnosti a jejím posuzováním, především zřejmostí a novostí a jejich posuzováním ve vztahu k vynálezu.

Abstract: This article deals with importance of inventive step and its evaluation especially obviousness and novelties and their assessment in relation to invention.

Klíčové slova: Česko, novost, patent, právo duševního vlastnictví, posuzování novosti, užitný vzor, vynález, zřejmost.

Keywords: Czech Republic, evaluation of novelty, intellectual property law, novelty, obviousness, patent, utility model.

-
- 1 Příspěvek přednesen v sekci Duševního vlastnictví v rámci konference Olomoucké právnické dny 24.5.2012
  - 2 Mgr. Petr Novotný, Patentová a známková kancelář Novotný, Římská 45/2135, 120 00 Praha 2, www.patentagent.cz, email: novotny.petr@centrum.cz, tel.:728 403 730, fax: 222 515 659
  - 3 *Poznámka redakce: Anotace, Abstract, klíčové slova a keywords doplněny redakcí*

Úvod

Mezi tři základní podmínky patentovatelnosti vynálezu patří novost, dosažení vynálezecké výše a průmyslová využitelnost. Jako čtvrtou podmínku lze chápat způsobnost předmětu ochrany.

Svou pozornost v tomto příspěvku bych rád zaměřil na tu hmotněprávní podmínce patentovatelnosti, která dle mého názoru poskytuje největší prostor pro správní uvážení orgánů, které o ní rozhodují, resp. rozhodují o tom, zda byla či nebyla naplněna. Z pohledu zákonné úpravy je vynálezecké činnosti u vynálezu ponechán široký prostor pro výklad, což vynikne ještě více u úpravy obdobného kritéria u užitných vzorů, kde se hovoří o přesahu rámce pouhé odborné dovednosti. Vynálezecká činnost je v rámci řízení o přihlášce vynálezu zkoumána rešeršním orgánem v procesu úplného průzkumu spolu s dalšími kritérii patentovatelnosti. Pro srovnání - u řízení o zápisu užitných vzorů v českém právním řádu nemůže být o posuzování kritéria vynálezecké činnosti, resp. překročení rámce pouhé odborné dovednosti z důvodu neprobíhajícího věcného průzkumu ani řeč. Ke krátkému srovnání vynálezů a užitných vzorů se dostanu dále.

Samotné kritérium vynálezecké činnosti bývá velmi často označováno termínem vynálezecký krok – neboli inventive step. Dřívější patentový zákon⁴ hovořil o přínosu pokroku oproti dříve známému řešení téhož problému projevující se novým či vyšším účinkem.

Interpretace požadavku na dosažení vynálezecké činnosti, neboli dostatečně vysokého vynálezeckého kroku, musí být vyvážená natolik, aby byla na jedné straně dosahována v podávaných přihláškách kvalita vynálezu, a na druhé straně, aby institut správního uvážení nemohl být ze strany posuzujícího orgánu vůči přihlašovatelovi zneužit.

Subjektivní povaha posuzování tohoto kritéria patentovatelnosti závisící na úvahách a postupech správního orgánu je samozřejmě v praxi korigována řadou zásad a ustálených postupů. Stejně tak jsou stanoveny právní domněnky a presumují se zde skutečnosti, aby bylo možno zachovat určitý stupeň právní jistoty pro přihlašovatele a de facto i pro samotný rešeršní orgán.

Funkce podmínky vynálezecké činnosti jako kritéria patentovatelnosti má účel v tom, aby byly vyselektovány sice nové a prospěšné vynálezy, které však nejsou výsledkem vynálezecké činnosti – tedy které se nepovažují za obohacení stavu techniky.

4 zák. č. 84/1972 Sb., o objevech, vynálezech, zlepšovacích návrzích a průmyslových vzorech. blíže k rozhodnutím dle uvedeného zákona v Jenerál, E., Vynálezecká činnost – kritérium patentovatelnosti. Praha: Nakladatelství Federálního úřadu pro vynálezy, 1991, str. 18 a n.

Konkrétní zákonná ustanovení

Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích v § 3 stanovuje patentovatelnost vynálezů podmínkou novosti, dále podmínkou, aby vynález byl výsledkem vynálezecké činnosti a kritériem průmyslové využitelnosti. V § 6 je pak vynálezecká činnost vymezena nepřímo a to tím, že vynález je výsledkem vynálezecké činnosti, jestliže pro odborníka nevyplývá zřejmým způsobem ze stavu techniky. Podle odstavce 2 pro hodnocení vynálezecké činnosti není rozhodný obsah přihlášek, které nebyly zveřejněny ke dni, od něhož přísluší přihlašovatelů právo přednosti.

Kritérium vynálezecké činnosti se tak posuzuje ke dni, od něhož přísluší přihlašovatelů právo přednosti, tedy poměřuje se s obsahem patentových přihlášek, které byly zveřejněny nejpozději k tomuto dni a s nimiž měl přihlašovatel teoreticky možnost se seznámit.

Oproti tomu zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech pouze v § 1 zmiňuje, že technická řešení, která jsou nová, přesahují rámec pouhé odborné dovednosti a jsou průmyslově využitelná, se chrání užitnými vzory.

Zde si dovolím lehké zamyšlení. Nabízí se totiž, že pro překlenutí chybějící definice, která by vymezovala „rámec pouhé odborné dovednosti“, by se analogicky možná šlo opřít o úpravu v zákoně o vynálezech, možná to tak i zákonodárce zamýšlel, jelikož však ale v § 21 odst. (2) Sb. zák. o užitných vzorech jsou taxativně vymezeny oblasti odkazující na patentový zákon, a nic jako náznak vymezení pojmu překročení rámce pouhé odborné dovednosti na základě odkazu na vynálezeckou činnost tam není, nelze se než domnívat, že toto kritérium pro užitné vzory zůstalo pro specifikování pouze praxi.

V zákonné definici patentového zákona se setkáváme s pojmy, které nám pomohou rozklíčovat a naznačit, co dále ovlivňuje to, zda je technické řešení výsledkem vynálezecké činnosti. Prvním z takových pojmů je osoba odborníka.

Osoba odborníka

K výkladu je použito fiktivní osoby odborníka, která existuje v době podání přihlášky. Za takového odborníka se chápe jedinec, který má znalosti z daného oboru a je v něm průměrným kvalifikovaným profesionálem. Předpokládá se, že tato uměle praxí a judikaturou vytvořená osoba⁵ má přístup a přehled o všem, co tvoří stav techniky. To ovšem neznamená, že by se muselo jednat o excelentního vědce či experimentátora. Může se jednat o de facto průměrného praktika, který však bude respektovat základní stanovené směry v daném oboru. Co je podstatné, je to, že tato osoba může být poskládána z několika dalších, tedy být reprezentována celou skupinou odborníků různého zaměření či se může jednat o odborníka, který své poznatky rozšiřoval konzultací s ostatními ze svého obo-

5 srov. Horáček, R., Čada, K., Hajn, P., Práva k průmyslovému vlastnictví. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 41

ru, potažmo i napříč obory⁶. K dalším definičně použitým a potřebným pojmům patří zřejmost:

Zřejmost

Průzkumové směrnice Evropského patentového úřadu vysvětlují pojem zřejmosti tím, že se jedná o něco, co nevybočuje z normálního technologického vývoje a vyplývá z dosavadního stavu techniky. Zřejmé je vše, co nepřekračuje rámec profesionálních schopností odborníka v dané oblasti techniky. Vynález, který má ambice na udělení patentu, tak musí být za hranicí běžné řemeslné a inženýrské práce.

Obecně se při hodnocení vynálezecké činnosti vychází z presumpce nezřejmosti. Opačný postoj by kladl důkazní břemeno na přihlašovatele, což by v tomto případě bylo zcela proti zdravému rozumu a smyslu celého přihlašovacího řízení. Pokud se tak nyní prostřednictvím důkazů uvedených v rešeršní zprávě nepodaří prokázat zřejmost přihlašovaného vynálezu, má se za to, že vynález je výsledkem vynálezecké činnosti.

K pojmu „zřejmým způsobem“ se také vyjádřil v několika svých stanoviscích Evropský patentový úřad, který za něco „zřejmého“ nebo též „nasnadě jsoucího“ považuje cosi, co nevybočuje z normálního technologického vývoje, a co bez dalšího vyplývá z dosavadního stavu techniky, tedy toho, co nevyžaduje dovednost, či nadání a nepřesahuje míru, jakou lze u odborníka předpokládat⁷.

Vynález má tvůrčí úroveň (nebo se považuje za nezřejmý), pokud s přihlédnutím ke stavu techniky nebyl zřejmý odborníkovi v příslušném technickém oboru. Požadavek nezřejmosti má zaručit udělování patentů pouze pro skutečně objevná a převratná řešení, nikoliv tak na řešení, ke kterým lze dopět obvyklými schopnostmi a znalostmi v daném oboru na základě toho, co již existuje.

K podpoření nezřejmosti se praxí ustálila řada argumentů. Takovými může být například to, že dosavadní pokusy o řešení problému byly bezvýsledné či byl obecně rozšířen názor, že použité řešení není možné.

Stejně tak na základě soudních a správních rozhodnutí nalezneme mnoho postupů, které nelze považovat za vynálezeckou činnost, tedy jedná se o argumenty svědčící o zřejmosti přihlašovaného vynálezu. Mezi tyto postupy patří např.:

- agregace – neboli spojení známých technických znaků, které vykazují obvyklé účinky a nevytvářejí vzájemný vztah, který by nebyl nasnadě (tužka+guma)

6 Pro zájemce o detailní a celosvětově komparativní pohled na osobu odborníka bych doporučil článek Ing. Jenerála z třetího vydání roku 2011 a druhého letošního vydání časopisu Průmyslové vlastnictví (vydává Úřad průmyslového vlastnictví, Praha), ve kterých se věnuje na toto téma přijaté rezoluci Mezinárodní asociace pro ochranu duševního vlastnictví APPI.

7 srov. Pítra, V., a kol., Ochrana průmyslového vlastnictví I. Praha: SEVT, 1992, str. 17

- ekvivalence – použití jiného známého prostředku (namísto šroubu použitý nýt)
- kinematické obrácení – obrácení funkčního vztahu dvou prvků
- selekce – řešení, které spočívá ve výběru pouze určité části parametrů, jako je rozmezí, rozměry či jinak stanovený rámec. Jedná se o selekci, ke které lze dospět běžným či obvyklým postupem. Za nezřejmou by sloužila selekce takových podmínek ze známého rozsahu, kdy přínosem by byly zcela neočekávané účinky nebo vlastnosti
- pouhá změna velikosti
- zajištění přenosnosti výrobku
- záměna materiálu
- použití konkrétního řešení plně obsaženého ve známém obecném řešení
- nahrazení rovnocennou součástí nebo funkcí – efekt dosažený novým použitím známého předmětu k účelu, ke kterému se dosud nepoužíval, avšak vyplývající ze známých vlastností tohoto předmětu. Za to však nelze považovat situaci, kdy vynález spočívá v aplikaci známých postupů, věcí, zařízení či prostředků, jejichž použití se vztahuje k jinému účelu a zároveň s sebou přináší nový překvapivý účinek.

Novost

Dalším z termínů, které je třeba poznat pro hodnocení vynálezecké činnosti je pojem novosti. Přestože v zákonné definici § 6 není zmíněn, úzce s vynálezeckou činností souvisí.

Vynález se považuje za nový, není-li součástí stavu techniky. Součástí stavu techniky je pak vše, k čemu byl umožněn přístup veřejnosti přede dnem práva přednosti přihlašovatele. Stavem techniky je i obsah přihlášek vynálezu. Tyto musí mít dřívější právo přednosti a musí být zveřejněny. K takovému zveřejnění může dojít ovšem nejen přede dnem práva přednosti přihlašovatele, ale i po tomto dni.

Přihlašovatel nemusí novost předmětu patentové přihlášky prokazovat, do prokázání opaku se považuje předmět přihlášky za nový.

Sice se nehodlám hlouběji pouštět do rozebírání kritéria novosti, bylo by dobré si uvědomit základní rozdíly hodnocení obou kritérií.

Rozdíl mezi hodnocením kritéria vynálezecké činnosti a hodnocením novosti

I když jsou obě kritéria velmi propojena, v konečné fázi jsou u každé přihlášky zkoumána samostatně a nejsou podmíněna vzájemnou existencí⁸. Způsoby jejich hodnocení se totiž od sebe diametrálně liší.

První odlišností je, že při hodnocení vynálezecké činnosti nepatří ke stavu techniky ty přihlášky vynálezu, které byly podané s dřívějším právem přednos-

8 srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 6 A 72/2001 ze dne 16.12.2009

ti, avšak ještě nebyly zveřejněny do doby, kdy bylo podáno řešení, u kterého se kritérium vynálezecké činnosti posuzuje. Oproti tomu u posuzování kritéria novosti je stavem techniky i obsah přihlášek, které mají dřívější právo přednosti, zveřejněny jsou ale až po dni, od kterého přísluší přihlašovatelé právo přednosti.

Druhou diferencí je počet pramenů, na jejichž základě můžou být kritéria hodnocena. Novost se hodnotí na základě jednotlivých pramenů, kdy kombinace těchto pramenů je nepřipustná. V praxi to znamená, že pro vyvrácení podmínky novosti je potřeba nelézt jeden dokument, který obsahuje všechny podstatné znaky předmětného technického řešení a není možné tyto znaky nalézt v několika dokumentech odděleně a argumentovat jejich souhrnem. Oproti tomu při hodnocení vynálezecké činnosti je možné uplatnit i dva a více informačních pramenů, kdy z kombinace těchto jednotlivých pramenů pro odborníka vyplývá zřejmost.

Další argumenty na podporu vynálezecké činnosti

Jako argument existující vynálezecké činnosti může dle rozhodovací praxe Evropského patentového úřadu sloužit i skutečnost, že mezi datem zveřejnění dokumentu, který se považuje za nejbližší stav techniky a mezi datem práva přednosti posuzovaného řešení existuje velká časová prodleva. Za dostatečně velkou prodlevu, jež by mohla podporovat existenci vynálezecké činnosti, bylo považováno např. jak 11 tak i 60 let.

Podpurným argumentem založeným na podobném principu by mohl být fakt, že stav techniky nebyl dlouhou dobu využíván. Konkludentně tato skutečnost totiž s sebou nese předpoklad, že v průběhu této doby nastaly potřeby vedoucí ke zdokonalení daného řešení.

Posledním z okrajových a zřejmě i diskutabilních argumentů podporujících možnou existenci vynálezecké činnosti by mohla být existence komerčního úspěchu. Samotný komerční úspěch nestačí. Rozhodnutí stížnostních senátů Evropského patentového úřadu se kloní k tomu, že pakliže je ale komerční úspěch v přímé souvislosti s technickými vlastnostmi vynálezu a je naplněna dlouhodobá potřeba takového řešení, že lze pak komerční úspěch považovat za náznak svědčící pro vynálezeckou činnost. Dle mého názoru Evropský patentový úřad slučuje nepatříčně stránku obchodní se stránkou vynálezeckou, resp. naznačuje možnou závislost stránky vynálezecké na produkčně obchodní. Myslím, že vynález podmíněn technickými vlastnostmi naplňujícími dlouhodobé potřeby takového řešení nemusí zaznamenat zhola žádný komerční úspěch a naopak.

Tyto všechny argumenty by tak mohly být chápány jako nepřímé důkazy existence svědčící o vynálezecké činnosti. Jednotčím prvkem vždy musí být, že vynálezecká činnost se projevuje v dosažené nové úrovni daného technického řešení. Posouzení patentovatelnosti pak spočívá v tom, zda se použitím takového řešení dosáhne pouze účinku, který je pro něj znám, či je dosažen účinek nový a vyšší.

Procesní následky neunesení podmínky vynálezecké činnosti – institut odbočení

Nesplnění podmínky vynálezecké činnosti má za následek zamítnutí přihlášky vynálezu. Tato sankce je zde volena, protože se jedná o vadu hmotněprávního charakteru.

Přeje-li si přihlašovatel i přesto získat ochranu na řešení obsažené v zamítnuté přihlášce vynálezu, může využít institut odbočení. Odbočení je samozřejmě možné použít i z jiných důvodů, např. při nesplnění ostatních kritérií patentovatelnosti. Jelikož u užitného vzoru neprobíhá úplný průzkum, skutečnosti, jež byly na překážku v řízení u přihlášky vynálezu, v zápisném řízení užitného vzoru nikdo nezkoumá.

Možnost odbočení je zakotvena v §10 zákona o užitných vzorech a dává přihlašovatelovi možnost, aby se svou přihláškou vynálezu odbočil na přihlášku užitného vzoru. Takto vzniklé přihlášce užitného vzoru může být přiznáno právo přednosti z původní přihlášky vynálezu a to za splnění několika podmínek. Mezi první patří, že se musí jednat o stejné technické řešení. Tato skutečnost nám samozřejmě vylučuje odbočení u takových technických řešení, která jsou vyhrazena pouze přihláškám vynálezu, jedná se zejména o způsobové přihlášky. Dále musí být odbočená přihláška podána do 2 měsíců od právní moci rozhodnutí či usnesení o přihlášce vynálezu. Za takovéto rozhodnutí lze nejčastěji pokládat rozhodnutí o zamítnutí přihlášky vynálezu či usnesení o zastavení řízení. I za splnění předpokladu podání odbočení do 2 měsíců musí být dodržena objektivní lhůta 10 let od podání prioritní přihlášky. Poslední podmínkou je to, aby přihlašovatel předložil do 2 měsíců od data podání přihlášky užitného vzoru stejnopis přihlášky vynálezu, u níž se dovolává práva přednosti. Tuto podmínku považují za pouhý administrativní krok, nikoliv podmínku v pravém slova smyslu. Z takto odbočených přihlášek však již není možno dále uplatnit mezinárodní prioritu, neboť již nejde o první přihlášku, jak to požaduje Pařížská unijní úmluva⁹.

Přihláška vynálezu vs. užitný vzor

Institut odbočení, zejména použitý z důvodu chybějící vynálezecké činnosti, nám může přiblížit důvod, proč je chápán užitný vzor jako „malý“ patent, neboli jako ochrana řešení, které nedosahuje takové výše. Na toto téma, a obecně na téma postavení užitného vzoru a hodnoty ochrany jím poskytnuté, bylo napsáno mnoho statí a polemik, spousta z nich se ale dle mého názoru dopouští jednoho omylu. Užitný vzor je brán jako něco podřadného, co se svou ochranou nemůže udělenému patentu vyrovnat. Já si toto v zásadě nemyslím. Zásadní otázkou však bude, jak kvalitní je přihlašované technické řešení. Vezmeme-li situaci, kdy máme technické řešení (které pochopitelně může být zapsáno jako užitný vzor)

9 srov. Jakl, L., Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Praha: MUP, 2010, str. 161

a přihlašovatel je smířen s kratší dobou ochrany, pak nevidím jediný důvod, proč zapsaný užitný vzor by měl v konečné fázi přinášet slabší ochranu než udělený patent. Ano, přihláška nebude podrobena úplnému průzkumu, ale v „laboratorních“ podmínkách, kdy budeme předpokládat, že užitným vzorem bude chráněno řešení, které by splňovalo kritéria i pro přihlášku vynálezu, nevidím jediný důvod podřadnosti.

Devalvace ochrany užitným vzorem je patrná zejména z definic, které hovoří o tom, že prostřednictvím užitných vzorů se dosahuje ochrany technických řešení s nižší tvůrčí úrovní. To pochopitelně nelze popřít a vysvětluje to rozdílnost mezi vynálezickou činností a překročením rámce pouhé odborné dovednosti. Dle zkušenosti, kterou mám s užitnými vzory, však spatřuji lépe vystihující pohled na vzorovou ochranu, který by hovořil o ochraně užitnými vzory pro technická řešení, která dosahují „i“ nižší tvůrčí úrovně. Plnohodnotnost vzorové ochrany dokládá i skutečnost, že na základě přihlášky užitného vzoru v ČR je možno získat i odpovídající patentovou ochranu v zahraničí.

Řazení užitných vzorů na stupnici hodnotnosti má právě spíše svůj důvod v celkovém registračním procesu a kritériích, která u přihlášky vynálezu nejenže jsou zkoumána, ale je stanovena i jejich větší výše – jako je tomu právě u mnou zmiňované vynálezické činnosti oproti překročení rámce pouhé odborné dovednosti. Pouze pro úplnost – zde jsou nejmarkantnější rozdíly mezi vynálezem, na něž se uděluje patent a užitným vzorem.

- u užitného vzoru nižší kritérium vyžadované vynálezické úrovně,
- užitným vzorem jdou chránit pouze prostorově vytvořitelná řešení, nelze chránit způsoby výroby nebo pracovní postupy,
- rozdíl zápisného řízení - procesněprávní – u užitných vzorů se zkoumají pouze formální podmínky zápisu,
- rozdílná doba platnosti – užitný vzor na max. 10 let, patent na 20 let, resp. 25 let u dodatkových ochranných osvědčení,
- už. vzor – rychlé a levnější řízení, s menší právní jistotou ohledně podmínek zápisné způsobilosti. Právní jistotu však nelze zaměňovat za hodnotu ochranného dokumentu s velmi často se vyskytujícím odkazem na to, že u užitného vzoru může být podán návrh na výmaz z důvodu jeho nenovosti. Majitel užitného vzoru sice z důvodu neproběhlého průzkumu může žít déle v iluzi, že jeho řešení je celosvětově nové, to lze ale eliminovat vhodně provedenou rešeršní na stav techniky před samotným podáním. A návrh na zrušení může být stejně tak podán z důvodu nenovosti i na již zapsaný patent, přestože proběhl úplný průzkum, který např. předkládaný dokument nenašel.

Závěr

Když se vrátím zpět k hlavnímu tématu příspěvku, chtěl bych závěrem ještě zdůraznit, že hodnocení podmínek ochrany je vždy kritériem objektivním. K tomuto je judikován zajímavý rozsudek Městského soudu v Praze¹⁰, který přestože hovoří o odborné dovednosti u užitných vzorů, myslím, že lze chápat komplexně. „Při posuzování podmínky ochrany „přesáhnutí rámce pouhé odborné dovednosti“ se nejedná o hodnocení subjektivní míry úsilí konkrétního tvůrce, autora technického řešení, nýbrž o objektivní kritérium míry, v jaké je řešením překročen známý dosavadní stav techniky a z toho plynoucí skutečnosti, zda řešení není na základě zmíněného známého stavu techniky pro odborníka v dané oblasti techniky evidentní.“

Osobně současnou právní úpravu kritérií patentovatelnosti, v konkrétním případě vynálezecké činnosti, považuji za dostačující. Přestože je upravena velmi volným způsobem, praxe si vytvořila dostatečné množství nástrojů a procesů, které pomáhají rešeršním orgánům s posuzováním a které přihlašovatelům a původcům jasně dopředu naznačují, co vše je potřeba splnit.

Seznam použité literatury

- Švestka, J., Dvořák, J., a kol., Občanské právo hmotné, svazek III., páté aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009
- Pítra, V., a kol., Ochrana průmyslového vlastnictví I. Praha: SEVT, 1992
- Horáček, R., Čada, K., Hajn, P., Práva k průmyslovému vlastnictví. Praha: C.H.Beck, 2005
- Jenerál, E., Vynálezecká činnost – kritérium patentovatelnosti. Praha: Nakladatelství Federálního úřadu pro vynálezy, 1991
- Špindler, K., Výkladový slovník z oblasti průmyslového a duševního vlastnictví. Praha: Lexis Nexis, 2007
- Horáček, R., Macek, J., Biskupová, E., Sbíрка správních a soudních rozhodnutí ve věcech průmyslového vlastnictví, II. díl. Praha: C.H.Beck, 2011
- Telec, I., Tůma, P., Přehled práva duševního vlastnictví, II. díl. Brno: Doplněk, 2006
- Jakl, L., Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Praha: MUP, 2010
- Jakl, L., Jansa, V., Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví. Praha: MUP, 2010
- Jenerál, E., Užité vzory. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 1993
- Metodické pokyny, Část B – Vynálezy a dodatková ochranná osvědčení, Část C – Užité vzory. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2006

Mgr. Petr Novotný

Email: novotny.petr@centrum.cz

¹⁰ č.j. 5 CA 36/2007 ze dne 14.5.2008

AUTORSKÉ PRÁVO A SVOBODA PROJEVU¹

Petr Prchal

Prchal, Petr. Autorské právo a svoboda projevu. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 73–81.

Abstrakt: Článek „Autorské právo a svoboda projevu“ zkoumá příčiny, možnosti vzniku a řešení konfliktu mezi autorským právem a svobodou projevu. Autor nejprve popisuje aktuálnost tohoto problému a nalezení jeho řešení v současném mezinárodním kontextu. Za druhé, autor zkoumá a vyvrací argumenty, které uvádějí, že žádný konflikt mezi autorským právem a svobodou projevu nehrozí, či že dichotomie nechráněné myšlenky a chráněného vyjádření samo či spolu s výjimkami z autorskoprávní ochrany je způsobilé předejít takovému konfliktu. Za třetí, autor nabádá k vnímání takového konfliktu v širší souvislosti a nikoli jeho koncentrace pouze do oblasti práva autorského. Autor závěrem nalézá jako vhodné hledat možnou inspiraci v aplikaci čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod jako obecné výjimky z autorskoprávní ochrany.

Abstract: The article Copyright and Freedom of Speech surveys causes, possibilities of rise and resolution of conflict between the copyright law and freedom of speech. First, the author describes a topicality of this issue and finding its resolution in the recent international context. Second, the author explores and rejects arguments which states that no conflict between copyright and freedom of speech can occur or that an idea-expression dichotomy alone or coupled with copyright exceptions is eligible to prevent such a conflict. Third, the author prompts to perception of such a problem in its broader context and not only its concentration in the sphere of copyright law. Finally, the author finds as advisable possible to find an inspiration in application of art. 10 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as a general exception from copyright protection.

Klíčová slova: Autorské právo, svoboda projevu, konflikt, dichotomie nechráněné myšlenky a chráněného vyjádření, výjimky z autorskoprávní ochrany

Keywords: Copyright law, freedom of speech, conflict, idea-expression dichotomy, exlusions from copyright protection

---

1 Copyright and Freedom of Speech

Vztah mezi autorským právem a svobodou projevu je otázkou prastarou, ale je tomu skoro nedávno, kdy se k tomuto tématu obrací velká pozornost. Hlavním důvod tohoto vývoje lze z podstatné části přičítat šířícím se úvahám o smyslu autorského práva a jeho roli v digitálním věku, a tím i stoupajícimu zájmu o autorské právo. O kontroverzním fungování autorského práva s nástupem nových technologií již bylo napsáno mnoho. Největší dosavadní přínos tohoto společenského jevu je uvědomění si, že potencionální konflikt mezi autorským právem a svobodou projevu se stává jedním z nejpálčivějších důsledků celosvětově posilující autorskoprávní ochrany. Přesto se ale objevují argumenty opačné, které tvrdí, že žádný konflikt nehrozí,² neboť autorské právo chrání pouze vyjádření myšlenky, nikoli myšlenky samotné. Jiní praví, že svoboda projevu již nemůže fungovat tak, jako kdysi, další, že to je nikoli svoboda projevu, ale autorské právo, které musí ustoupit,³ neboť zájem na ochraně svobody projevu se stává naléhavější. Jak je to tedy?

Pravdou, kterou asi každý tuší je, že autorské právo (celosvětově) hledá rozumnou hranici mezi ochranou autora, jeho zájmů a veřejným kulturním právem společnosti na přístup k chráněným dílům. Jinými slovy, jde nám o poměrování sociálních zájmů. Běh času ale vždy vyžadoval určité přehodnocení takových sociálních hodnot. Dnešní technologie přinášejí nebývalý potenciál pro celosvětový tvůrčí rozmach, a tím se autorské právo a svoboda projevu může

-
- 2 Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Harper & Row, Publishers v. Nation Enterprises*, 471 U.S. 539, ze dne 20. května 1985, ve kterém časopis *The Nation* argumentoval tím, že publikace paměti prezidenta Geralda Forda bylo kryto výjimkou z ochrany „fair use“ a že má být aplikován ústavní princip svobody projevu. Soud nicméně tuto argumentaci odmítl a vynesl památnou větu: „*the Framers intended copyright itself to be the engine of free expression. By establishing a marketable right to use one's expression, copyright supplies the economic incentive to create and disseminate ideas.*“ Soud odmítl připustit konflikt autorského práva a svobody projevu a naopak řekl, že obojí směřují ke společnému cíli, když autorské právo je „hnací silou“ svobody projevu. Podobně i svého času velmi vlivné Miltonovo filozofické dílo *Aeropagitica* na obranu svobody projevu, ve kterém brojí proti cenzuře ve prospěch autorského práva. Viz MILTON, John. *The Project Gutenberg. Aeropagitica: A Speech For The Liberty Of Unlicensed Printing To The Parliament Of England* [online]. 2006 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: <http://www.gutenberg.org/files/608/608-h/608-h.htm>. Dále pak srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Eldred v. Ashcroft*, 537 U.S. 186, ze dne 15. ledna 2003, ve kterém došlo k mírnému posunu z dřívějších pozic, přesto toto (skoro nedávné) rozhodnutí zdůrazňuje časovou blízkost vzniku autorského práva a Prvního dodatku k ústavě USA (upravujícího svobodu projevu a zakazující zákonodárci přijmout zákon omezující svobodu projevu, a tím také z toho vyplývající širokou ochranu svobody projevu v USA), a tedy to, že ke konfliktu mezi svobodou projevu a autorským právem nedojde, dokud zákonodárce nezmění „tradiční rysy autorskoprávní ochrany“. I zde je konflikt autorského práva a svobody projevu vyloučen s odůvodněním, že *idea-expression dichotomy* a „*fair use*“ jsou dostatečnou zárukou prevence konfliktu. Jak bude dále v textu vysvětleno, tyto a jim podobné autorskoprávní mechanismy sledující poměrování jiných obecných zájmů o sobě žádnou zárukou ve skutečnosti nejsou.
- 3 Např. SUNDARA RAJAN, Mira T. *Copyright and creative freedom: a study of post-socialist law reform*. New York, NY: Routledge, 2006. s. 7–46.

dostat do kolize snadněji než dříve. Sociální důsledky tohoto jevu lze hodnotit rovněž jako nebývalé a lze říci, že technologický vývoj se dotýká všech sfér lidské činnosti právo nevyjímaje. A snad právě autorské právo se stalo v tomto směru jakýmsi pionýrem, tváří technologického vývoje, který dobře slouží jako ekonomický nástroj ochrany nových technologií, což lze ale spatřovat jako nikoli překvapivý výsledek cílené politiky technologicky vyspělých zemí. Jenom ty kulturní a sociální zájmy zůstaly někde stranou. V relaci na svobodu projevu jsou nové technologie nepochybně výzvou. A z toho důvodu také mimo jiné vznikly i pirátské strany, které se snaží využít této příležitosti dnešních dnů a proměnit ji v politické ovoce. Autorské právo se tak stalo zároveň i terčem kritiky a svoboda projevu její obětí.

Na mezinárodní úrovni dochází k postupné standardizaci autorskoprávní ochrany a již 1. ledna 1995 nabyla účinnosti Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPs), která výrazně změnila dosavadní souvislosti autorského práva a zasadila ho do širší struktury a režimu mezinárodního obchodu.⁴ Tyto mezinárodní standardy a absence odpovědi na vztah autorského práva a svobody projevu lze rovněž shledat jako příčinu v současnosti znějících kritických hlasů. Nutno doplnit, že ani regionální či vnitrostátní úpravy autorského práva dosud nenabízejí jinou alternativu.⁵ Těmto kritickým hlasům lze proto rozumět, neboť autorské právo vskutku neprošlo procesem adaptace, která by problémy se svobodou projevu vyřešila, přestože snad ve všech zemích, včetně těch méně rozvinutých, běží procesy revize a modernizace. Je ale otázka, zda autorské právo musí něčím podobným procházet, zda nehledat řešení jinde a jinak. Změny, které technická revoluce přinesla, jsou tak razantní, že nutí přemýšlet právě o takových základních otázkách, jako je konflikt autorského práva a svobody projevu, potažmo jaká omezení svobody projevu jsou ještě přípustná a žádoucí a která nikoli. Omezení svobody projevu průchodná skrze autorské právo jsou viděna s nedůvěrou v obavě z ohrožení sociálního života,

4 Srov. čl. 64 TRIPs a mechanismus Světové obchodní organizace (WTO), kterým se urovnávají spory. Orgán, který je příslušný k urovnání sporů v oblasti mezinárodního obchodu (Dispute settlement body – DSB) urovnává i spory z dohody TRIPs, neboli to, že signatáři TRIPs mohou řešit autorskoprávní spory prostřednictvím urovnávacího mechanismu WTO.

5 Jako příčinu toho lze označit zásadní vliv copyrightového pojetí autorského práva na právo mezinárodní, které dále ovlivňuje autorské právo regionální (např. v rámci EU) a vnitrostátní. Jak známo copyrightové pojetí neuznává a pokud, tak zcela v minimální nutné míře, osobností práva. V nutné míře v relaci na Bernskou úmluvu, která osobností práva uznává, viz čl. 6bis Bernské úmluvy, ale která nemohou být vynucena v „urovnávacím řízení WTO“ a která neprošla standardem TRIPs. To může na mezinárodní úrovni vzbuzovat dojem jejich nepotřebnosti. Společnost má bohužel možnost vidět autorské právo pouze jako ekonomický nástroj, nástroj, kterému chybí jiné než ekonomické argumenty. Vzájemné ovlivňování jednotlivých systémů autorského práva vytváří uzavřený kruh a ani evropská tradice uznávající osobnostní práva dosud není schopna v mezinárodním ekonomickém kolotoči prosadit myšlenku odlišnosti komerčních a kulturních zájmů, které by reputaci autorského práva pomohly.

jehož kvalita se odvíjí právě mnohdy od kvality technologické. Vidíme, že tyto na první pohled ryze autorskoprávní otázky ve skutečnosti ryze autorskoprávní nejsou a je tak jisté, že přemýšlet o autorském právu jako o izolovaném problému současnosti prostě nefunguje.

Potencionální kolize svobody projevu a autorského práva přináší mnoho obtíží a teorie, které se snaží dle normativních kritérií nakreslit tlustou čarou mezi případy, ve kterých ke kolizi dochází a ve kterých ne, jsou vesměs pochybné. Tím však nechci naznačit, že by autorské právo muselo vždy ustoupit svobodě projevu či naopak.

V možných úvahách o potencionálním střetu je potřeba se nejprve vypořádat s argumentem, který říká, že dichotomie nechráněné myšlenky a chráněného vyjádření (tzv. idea / expression dichotomy), která je v právním řádu České republiky upravena v § 2 odst. 6 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon, dále jen AutZ), předchází jakékoli kolizi.

Na první pohled, se může vskutku zdát, že pokud autorské právo nechrání prosté myšlenky, ale až jejich vyjádření, není zde žádný vztah mezi autorským právem a svobodou projevu, neboť autorské právo nikomu jakkoli nebrání v komunikaci, psaní, přijímání informací o čemkoli. Tento argument je však při bližším zkoumání založen na značně omezeném chápání svobody projevu. Předně je u něj problematické to, že stojí na předpokladu, že je vždy možné najít alternativní způsob sdělení téhož (rozuměj stejné myšlenky). To je ale omyl. Svoboda projevu se neomezuje pouze na možnost sdělení nějaké obecné myšlenky, ale její nutností je záruka možnosti sdělit myšlenku i včetně jejích jemností a případných zvláštních významů.⁶ Proto, a zřejmě tím spíše, v dnešní technologicky zaměřené společnosti, která klade důraz na jemnosti a drobné významové odchylky, se zdá být neudržitelná teze, že je v každém případě možné se spokojit s obecnou alternativní formou vyjádření. Snad, i kdybychom tuto možnost alternativního vyjadřování připustili, pak narážíme na to, že svoboda projevu je určena všem bez rozdílu, ne jenom těm, kteří jsou schopni nalézt cestu alternativního vyjádření. Nakonec i autorské právo chápe vyjádření extenzivněji než v běžném jazykovém významu a pokud tedy budeme sdělovat stejnou myšlenku, byť cizím jazykem či jiným pořadím slov, ke kolizi s autorským právem může dojít.

O tom, že dichotomie nechráněné myšlenky a chráněného vyjádření není dostačující zárukou prevence před kolizí autorského práva a svobody projevu lze ukázat nejlépe na příkladech, ve kterých nelze nalézt odpovídající náhradu autorského díla z důvodu jeho informativní jedinečnosti pro veřejnost. Jedná se o případy nenahraditelnosti nejen myšlenky, ale i jejího vyjádření. Kupříkladu Melville B. Nimmer to dokládá na fotografiích dokumentujících masakr v My

6 ROBERT BURRELL, Allison Coleman. *Copyright exceptions: the digital impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. s. 21.

Lai, jehož se dopustili američtí vojáci během Vietnamské války. Nimmer říká, že žádná slova nedokáží vystihnout představu (myšlenku) o masakru, jako tak činí předmětné fotografie a že nikoli sama myšlenka, ale i její vyjádření je nutné k tomu, aby veřejnost rozuměla tragické události. Přesto Nimmer (pro ostatní případy) zastává názor, že dichotomie nechráněné myšlenky a chráněného vyjádření, za předpokladu jejího důsledného dodržování, je postačující k uspokojení přístupu veřejnosti k myšlenkám a svobodě vyjádřit je, stejně jako k podpoře tvůrčí činnosti. Dále tvrdí, že snad v případech, kdy význam díla spočívá především ve vyjádření a nikoli v myšlence, jako příklad uvádí grafická díla, má převážit ochrana autorského práva nad svobodou projevu.⁷ S tímto posledním názorem by ale v dnešní kultuře bylo možné s ohledem na hojnost používání grafiky, obrázků, hesel a jiných symbolů jako prvku dorozumění se kupříkladu v souvislosti s veřejnou politickou debatou či jiném naléhavém zájmu podobném příkladu „My Lai“ polemizovat.

Zatímco pro Nimmera zůstávají nenahraditelnými díly pouze fotografie a počítá i s díly audiovizuálními, Wendy J. Gordon říká, že veřejnost musí mít možnost převyprávět, přehodnotit a žertovat o příbězích životu vlastních.⁸ Gordon poukazuje na rozhodování ve věci *Walt Disney Productions v. Air Pirates* týkající se přípustnosti parodie, která byla otisknuta v časopise pro dospělé, vykreslující Mickey Mouse při sexu a užívání drog. Gordon zde vidí případ, ve kterém by svoboda projevu měla převážit.⁹ Rozhodnutí soudu však bylo opačné. Na počátku případu stáli karikaturisté, kterým se zdály být kreslené postavičky Walta Disneyho příliš vzdálené realitě, a tak je vykreslili v symbolických situacích, které by jinak byly tabu a nechali je otisknout. Karikaturisté zachovali kreslířský styl i jména postaviček. Ve věci rozhodoval nejprve Okrskový soud Severní Kalifornie, který rozhodl v neprospěch karikaturistů s odůvodněním, že postavičky Walta Disneyho jsou typické svým vzhledem, nikoli tím, co postavičky říkají nebo dělají. Soud se nedomníval, že šlo o parodii, tedy výjimku z autorskoprávní ochrany (fair use), s odůvodněním, že parodie nesmí být založena na úplném či podstatném okopírování chráněného díla. Právo svobody projevu zaručené v Prvním dodatku Ústavy Spojených států amerických lze aplikovat pouze v případě výjimky z autorskoprávní ochrany (fair use).¹⁰ Soud rovněž shledal to, že došlo k porušení známkové ochrany a zlehčování, to bylo ale odvolacím soudem odmítnuto.¹¹ K nejvyššímu soudu se případ nedostal, stal se ale předmětem vlny, zejména akademické, kritiky. Uvedme právě Gordonovu

7 TOWSE, Ruth. *Copyright in the cultural industries*. Northampton, MA: Edward Elgar, c2002, xxii. s. 56.

8 ROBERT BURRELL, Allison Coleman. *Copyright exceptions: the digital impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. s. 25.

9 Tamtéž.

10 Rozhodnutí Okrskového soudu Severní Kalifornie ve věci *Walt Disney Productions v. Air Pirates*, 345 F.Supp. 108, ze dne 7. července 1972.

11 Rozhodnutí Odvolacího soudu pro 9. obvod ve věci *Walt Disney Productions v. Air Pirates*, 581 F2d 751, ze dne 5. září 1978.

kritiku, která říká, že karikaturisté mohli vyjádřit své zneklidnění napsáním třeba nějaké stati, kde by vysvětlili proč Mickey Mouse je příliš idylický a přiblížili jeho chování realitě. Taková stať by ale byla neschopna rozvolnit zažitou představu společnosti o kreslených postavičkách Walta Disneyho.¹²

Lze se setkat i s názory, že svoboda projevu musí být širší v případě děl známých osobností.¹³ Bývá to zdůvodňováno různě. Někteří se zaměřují pouze na rovinu majetkovou, když argumentují, že známá osobnost není zásahem do autorského práva tolik dotčena, neboť má rozsáhlejší možnosti, jakým dílo zužitkovat a dosáhnout zisku. Tento argument je ale potřeba odmítnout. Možnosti a nemožnosti známé osobnosti, jakým dílo využívá je bezpředmětné a neodůvodňuje zásah do autorské ochrany. Jiné, bojím se ale obecně říci přesvědčivější argumenty, lze vidět v poměrování svobody projevu a autorského práva známé osoby, kdy tato musí počítat s tím, že veřejnost bude mít větší zájem na nakládání s jejím dílem.

Kromě dichotomie nechráněné myšlenky a chráněného vyjádření se je potřeba vypořádat i s výjimkami a omezeními autorskoprávní ochrany. Tyto bývají v různých zemích upraveny různě. V České republice jde o úpravu v ustanovení § 29 a násl. AutZ, která v souladu se směrnicí 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady z 22. května 2000, o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Informační směrnice), obsahuje od roku 2006 i tříkrokový test. Zákonodárce však nevyužil všech možností z informační směrnice a AutZ tak neobsahuje např. výjimky pro parodii, satiru či karikaturu, které mohou v konkrétních případech udělat trhlinu do argumentu odmítajícího předmětný konflikt. Obávám se však, že i kdyby zákonodárce v tomto směru rozšířil okruh normativních výjimek sebevíc, riziko potencionálního střetu by i přesto nebylo zažehnáno. V dnešní době se zdá poněkud paradoxní, že autorskoprávní ochrana má v tomto směru celosvětově tendenci spíše utužovat poměry, než aby se rozšiřoval okruh výjimek, a to vzdor technologickému vývoji a možnostem realizace svobody projevu např. prostřednictvím internetu. Autorskoprávní ochrana pak zlehka ztrácí svůj psychologický efekt o její potřebnosti v očích veřejnosti.

Je tedy zřejmé, že hledání řešení kolize autorského práva a svobody projevu nelze úspěšně realizovat pouze ve sféře autorského práva, ale pozornost a zájem je potřeba zaměřit i do sféry svobody projevu.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva), která oslavila v březnu svých dvacet let ratifikace v tehdejší České a Slovenské Federativní republice, ve svém čl. 10 upravuje tzv. limitační klauzuli,

12 GORDON, Wendy J. Equality and Individualism in the Natural Law of Intellectual Property. *Yale Law Journal*. 1993, roč. 102, č. 7, s. 1603.

13 ROBERT BURRELL, Allison Coleman. *Copyright exceptions: the digital impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. s. 28.

když stanoví, že právo na svobodu projevu a právo na informace lze omezit na základě zákona, z důvodu ochrany vyjmenovaných zájmů demokratické společnosti.¹⁴ Jinými slovy omezení je možné pouze na základě zákona, v taxativně vyjmenovaných případech a není přípustná libovůle. Paralelu limitační klauzule z Úmluvy obsahuje čl. 17 odst. 4 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (Listina základních práv a svobod, dále jen LZPS). Kromě taxativně vyjmenovaných zájmů v obou dokumentech Ústavní soud České republiky připouští i jiné možnosti omezení svobody projevu, a to v případě kolize s jiným základním právem. Autorské právo je pak veřejného subjektivního práva k výsledkům tvorby, tak jak jej zakotvuje čl. 34 odst. 1 LZPS. Toto naposledy zmíněné právo je kulturním lidským právem, jehož srovnatelné ustanovení najdeme jak v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (čl. 15 odst. 1 písm c), tak i ve Všeobecné deklaraci lidských práv (čl. 27 odst. 2).

Na konflikt svobody projevu a autorského práva musíme proto nutně nahlížet jako na kolizi dvou ústavně zaručených hodnot. Metodologickým řešením je pak jejich vzájemné poměrování.¹⁵

Ačkoli judikatura českých soudů, Evropského soudu pro lidská práva ani Soudního dvora Evropské unie (dále jen SDEU)¹⁶ otázku konfliktu svobody projevu a autorského práva doposud neřeší, v jednotlivých evropských zemích platí situace opačná. Ze zkoumaných rozhodnutí, která jsou zpracována v jiných pojednáních, a tyto zmiňují alespoň v poznámce pod čarou,¹⁷ však jasně vyplývá, že se soudy ztotožnily s možnou myšlenkou aplikace čl. 10 Úmluvy jako jedné

14 Těmi jsou národní bezpečnost, územní celistvost, veřejná bezpečnost, ochrana pořádku a předcházení zločinnosti, ochrana zdraví a morálky, ochrana pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací, zachování autority a nestrannosti soudní moci.

15 K otázce poměrování se již několikrát vyjádřil Ústavní soud České republiky např. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, apod. Představuje metodologii zvažování v kolizi stojících ústavních hodnot.

16 SDEU se otázka konfliktu autorského práva svobody projevu zatím dotýká pouze okrajově např. ve svém rozsudku ze dne 21. října ve věci *Padawan SL v Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE)* (C-467/08) nebo v rozsudku ze dne 28. dubna 1998 ve věci *Metronome Musik GmbH v Music Point Hokamp GmbH* (C-200/96). Je ale pouze otázkou času, než přímý konflikt autorského práva svobody projevu bude muset tento soud řešit.

17 Např.: HUGENHOLTZ, Bernt P. *Copyright and Freedom of Expression in Europe. In Expanding the Boundaries of Intellectual Property*. Oxford: Oxford University Press, 2001. s. 10–11., HERR, Robin E. , *The Right to Receive Information Under Article 10 of the ECHR: An Investigation from a Copyright Perspective* (March 15, 2011). *Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland (JFT)*, Forthcoming. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1787085>., ROSÉN, Jan. *Topic C. Copyright in perspective: external limitations on copyright. Quo vadis, Copyright? EBU Copyright Symposium Barcelona*. s. 1-9 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://www.ebu.ch/CMSimages/en/C.1%20J.%20Rosen%20EBU%20060331_tcm6-43829.pdf

z výjimek z autorskoprávní ochrany. Tento směr uvažování by mohl být v soudní praxi pro Českou republiku, ale i pro SDEU do budoucna tím správným řešením.

Z výše uvedeného plyne, že řešení otázky potencionálního konfliktu svobody projevu a autorského práva je na místě, neboť tento konflikt potencionálně může nastat. Podařilo se vyvrátit argument založený na tom, že dichotomie nechráněné myšlenky a chráněného vyjádření postačuje k přecházení těchto konfliktů. Tento argument neobstojí v případech naléhavé informativní jedinečnosti pro veřejnost. Ukazuje se, že ani výjimky a omezení autorskoprávní ochrany upravené v AutZ neposkytují samy o sobě ani spolu s dichotomií nechráněné myšlenky a chráněného vyjádření dostatečnou zábranu možnosti vzniku konfliktu. Na konflikt je nutné nahlížet jako na střet dvou v kolizi stojících hodnot, principů. Při řešení se otevírá cesta extenzivního výkladu výjimek a omezení z autorskoprávní ochrany obsažených v AutZ, včetně případné aplikace čl. 10 Úmluvy, popř. čl. 17 LZPS jako výjimky obecné. Je především důležité, aby se trendem budoucnosti stalo vyvrácení domněnek, že kolize autorského práva a svobody projevu, je potřeba řešit (pouze) v režimu autorského práva.

Použité zdroje:

- GORDON, Wendy J. Equality and Individualism in the Natural Law of Intellectual Property. *Yale Law Journal*. 1993, roč. 102, č. 7, s. 1603.
- HERR, Robin E. , The Right to Receive Information Under Article 10 of the ECHR: An Investigation from a Copyright Perspective (March 15, 2011). *Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland (JFT)*, Forthcoming. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1787085>.
- HUGENHOLTZ, Bernt P. *Copyright and Freedom of Expression in Europe. In Expanding the Boundaries of Intellectual Property*. Oxford: Oxford University Press, 2001. s. 10-11.
- MILTON, John. The Project Gutenberg. *Areopagitica: A Speech For The Liberty Of Unlicensed Printing To The Parliament Of England* [online]. 2006 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: <http://www.gutenberg.org/files/608/608-h/608-h.htm>
- ROBERT BURRELL, Allison Coleman. *Copyright exceptions: the digital impact*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 426 s.
- ROŠÉN, Jan. Topic C. Copyright in perspective: external limitations on copyright. *Quo vadis, Copyright? EBU Copyright Symposium Barcelona*. s. 1-9 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://www.ebu.ch/CMSimages/en/C.1%20.%20Rosen%20EBU%20060331_tcm6-43829.pdf
- SUNDARA RAJAN, Mira T. *Copyright and creative freedom: a study of post-socialist law reform*. New York, NY: Routledge, 2006. 350 s
- TOWSE, Ruth. *Copyright in the cultural industries*. Northampton, MA: Edward Elgar, c2002, xxii. 263 s.

Použitá judikatura:

- Rozhodnutí Odvolacího soudu pro 9. obvod ve věci *Walt Disney Productions v. Air Pirates*, 581 F2d 751, ze dne 5. září 1978.
- Rozhodnutí Okrskového soudu Severní Kalifornie ve věci *Walt Disney Productions v. Air Pirates*, 345 F.Supp. 108, ze dne 7. července 1972.
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 21. října ve věci *Padawan SL v Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) (C-467/08)*.
- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 28. dubna 1998 ve věci *Metro-nome Musik GmbH v Music Point Hokamp GmbH (C-200/96)*.

Použití právní předpisy:

- Vyhláška č. 120/1976 Sb. Ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (Mezinárodním pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech).
- Sdělení č. 209/1992 Sb. Federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8 (Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod).
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti Ústavního pořádku České republiky (Listina základních práv a svobod)
- Usnesení č. DE01/48 Valného shromáždění OSN (Všeobecná deklarace lidských práv)
- Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

Mgr. Petr Prchal

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Email: petr.prchal@upol.cz

TRADIČNÍ NÁZVY A OZNAČENÍ ZEMĚPISNÝCH ÚDAJŮ Michal Černý¹

Černý, Michal. Tradiční názvy a označení zeměpisných údajů. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 83–116.

Abstrakt: Tento článek se zabývá především právní regulací zeměpisných údajů a tradicí, jejich vzájemným vztahem a vývojem právních úprav.

Abstract: This article deals with the law of geographical indications and tradition, their mutual relations and development of legal regulations.

Klíčová slova: aromatizované víno, Česká republika, Evropská unie, genetické zdroje, chráněné označení původu, chráněné zeměpisné označení, koktejl, lihovina, Lisabonská dohoda o ochraně označení původu a jejich mezinárodním zápisu, označení původu, potravina, provenience, tradice, tradiční jméno (aromatizované víno / koktejl), tradiční projevy folklóru, tradiční vědění, tradiční výraz (víno), víno, zaručená tradiční specialita, zeměpisné označení,

Keywords: Agricultural product, appellation of origin, cocktail, Czech Republic, European Union, flavored wine, food, genetic resources, indication of provenance, Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration, Protected Designation of Origin, Protected Geographical Indications, tradition, traditional expression (wine), traditional folklore expressions, traditional knowledge, traditional name (spirit / cocktail), Traditional Speciality Guaranteed, spirit, wine.

---

¹ Autor je odborným asistentem Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Je rovněž patentovým zástupcem ve věcech práv na označení a průmyslových vzorů

1. Místo úvodu – „Britský párek“

V populárním britském televizním seriálu televize BBC „Yes, Minister“², který pochází k první polovině 80. let 20. století a na který navázal neméně úspěšný seriál „Yes, Prime Minister“, na konci první série se ministr pro administrativní záležitosti, ctihodný Jim Hacker, stane premiérem mimo jiné díky boji za „Britský párek“.

Boj za britský párek je představen jako konfrontace s požadavky ES (především příslušného komisaře) pro standardizaci pojmu „párek“ – rozuměj normování obsahu párku, především povinného obsahu masa. Tento požadavek „Bruselu“ je doprovázen výsledkem průzkumu, podle kterého typický britský párek obsahuje jen přesně určitelné, a to minimální množství masa.

Ministr Hacker se tohoto tématu chopí a díky obratnosti svých tajemníků se s komisařem dohodne na výjimce – rozuměj zavedení pojmu „Britský párek“, který by nemusel splňovat kvalitativní požadavky bruselské směrnice.

Ačkoliv je tento seriál komediální satira a zápletka s „Britským párkem“ je pouze částí tranzitní epizody, spadá produkce seriálu (a i této epizody) do období, ve kterém se konstituovala základní pravidla pro užívání tradičních názvů.

Cílem tohoto příspěvku je provést kategorizaci a vzájemné srovnání různých pojmů, které se ve zkoumané oblasti duševního vlastnictví (především jeho průmyslově právní části) vyskytují a poukázat na některé vývojové tendence v této specifické oblasti průmyslových práv. Výstupem pak má být sumarizace ochrany „tradice“ v současném právu.

2. Původ právní ochrany zeměpisných údajů (původu) - označení původu, zeměpisných označení, tradičních výrazů a specialit

Zvláštní pověst „Carrarského mramoru“ (Marmo di Carrara) byla známa již ve starověku a tento mramor byl velmi oblíben již Římany. Tato pověst spojená se zvláštními vlastnostmi je předstupněm vzniku označení původu v dnešním slova smyslu.

První právní zdroje ochrany „zeměpisných označení o původu“ lze nalézt ve středověké Francii. Jedním z prvních označení je „Roquefort“, jehož užívání mělo být upraveno dekretem parlamentu již v 15. století. Celofrancouzský systém „appellation d'origine“ pro vína však datován až do doby pozdější do královské Francie – konkrétně do doby krále Ludvíka XIV.

Rovněž moderní právní úprava práva označení původu je odkazována do Francie, tentokrát již republikánské – v roce 1919 byl přijat zákon o ochraně místa původu. Právo AOC je spojováno s kontrolou kvality výrobků, které jsou těmito AOC označeny.

2 V České televizi byl uváděn pod názvem „Ano, pane ministře“. Stránky seriálu na Internetu na portálu BBC, která tento seriál natočila a šíří, n adrese: <http://www.bbc.co.uk/comedy/yesminister/>

Tradiční názvy však v této době nebyly spojeny jen s ochranou označení původu. V českých zemích se tato ochranná pravidla přirozeně netýkala vína, ale chmele. Oborová literatura³ uvádí, že první právní předpis regulující produkci chmele a jeho vývozu byl přijat již českým králem Karlem IV. Totožný zdroj následně odkazuje i na pozdější patent císařovny Marie Terezie. Rovněž Círová⁴ odkazuje na tento patent z roku 1796 (patent o úředním pečetění chmele a vydávání listin zaručující jedinečný původ chmele). Tento patent je dostupný rovněž v knize Johanna Nepomuka Millera „*Handbuch der Gesetze. Durch Andeutungen aus dem unter Maria Theresia, Joseph, Leopold und Franz vom Jahre 1740-1818 ... erschienenen Gesetzen in chronologischer Ordnung*“.⁵

Z těchto dvou příkladů lze dokumentovat, že v každém státě se postupně vyvíjela právní pravidla, jejichž cílem bylo poskytnout ochranu „rodinného stříbra“, zprvu zpravidla ze zemědělské produkce.

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století dochází ke konstituování moderního práva průmyslového vlastnictví (prapůvod – Pařížská unijní omluva na ochranu průmyslového vlastnictví, 1883, následně Madridská dohoda o potlačování falešných údajů o původu zboží, 1898). Tato Madridská dohoda o původu zavedla institut „provenience“, který sice nespověděl o žádných zvláštních vlastnostech, ale požadavkem na úpravu zakazující klamavé údaje o původu směřuje k přirozenému oddělení výrobků s pověstí od výrobků ostatních, a to čistě tržní cestou.

Postupným vývojem došlo k vytvoření zvláštních kategorií označení, které má tím či oním způsobem vazbu na svůj původ a je jím předurčena jakost nebo jiné zvláštní vlastnosti.

2.1. Právo v Československé republice

Právo Československé republiky se přihlásilo k ochraně průmyslového vlastnictví již Saint-Germainskou smlouvou (Smlouva č. 508/1921 Sb. mezi čelnými mocnostmi spojenými i sdruženými a Československem (dále jen „ČSR“), podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10.09.1919, dále zde rovněž jen „SG smlouva“). Podle článku 20 SG smlouvy se ČSR zavázala do 12 měsíců přistoupit k Pařížské unijní úmluvě (dále jen „PUÚ“), rovněž byl přijat závazek optovat pro či proti Madridské dohodě.

3 Srov. Bradáč, V. – Fric, V. – Likovský, Z. – Novotný, J. – Vincík, R.: *Chmelářství a pivovarnictví na Žatecku*, Louny : DIGON, 2008, ISBN 978-80-87019-11-5, s. 40

4 Círová, Vendula: *Ekonomika výroby, zpracování a odbytu chmele v České republice v porovnání s předními světovými producenty chmele*, disertační práce (Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008), dostupné on-line na adrese: www.pef.czu.cz/cs/?dl=1&f=13016 [citováno dne 24.05.2012]

5 Dostupná pomocí Google Books na adrese: http://books.google.cz/books?id=wuhMAAAcAAJ&num=15&redir_esc=y

Rovněž v roce 1921 došlo k přijetí zákona č. 297/1921 Sb., o povinném známkování chmele. Chmel se známkoval podle místního původu.⁶ Povinně se uvádělo slovo „Chmel“ a označení výrobní obce. Známkování pouhým označením „chmel“ bez uvedení původu se známkoval chmel a) vypěstovaný mimo chmelařské oblasti, nebo b) chmel byl vypěstovaný ve výrobní oblasti chmelařské, ale tzv. chmel vybrakovaný nebo řádem známkovny vyloučený, nebo c) chmel, jehož znaky a závěry neposkytovaly dostatečných záruk o místním původu chmele.

V roce 1923 došlo vládním nařízením č. 174/1923 Sb. k uvedení v prozatímní platnost obchodní úmluvy mezi republikou Československou a Francií. Za zmínku stojí zejména čl. XXV (ochrana proti nekalé soutěži).

V roce 1924 byl přijat obecný zákon o označování původu zboží (zákon 5/1924 Sb., o označování původu zboží), k němu bylo následně přijato vládní nařízení č. 193/1924 Sb., o okrskových pojmenováních francouzských produktů z vinné révy.

V roce 1924 byla rovněž vydána vyhláška 57/1924 Sb., kterou se uvádí v prozatímní platnost dodatečná dohoda mezi republikou Československou a Francií o vylčování francouzských vín a československého chmele.

V roce 1927 došlo k vydání **zákona č. 111/1927 Sb., o ochraně proti nekalé soutěži**. Nesprávné označení původu zboží bylo jednou ze skutkových podstat nekalé soutěže. Ze zákazu klamavých označení však byly vyňaty názvy (údaje), „které podle obchodního obyčeje zúčastněných kruhů nemají již výhradního významu označení původu, stavše se všeobecně obvyklými k označování druhu nebo jakosti určitého zboží“. Pokud by však byl připojen dodatek „pravý“, „původní“, „skutečný“ či „přirozený“, obnovil by tento dodatek jejich původní (rozuměj „geografický“) význam - § 6 odst. 1 zákona č.111/1927. **V tomto ustanovení lze spatřit prvotní úpravu tradičních názvů v československém právu.**

Ve zvláštním režimu ale byla označení specificky vymezených výrobků – piva, produktů z vinné révy, minerálních vod a jejich produktů. Pokud u těchto výrobků byl připojen geografický dodatek (místní, obvodový či státní), nikdy se nemohl stát označením druhu či jakosti (tzn. tradičním názvem).

K provedení Z111/1927 bylo vydáno vládní nařízení č. 32/1928 Sb., o seznamu údajů (názvů) podle § 6. Od účinnosti tohoto nařízení Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností vedlo *seznam údajů (názvů), které podle obchodního obyčeje zúčastněných kruhů nemají již výhradního označení původu, neboť se staly (označeními) všeobecně obvyklými k označování druhu nebo jakosti určitého zboží*. Tento seznam měl povahu veřejného seznamu.

Do seznamu těchto „tradičních označení“ se zapisovalo z moci úřední, přičemž byly rozčleněny zápisy:

6 Oblasti byly „Žatecko“, „Roudnicko“, „Ouštěcko“, „Dubsko“ a „Tršicko“. U chmele vypěstovaného na Moravě mohl být připojeno označení „Moravský chmel“.

- a) Údaje, o nichž rozhodly soudy,
- b) Údaje, o jejichž zápisu rozhodlo samotné Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností,
- c) Údaje, o kterých rozhodly cizozemské nejvyšší soudní instance – tyto však pouze po vlastním uvážení ministerstva.

Samotná Madridská dohoda o potlačování falešných údajů o původu zboží (1898) byla pak publikována až vyhláškou č. 23/1933 Sb.

Toto vládní nařízení bylo zrušeno až zákonem č. 141/1950 Sb. (středním zákoníkem občanským, dále jen „SZO“). Zrušením nařízení byl rovněž zrušen tento seznam.

Za zmínku však stojí to, že ještě před zrušením Z111/1927 (včetně prováděcích vládních nařízení) došlo k přijetí vyhlášky ministerstva výživy č. 139/1950 Ú.l. o ochraně názvu „Olomoucké tvarůžky“. Tato vyhláška se později stala podkladem pro přiznání statutu označení původu i v mezinárodním (Lisabonském) systému.⁷

Během doby nesvobody nebyla přijata žádná obecná úprava tradičních názvů, v tehdejší československé právu přežívala pouze kusá úprava nekalé soutěže (§ 352 SZO). Z dalších oblastí průmyslového vlastnictví po dlouhou dobu existovala pouze úprava ochranných známek.

2.2. Kořeny prvotní mezinárodně právní úpravy označení původu

2.2.1. Mezinárodní dohoda o užívání označení původu a pojmenování sýrů (STRESA CONVENTION)

V meziválečné době došlo k prvním pokusům o multilaterální mezinárodní úpravu práva označení původu na půdě Ligy národů. Ke sjednání první skutečné multilaterální mezinárodní smlouvy však došlo až v roce 1951 v italském městě Stresa. Podle tohoto města je také tato úmluva obecně známa jako STRESA Convention, ačkoliv její oficiální název (v anglickém jazyce) zní: *International Convention on the Use of Appellations of Origin and Denominations of Cheeses*.⁸ Název v překladu do českého jazyka zní *Mezinárodní dohoda o užívání označení původu a pojmenování sýrů*.⁹

7 Na margo: V Lisabonském seznamu dosud zapsány jako označení původu PRAVÉ OLOMOUCKÉ TVARŮŽKY / ECHTE OLMÜTZER QUARGELN (č.zápisu 32), zatímco v českém národním rejstříku již zapsány zeměpisní označení „Pravé olomoucké tvarůžky“, ovšem již se specifikací zahrnující kategorii „zeměpisné označení“. V rejstříku EU (DOOR) již zapsány jen jako „Olomoucké tvarůžky“, a to jako zeměpisné označení

8 Autentické znění Dohody STRESA v anglickém jazyce je dostupný např. v publikaci WIPO – TAO//1/3 z roku 1974 – Text of International Instruments Concerning the Protection of Appellations of Origin and Other Indication of Source, dostupný on-line na adrese: http://www.wipo.int/mdocsarchives/WIPO_TAO_1974/WIPO_TAO_74_1_3_E.pdf [cit. dne 05.06.2012]

9 Pozn.autora - jde o neoficiální, vlastní autorský překlad, protože Československou nebylo smluvní stranou této dohody ani k ní nepřistoupilo.

Dohoda STRESA¹⁰ poprvé upravila jak mezinárodně právní úpravu označení původu,¹¹ tak i vyhrazená označení (názvy) v současném slova smyslu – úpravou názvů a kvalitativních požadavků na jejich výrobku (zde již bez vazby na jejich zeměpisný původ). Český překlad sousloví „appellations of origin“ jako „označení původu“ a „*denomination*“ jako „označení“, nevystihuje přesně rozdíly mezi těmito termíny a instituty, proto se zde držím překladu slova „*denomination*“ jako „*vyhrazené označení*“ – podle smyslu Dohody STRESA a její přílohy B.

Tato *vyhrazená označení* jsou uvedeny v příloze B Dohody STRESA.¹² O'Connor upozorňuje, že některé z nich – např. Danablu nyní patří mezi komunitární (chráněná) zeměpisná označení.¹³ Z toho lze vyvodit závěr, že **tradiční označení může překročit hranici a stát se v důsledku prokázání „lepší pověsti“ „lepším označením“ – např. již shora zmíněným chráněným označením původu.**

Na margo zde ještě uvádím, že v roce 2011 Dánsko požádalo o zápis označení „Danablu“ do seznamu chráněných označení původu, což je „nejlepší kategorie“.¹⁴

2.2.2. Lisabonská dohoda o ochraně označení původu a jejich mezinárodního zápisu

V roce 1958 došlo ke sjednání *Lisabonské dohody o ochraně označení původu a jejich mezinárodního zápisu*. Československo bylo jedním ze signatářů Lisabonské dohody.¹⁵ Prezident ČSR dohodu ratifikoval v roce 1961. Lisabonská dohoda vstoupila v platnost v roce 1966. Tato dohoda byla oznámena vyhláškou č. 81/1970 Sb.¹⁶ Tato dohoda je obecná a dodnes platná, byť počet členských států Lisabonské unie roste jen velmi zvolna.¹⁷

Lisabonská dohoda se přímo netýká tradičních označení či názvů, avšak obecná multilaterální úprava označení původu (odpovídající francouzskému apelačnímu systému) stojí v jistém smyslu v opozici proti tradičním označením či názvům.

V důsledku rozdílného vnímání konkrétního „označení“ či jména na trhu (v zásadě na zeměpisném základě, většinou na základě státních hranic) mohlo znění odpovídající označení původu v jednom státě v jiném státě tento význam

10 STRESA byla ratifikována postupně Švédskem, Švýcarskem, Norskem, Itálií, Francií, Rakouskem, Dánskem a Nizozemskem (v letech 1951 až 1955)

11 Pro sýry „Roquefort“, „Parmigiano Reggiano“, „Gorgonzola“ a „Pecorino Romano“

12 Patří mezi ně např. „Camembert“, „Emental“, „Danablu“

13 Srov. O'Connor, B.: *The Law on Geographical Indications*, s.35.

14 Dánská žádost byla podána 21.02.2011, je evidována pod č. DK/PDO/217/328 – k tomu srov. Obsah databáze DOOR na adrese: <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/appliedName.html?denominationId=6102> [cit.dne 24.05.2012]

15 Spolu s Francií, Řeckem, Izraelem, Maďarskem, Itálií, Španělskem, Marokem, Portugalskem, Rumunskem, Tureckem a Kubou

16 Následně byla vyhlášena Stockholmská revize vyhláškou č. 67/1975 Sb.

17 Nyní 27 států

ztratit a zdruhovět, případně se stát označením specifické kategorie výrobku s určitými vlastnostmi.

Mezinárodně-právní ochrana označení původu směřuje k jejich ochraně na území států této Lisabonské unie, v důsledku čehož se posiluje ochrana označení původu z členských států této zvláštní unie.

V právu československém tuto dohodu následoval zákon č. 159/1973 Sb., o ochraně označení původu výrobků. Úřad pro vynálezy a objevy vedl rejstřík označení původu.

2.3. Kořeny současné úpravy

2.3.1. Evropské společenství

K přijetí právních úprav těchto průmyslových statků na úrovni ES došlo na přelomu 80. a 90.let 20.století. Prvním z nich bylo **Nařízení Rady (EHS) č. 1576/89 ze dne 29. května 1989, kterým se stanoví obecná pravidla pro definici, označování a obchodní úpravu lihovin**. Toto nařízení např. upravilo požadavky na lihoviny nazývané „rum“, „gin“, „brandy“ apod. Tato označení se dají považovat za „**vyhrazená označení**“, která se někdy nazývají také jako „**tradiční jména**“.¹⁸ Kromě těchto vyhrazených označení, byť tak nebyly nazvány“ upravilo citované nařízení rovněž zeměpisná označení a jejich ochranu.

Nařízení 1576/89 poprvé zavedlo dosud neznámou, třetí obecnou kategorii – **zeměpisných označení**.¹⁹ V příloze III nařízení jsou kromě známých zeměpisných označení – např. „*Eau-de-Vie de Cognac*“, „*Scotch Whisky*“ nebo „*Irish Whiskey*“ uvedena i **výjimečná zeměpisná označení**, která zcela ztratila vazbu na zeměpisný původ, přesto je jim poskytnuta ochrana zeměpisných označení. Jde o označení „*Königsberger Bärenfang*“ a „*Ostpreußischer Bärenfang*“ – patrně z politicko-historických důvodů.

V roce 1991 došlo k vydání **Nařízení Rady (EHS) č. 1601/91 ze dne 10. června 1991, kterým se stanoví obecná pravidla pro definici, označování a obchodní úpravu aromatizovaných vín, nápojích z aromatizovaných vín a vinných koktejlů**. Tímto nařízením bylo poprvé normováno užívání některých výrazů (vyhrazených označení) – např. *Sangria* či *Gluehwein*, - na komunitární úrovni pro aromatizovaná vína, nápoje z nich a vinné koktejly. Výraz Sangria byl např. normován tak, že v sobě de facto obsahoval jak označení povahy výrobku, tak i základní informaci o jeho původu. Pokud totiž byla Sangria vyrobena mimo území Španělska nebo Portugalska, musel být doplněn **údajem o provenienci** (názvem členského státu). Kromě toho všeobecné pravidlo ukládalo povinnost doplnit název Sangria druhovým označením „aromatizovaný vinný nápoj“.

18 O Connor používá termín „tradiční jména“ (traditional names) – uvádí z lihovin např. ouzo, tequilla, raki nebo bourbon, In O Connor, B.: *The Law on Geographical Indications*, s. 49. Pozn. Autora: V zemích Lisabonské dohody je Tequilla označením původu.

19 Tato kategorie stojí mezi označeními původu a tradičními názvy/specialitami

Z této povinnosti ovšem byly vyňaty ty výrobky, které byly vyrobeny ve Španělsku či Portugalsku.

Dalším z řady tradičních výrazů byl např. „*Gluehwein*“ (česky „svařák“). Tento název mohl být užít pouze pro aromatizovaný nápoj, získaný z červeného či bílého vína a cukru, ochucený zejména skořicí a hřebíčkem. Pokud byl vyroben z bílého vína, musel být název „*Gluehwein*“ doplněn příslušným dodatkem „z bílého vína“.

V příloze II citovaného nařízení ovšem byla upravena i zeměpisná označení aromatizovaných vinných nápojů – „*Nuernberger Gluehwein*“, „*Vermouth di Torino*“ a „*Vermouth de Chambéry*“.

V roce 1992 došlo na úrovni ES k přijetí Nařízení Rady (ES) č. 2081/92 ze dne 14. července 1992 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin. Tímto nařízením došlo k vytvoření obecného komunitárního systému ochrany označení původu a zeměpisných označení, a to pro potraviny a produkty zemědělské prvovýroby. Tento systém ale nezahrnoval vína, aromatizovaná vína ani destiláty.

Současně došlo k přijetí Nařízení Rady (EHS) č. 2082/92 ze dne 14. července 1992 o osvědčeních o zvláštní povaze zemědělských produktů a potravin. Tímto nařízením došlo k založení systému obecných registrací zvláštních zemědělských produktů a potravin, u nichž došlo k osvědčení jejich zvláštní povahy, vyhovujícím specifikaci.

Komise (EHS) vedla rejstřík osvědčení o zvláštní povaze, do něhož byly zapisovány produkty a potraviny v souladu s nařízením.

Tento systém se přerodil do následného systému zaručených tradičních specialit (ZTS) – upraveny nařízením č. 509/2006. Prvním zápisem do rejstříku osvědčení o zvláštní povaze podle nařízení č. 2081/92 byla v roce 1998 „*Mozarella*“, žádost o její byla podána v roce 1996.

2.3.2. Československo – Česká republika

V Československu od 01.01.1992 platila všeobecná úprava obecných (tradičních) názvů v rámci úpravy práva nekalosoutěžního – v rámci úpravy § 46 (klamavé označení zboží a služeb) zákona ř. 513/1991 Sb., Obchodního zákoníku. Tato úprava platí dosud jak v České republice, tak i na Slovensku (od vzniku nástupnických států – 01.01.1993). Tradiční názvy jsou vymezeny negativně - podle § 46 odst. 3 ObZ „klamavým označením není uvedení názvu, který se v hospodářském styku již všeobecně vžil jako údaj sloužící k označování druhu nebo jakosti zboží, ledaže by k němu byl připojen dodatek způsobitelný klamat o původu, jako například „pravý“, „původní“ apod.“ Současná úprava odpovídá prvorepublikové úpravě z Z111/1927, avšak není veden žádný seznam těchto označení. V každém jednotlivém případě rozhoduje pouze soud, jehož rozsudek může být zveřejněn na náklady neúspěšné strany sporu (původně úprava v § 55 ObZ, od 2000 úprava v § 155 zákona č. 99/1963 Sb., Občanského soudního řádu).

Na komunitární úrovni došlo k další změně v právních úpravách vyhrazených (tradičních) výrazů a označení přijetím Nařízení Rady (ES) č. 1493/1999 ze dne 17. května 1999 o **obecné organizaci trhu s vínem**. Článek 50 upravoval používání zeměpisných údajů – tyto údaje byly ve zvláštním režimu a nemohly být použity ani s dovětky jako např. „typ“, „druh“, „styl“. Šlo tedy o zákaz užití, obdobný jako je v § 46 českého ObZ. Rovněž v článku 48 cit.nař. – proti klamavým označením a zaměnitelným označením.

3. Současná úprava označení původu, zeměpisných označení, tradičních výrazů a zaručených tradičních specialit

V současnosti stojí vedle sebe několik systémů ochran. Jde jednak o systém Lisabonské dohody, národní systémy různých zemí a v neposlední řadě systémy ochrany Evropské unie. V EU doposud není univerzální úprava, všechny existující systémy mají selektivní povahu (lihoviny, vína, potraviny a definované zemědělské produkty, aromatizovaná vína). Jednotlivé kategorie se sice přibližují, jsou však mezi nimi rozdíly (např. u zeměpisného označení potravin a vín).

3.1. Lisabonský systém ochrany označení původu a jejich mezinárodní zápis

Česká republika je v důsledku právního nástupnictví po bývalé ČSFR smluvní zemí *Lisabonské dohody o ochraně označení původu a jejího zápisu*. V současné době tato mezinárodní smlouva zavazuje celkem 27 států, ze zemí EU jde o ČR, Slovensko, Bulharsko, Francii, Řecko, Maďarsko, Itálii, Portugalsko, Rumunsko a Španělsko.²⁰ Smluvní státy mezi sebou tvoří zvláštní unii na ochranu označení původu. Poskytnutí ochrany v jiných smluvních státech je podmíněno existující ochranou v zemi původu podle jeho práva.

Žádost podává smluvní stát, označení původu se zapisuje na jméno fyzických nebo právnických osob, veřejných nebo soukromých, oprávněných užívat toto označení podle práva smluvního státu. Zemí původu je ten smluvní stát, jehož jméno nebo jméno jeho krajiny nebo místo tvoří označení, které poskytlo výrobku všeobecnou známost.

Na rozdíl od jiných systémů ochrany jde o *systém obecný*, který *nezná věcné omezení druhy výrobků*. V rámci jednoho systému jsou tak chráněna označení pro pivo (např. „PLZEŇ“, „ČESKOBUDĚJOVICKÉ PIVO“, „BUDĚJOVICKÉ PIVO“), destiláty (např. „COGNAC“, „ARMAGNAC“, „TEQUILA“, „PROSTĚJOVSKÁ STAROREŽNÁ“, „MEZCAL“), vody a minerálních vody („KARLOVARSKÁ MINERÁLNÍ VODA“), soli (KARLOVARSKÁ SŮL“), sýry („PRAVÉ OLOMOUCKÉ TVARUŽKY“, „MORAVSKÁ CIHLA“, „SLOVENSKÝ OŠTIEPOK“, „ROQUEFORT“, „SEDLČANSKÝ HERMELÍN“), slad („ČESKÝ SLAD“),

²⁰ Seznam členských států je dostupný on-line na portálu Světové organizace duševního vlastnictví, na adrese: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=10 [cit.dne 05.06.2012]

víno („TOKAJSKÉ VÍNO de la regione slovaque“, „CHAMPAGNE“, „TOKAJ“, „BOHEMIA SEKT“, „MELNICHKO VINO“²¹), produkty z vína („MADEIRA“, „PORTO“), čisté přírodní produkty neživé přírody („PIEŠŤANSKÉ BAHNO“), chmel („ŽATECKÝ CHMEL – ČESKÝ“, „TRŠICKÝ CHMEL – MORAVSKÝ“), tabákové výrobky („CUBA“, „HABANEROS“, „HABANA“, „MELNIK“), ovoce („JAFFA JAFFAS“) a i jiné výrobky („ČESKÝ GRANÁT“, „ČESKÝ GRANÁTOVÝ ŠPERK“, „VAMBERECKÁ KRAJKA“, JABLONECKÉ SKLO).

Zápisy jsou zveřejňovány v Bulletinu označení původu (*Bulletin „Appellations of origin“*), který vydává Světová organizace duševního vlastnictví (dále jen „WIPO“). WIPO také provozuje databázi „Lisbon Express“, ve které je možné online vyhledat označení původu. Tato databáze je dostupná na Internetu na adrese: <http://www.wipo.int/ipdl/en/search/lisbon/search-struct.jsp>

Lisabonský systém je mezi signatářskými státy zaveden a stále platí. Smluvní stát pak poskytuje zapsaným označením původu z jiných smluvních států ochranu na svém území, ledaže poskytnutí ochrany signatářský stát oznámením odmítne do 1 roku ode dne přijetí oznámení o zápisu.²² Ochrana podle Lisabonské dohody přistupuje k ochraně podle národního zákonodárství smluvních států.

Členský stát může prohlásit do 1 roku ode dne přijetí oznámení o zápisu, že nemůže zajistit ochranu (odmítnutí ochrany). Toto oznámení musí být povinně odůvodněno. Po uplynutí této lhůty již nemohou být vznášeny proti zápisu námítky.

Příklad Tequila: Mezi označeními původu podle Lisabonské dohody je zapsáno např. označení TEQUILA. Tehdejší Československo původně odmítlo poskytnutí ochrany, neboť tento výraz považovalo za obecný název kategorie výrobku, nikoliv za název státu, regionu či lokality. Později však došlo ke zpětvzetí odmítnutí.²³

3.2. Národní zákonodárství – Česká republika

V roce 2001 byl v České republice v rámci předvstupní harmonizace práva přijat zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele. Tento zákon nahradil dřívější

21 Toto označení – v překladu Mělnické víno, s původem v Bulharsku, č.zápisu 835, bylo Českou republikou odmítnuto. Důvodem byla shodnost a tím i zaměnitelnost základního prvku označení se zapsanými národními ochrannými známkami, registrovanými v ČR pro víno.

22 Absolutním rekordmanem v odepření ochrany je Írán. Ačkoliv doposud sám nemá registrováno žádné označení původu, učinil dle posledního vydání Bulletinu (40/2012) již celkem 592 odmítnutí. Celkem přitom Lisabonská databáze eviduje 795 označení původu. Zatím posledním zapsaným označením původu je srbské označení „LESKOVAČKI DOMACI AJVAR“ (č.904).

23 K tomu srov. http://www.wipo.int/ipdl/IPDL-IMAGES/LISBON-IMAGES/0669_cz.pdf

zákon 159/1973 Sb., harmonizoval české právo zeměpisných označení s právem ES (a mimo jiné zavedl pojem „zeměpisného označení“ a jeho ochranu).

Úřad průmyslového vlastnictví vede rejstřík označení původu a zeměpisných označení. V rejstříku jsou zapsána jak označení, kterým byla poskytnuta ochrana dle dřívějšího právního předpisu, tak i označení chráněná po účinnosti tohoto zákona. Zápis v domácím rejstříku je podmínkou ochrany mezinárodní podle Lisabonské dohody.

Mezi svým způsobem kuriózní označení patří např. „Olomoucké tvarůžky“. Dle současného zápisu v národním rejstříku jsou zapsány jako zeměpisné označení, původně byla poskytnuta ochrana „Pravým olomouckým tvarůžkům“ jako označení původu. V tomto znění i kategorii jsou doposud zapsány i v Lisabonské databázi. Vzhledem k tomu, že tohoto označení již není poskytována na domácí úrovni jako označení původu, reálně hrozí ztráta (rozuměj výmaz) z Lisabonské databáze – Lisabonská dohoda totiž nezná ani nechrání zeměpisná označení.

3.3. Evropská unie - komunitární předpisy

3.3.1. Prvotní právní úpravy označení v Evropských společenstvích

Od vstupu České republiky (a dalších nových členských států z rozšíření 2004) do EU došlo v důsledku členství k rozšíření platnosti komunitárních pramenů sekundárního práva (zejm. nařízení) na území nových členských států, tedy i České republiky. Byly to tyto prameny:

- Nařízení Rady (EHS) č. 1576/89, kterým se stanoví obecná pravidla pro definici, označování a obchodní úpravu lihovin.
- Nařízení Rady (EHS) č. 1601/91, kterým se stanoví obecná pravidla pro definici, označování a obchodní úpravu aromatizovaných vín, nápojů z aromatizovaných vín a vinných koktejlů.
- Nařízení Rady (ES) č. 2081/92, o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin.
- Nařízení Rady (EHS) č. 2082/92, o osvědčeních o zvláštní povaze zemědělských produktů a potravin.
- Nařízení Rady (ES) č. 1493/1999, o obecné organizaci trhu s vínem.

Přímo „přístupovou smlouvou“ (resp. přesněji Aktem přistoupení) došlo rovněž k úpravě – poskytnutí ochrany některých zeměpisných označení (např. „*Budějovické pivo*“), rovněž tak i k úpravě některých *vyhrazených označení (tradičních jmen)* pro lihoviny (např. „*slivovice*“). Samotný Akt normuje přímou změnu příslušných pramenů sekundárního práva EU.²⁴

²⁴ Smlouva mezi Belgickým královstvím, Dánským královstvím, Spolkovou republikou Německo, Řeckou republikou, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Irskem, Italskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím, Rakouskou republikou, Portugalskou republikou, Finskou republikou, Švédským královstvím, Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska (členskými státy

3.3.2. Současné systémy ochrany v EU

3.3.2.1. Potravin y a zemědělské produkty

K přijetí nových právních úprav z oblasti průmyslových práv zeměpisných indikací a tradičních výrazů došlo až v roce 2006. Bylo přijato zcela nové nařízení Rady (ES) č. 509/2006 ze dne 20. března 2006 o zemědělských produktech a potravinách, jež představují zaručené tradiční speciality (ZTS). Současně bylo přijato také Nařízení Rady (ES) č. 510/2006 ze dne 20. března 2006 o ochraně zeměpisných označení²⁵ a označení původu zemědělských produktů a potravin.

Nařízení ZTS se vztahuje na zemědělské produkty a potraviny ve vypočetném rozsahu (příloha I cit.nař. a příloha i Smlouvy), a to včetně piva. Komise EU vede rejstřík těchto zaručených tradičních specialit (ZTS). Pro ZTS jsou vymezeny základní požadavky – produkt buď musí být vyprodukován z tradičních surovin, nebo se musí vyznačovat tradičním složením nebo způsobem produkce či zpracování, který odráží způsob produkce či zpracování. Za tradiční se považuje to, co je prokázáno po dobu jedné lidské generace (obecně 25 let). Do tohoto seznamu jsou rovněž zapsány ty ZTS, které byly zapsány do rejstříku osvědčení dle nařízení 2082/92.

ZTS jsou ovšem vymezeny i negativně oproti chráněným označením původu a chráněným zeměpisným označením. Do rejstříku ZTS nelze zapsat produkt či potravinu, pokud její zvláštní povaha spočívá v provenienci nebo v zeměpisném původu.

Chráněná označení původu, chráněná zeměpisná označení podle nařízení 510/2006 a zaručené tradiční speciality podle nařízení 509/2006 jsou společně evidovány v rejstříku (*Databázi DOOR*). Databáze DOOR je elektronicky dostupná na dálku na adrese: <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html>

Evropské unie) a Českou republikou, Estonskou republikou, Kyprskou republikou, Lotyšskou republikou, Litevskou republikou, Maďarskou republikou, Republikou Malta, Polskou republikou, Republikou Slovinsko, Slovenskou republikou o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii, publikovaná v Úředním věstníku (EU), L 236, dne 23. září 2003, rovněž Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 44/2004 Sb.m.s. **Budějovické pivo: Akt o přistoupení, čl. 20, + příloha II, kapitola 6 Zemědělství, A, bod 18, písm.a), b)** – tento Akt (tzn. smlouva) přímo určil, že se mění Nařízení Komise (ES) č. 1107/96 ze dne 12. června 1996 o zápisu zeměpisných označení a označení původu podle postupu stanoveného v článku 17 nařízení Rady (EHS) č.2081/92. **Slivovice – Akt o přistoupení, čl. 20 + příloha II, kapitola 6 Zemědělství, A bod 7 písm. c) a d).** Akt o přistoupení přímo určil, že se mění nařízení 1576/89 (podstatou změny ve vztahu je doplnění některých vyhrazených názvů a jejich definic – mimo jiné i výrazu „slivovice“)

25 Chráněné označení původu dále také jen jako Komisí EU užívaná zkratka „CHOP“; chráněné zeměpisné označení dále také jen jako Komisí EU užívaná zkratka „CHZO“.

Oba systémy – jak CHOP/CHZO tak i ZTS jsou otevřené, lze do nich zapsat i označení nebo výrazy, které svědčí výrobkům vyrobeným mimo území EU. Např. prvním neunijním chráněným zeměpisným označením bylo „*Cafe de Colombia*“ (číslo zápisu CO/PGI/0005/0467).

3.3.2.2. Vína

V roce 2007 došlo k přijetí nových pravidel pro oblast vína – **Nařízení Rady (EU) č. 1234/2007** ze dne 22.října 2007 **o společné organizaci trhu**. Toto nařízení se vztahuje pouze na vína. V původním znění ochranu označení původu, zeměpisných označení ani tradičních výrazů neobsahovalo.

Úpravu těchto institutů přineslo *Nařízení Rady (ES) č. 479/2008* ze dne 29.dubna 2008²⁶ **o společné organizaci trhu s vínem** mimo jiné zrušilo původní nařízení 1493/1999. Nově upravovalo i otázky označení původu a zeměpisných označení pro vína, nově pak i kategorii tradičních výrazů.

Nařízení č. 479/2008 bylo následně zrušeno nařízením Rady (ES) č.491/2009, které však jeho obsah vtělilo do Jednotného nařízení o společné organizaci trhu (nařízení č.1234/2007).

Mezi specifický český (ač ze zeměpisného pohledu častěji moravský) *tradiční výraz* je „**burčák**“. O uznání tohoto výrazu rozhodla v souladu s článkem 118u nařízení 1234/2007 Komise (EU). České právo - zákon č. 321/2004 Sb., o vinnictví a vinařství, upravovalo obsah tohoto pojmu již od roku 2004.

Burčákem je částečně zkvašený hroznový mošt, jestliže pochází výlučně z hroznů, které byly sklizeny a zpracovány na území České republiky. Zkvašený hroznový mošt, tedy i burčák, lze nabízet k přímé lidské spotřebě pouze mezi 1.srpnem a 30.listopadem kalendářního roku, ve byly hrozny sklizeny. Mošt navíc musí být ve stavu kvašení.

Ve smyslu nařízení lze tradiční výraz „burčák“ použít pro víno s chráněným označením původu, a to pro částečně zkvašený hroznový mošt, se skutečným obsahem alkoholu vyšším než jedno procento objemové a nižší než tři pětiny celkového obsahu alkoholu.

Komise EU vede elektronicky přístupný rejstřík (databázi) *E-Bacchus*, do které se zapisují označení původu, zeměpisná označení a i tradiční výrazy (vín).

Databáze E-Bacchus je dostupná na dálku na adrese: <http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=pwelcome&language=CS> .

Spolu s novou úravou (od koru 2008) byly nově definovány jak materiální požadavky na přiznání „označení původu“, tak i „zeměpisných označení“ pro vína. Stejně tak nově upravena i pravidla procesní povahy – podávání žádostí o ochranu a celého řízení. Kromě toho také zřízen veřejně elektronicky přístupný

26 Viz. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:148:0001:0061:CS:PDF>

rejstřík chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení vín (čl. 46).

Novou úpravu dostala také tzv. homonyma (čl.42) – homonymní názvy, jimž cit.nařízení umožňovalo za splnění přísných podmínek zápis. Rovněž částečně prolomena přednost označení (GI) před ochrannými známkami – dle čl. 43 nebylo možné provést zápis označení na úkor pověsti ochranné známky a její proslulosti, pokud by zápis označení mohl uvést spotřebitele v omyl ohledně skutečné identity vína.

Nařízení také zavedlo specifikace každoroční ověření souhlasu se specifikací u výrobků označených chráněným označením, a to během výroby a během nebo po úpravě vína (čl. 48).

Ve vztahu k již dříve uznaným chráněným označením původu a chráněným zeměpisným označením vín (dle nařízení 1493/1999 a nařízení 753/2002) nařízení poskytlo automatickou ochranu a Komise je již bez dalšího zapsala do rejstříku.

3.3.2.3. Aromatizovaná vína, vinné koktejly

Nařízení 1601/91 (aromatizovaná vína a vinné koktejly) je stále platné, v této oblasti nedochází k zásadním změnám.

V oblasti aromatizovaných vín jsou upraveny vyhrazené názvy (tradiční jména) např. Sangria nebo Vermut. U těchto nápojů jsou normovány kvalitativní a někdy i geografické požadavky na jejich výrobu, případně označení související s výrobou. Toto nařízení rovněž normuje kategorii zeměpisných označení. Naproti tomu „označení původu“ pro aromatizovaná vína a vinné koktejly právně neexistuje.

Nařízení také povoluje nahradit tradiční jméno (vyhrazený název) zeměpisným označením, pokud je nařízení za zeměpisné označení považuje. Zeměpisná označení dle tohoto nařízení jsou jen tři, „Nürnberger Glühwein“, „Vermouth di Torino“ a „Vermouth de Chambéry“. Praktický význam nahrazení tradičního jména zeměpisným označením spočívá v tom, že nemusí být na výrobku dvakrát napsáno „Glühwein“ – jednou jako tradiční jméno, po druhé jako zeměpisné označení.

Právně pak má zeměpisné označení větší ochranu, mimo jiné i proti tradičním jménům. Adjektivum „norimberský“ tak pro svařené víno nemůže být použito bez splnění požadavků, které stanoví nařízení samotné.

Přistoupením Chorvatska se doplní o zeměpisné označení „Samoborski bermet“, jak normuje Akt o podmínkách přistoupení (L 112/42, publikován v Úředním věstníku Evropské unie dne 24.04.2012).

3.3.2.4. Lihoviny

Na komunitární úrovni došlo v roce 2008 k přijetí nových pravidel pro lihoviny – Nařízení Rady (ES) č. 110/2008 ze dne 15. ledna 2008 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1576/89.

U lihovin není upravena ochrana označení původu, ale pouze ochrana zeměpisných označení. *Zeměpisným označením* pro účely lihovin (a uvedeného nařízení) se rozumí označení identifikující lihovinu jako pocházející z území určité země, určitého regionu nebo určitého místa na tomto území, jestliže lze určitou jakost, pověst nebo jiné vlastnosti takové lihoviny přičítat v podstatě jejímu zeměpisnému původu. Na rozdíl od potravin, zemědělských produktů a vín nejsou zeměpisná označení uvedena v databázi, ale uvádějí se přímo do přílohy III nařízení. Zapsaná zeměpisná označení pro lihoviny nemohou zdruhovět, na druhou stranu zdruhovělá označení nemohou být uznána jako zeměpisná označení. Lihoviny, které nesou zeměpisné označení, musí odpovídat specifikaci ve smyslu nařízení. Soulad se specifikací je pro lihoviny zaveden tímto nařízením prvně.

Žádost o zápis zeměpisného označení se podává Komisi. Má-li označení původ v Unii, podává ho přímo členský stát. Pokud má svůj původ ve třetí zemi, podává se Komisi přímo nebo prostřednictvím orgánů státu původu. Podmínkou pro poskytnutí ochrany označení neunijních je ovšem ochrana podle práva státu původu. Žádost musí být doplněna technickou dokumentací, včetně specifikace.

Zvláštní kategorii tvoří tzv. *zavedená zeměpisná označení*. Do této kategorie spadají označení, která byla zapsaná v příloze č. III ke dni 20.02.2008 – v zásadě označení, která byla uznána podle dřívějšího předpisu. K těmto zavedeným zeměpisným označením musí členské státy vypracovat technickou dokumentaci (zejména specifikaci), aby mohlo být provedeno ověřování shody výrobku se specifikací před uvedením na trh. Termín pro doložení specifikací pro zavedená zeměpisná označení je do 20.02.2015.

Další zvláštní kategorií jsou tzv. *homonymní zeměpisná označení*.²⁷ Homonymní označení může být zapsáno. Komise přihlíží k místnímu a tradičnímu používání označení a rovněž k riziku záměny. Homonymní označení nelze zapsat, pokud uvádí spotřebitele v omyl a vzbuzuje domněnku, že výrobek pochází z jiného území. Takové označení nelze zapsat ani tehdy, pokud by doslovně odpovídalo názvu daného území, regionu nebo místa původu výrobku.

Zapsané homonymní zeměpisné označení lze použít pouze tehdy, pokud je v praxi dostatečný rozdíl mezi homonymním označením zapsaným později

²⁷ Kategorie homonymních označení se rozvinula v rámci činnosti mezivládní International Vine and Wine Office (OIV). Pro vína upravena dohodou TRIPS (1994)

a názvem již v rejstříku zapsaným, a to s ohledem na potřebu zacházet spravedlivým způsobem s dotčenými výrobci a neuvádět spotřebitele v omyl.

Nařízení 110/2008 upravuje ale také kategorizaci lihovin. Kategorie jsou vymezeny v příloze II nařízení, a to pojmem a závazným obsahem. Přestože nejsou názvy považovány za formálně tradiční, přesto představují určitou obsahovou obdobu. Materiálně se dají považovat za „tradiční jména“, ačkoliv nařízení tento pojem nepoužívá.

Každá lihovina je vymezena pomocí několika kritérií, zpravidla požadavků na vlastnosti výrobku a způsobu jeho výroby. Např. rum je vymezen pomocí 6 základních kritérií, z nichž jedno přikazuje použít při jeho výrobě melasu, sirup nebo šťávu z cukrové třtiny.²⁸

Nařízení 110/2008 také normuje pojem „území výroby“. Územím výroby se (pro účely nařízení 110/2008) rozumí místo nebo region, kde proběhla příslušná fáze procesu výroby konečného výrobku, při níž získává lihovina své charakteristické a nepostradatelné konečné vlastnosti – viz. Příloha I, bod 13 citovaného nařízení.

Rejstřík (databáze) *E-Spirit Drinks*. Komise EU vede databázi zeměpisných označení lihovin, které pocházejí z EU nebo třetích zemích a jsou v EU chráněny.

Databáze E-Spirit Drinks je dostupná on-line na adrese: <http://ec.europa.eu/agriculture/spirits/>.

3.3.3 Srovnání jednotlivých kategorií označení podle komunitárních úprav

V současných komunitárních předpisech jsou ovšem rozdíly i mezi obsahy jednotlivých pojmů. Stejně tak jsou rozdíly i v uznávací proceduře. Zatímco u potravin a zemědělských výrobků, a dále u vín se zpracovává specifikace a probíhá zápisné řízení, u destilátů a aromatizovaných vín a koktejlů zápisné řízení neprovádí a (případně) se mění celé nařízení, které jednotlivé kategorie upravuje.

Zásadnější jsou ovšem rozdíly mezi obsahy právních pojmů, které představují veřejná subjektivní práva.

3.3.3.1. Označení původu

U potravin a zemědělských produktů, které věcně spadají pod působnost nařízení Rady (ES) č. 510/2006, se označením původu rozumí: Název regionu, určitého místa nebo ve výjimečných případech země, který se používá k označení zemědělského produktu nebo potraviny:

- které pocházejí z tohoto regionu, určitého místa nebo země,

²⁸ Obdobnou definici obsahovalo i zrušené předcházející nařízení Rady (EHS) 1576/89 – viz. čl. 1 tohoto nařízení

- jejichž jakost nebo vlastnosti jsou převážně nebo výlučně dány zvláštním zeměpisným prostředím zahrnujícím přírodní a lidské činitele a
- jejichž produkce, zpracování a příprava probíhá ve vymezené zeměpisné oblasti.

U vína se označením původu podle nařízení 1234/2007 (v aktuálním znění) rozumí: název oblasti, konkrétního místa nebo ve výjimečných případech země, který se používá k popisu výrobku uvedeného v čl. 118a odst. 1, jenž splňuje tyto požadavky:

- i) jeho jakost a vlastnosti jsou převážně nebo výlučně dány zvláštním zeměpisným prostředím zahrnujícím přírodní a lidské činitele,
- ii) hrozny, ze kterých se vyrábí, pocházejí výlučně z této zeměpisné oblasti,
- iii) jeho výroba probíhá v této zeměpisné oblasti a
- iv) získává se z odrůd druhu réva vinná (*Vitis vinifera* L.).

V definici označení původu mezi potravinami + zemědělskými výrobky a víny není zásadní rozdíl, kromě požadavku na výrobu vína z odrůd druhu réva vinná. Ve vinařském právu jsou ovšem dále definovány odrůdy a oblasti, ve kterých mohou být odrůdy pěstovány. Ve skutečnosti tak rozdíly přeci jen jsou.

U potravin a zemědělských výrobků (dle nařízení 510/2006) jsou za označení původu navíc považovány i tradiční názvy, pokud splňují definiční podmínky označení původu. Tradiční název tak vůbec nemusí obsahovat označení produkčního místa či oblasti.

Pro vína může tradičně užívaný název sloužit k ochraně označení původu, pokud označuje víno, současně odkazuje na zeměpisný název, současně splňuje požadavky na označení původu pro vína (dle bodů i) až iv) odst. 1 čl. 118b cit.nařízení a konečně současně podléhá postupu udělování ochrany označení původu pro víno dle nařízení.

Jak již bylo uvedeno shora, u destilátů i u aromatizovaných vín a koktejlů tato kategorie v právu EU vůbec neexistuje.

3.3.3.2 Zeměpisná označení

Pro potravinu a zemědělské výrobky, věcně spadající pod nařízení 510/2006, se zeměpisným označením rozumí: zeměpisným označením“ název regionu, určitého místa nebo ve výjimečných případech země, který se používá k označení zemědělského produktu nebo potravinu:

- pocházející z tohoto regionu, určitého místa nebo země a
- mající určitou jakost, pověst nebo jinou vlastnost, kterou lze přičíst tomuto zeměpisnému původu a
- jejichž produkce, zpracování nebo příprava probíhá ve vymezené zeměpisné oblasti.

Od označení původu se zeměpisná označení odlišují slabší vazbou na produkční oblast – v ní musí probíhat produkce nebo zpracování nebo příprava, nikoliv všechna stádia (jako u označení původu).

U potravin a zemědělských výrobků (dle nařízení 510/2006) jsou za zeměpisná označení navíc považovány i tradiční názvy, pokud splňují definiční podmínky zeměpisných označení. Tradiční název tak vůbec nemusí ani v tomto případě obsahovat označení produkčního místa či oblasti.

Pro vína se zeměpisným označením rozumí označení odkazující na oblast, konkrétní místo nebo ve výjimečných případech na zemi, které se používá k popisu výrobku uvedeného v čl. 118a odst. 1, jež splňuje tyto požadavky:

- i) má určitou jakost, pověst nebo jiné vlastnosti, jež lze přičíst tomuto zeměpisnému původu,
- ii) nejméně 85 % hroznů použitých na jeho výrobu pochází výlučně z této zeměpisné oblasti,
- iii) k jeho výrobě dochází v této zeměpisné oblasti a
- iv) získává se z odrůd druhu réva vinná (*Vitis vinifera* L.) nebo z křížení révy vinné s jinými druhy rodu *Vitis*.

Pro lihoviny je zeměpisné značení normováno jako: Označení identifikující lihovinu jako pocházející z území určité země, určitého regionu nebo určitého místa na tomto území, jestliže lze určitou jakost, pověst nebo jiné vlastnosti také lihoviny přičítat v podstatě jejímu zeměpisnému původu.

Jako zvláštní kategorie jsou upravena zavedená zeměpisná označení a homonymní zeměpisná označení.

Zpracovává se specifikace, která se rovněž ověřuje.

Zeměpisná označení lihovin se zapisují přímo do přílohy nařízení. Česká republika má zapsáno jediné zeměpisné označení – „*Karlovarská hořká*“.

U aromatizovaných vín a koktejlů jsou zeměpisná označení konkrétně stanovena výčtem v příloze II cit.nařízení. Nařízení normuje jejich použití na výrobku a de facto je tím i definuje (čl. 6 odst. 2 písm.b), když normuje „Tato zeměpisná označení jsou vyhrazena pro nápoje, u nichž se výrobní fáze, během níž získávají své charakteristické a konečné vlastnosti, uskutečňuje v uvedené zeměpisné oblasti a za předpokladu, že spotřebitel není uváděn v omyl, pokud jde o použitou surovinu.“

Je však stanoven i negativní vztah k označením, které náleží vinařským produktům. Tradiční jména (vyhrazené názvy) dle čl. 2 cit.nařízení nesmějí být doplňována zeměpisnými označeními, na něž mají nárok vinařské produkty.

Vazba na produkční oblast je pro zeměpisná označení vín normována mnohem přísněji, než u potravin a jiných zemědělských produktů. Pro vína se vyžaduje použití nejméně 85% hroznů z oblasti, celý produkční proces v této oblasti

také musí probíhat. Navíc je normována vazba na odrůdy. U lihovin je vazba na produkční oblast naopak relativně slabší, než u potravin. Obdobně u aromatizovaných vín a koktejlů. Z toho vyplývají rozdíly v definicích těchto pojmů.

3.3.3.3. Tradiční speciality, tradiční výrazy, tradiční jména (vyhrazené výrazy)

Pro potravinu a zemědělské výrobky, které věcně spadají pod regulační rámec nařízení Rady (ES) č. 509/2006, o zemědělských produktech a potravinách, jež představují zaručené speciality, se „zaručenou tradiční specialitou“ rozumí tradiční zemědělský produkt nebo tradiční potravina, jejíž zvláštní povaha je uznávána Společenstvím, a to zápisem do rejstříku podle nařízení 509/2006. Za „tradičním“ se považuje prokázané používáním na trhu Společenství po období, které vykazuje předávání mezi generacemi; toto období by se mělo rovnat časovému úseku obecně připisovanému jedné lidské generaci, tedy nejméně 25 let. Tradiční potravina nebo tradiční zemědělský produkt mohou tak být uznány za zaručenou tradiční specialitu, pokud splňují podmínku „tradiční přípravy“ ve vazbě na specifikaci a existence této tradice je dokázána v zápisném řízení. Zaručené tradiční speciality se pak zapisují do rejstříku (databáze DOOR) a jejich výroba musí probíhat v souladu se specifikací. Vazba na zeměpisný původ ani zvláštní vlastnosti výrobku ve vazbě na tento původ nejsou podmínkou uznání.

U vín se „tradičním výrazem“ rozumí výraz tradičně používaný v členských státech u výrobků uvedených v čl. 118a odst. 1 (nařízení 1234/2007 v platném znění) pro označení:

- a) skutečnosti, že výrobek nese chráněné označení původu nebo chráněné zeměpisné označení podle práva Společenství nebo vnitrostátního práva; nebo
- b) výroby nebo způsobu zrání nebo jakosti, barvy, místa nebo zvláštní události spojených s historií výrobku s chráněným označením původu nebo chráněným zeměpisným označením.

Tradiční výraz (pro víno) tak může mít kořen buď ve výrobě či zrání, nebo může být současně doplňkem chráněného označení původu nebo chráněného zeměpisného označení. Ve specifikaci může být silně normována vazba buď na zeměpisný původ, nebo rovněž na požadavky národního práva členského státu, z něhož pochází.

U vín jsou tradiční výrazy často upraveny současně také právními předpisy příslušného členského státu.

V případě lihovin nepoužívá nařízení č. 110/2008 přímo označení ani tradiční speciality ani tradičního výrazu, přesto však na tradici odkazuje (na několika místech preambule). Stejně tak má tradice význam i při uznání homonymních zeměpisných označení.

Protože nařízení samo přímo stanoví produkční požadavky na jednotlivé kategorie lihovin, mohou být považovány z hlediska právního užívané názvy za „vyhrazené názvy“, neboť jejich použití v rozporu s nařízením by bylo *contra legem* a většinou by mělo nekalosoutěžní důsledky.

Jak již bylo shora uvedeno, O`Connor pro tyto názvy používá pojem „tradiční jména“, což se jeví jako přiléhavé. Provádět abstraktní srovnání definic pro tuto kategorii není možné, neboť nařízení samotné definuje přesně požadavky na jednotlivé lihoviny, ke změnám (rozuměj novým zápisům) dochází cestou změny celého nařízení. Zápisné řízení neprobíhá.

Obdobná situace je i aromatizovaných vín a koktejlů. Význam a dopad tradice lze pak spatřovat v tom, že u některých „tradičních jmen“ nemusí být doplněn jinak povinný dovětek.

Příkladem může být „Sangria“. Z hlediska kategorizace je tento nápoj považován za „aromatizovaný vinný nápoj“.

Samotné použití názvu „Sangria“ je podmíněno dodržáním složení (dle nařízení) a doplněním označení – jednak kategorie výrobku („aromatizovaný vinný nápoj“) a současně „vyrobena v ...“ s doplněním názvu členského státu nebo menšího regionu.

Je-li však Sangria vyrobena ve Španělsku nebo Portugalsku, nemusí být připojen ani dovětek „aromatizovaný vinný nápoj“ – protože jej pro tyto případy tradiční jméno „Sangria“ nahrazuje, ani nemusí být uveden dovětek místa výroby. Tradice tak svůj význam bezesporu má i pro označování aromatizovaných vín a koktejlů.

3.3.4 Dílčí závěr

Ze shora uvedeného přehledu je patrné, že situace a koexistence různých právních úprav a systémů ochran pro různé výrobky je nepřehledná a značně složitá. Jsou různé obsahy základních definic (představujících veřejná subjektivní práva), způsob jejich uznání a možnosti použití.

Nadto právní předpisy jednotlivých států EU obsahují v různém rozsahu vlastní právní úpravy, které nemohou být sice v rozporu s předpisy EU, ale mohou je doplňovat. Typickým příkladem je shora uvedený tuzemský zákon č. 452/2001 Sb., který je obecný a umožňuje chránit označení původu a zeměpisná označení i pro jiné výrobky, než pro potraviny, vína atd.²⁹ Jsou však i státy, které takovou obecnou úpravu nemají a poskytují ochranu zvláštními zákony – např. O`Connor uvádí SRN a její zákon na ochranu označení „Solingen“.³⁰

29 Prozatím posledním provedeným zápisem je Vizovické pečivo

30 Původně zákon z 25.07.1938 o ochraně jména Solingen, nahrazen v roce 1994 nařízením k ochraně jména Solingen (BGBl, 1994 I, p.3833) – více O`Connor, B.: *The Law of Geographical Indications*, London: Cameron May, 2004, s.77

Předpisy poskytující formální ochranu bývají doplňovány pomocí práva nekalé soutěže (a rozhodnutí příslušných soudů v těchto věcech) – zpravidla za pomoci skutkové podstaty odpovídající českému klamavému označení zboží a služeb. Konkrétní případ může souviset i s údaji o provenienci – tak např. v SRN bylo předmětem sporu užívání označení Glasshütte (made in Glasshütte) pro hodinky.

Situace může být ještě složitější i díky ochraně, kterou poskytuje některý nečlenský stát, s nímž má EU (a její členské státy) uzavřenu obchodní dohodu nebo dohodu o vzájemném uznání a ochraně chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení – např. Dohoda mezi Evropskou unií a Švýcarskou konfederací o ochraně označení původu a zeměpisných označení zemědělských produktů a potravin, kterou se mění Dohoda mezi Evropským společenstvím a Švýcarskou konfederací o obchodu se zemědělskými produkty (Úřední věstník Evropské unie, L 297, 2011).^{31 32} doplnit Švýcarsko. Tato dohoda se však týká jen zemědělských výrobků a potravin a nikoliv např. hodinek. Regulace a ochrana označení „Swiss Made“ je i nadále vyhrazena pouze švýcarskému národnímu zákonodárství – nařízení ze dne 23. prosince 1971 o používání označení „Swiss“ na hodinky,³³ vydaného podle zákona Švýcarské konfederace o ochranných známkách.³⁴ Neoprávněné užití by mohlo být mimo Švýcarsko (např. v ČR) stíháno podle předpisu k ochraně před nekalou soutěží (aktuálně zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník).

Konečně některá označení (zpravidla označení původu či zeměpisná označení) jsou ve zvláštním režimu – upravená přímo v primárním právu EU (např. ochrana zeměpisného označení Budějovické pivo nebo Českobudějovické pivo je poskytnuta přímo na základě přístupové smlouvy, resp. Aktu o přistoupení³⁵).

Je nutno doplnit i to, některá z označení původu či zeměpisných označení (případně nelze vyloučit ani tradiční výrazy či označení) mohou být chráněna i mimo teritorium EU, a to na základě obchodní dohody mezi EU a nečlenským státem. Příkladem je dohoda mezi EU a Koreou, na základě které jsou z komunitární CHOP/CHZO českého původu v Korejské republice chráněny jen Žatecký chmel, Budějovické pivo, Českobudějovické pivo, Budějovický měšťanský var

31 České znění dohody dostupné v Úředním věstníku Evropské unie na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:297:0003:0047:CS:PDF>

32 O vstupu dohody v platnost referovala např. Van den Eede, Edith: *EU-Switzerland GI Agreement entering into force on 1 December 2011*, In Class 46 – for your European trade mark news, dostupné on-line na adrese: http://www.marques.org/Class46/Article.asp?D_A=20111127&XID=BHA2655

33 Dostupné on-line na stránkách Švýcarské konfederace na adrese: http://www.admin.ch/ch/f/rs/c232_119.html

34 Aktuálně Loi fédérale du 28 août 1992 sur la protection des marques et des indications de provenance (Loi sur la protection des marques, LPM), dostupné on-line na stránkách Švýcarské konfederace na adrese: http://www.admin.ch/ch/f/rs/c232_11.html

35 Srov. s. 1319 dohody EU-Korea

a České pivo,³⁶ nebo rovněž Dohoda EU-Austrálie o vínech – ochrana označení původu „TOKAJ“.

4. Zaznamenání hodné případy a pojmy

Díky koexistenci národních systémů, různých systémů ochrany v EU, jakož i ochranných známek v národních systémech na straně jedné a jednotnému vnitřnímu trhu na straně druhé dochází k množství zajímavých střetů mezi označeními, případně při zpracování a přijímání nových komunitárních pravidel. V této kapitole bude upozorněno na některé zaznamenání hodné případy.

4.1. Není slivovice jako slivovice

Jak již bylo shora uvedeno, vyhrazený výraz „slivovice“ byl do prvního „lihovinového nařízení“ (nařízení 1576/89 doplněn Aktem o přistoupení. Již tento Akt o přistoupení znal (a doplnil do nařízení) dvojí slivovici – jednak přírodní, dále pak destilát s přídavkem zemědělského lihu.

V rámci přijímání nového nařízení o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin (nařízení Rady (EU) 110/2008) došlo k zajímavé situaci, když v původním návrhu byla normována i opomenuta současně *slivovice*. Slivovice je upravena mezi „Ostatními destiláty“ a požadavky na užití tohoto označení v přijaté verzi nařízení zní: *„Slivovice se vyrábí v České republice a získává se tím, že se před konečnou destilací přidá do švestkového destilátu nejvýše 30 % objemového podílu lihu zemědělského původu. Tento výrobek musí být označován jako „lihovina“ a může rovněž používat název slivovice na stejném místě přední etikety. Jestliže je tato slivovice vyrobená v České republice uváděna na trh ve Společenství, musí být její alkoholové složení uvedeno na etiketě. Tímto ustanovením není dotčeno používání názvu slivovice pro ovocné destiláty podle kategorie 9.“* Poslední věta však byla doplněna až v rámci legislativního projednání díky Evropskému parlamentu. Slivovice tak může současně označovat buď destilát s přidáním lihu zemědělského původu do švestkového destilátu, stejně tak ale může být označován i ovocný destilát, jehož produkční podmínky jsou uvedeny v bodu 9 uvedené přílohy. Tímto došlo k narovnání obsahu vyhrazeného názvu slivovice (včetně jeho dvojedinosti) s prvotním lihovinovým nařízením.

Slivovice (bez ohledu na svůj původ z Moravy, Slezska či Čech)³⁷ je dvoj-jediným tradičním jménem, protože může současně označovat jak „domácí“ – rozuměj ovocnou lihovinu ze švestek, tak i lihovinu průmyslově vyráběnou (s dovoleným obsahem zemědělského lihu).

36 Dohoda o volném obchodu mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Korejskou republikou na straně druhé, publikována v Úředním věstníku EU, L 127 dne 14.05.2011 (CELEX: 22011A0514(01) <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2011:127:SOM:CS:HTML>)

37 Seřazení provedeno podle četnosti produkce ovocné (rozuměj domácí) slivovice

Bohužel žádná z tuzemských slivovic doposud není zapsána mezi zeměpisnými označeními.

Slivovice z jiných členských států – jsou však současně mezi zeměpisnými označeními v příloze III uvedeného nařízení, nejde bohužel o destiláty moravského, českého či slezského původu. Jde o destiláty italské, zeměpisnými označeními jsou „Sliwovitz Trentino“, „Sliwovitz del Veneto“, „Sliwovitz del Friuli-Venezia Giulia“ a „Sliwovitz del Trentino-Alto Adige“.

Akt o přistoupení Chorvatska k EU rovněž normuje přímé změny lihovinového nařízení, když v čl. 15 a příloze III (Úřední věstník EU, L 112/

A rovněž doplňuje zeměpisné označení „Hrvatska stara šljivovica“, „Slavonska šljivovica“ do nařízení (1601/91).³⁸ Tato chorvatská stará slivovice bude zapsána k účinnosti vstupu Chorvatska do EU (očekává se 01.07.2013).

Na margo pouze upozorňuji, že rovněž platí, že není svařák jako svařák (zejména norimberský – viz. výše).

4.2. Burčák

Burčák patří mezi tradiční výrazy, je tzv. „doplňujícím“ tradičním výrazem ve smyslu čl. 118u nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 – Jednotné nařízení o společné organizaci zemědělských trhů.³⁹

Ochrana tradičních výrazů znamená především to, že tyto výrazy nemohou v EU zdruhovět a současně chráněný tradiční výraz může být použit pouze pro výrobek, který byl vyroben v souladu se shora uvedenou definicí. Tradiční výrazy jsou rovněž chráněny proti neoprávněnému používání.

Tradiční výrazy (vín) jsou evidovány v databázi E-Bacchus.⁴⁰ Burčák je zapsán jako druhý ze shora uvedených typů.

Slovensko pak má zapsáno svůj „burčiak“.

4.3. Provenience nebo země původu – Je Coca-Cola český výrobek?

Nové nařízení EPaR (EU) č. 1169/2011 ze dne 25.října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a o zrušení směrnice Komise

38 Rovněž „Zadarski maraschino“, „Hrvatska travarica“, „Hrvatski pelinkovac“, „Hrvatska loza“,

39 Nařízení 1234/2007 ve znění novelizujících nařízení – nařízení Rady 247/2008, nařízení Rady 248/2007, nařízení Rady 361/2008, nařízení Rady 470/2008, nařízení Komise 510/2008, nařízení Rady 13/2009, nařízení Rady 72/2009, nařízení Komise 183/2009, nařízení Komise 435/2009, nařízení Rady 491/2009, nařízení Rady 1047/2009, nařízení Rady 1140/2009, nařízení Komise 513/2010, nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) (dále jen „EPaR“) 1234/2010, nařízení EPaR 121/2012 a nařízení EPaR 261/2012

40 Na Internetu dostupná on-line na adrese: <http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=pwelcome&language=CS>

87/250/EHS, směrnice Rady 90/496/EHS, směrnice Komise 1999/10/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES, směrnic Komise 2002/67/ES a 2008/5/ES a nařízení Komise (ES) č. 608/2004, přineslo nová pravidla do potravinářského práva.

Dosavadní právní předpisy EU požadují povinné označení původu (tzv. uvádění provenience) pouze u některých potravin.⁴¹ Nařízení č.1169/2011 přineslo změnu. Je důležité rozlišovat zemi původu a právě místo provenience.

Pojem „země původu“ je přitom normován čl. 23 až 26 nařízení (EHS) 2913/92, kterým se vydává Celní kodex Společenství.

Zemí původu je země, kde bylo zboží zcela vyrobeno nebo získáno. Pokud se na výrobě podílely subjekty z více zemí, pak je zemí původu ta země, kde došlo k poslednímu podstatnému hospodářsky zdůvodněnému zpracování nebo opracování, které bylo provedeno v podnicích k tomu vybaveným a které vyústilo v nový výrobek nebo představuje důležitý stupeň výroby. Podle těchto pravidel je přitom Coca-Cola vyrobená na území ČR (byť ze základního amerického sirupu) považována za typický český výrobek.⁴²

Nařízení 1169/2011 je použitelné od 13.12.2014 (s výjimkami v nařízení uvedenými) a nově zavádí povinné uvádění místa provenience pro výrobky.

4.3.1. Místo provenience

Místem provenience je místo, o němž je uvedeno, že z něj potravina pochází, a které není „zemí původu“ ve smyslu článků 23 až 26 nařízení (EHS) č. 2913/92.⁴³

Podle čl. 26 odst. 2 citovaného nařízení je (od data použitelnosti) uvedení země původu nebo místa provenience povinné, pokud by opomenutí tohoto údaje mohlo uvádět spotřebitele v omyl ohledně skutečné země původu nebo místa provenience potraviny, zejména pokud by informace připojená k potravině nebo etiketa jako celek jinak naznačovala, že potravina je z jiné země původu nebo místa provenience.

Dále je nově uvedení země původu nebo místa provenience povinné i druhově (bez ohledu na shora uvedené kritérium) – nově je od data použitelnosti nařízení povinné uvádění země původu nebo místa provenience u dalších druhů masa – vepřového, skopového a drůbežího.

41 Med, ovoce a zelenina, ryby, hovězí maso a výrobky z něj, olivový olej.

42 Pro více informací Špačková, I.: *Coca-Cola je podle norem typickým českým výrobkem*, dostupné on-line na adrese (In): http://ekonomika.idnes.cz/coca-cola-je-podle-norem-typickym-ceskym-vyrobkem-f7b-/ekonomika.aspx?c=A120309_123857_ekonomika_spi [citováno dne 05.06.2012]

43 Podle citovaného ustanovení se název, obchodní firma nebo adresa provozovatele potravinářského podniku na etiketě (výrobku) nepředstavuje údaj o zemi původu nebo místě provenience potraviny ve smyslu tohoto nařízení.

Čl. 39 odst. 2

2. Členské státy mohou použít odstavce 1 k zavedení opatření týkajících se povinného uvádění země původu nebo místa provenience potravin, pouze je-li prokázána spojitost mezi určitými vlastnostmi dané potraviny a jejím původem nebo proveniencí. Členské státy spolu s oznámením těchto opatření Komisi rovněž doloží, že většina spotřebitelů přikládá poskytnutí této informace značný význam.

Členské státy mohou přijmout opatření pro určité druhy nebo skupiny potravin povinnost uvádět další povinné údaje vedle údajů dle čl. 9/1 a čl.10, pokud je to opodstatněno a) ochranou práv z průmyslového nebo obchodního vlastnictví, ochrany uvádění provenience, chráněného označení původu a předcházení nekalé soutěži, b) ochranou spotřebitele, c) ochranou veřejného zdraví, d) předcházení podvodům.

Ode dne, kdy citované nařízení bude použitelné (česky nabude účinnosti) význam místa provenience bezpochyby vzroste. Povinná informace o zemi původu, která je mnohdy formální, bude doplňována údajem o místě provenience, případně jím bude nahrazena. Celkově by údaje uváděné na potravinářském zboží měly vést k větší transparentnosti a srozumitelnosti, zejména pro spotřebitele.

Technické otázky označování potravin a tabákových výrobků již dnes upravuje v českém právu Vyhláška č. 113/2005 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků. Tato vyhláška ovšem řeší spíše technické otázky a standardizuje způsob uvádění, země původu (a jejího uvádění) se týká pouze okrajově.

4.4. Parmigiano – Reggiano. Parmesan? Parmazán. Ochrana překládů.

Již shora bylo uvedeno, že název „Parmigiano – Reggiano“ byl chráněn již dohodou STRESA. Jako označení původu je pod názvem „PARMIGIANO-REGGIANO“ chráněno i podle Lisabonské dohody (č.zápisu 513, zapsáno 23.12.1969).⁴⁴ V současné době je označení „Parmigiano Reggiano“ zapsáno jako chráněné označení původu (od roku 1996, č. IT/PDO/0117/0016). Jde o označení tradičního italského sýra.

V jiných zemích (Francie, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku) se tomuto produktu běžně říká „Parmesan“. V některých jiných zemích byl tento název považován za generické označení (Německo, Dánsko), což vedlo až ke sporu mezi Komisí ES s Německem na komunitární úrovni.

WIPOMAGAZINE uvádí,⁴⁵ že tento sýr byl připomínán již Boccacciem v Dekameronu (v roce 1348). Další odkaz britských autorů na „parmesan cheese“ se datuje do roku 1666.⁴⁶

44 Italskou domácí ochranu v době podání žádosti o mezinárodní zápis (Lisabonská dohoda) byl v době podání žádosti Exekutivní příkaz č. 1269 Prezidenta Italské republiky, ze dne 30.10.1955

45 Redakce: Parmesan – King of Cheeses, In WIPOMAGAZINE 1/2011, únor 2011, dostupný on-line na adrese: http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2011/01/article_0005.html

46 ibid

Spor o užití názvu „Parmesan“ (česky „Parmazán“) se dostal k řešení až k Evropskému soudnímu dvoru. Evropský soudní dvůr rozhodoval ve sporu mezi Komisí ES (podporovanou Českou republikou a Italskou republikou) proti Spolkové republice Německo. Rozsudek byl zveřejněn pod č. C-132/05.⁴⁷ SRN jako vedlejší účastník podporovala Rakouská republika a Dánské království.

Soudní dvůr se vyrovnával s otázkou *zduhování názvu* (když název zdruhovělý nemůže být zapsán jako chráněné označení původu) a ochrany zapsaného označení proti zneužití, napodobení nebo vyvolání domněnky (dojmu) o výrobku. A rovněž s pravidlem, že chráněné označení původu nemůže zdruhovět. Platí však rovněž opačné pravidlo - zdruhovělý název (označení) je vyloučen ze zápisu, zatímco zapsané označení původu zdruhovět nemůže.

SRN argumentovala především ochranou zapsaného označení původu ve znění, v jakém je zapsáno v rejstříku. A dále tím, že název „parmesan“ nenarušuje ochranu označení původu. Italská republika se kromě toho již v minulosti vyzvala ochrany samotného označení „Parmigiano“.⁴⁸

Komise argumentovala především tím, že nařízením o ochraně označení původu jsou chráněny i překlady a výraz „Parmesan“ je správným překladem chráněného označení původu „Parmigiano Reggiano“. Proto uváděním výrobku, který neodpovídá specifikaci chráněného označení původu, došlo k porušení pravidel ochrany CHOP, protože představuje vyvolání dojmu CHOP.

Soudní dvůr se ohledně interpretace „vyvolání dojmu CHOP“ rozhodl, že tento pojem se vztahuje na situaci, kdy výraz použitý k označení výrobku zahrnuje část chráněného označení takovým způsobem, že setká-li se spotřebitel s názvem výrobku, v mysli se mu vybaví obraz výrobku, jehož označení je chráněné (rozsudek ze dne 4. března 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola, C-87/97, Recueil, s. I-1301, bod 25). Soudní dvůr upřesnil, že může dojít k vyvolání dojmu CHOP, i pokud neexistuje žádné nebezpečí záměny mezi dotčenými výrobky, a to i tehdy, když se ochrana podle práva Společenství nevztahuje na prvky tohoto označení, které přebírá znění sporného názvu (výše uvedený rozsudek Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola, bod 26).

Soudní dvůr rovněž vyvodil, že mezi výrazy „parmesan“ a „Parmigiano Reggiano“ je fonetická i vizuální podobnost.

Protože SRN neprokázala zduhování názvu „parmesan“, je tomuto názvu poskytnuta ochrana jako názvu vyvolávající dojem CHOP „Parmigiano Reggiano“.

Z toho lze vyvodit závěr, že zduhování chráněného označení původu (resp. i chráněného zeměpisného označení) nelze a priori předpokládat, je nutno ho dokázat. Každý členský stát by si měl počínat mimořádně obezřetně.

47 V českém překladu je zveřejněn na adrese <http://curia.europa.eu>

48 Viz rozsudek ESD ve věci Bigi (C-66/00)

4.5. Je „Bavaria“ bavorské pivo?

Dalším z případů řešených kolizí mezi různými statky průmyslového vlastnictví je případ Bavaria. Evropský soudní dvůr se zabýval kolizí mezi ochrannou známkou (obsahující slovní prvek Bavaria, zapsanou pro pivo v Itálii, jejímž vlastníkem a výrobcem piva je nizozemská společnost a distribucí piva takto označeného v Itálii) a chráněným zeměpisným označením Bayerisches Bier (bavorské pivo, zapsáno č. DE/PGI/0017/0518). V konkrétním případě proti sobě stály strany Bavaria NV a Bavaria Srl. proti Baerischer Brauerbund eV.

ESD se na základě žádosti o předběžnou otázku zabýval otázkami *koexistence zdruhovělého názvu a chráněného zeměpisného označení*. Rovněž zde došlo ke konfliktu mezi dvěma základními zásadami – zdruhovělý název nemůže být chráněn (jako CHZO) a chráněné zeměpisné označení nemůže zdruhovět.

Rozsudek byl publikován pod č. C-343/07.⁴⁹

ESD rozhodl takto:

1) 1107/96 o zápisu zeměpisných označení a označení původu podle postupu stanoveného v článku 17 nařízení Rady (EHS) č. 2081/92.⁵⁰

2) Nařízení č. 1347/2001 musí být vykládáno v tom smyslu, že jím není dotčena platnost a možnost užívání, které odpovídá některé ze situací uvedených v článku 13 nařízení Rady (EHS) č. 2081/92 ze dne 14. července 1992 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin, starších ochranných známek třetích osob, ve kterých se vyskytuje slovo „Bavaria“, které byly zapsány v dobré víře přede dnem podání žádosti o zápis chráněného zeměpisného označení „Bayerisches Bier“, pokud neexistují důvody k prohlášení těchto ochranných známek za neplatné nebo k jejich zrušení, uvedené v čl. 3 odst. 1 písm. c) a g), jakož i v čl. 12 odst. 2 písm. b) první směrnice Rady 89/104/EHS ze dne 21. prosince 1988, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách.

Shrnutí: Byla-li ochranná známka zapsána v dobré víře před podáním žádosti o zápis CHZO „Bayerisches Bier“, může být dále užívána, pokud neexistuje důvod k jejímu výmazu nebo prohlášení za neplatnou (např. možnost záměny u spotřebitele, ověření dobré víry při přihlášení známky atd.).

4.6. Dříve „tuzemský rum“, nyní „tuzemák“. A „domačí rum“. A „Inländerrum“.

Do 01.05.2004 se dal v české obchodní síti běžně koupit výrobek „tuzemský rum“. Jednalo se o lihovinu, která byla vyrobena destilací domácích surovin, např. bramborového lihu.

49 Rozsudek je dostupný na Internetu na adrese <http://curia.europa.eu/>

50 Nařízení č. 1347/2001 se týkalo koexistence užívání ochranných známek „Bavaria“ (nizozemská známka) a „Høker Bajer“ (dánská známka) s chráněným zeměpisným označením „Bayerisches Bier“. Kromě toho se toto nařízení vyrovnává i s otázkami výrazu „Bayerisches“ jako synonyma pro pivo, což však neznamená zdruhování CHZO.

Tuzemští výrobci se s předstihem dohodli na používání označení „Tuzemák“ – většinově od počátku roku 2003.⁵¹ Název „tuzemský rum“ musel skončit nejpozději se vstupem ČR do EU. Důvodem byla závazná kategorizace lihovin, kterou obsahovalo tehdy platné lihovinové nařízení (1577/89). Výraz „rum“ patřil, stejně jako názvy mnoha jiných lihovin, mezi vyhrazená označení (tradiční jména). Jedním z požadavků na rum je výroba z cukrové třtiny (resp. melasy či sirupu z ní).

Na margo: Vpravo je vyobrazena ochranná známka č. 190282, která je stále platná a je zapsána u Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky pro GRANETTE & STAROREŽNÁ Distilleries a.s. Nyní se již nepoužívá, z důvodu konfliktu „původní receptury“ s vyhrazeným označením „rum“.

V Nařízení Rady (ES) 110/2008 (lihovinové nařízení) jsou však uvedena zeměpisná označení „Inländerrum“ (Rakousko) a „Domači rum“ (Slovinsko), a to obě mezi „ostatními lihovinami“ – tedy ne v kategorii „rum“. V překladu přitom obě označení znamenají „tuzemský rum“.

O slovinském domácím rumu je na stránkách jeho výrobců uvedeno, že k jeho výrobě dochází na území Slovinska, používá se ovšem cukrová třtina (sirup, melasa atd.) z dovozu.⁵² Obdobně tuzemské rумы rakouské – např. velmi známý *Inländerrum* STROH (výrobce od 1832), jsou vyráběny z melasy cukrové třtiny.⁵³

Rovněž v Chorvatsku je vyráběn a prodáván „Domaci rum“. Ze zprávy European Spirits Organisation CEPS, Final Minutes, ze dne 15.12.2010 vyplývá, že Chorvatsko plánuje upravit specifikaci pro „domaci rum“ a „domaci brandy“, a to cestou standardní žádosti o nová zeměpisná označení.⁵⁴

4.7. Pomazánkové (ne)máslo

V době vzniku členství ČR v EU platilo v EU mimo jiné Nařízení Rady (ES) č. 2991/94 ze dne 5.prosince 1994, kterým se stanovují normy pro roztíratelné tuky. Toto nařízení mimo jiné normovalo kvalitativní požadavky na máslo (obsah mléčného tuku nejméně 80% a méně než 90%, jakož i další požadavky).

51 Řezáč, A.: Tuzemský rum se kvůli EU od roku 2003 přejmenuje na Tuzemák, dostupné on-line na GASTRONES.cz, na adrese: <http://napoje.gastronews.cz/tuzemsky-rum-se-kvuli-eu-od-roku-2003-prejmenuje-na-tuzemak> (cit.dne 05.06.2012).

52 Srov. Např. stránky výrobce FRUCTAL na adrese: <http://www.fructal.si/izdelki/alkoholne-pijace/ostale-alkoholne-pijace/>

53 Srov. Databázi Infodrinks.com, stránky o rumu STROH, dostupné na Internetu na adrese: <http://www.infodrinks.com/hard-drinks/spirits/rums/stroh-80/>

54 K tomu srov. http://ec.europa.eu/agriculture/consultations/advisory-groups/spirits/2010-12-15_en.pdf

Označení v příloze nařízení – tedy i máslo, - musela být používána pro výrobky v ní definované. Článek 2 tohoto nařízení však připouští výjimky – mimo jiné pro „označování výrobků, jejichž přesná povaha vyplývá jasně z tradičního používání a/nebo pokud se označení jasně používají pro popis charakteristické vlastnosti výrobku.“

V současné době je toto nařízení nahrazeno **Nařízením Rady (ES) č. 1234/2007 o společné organizaci zemědělských trhů**. Nynější požadavek na máslo je nejméně 82% hmotnostního obsahu tuku, vyrobené ze smetany nebo mléka. Nynější nařízení již výjimky obecně nepřipouští. Není však vyloučena ochrana tradičního výrazu pomocí institutu zaručené tradiční speciality.

Česká republika podala žádost o zápis ZTS „Pomazánkové máslo“ 22.12.2010 (číslo CZ/TSG/0007/00842). Toto označení je kategorizováno v rámci třídy 1.4 – Ostatní produkty živočišného původu (vejce, med, různé mléčné výrobky kromě másla). O této žádosti dosud nebylo rozhodnuto.

5. Jiné významy „tradice“ – tradiční vědění, tradiční projevy folklóru a genetické zdroje

5.1. Obecné otázky

Tradice získává v současném světě ještě další právní rozměr. V současné době jsme svědky uznání nových právních institutů a kategorií – tradičního vědění, tradičních projevů folklóru a genetických zdrojů. Tato oblast souvisí především s využíváním vědění a výsledků domorodých společenstev z Afriky a jižní Ameriky pro světový průmysl a obchod (především v oblasti farmacie).

Tradiční vědění (*traditional knowledge, TK*), genetické zdroje (*genetic resources, GRs*) a tradiční kulturní projevy nebo folklórní projevy (*traditional cultural expressions, TCEs, expressions of folklore*) jsou v současné době novým předmětem zájmu ochrany v rámci svěbytné části duševního vlastnictví.

Světová organizace duševního vlastnictví (*World Intellectual Property Organisation, WIPO*) tyto předměty uvádí jako ekonomický a kulturní majetek domorodých a místních společenstev a jejich zemí.

WIPO práce se zaměřuje na roli, kterou duševní vlastnictví (IP) a jeho principy a systémy mohou hrát při ochraně tradičního vědění a folklóru před zprozněverou a pro vytváření a spravedlivé sdílení výnosů jejich komercializace a roli duševního vlastnictví k přístupu a sdílení výnosů z genetických zdrojů.⁵⁵

Podle informací WIPO jsou v současné době uplatňovány dva různé přístupy. Defenzivním (obraným přístupem) tradičního vědění, když současné patentové právo bylo doplněno dodatky k Systému mezinárodního patentového třídění a k minimální dokumentaci podle Úmluvy o patentové spolupráci (Patent Cooperation Treaty, PCT). Kromě toho některé státy a komunity vytvá-

55 Srov. <http://www.wipo.int/tk/en/tk/>

řejí databáze tradičního vědění, které mohou být použity jako důkazy prvotního při sporu o nároky na patent předmětu tradičního vědění.⁵⁶

Positivní přístup naopak vytváří pozitivní práva tradičního vědění, a to jako nový statek (*sui generis*) duševního vlastnictví. Poskytovatelé a uživatelé pak mohou také upravit rozsah svých práv smluvně.

5.2. Swakopmundský protokol

Definice tradičního vědění ani projevů folklóru dosud nejsou univerzálně upraveny. Tyto pojmy jsou definovány v Swakopmundském protokolu, který byl přijatý na diplomatické konferenci Africké regionální organizace duševního vlastnictví,⁵⁷ ARIPO, v roce 2010. Celý název zní: Swakopmundský Protokol o ochraně tradičního vědění a projevů folklóru v rámci Africké regionální organizace duševního vlastnictví (*Swakopmund Protocol on the Protection of Traditional Knowledge and Expressions of Folklore within the Framework of the African Regional Intellectual Property Organization*), přijatý dne 09.08.2012

Tento protokol představuje vícestrannou mezinárodní úmluvu, která však dosud není v platnosti. Signatářskými státy jsou Botswana, Ghana, Keňa, Lesotho, Libérie, Mozambik, Namibie, Zambie, Zimbabwe. Tento protokol jako smlouva vstoupí v platnost po ratifikaci nebo přistoupení 6 států. Doposud nebyl ratifikován žádným ze signatářských států.⁵⁸

Tento protokol je otevřen k přistoupení všem členským státům ARIPO, a dále státům s otevřeným členstvím v ARIPO.

Cílem této úmluvy je zajistit ochranu tradičního vědění a projevů folklóru přijetím společného právního regulačního rámce.

5.2.1. Tradiční vědění podle Swakopmundského protokolu

Tradičním věděním jsou podle Swakopmundského protokolu Tradiční vědění „jakékoliv znalosti pocházející z místního či tradičního společenství, které jsou výsledkem duševní činnosti a vzhledu v tradičním kontextu, včetně know-how, dovedností, postupů a inovací, vzdělávání, kde jsou znalosti obsažené v tradičním způsobu života v komunitě, nebo kde jsou znalosti obsažené v kodifikovaných znalostních systémech předávány z jedné generace na druhou. Tradiční vědění není omezeno na konkrétní lékařské poznatky a znalosti spojené s genetickými zdroji.

Ochrana přitom náleží tradičnímu vědění, které 1) je vytvářeno, uchováváno a předáváno

56 *ibid*

57 Oficiální webový portál ARIPO je umístěn na Internetu na adrese: www.aripo.org

58 Srov. informace o smluvních státech a procesu přijímání a ratifikace protokolu na oficiálních stránkách WIPO na adrese: http://www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/parties.jsp?treaty_id=294&group_id=21

mezigeneračně v tradičním kontextu, 2) je výrazně spojeno s místním společenstvím, a 3) je nedílnou součástí kulturní identity místního či tradičního společenství, které je uznáno jako držitel znalostí (jako opatrovník poručník) nebo jsou znalosti kolektivním či kulturním vlastnictvím a odpovědností. Takový vztah může být stanoven formálně či neformálně, zvykovým právem či praxí nebo také protokoly.

Ochrana tradičního vědění (dále jen „TV“) není omezena žádnými formalitami. V zájmu transparentnosti a evidence však mohou smluvní státy i Úřad ARIPO vést rejstříky či seznamy tradičního vědění. Zapsaným předmětům TV a zájmům zapsaných držitelů může být v budoucnu poskytnuta zvláštní ochrana. Protokol připouští i zápis více držitelů (předmět tradičního vědění ve spoluvlastnictví).

Ochrana práv předmětu TV trvá po dobu, dokud předmět splňuje definiční znaky TV podle protokolu. Pokud je však jako vlastník zapsána individuální osoba, pak je ochranná doba 25 let od zahájení využívání předmětu TV mimo jeho tradiční kontext.

5.2.2. Projevy folklóru jako předmět ochrany podle Swakopmundského protokolu

„Projevy folklóru“ jsou (dle čl. 2 Swakopmundského protokolu) všechny formy, ať hmotné nebo nehmotné, ve kterých je vyjádřena tradiční kultura a poznání, objevené nebo projevené, a zahrnují tyto formy výrazů nebo jejich kombinací:

- i) slovní výrazy, jako jsou mimo jiné příběhy, eposy, legendy, poezie, hádanky a další vyprávění, slova, znaky, názvy a symboly;
- ii) hudební výrazy, jako jsou mimo jiné písně a instrumentální hudby;
- iii) pohybové výrazy, jako například tance, hry, obřady a další vystoupení, které mohou být též vyjádřeny v hmotné podobě,
- iv) hmotné výrazy, jako například inscenace děl, zejména výkresy, projekty, obrazy (včetně zdobení lidského těla malbami), řezbářství, sochy, keramika, terakota, mozaiky, dřevěné výrobky, kovové nádoby, šperky, košíkářství, vyšívání, textil, sklo, koberce, kostýmy, výrobky ručních prací, hudební nástroje a architektonické formy.

Rovněž ochrana projevů folklóru je neformální. Pro důkazní účely však může být vyžadováno oznámení příslušné autoritě smluvního státu pro některé kategorie projevů, zejména pak projevů zvláštní kulturní hodnoty nebo projevů posvátné povahy. Toto oznámení má pouze deklaratorní povahu.

Je-li projev folklóru sdílen dvěma či více komunitami v jednom či více státech, pak (národní) kompetentní úřad nebo úřad ARIPO zapíše do rejstříku vlastníky příslušných projevů folklóru.

Ochranná doba trvá tak dlouho, dokud projev splňuje definiční znaky projevu folklóru podle protokolu.

5.3. Genetické zdroje - Nagojský protokol

5.3.1. Obecné otázky genetických zdrojů

Nagojský Protokol o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivého a spravedlivého rozdělování přínosů, plynoucích z jejich využívání pro Úmluvu o biologické rozmanitosti (*Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization to the Convention on Biological Diversity*), přijatý dne 29.10.2010.

Samotná Úmluva o biologické rozmanitosti (dále jen (ÚBR) byla přijata v roce 1992 a v platnost vstoupila 29.12.1993. Listina o schválení ÚBR Českou republikou byla uložena u generálního tajemníka Organizace spojených národů, depozitáře Úmluvy, dne 3. prosince 1993. Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 36 odst. 1 dne 29. prosince 1993. Pro Českou republiku vstoupila Úmluva v platnost 03.03.1994. Úmluva vyhlášena ve Sbírce zákonů sdělením ministerstva zahraničních věcí č. 134/1999 Sb., o sjednání Úmluvy o biologické rozmanitosti.

Česká republika následně přijala zákon č. 148/2003 Sb., o konzervaci a využívání genetických zdrojů rostlin a mikroorganismů významných pro výživu a zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o genetických zdrojích rostlin a mikroorganismů).

Nagojský protokol (dále jen „NP“) byl uzavřen jako mnohostranná úmluva, doplňující ÚBR, a to mezi několika desítkami smluvních stran.⁵⁹

Protokol dosud není platný, prozatím jej přijal Gabun a ratifikovaly tyto státy: Jordánsko, Mexiko, Rwanda a Seychely. Pro vstup v platnost je přitom vyžadováno uložení listin o ratifikaci, přistoupení, přijetí nebo schválení od nejméně 50 smluvních stran u depozitáře protokolu. Protokol pak vstoupí v platnost devadesátým dnem po uložení padesáté listiny (čl. 33 protokolu).

⁵⁹ Alžírsko, Antigua a Barbuda, Argentina, Austrálie, Bangladéš, Belgie, Benin, Bhútán, Brazílie, Bulharsko, Burkina Faso, Čad, Dánsko, Dominikánská republika, Džibuti, Ekvádor, Egypt, Evropská unie, Finsko, Francie, Gabun, Ghana, Grenada, Guatemala, Guinea, Guinea-Bissau, Honduras, Indie, Indonésie, Irsko, Itálie, Japonsko, Jemen, Jihoafrická republika, Jordánsko, Kambodža, Kapverdy, Kolumbie, Kongo, Korejská republika, Kostarika, Kypr, Demokratická republika Kongo, Keňa, Libanon, Litva, Lucembursko, Madagaskar, Maďarsko, Malí, Maroko, Mauretánie, Mexiko, Mikronésie, Moldávie, Mongolsko, Mosambik, Německo, Niger, Nigérie, Nizozemí, Norsko, Palau, Panama, Peru, Pobřeží slonoviny, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rwanda, Řecko, Salvador, Senegal, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, Srbsko, Seychely, Slovinsko, Somálsko, Středoafriká republika, Súdán, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Thajsko, Togo, Tunis, Ukrajina, Uruguay, Vanuatu.

5.3.2. Využití genetických zdrojů

Cílem Nagojského protokolu je upravit spravedlivé a rovnocenné rozdělení výnosů, které plynou z využívání genetických zdrojů, zejména díky odpovídajícímu přístupu ke genetickým zdrojům a odpovídajícímu předávání příslušných technologií při zohlednění všech práv na tyto zdroje a technologie, a vhodným financováním, a tím přispět k zachování biologické rozmanitosti a udržitelné využívání jejích složek.

„Genetickým zdrojem“ je podle Úmluvy o biologické rozmanitosti genetický materiál skutečné nebo potenciální hodnoty. Genetickým materiálem je jakýkoli materiál rostlinného, živočišného, mikrobiálního nebo jiného původu obsahující funkční jednotky dědičnosti. ÚBR si klade za cíl chránit biodiverzitu, ochranu genetických zdrojů a genetického materiálu, a to pomocí trvale udržitelného využívání.

„Využití genetických zdrojů“ podle NP znamená provádění výzkumu a vývoje genetického a / nebo biochemického složení genetických zdrojů, včetně aplikace biotechnologií. Biotechnologie jsou definovány ÚBR

Protokol stanoví zásadu sdílení benefitů a výhod, které plynou z využívání genetických zdrojů. Sdílení mezi původními komunitami a uživateli genetických zdrojů. Sdílení má být nestranné a za spravedlivý podíl na výnosech. Podmínky přitom mají být dohodnuty mezi komunitou a uživatelem.

Smluvní státy jsou zavázány přijmout právní, administrativní a legislativní opatření, aby rovněž přínosy, které plynou z tradičního vědění, byly sdíleny za podíl na výnosech pro domorodou komunitu.

Využití genetického zdroje vyžaduje předchozí a informovaný souhlas příslušné komunity, která má nabyté právo udělit takový souhlas. K využití souvisejícího tradičního vědění je rovněž třeba předchozí informovaný souhlas komunity.

Státy za účasti domorodých a místních dotčených komunit, musí vytvořit mechanismy informování potenciálních uživatelů o tradičních znalostech spojených s genetickými zdroji a o jejich povinnostech, včetně opatření, které má k dispozici prostřednictvím přístupu a sdílení přínosů centra pro přístup ke spravedlivému a rovnoměrnému rozdělování přínosů vyplývajících z využívání takových poznatků. *Lze očekávat, že tato databáze bude vytvořena po vstupu protokolu v platnost.* Každý smluvní stát určí národní kontaktní místo, které bude zpřístupňovat informace.

6. Závěr

Tradice znamená v současném světě mnoho. Nejde jen o počet významů a počet právních institutů, které jsou s ní spojeny, ale současně i přínos *de facto* uznání určitého výrobku, postupu či znalosti k přínosu pro spotřebitele, výrobce či domorodé společenstvo.

Především právní předpisy EU přispívají k rozumnému zachycení tradice a jejímu uchování u potravin, zemědělských výrobků, lihovin či koktejlů a aromatizovaných vín. Současné systémy ochran označení původu a zeměpisných označení jsou přinejmenším u potravin, zemědělských výrobků a vín v EU normovány jako univerzální a zapsaná označení jsou na ekonomicky velmi významném Jednotném trhu EU chráněna i tehdy, pokud je přihlašují třetí země. Význam těchto ochran je pak doplněn i mezinárodními smlouvami mezi EU (a jejími členskými státy) a ekonomicky významnými třetími zeměmi – např. Austrálie nebo Jižní Korea.

Tím dále roste význam systémů EU, které zahrnují již nyní v oblasti potravin nejen zápisy označení původu, zeměpisných označení a zaručených tradičních specialit z 27 členských států EU, ale i z dalších zemí – vč. např. Číny, Kolumbie. V rejstříku (DOOR) je nyní zapsáno 548 chráněných označení původu, 523 chráněných zeměpisných označení a 37 zaručených tradičních specialit.⁶⁰

V rejstřík vín (E-Bacchus) je jen z členských států EU zapsáno 1.334 vín s chráněným označením původu, 587 vín s chráněným zeměpisným označením, dále pak z nečlenských zemí 425 vín se zeměpisným označením a 696 vín s označením původu a 2 vína s chráněným označením původu („Napa Valley“ – USA, „Vale dos Vinhedos“ – Brazílie). Dále jen zapsáno celkem 370 tradiční výrazů.⁶¹

Počet záznamů v těchto rejstřících i okruh států, z nichž označení pocházejí, vysoce převyšuje Lisabonský seznam označení původu. Nadto z ekonomického hlediska uznání statutu komunitárního označení zajišťuje ochranu na celém území EU a u některých označení pak i mimo ni (díky smlouvám EU se třetími zeměmi).

Zápisy do rejstříků EU jsou podmíněny zpracováním specifikace a následnou produkcí podle této specifikace, včetně kontroly jejího řádného plnění u výrobců. To přispívá k zachování kvality i tradice současně, včetně výrobků nepocházejících ze zemí EU.

Tradiční vědění, genetické zdroje a tradiční folklór a jeho projevy pak představují poslední rozměr tradice, který je právě objeven. Protože i tato tradice může přinést obohacení lidstvu jako celku, měla by být chráněna. K jejímu zachování může přispět především její uznání (v rámci specifických předmětů ochrany). Spravedlivé podmínky pro vyrovnání s jejími nositeli pak mohou přispět k jejímu využití pro obecné blaho tím, že zachovají domorodé komunity a s nimi i jejich vědění.

Michal Černý Ph.D.

Právnícká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Email: michal.cerny@michalcerny.eu

60 Srov. rejstřík (databázi) DOOR na adrese: <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html>

61 Srov. rejstřík (databázi) E-Bacchus na adrese: <http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=pwelcome&language=CS>

PRÁVNÍ HODNOCENÍ PRŮMYSLOVÉHO VZORU¹

Ivo Telec

Telec, Ivo. Právní hodnocení průmyslového vzoru. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 117–135.

Abstrakt: Příspěvek se zabývá právním hodnocením průmyslového vzoru, obsahuje Test průmyslového vzoru (vzorové posouzení).

Abstract: This article deals with legal evaluation of (industrial) design. This article contains „Test of Industrial Design“ (model assessment).

Klíčová slova: hodnotící hlediska průmyslového vzoru, informovaný uživatel, klíčová právní rozhodnutí, prameny práva průmyslového vlastnictví, právo průmyslového vlastnictví, průmyslový vzor, test pojmových znaků průmyslového vzoru.

Keywords: (Industrial) Design, evaluation standards of (industrial) design, informed user, intellectual property law, key legal decisions, sources of intellectual property law, test of conceptual features of (industrial) design.

---

1 Poprvé vyšlo v Průmyslovém vlastnictví, 22, 2012, č. 2, s. 54–69. Zde vychází pro jiný okruh čtenářů.

Právo průmyslových vzorů patří mezi velmi rozmanitá soukromá práva. Vyplyvá to již z předmětu průmyslově vzorové *výsady* (privilegia), jímž jsou vzhledy výrobků. Samy výrobky patří mezi různorodé zboží. V naší souvislosti se setkáváme nejen s *karoseriemi vozidel*, které asi mají největší, vpravdě světový, hospodářský význam, ale též se vzhledy výrobků nehmotné povahy. Sem patří *typografické znaky* jako jsou písmena a číslice nebo jiné, zvláštní, znaky, stejně jako i různé *grafické symboly*. I v těchto případech musí být tyto výsledky zachytitelné na hmotný podklad tak, abychom mohli hovořit o jejich ztělesnění ve výrobku. Tím se vzhledy výrobků *liší* od uměleckých děl (a to i od děl užitého umění), u nichž není zapotřebí jejich zachycení na hmotný podklad, neboť postačuje i jen pomíjivé vyjádření.

Při právním hodnocení průmyslových vzorů často zabrousíme do mnoha průmyslových odvětví, od módního návrhářství, průmyslového výtvarnictví až po již zmiňované karoserie vozidel či plavidel. Nemluvě o vzhledech různých kuchyňských spotřebičů anebo, poněkud odjinud bráno, třeba šperků.²

Jedním z úkolů práva a právní vědy je *rozlišit* mezi vzhledy výrobků ve smyslu průmyslového práva, jmenovitě práva průmyslových vzorů, a mezi vzhledy výrobků ve smyslu uměleckých děl, které jsou předmětem práva autorského; kupříkladu u nábytku anebo jiných uměleckých děl užitého umění.³ Další úkol spočívá v odlišení vzhledů výrobků od prostorových ochranných známek či nezapsaných značek, což se týká zejména vzhledů výrobků tvořených tvarem, ale i barvami.

Právo průmyslových vzorů se vyznačuje tím, že klade důraz na objektivizaci tak, aby byla co možná nejvíce vyloučena hrozba libovůle až svévole či hrozba subjektivismu vůbec. Mám tím na mysli tu skutečnost, že středobod právního myšlení zde spočívá v používání právně smyšleného, fiktivního, pojmu „informovaného uživatele“, o kterém bychom také mohli hovořit, jak je i dále uvedeno, jako o „poučeném uživateli“. V podstatě se jedná o právně myšlenkovou *obdobu* běžného, průměrného, spotřebitele v právu známkovém či právu proti nekalé soutěži anebo o *obdobu* „odborníka“ v právu patentovém. „Informovaný“ či poučený uživatel, znalý věci, je však kvalitativně více nežli „běžný“ uživatel, a tedy i více nežli „běžný“ spotřebitel. Podrobnosti jsou dále patřičně rozvedeny.

K posouzení všech těchto otázek (a mnoha dalším účelům) nám může odborně posloužit přezkoumatelný a průhledný metodický přístup k právnímu hodnocení průmyslových vzorů, který je zde nastíněn.

2 Podrobnosti z hlediska přihlašovací praxe čtenář nalezne např. u *Rýdla*; viz *Rýdl, J.*: Průmyslový vzor a zpracování národní přihlášky průmyslového vzoru. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví 2008. Dále viz starší odborná díla tohoto autora.

3 V české literatuře viz např. *Koukal, P.*: Průmyslové vzory a díla užitého umění. Průmyslové vlastnictví, 2007, č. 1/2–7/8.

Ještě jednu věc bychom měli mít na paměti. Proto ji zmiňuji úvodem. Člověk myslí v různých myšlenkových rádech. Právní myšlení, a tedy i právní hodnocení průmyslových vzorů, je pouze jedním ze způsobů lidského uvažování. Vedle toho, a třeba říci, že zcela legitimně souběžně, se setkáváme s názory uměnovědnými či z oblasti teorie nebo dějin designu apod. Hlediska či ukazatele, o něž se tyto mimoprávní přístupy opírají, *nemusí* mít nutně nic anebo jen málo společného s právním myšlením, jak se projevuje při právním hodnocení průmyslových vzorů. Kupříkladu ocenění určitého designu v odborné soutěži ještě nemusí samo sebou znamenat jeho zápisnou způsobilost v právním smyslu úředního udělení průmyslověprávní výsady. Jedním ze soutěžních ukazatelů totiž mohlo být například „umné spojení technické funkce s estetickým dojmem“, což, přísně vzato, nemá se zákonem ani designovým nařízením Evropské unie nic společného. Jestliže si tyto odlišnosti neuvědomíme, budeme se v praxi setkávat s celou řadou různých nedorozumění. I na tuto skutečnost, kterou považuji za důležitou, jsem se pokusil v metodickém návodu stručně reagovat.

Možný vzor právního posouzení si můžeme uvést následovně:

Účel

Účelem *Testu průmyslového vzoru* je v konkrétní právní věci přezkoumatelně použít a vyložit legislativně-právní pojem „průmyslový vzor“, resp. „vzhled výrobku nebo jeho obalu“, jeho objektivizované zákonné pojmové znaky, a rozptýlit možné pochyby nebo sporné otázky právní či průmyslově návrhářské povahy s tím spojené, které mají význam pro soudcovské nebo úřednické rozhodnutí, a tak vyloučit nebo omezit možnou hrozbu svévole.

Prohlášení o východiscích

Test průmyslového vzoru odpovídá průmyslověprávním požadavkům (pojmovým znakům), které obecně na právní status průmyslového vzoru kladou právní normy vyplývající z:

- a) *Pařížské unijní úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví*, ve znění pařížské revize z 24. července 1971, vyhl. pod č. 133/1980 Sb., ve znění vyhl. pod č. 19/1985 Sb.,
- b) *Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886*, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1971, vyhl. č. 133/1980 Sb., ve znění vyhl. č. 19/1985 Sb.,
- c) *Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví*, přílohy 1C k *Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace*, vyhl. pod č. 191/1995 Sb.,
- d) *Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství*, (sděl. č. 44/2009 Sb. m. s.), jakož i z právních aktů z ní odvoze-

- ných, zejména z nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o (průmyslových) vzorech Společenství, (Úř. věst. č. L 003, 5. 1. 2002, s. 1), ve znění pozdějšího předpisu, z nařízení Komise (ES) č. 2245/2002 ze dne 21. října 2002, kterým se provádí nařízení Rady (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství, (Úř. věst. č. L 341, 17. 12. 2002, s. 28), ze směrnice Evropského Parlamentu a Rady 98/71/ES ze dne 13. října 1998 o právní ochraně (průmyslových) vzorů, (Úř. věst. č. L 341, 17. 12. 2002, s. 54) a z rozhodnutí Rady č. 2006/954/ES ze dne 18. prosince 2006, kterým se schvaluje přistoupení Evropského společenství k Ženevskému aktu Haagské dohody o mezinárodním zápisu průmyslových vzorů, přijatému v Ženevě dne 2. července 1999, (Úř. věst. č. L 386, 29. 12. 2006, s. 28),
- e) zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.⁴

Test pojmových znaků průmyslového vzoru zásadně odpovídá právní argumentaci obsažené v odůvodněných následujících právních rozhodnutích:

Rozsudek Soudního dvora (EU) ze dne 9. září 2011 ve věci T-11/08, Kwang Yang Motor Co., Ltd. v. Úřad pro harmonizaci vnitřního trhu (ochranné známky a vzor), (OHIM), s dalším účastníkem řízení, Honda Giken Kogyo Kabushiki Kaisha,

- a) rozsudek Tribunálu (EU) ze dne 18. března 2010 ve věci T-9/07, Grupo Promer Mon Graphic, SA, v. Úřad pro harmonizaci vnitřního trhu (ochranné známky a vzory), (OHIM), s dalším účastníkem řízení, PepsiCo, Inc.,
- b) rozsudek Tribunálu (EU) ze dne 22. června 2010 ve věci T-153/08, Shenzhen Taiden Industrial Co. Ltd. v. Úřad pro harmonizaci vnitřního trhu (ochranné známky a vzory), (OHIM), s dalším účastníkem řízení Bosch Security Systems BV,
- c) rozsudek Tribunálu (EU) ze dne 14. června 2011 ve věci T-68/10, Sphere Time v. Úřad pro harmonizaci vnitřního trhu (ochranné známky a vzory), (OHIM), s dalším účastníkem řízení Punch SAS,
- d) rozhodnutí předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví ze dne 20. července 2006 čj.: PVZ 2004-35530,⁵
- e) rozhodnutí předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví ze dne 9. března 2010 čj.: 2007-37262.⁶

4 Dále viz Metodické pokyny pro řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví 2006,² část E.

5 Viz Horáček, R. – Macek, J. – Biskupová, E. (eds.): Sbírnka správních a soudních rozhodnutí ve věcech průmyslového vlastnictví v letech 2007 – 2010. Praha: C. H. Beck 2011, II. díl, s. 430–432.

6 Ibid., s. 432–433.

Položená průmyslověprávní otázka

Pomocí testu má být zodpovězena následující průmyslověprávní otázka statusu průmyslového vzoru (právní kvalifikace):

Tato otázka mi byla položena zadavatelem, jímž je:

Předložené podklady

Při posuzování zadané průmyslověprávní otázky jsem vycházel z následujících podkladů: _____

Podklady mi byly předloženy _____

Za svá jsem vzal skutková tvrzení, obsažená ve shora uvedených podkladech, o jejichž věrohodnosti jsem neměl pochyb, a bez nichž by nebylo lze učinit závěr o právní otázce.

Hlediska

Východiskem dosažení průmyslověprávního závěru mi byly následující skutečnosti (hlediska):

- a) skutkové okolnosti a jejich vzetí za své,
- b) odborné, mimoprávní, posouzení pochybných nebo sporných otázek průmyslově návrhářské (designové) povahy,
- c) odborné, právní, posouzení právní otázky (právní kvalifikace).

Použité metody

K zodpovězení průmyslověprávní otázky jsem použil, krom obecně uznávaných nebo právně přikázaných metod výkladu mezinárodních smluv nebo právních předpisů, následující metody, vedoucí ke zjištění pojmových znaků průmyslového vzoru vyplývajících z právního řádu, a to:

- 1. metodu uznání (vzetí na vědomí) skutkových tvrzení,
- 2. metodu popisnou a roztříďovací,
- 3. logické metody odvození a rozboru,
- 4. metodu srovnávací,
- 5. metodu informovaného uživatele,
- 6. metodu vnímání celkového dojmu výtvoru,
- 7. metodu celkového hodnocení (celkového dojmu),
- 8. jinou metodu, a to: _____

1. Část údajová

1.1 Označení případu

1.2 Název průmyslového vzoru (průmyslověprávní výsady)⁷

[obecně známé a obecně používané věcné vystižení druhové podstaty výrobku, o jehož vzhled se jedná, např. název „tužka“],

[opakem slovní ochranné známky se známkoprávním účelem rozlišení původu výrobku u určité osoby, obchodní názvy výrobků, např. obchodní název „dětská židle Anička“, nebo typová označení výrobků abecedně–číslicovými (alfanumerickými) kódy, např. typové označení „tužka L 20“]⁸

1.3 Jméno původce nebo jména spolupůvodců

1.4 Přihláška průmyslového vzoru:

- a) jednoduchá
- b) hromadná (určená pro varianty průmyslového vzoru)
  - ba) původní
  - bb) rozdělená

1.5 Den podání přihlášky průmyslového vzoru nebo jiný den vzniku přihlašovateleova práva přednosti (priority)

1.6 Právní druh průmyslového vzoru:

- a) mezinárodní⁹
  - ab) zapsaný vč. čísla mezinárodního zápisu a mezinárodního zápisného úřadu¹⁰
- b) (průmyslový) vzor Společenství¹¹

7 Průmyslový vzor na vzhled výrobku je jedním z tradičních druhů dočasných a územně omezených průmyslověprávních výsad (privilegií) udělovaných orgánem veřejné moci přihlašovatelem, jemuž svědčí právo přednosti, pro obchodní účely (obchodní právní monopol), a to právní formou zápisu průmyslového vzoru do veřejného rejstříku průmyslových vzorů. Srov. *podobně* užitný vzor na technické řešení.

8 Srov. *podobně* názvy patentovatelných vynálezů nebo jiných technických řešení chráněných užitnými vzory.

9 Ženevský akt Haagské dohody o mezinárodním zápisu průmyslových vzorů, přijatý v Ženevě dne 2. července 1999, vyhl. v rozhodnutí Rady (2006/954/ES) ze dne 18. 12. 2006 (Úř. věst. č. L 386, 29. 12. 2006, s. 28).

10 Mezinárodní úřad duševního vlastnictví Světové organizace duševního vlastnictví v Ženevě.

11 Nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o (průmyslových) vzorech

- ba) zapsaný vč. čísla zápisu a zápisného úřadu Evropské unie¹²
- bb) nezapsaný (např. u krátkodobě módních vzhledů výrobků)
- c) národní (vnitrostátní)¹³
  - ca) zapsaný vč. čísla zápisu a národního (vnitrostátního) vč. společného zápisného úřadu¹⁴
- 1.7 Stav nebo průběh přihlašovacího řízení (např. odložené zveřejnění průmyslového vzoru)
- 1.8 Údaje o osvědčení zápisu průmyslového vzoru
- 1.9 Údaje o výpisu z rejstříku průmyslových vzorů
- 1.10 Průmyslový vzor:
  - a) dvojrozměrný (plošný)
  - b) trojrozměrný (model), (prostorový)
  - c) textilní
- 1.11 Druh výrobku, v němž je vzhled výrobku ztělesněn nebo na němž je použit či uplatněn (aplikován), (široké pojetí výrobku pro průmyslově vzorové právní účely vč. nehmotného výrobku zachyceného na hmotný podklad) [např. výrobek jednoduchý, např. dámská sukně, nebo složený, např. silniční motorové vozidlo, výrobek průmyslově nebo řemeslně vyrobený včetně součástek určených k sestavení do jednoho složeného výrobku, obal, úprava („get-up“ jako seskupení (agregát) výrobku a jeho obalu¹⁵), nehmotný výrobek zachycený na hmotný podklad jako grafický symbol,¹⁶ kupř. piktogram (např. počítačová ikona, logotyp), nebo typografický znak,¹⁷ kupř. písmo vč. číslic nebo jedno písmeno, aj.], [např. výrobek textilní, kamenický, dřevařský, umělohmotný (plastický) aj.]

Společenství, (Úř. věst. č. L 003, 5. 1. 2002, s. 1), ve znění pozdějšího předpisu. Výraz (průmyslový) vzor Společenství, použitý v českém překladu tohoto nařízení, ní v původním jazyce anglickém *Community design* a v původním jazyce francouzském *dessin ou modèle communautaire*.

- 12 Úřad pro harmonizaci vnitřního trhu (ochranné známky a vzory) v Alicante.
- 13 V českém právu viz zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů. Kupř. ve slovenském právu viz zákon č. 444/2002 Z. z., o dizajnoch, ve znění pozdějších předpisů.
- 14 Např. Úřad průmyslového vlastnictví v Praze nebo Úřad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky v Banském Bystrici.
- 15 Viz Metodické pokyny pro řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví 2006,² část E, s. 8.
- 16 Z hlediska práva průmyslových vzorů je *bezvýznamné*, co grafický symbol zástupně vyjadřuje po stránce obsahové či významové. Právo průmyslových vzorů *podobně* jako právo autorské *nechrání* myšlenkový obsah (sdělení apod.) ani význam grafického symbolu. Právo průmyslových vzorů se ani – na rozdíl od práva známkového – nezabývá mírou symbolické hodnoty určitého znaku, např. náboženského symbolu apod.
- 17 V právu průmyslových vzorů je *bezvýznamné*, co je písmem napsáno nebo pomocí číslic spočítáno. Právo průmyslových vzorů *podobně* jako právo autorské *nechrání* myšlenkový obsah (poznatek, sdělení apod.).

1.12 Administrativní zařídění průmyslového vzoru podle mezinárodního třídění průmyslových vzorů a modelů¹⁸

1.13 Doba, místo a způsob uvedení výrobku, v němž je vzhled výrobku ztělesněn

nebo na němž je použit na němž je použit či uplatněn (aplikován), na trh v Evropské unii nebo v jiném státu tvořícím Evropský hospodářský prostor, popř. v České republice před vznikem jejího členství v Evropské unii nebo v Evropském hospodářském prostoru, a to vlastníkem průmyslového vzoru nebo jinou osobou s jeho souhlasem, a důkaz o tom nebo odkaz na uložení tohoto důkazu [oblastní (tj. evropské), popř. dřívější národní (tj. české) vyčerpání práva z průmyslového vzoru]

1.14 Způsob vymezení rozsahu průmyslově vzorové právní ochrany¹⁹ (účelem jednoznačné poznání podstaty průmyslového vzoru):

a) vyobrazením vzhledu výrobku [barevným nebo černobílým v pohledu zepředu, zezadu, zprava, zleva, z nadhledu, z podhledu a perspektivy, resp. v pohledu promítnutí prostorového tělesa a trojrozměrné struktury do roviny (axonometrický pohled)²⁰] podle rejstříku průmyslových vzorů, a to i bez ohledu na měřítko, a míra spolehlivosti (důkazní právní jistoty) tohoto vyobrazení se zřetelem na odlišení určitého vnějšího vzhledu výrobku od jiného vnějšího vzhledu výrobku, např. výkresem nebo technickou fotografií vč. její ostroty, hloubky, zachování kresby a struktury povrchu výrobku ve světlech a stínech, neutrálního či kontrastního pozadí a schopnosti následné černobílé reprodukce barevné technické fotografie aj.), (technická úroveň vyobrazení a celková vypovídací schopnost vyobrazení všech znaků)

(opakem dohady o rozsahu ochrany)

b) jiným vymezením vzhledu výrobku, na nějž se vztahuje (průmyslový) vzor Společenství, (jiným vyobrazením nežli podle rejstříku průmyslových vzorů, nahrazením vyobrazení ukázkou vzhledu výrobku nalepenou na papíru) (technická úroveň a celková vypovídací schopnost vymezení všech znaků)
(opakem dohady o rozsahu ochrany)

18 Locarnská dohoda o zřízení mezinárodního třídění průmyslových vzorů a modelů, podepsaná v Locarnu dne 8. října 1968, (vyhl. č. 28/1981 Sb., ve znění vyhl. č. 85/1985 Sb.). Např. třída 11 – Ozdoby a podtřída 03 – Medaile a odznaky nebo třída 12 – Vozidla a podtřída 08 – Automobily a autobusy.

19 Srov. patentové nároky v právu patentovém nebo nároky z užitného vzoru v právu užitné vzorovém.

20 Kupř. podle § 3 odst. 1 slovenské vyhl. č. 629/2002 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 444/2002 Z. z., o dizajnoch, platí, že „Vyobrazenie dizajnu obsahuje všetky jeho charakteristické znaky; dizajn sa zobrazí v toľkých pohľadoch, aby z nich boli zrejme liniové, obrysové, farebné, tvarové, štruktúrne ale materiálové osobitosti vonkajšej úpravy výrobku alebo jeho zdobenia.“

1.15 Popis podstaty vzhledu výrobku, který vysvětluje jeho vyobrazení; viz bod 1.14

[„jak výrobek zvnějšku vypadá“, jednoduché písemné shrnutí znaků, ve kterých spočívá zejména novost vzhledu výrobku, jakož i popis jiných vnějších zrakově (vizuálně), popř. i hmatově vnímatelných (viditelných), popř. i hmatatelných vzhledových znaků při použití obecně známého a obecně používaného pojmosloví a odborného názvosloví bez použití neurčitých nebo rozšiřujících výrazů; zvláště s ohledem na to, je-li ke smyslovému vnímání těchto znaků zrakem, popř. i hmatem zapotřebí vynaložit zvláštní pozornost, anebo nikoli; vč. popisu odlišnosti znaků, v nichž spočívá novost vzhledu výrobků, a to ve srovnání se znaky jiných, veřejnosti zpřístupněných, starších vzhledů výrobků; vč. možného vyloučení průmyslově vzorové ochrany určitých částí vzhledu výrobku]

(opakem popis znaků, které nejsou obsaženy ve vyobrazení)

(opakem navozování dalších variant vzhledu výrobku bez jejich obsažení v hromadné přihlášce průmyslového vzoru)

(opakem popis technické funkce výrobku, materiálového složení, měř, hmotnosti, výhod při používání nebo návodu k použití, cen, obchodních nebo spotřebitelských údajů apod., které nevyjadřují vzhledovou složku výrobku)

1.16 Vzhled výrobku z vlastního podnětu původce nebo spolupůvodců

1.17 Vzhled výrobku na objednávku nebo soutěžní

1.18 Doba vzniku vzhledu výrobku

1.19 Stav, doba a místo zpřístupnění vzhledu výrobku veřejnosti

1.20 Stát původu vzhledu výrobku

1.21 Doba trvání event. majetkových práv z průmyslového vzoru (doba platnosti, doba ochrany)

1.22 Jiné ke vzhledu výrobku (např. spor o určení práva k průmyslovému vzoru a údaje o příslušném soudu vč. sp. zn. aj., potencionální střet s jiným průmyslovým vzorem s účinky na shodném území aj.)

1.23 Vlastník nebo spoluvlastníci přihlášky průmyslového vzoru a stav nakládání s ní

1.24 Vlastník nebo spoluvlastníci průmyslového vzoru

1.25 Udělená licence k průmyslovému vzoru:	
a) zapsaná vč. údajů o zápisu a o zápisném úřadu - aa) výhradní - ab) nevýhradní b) nezapsaná - ba) výhradní - bb) nevýhradní	
1.26 Právo předchozího uživatele (použivatele) vzhledu výrobku a údaje o tomto právu a o osobě předchozího uživatele (použivatele)	
1.27 Souběh [nahromadění (kumulace)] právní ochrany vzhledu výrobku	práвам průmyslově vzorovým a právem autorským včetně údajů o právu autorském, uměleckém díle, ²¹ např. o díle užitého umění, kupř. o nábytku nebo šperku, o osobě autora a vykonavatele majetkových práv autorských
1.28 Souběh [nahromadění (kumulace)] právní ochrany vzhledu výrobku	
1.29 Souběh [nahromadění (kumulace)] právní ochrany vzhledu výrobku	práвам průmyslově vzorovým a právem známkovým včetně údajů o právu známkovém, ochranné známce, např. o ochranné známce prostorové (trojrozměrné), a o osobě jejího vlastníka
1.30 Souběh [nahromadění (kumulace)] právní ochrany vzhledu výrobku	práвам průmyslově vzorovým a právem osobnostním včetně údajů o právu osobnostním, osobnostní stránce nebo projevu osobní povahy, např. o podobizně nebo o podpisu, a o osobě, jíž toto právo patří
	1.30 Souběh [nahromadění (kumulace)] právní ochrany vzhledu výrobku
	práвам průmyslově vzorovým a právními předpisy proti nekalé soutěži včetně údajů o hospodářské soutěži, zvláštním označení či úpravě výrobků,

21 Platí, že každé umělecké dílo (tvořivě významnější, *silnější*, právní pojem), zejména každé dílo užitého umění, je – díky svému silnému znaku *jedinečnosti* umělecko estetického výtvaru – způsobilé k průmyslově vzorové právní ochraně (výsadě), je-li zároveň nové v průmyslově vzorovém právním smyslu.

Nikoli ale každý vzhled výrobku (tvořivě méně významný, *slabší*, právní pojem), chráněný průmyslovým vzorem, je však způsobilý být uměleckým dílem, a to ani dílem užitého umění, ve smyslu předmětu práva autorského, neboť vzhled výrobku *nemusi* být jedinečným umělecko estetickým výtvořem, když pro něj postačuje *slabší* právně pojmový znak pouze individuální povahy, navíc nahlížené *jen* z hlediska celkového dojmu právně smyšleného, fiktivního, informovaného uživatele.

(„trade dress“), které v zákaznických kruzích platí pro určitý podnik nebo závod za příznačné, a o osobě soutěžitele

1.31 Vzhled výrobku původní (tzn. vzhled výrobku vyvinutý nezávisle na jiném vzhledu výrobku, vlastní duševní výtvor původce nebo spolupůvodců)

1.32 Druh objektivně vnímatelné podoby vyjádření vzhledu výrobku (např. výkres nebo model oděvního návrhu, užitná podoba spotřebního výrobku nebo jeho obalu aj.) a trvalost nebo dočasnost vyjádření

1.33 Údaje o původci nebo spolupůvodcích

1.34 Údaje o zaměstnavateli u zaměstnaneckého vzhledu výrobku (průmyslového vzoru zaměstnaneckého)

1.35 Údaje o objednateli nebo vyhlašovatelé soutěže u objednávkového nebo soutěžního vzhledu výrobku

1.36 Údaje o vykonavateli event. průmyslově vzorových práv a o právním důvodu tohoto výkonu

1.37 Údaje o postupnicích licencí, o nabyvatelích oprávnění z licence nebo podlicence nebo o postupnicích práva výkonu event průmyslově vzorových práv k zaměstnaneckému vzhledu výrobku (průmyslovému vzoru zaměstnaneckému) a o jejich oprávněních

1.38 Jiné údaje

2. Část znaková

2.1 Znak (markanty, prvky) vzhledu výrobku, které jsou objektivně

předurčeny technickou funkcí, (věcné, vázané, prvky), a v čem spočívá jejich objektivní předurčenost, jakož i přizpůsobení vzhledu výrobku těmto věcným znakům (prvkům), (znaky zcela běžné a společné všem vzhledům výrobků určitého druhu, např. všem zadním blatníkům karoserií silničních motorových vozidel), (např. ergonomické znaky vzhledu pracovního nástroje nebo vzhledu židle, znaky vzhledu oděvu předurčené tvarem lidského těla, technologické znaky nanášení povrchové úpravy výrobku aj.)

2.2 Znamky (markanty, prvky) vzhledu výrobku, které musí být nutně

reprodukovány v přesném tvaru a rozměrech, aby mohl být výrobek, v němž je vzhled výrobku (průmyslový vzor) ztělesněn nebo na kterém je použit (aplikován), mechanicky spojen s jiným výrobkem nebo umístěn do jiného výrobku, kolem něj tak, aby oba výrobky mohly plnit svou funkci (nejde-li o účel vzhledu výrobku, jímž je umožnit mnohačetné sestavení nebo spojení vzájemně zaměnitelných výrobků v rámci stavebnicového systému) (např. shodné tvarování a rozměry hrdla jinak různě tvarovaných lahví PET za účelem jejich použití v plnicích linkách)

2.3 Znamky (markanty, prvky), v nichž spočívá celkový vzhled výrobku,

(průmyslově nebo módně návrhářsky tvůrčí, volné, prvky), objektivně způsobitelné k průmyslově estetickému (vkusovému) hodnocení²² jakožto objektivně smyslově, a to zrakově (vizuálně), popř. i hmatově vnímatelné zvláštní a přitom podstatné znamky, které jsou v celkovém vzhledu výrobku převažující (dominantní), soustřeďující na sebe pozornost a vytvářející celkový vzhledový dojem výrobku, a to bez ohledu na to, zda tyto znamky objektivně vyvolávají duševní potěchu, anebo sklíčení, či vzhledové uspokojení, anebo rozladění, a to u veřejnosti, (individualizační průmyslově vzorové právní znamky), (znamky volné nebo odlišující se od normalizovaného vzhledu výrobku určitého druhu), (např. zvláštní úpravy linie, obrysu, kresby, barvy, kupř. určité barevné provedení vzhledu výrobku,²³ zvláštní uspořádání barev, zvláštní tvar, struktura (rozuměno povrchová struktura výrobku), kupř. leštěná, matná či drsná struktura povrchu, materiál výrobku samotného, kupř. dřevěný nebo průhledný umělohmotný materiál hračky, zdobení (ornament, dekor) výrobku, kupř. zdobení povrchu výrobku skutečným (realistickým) nebo neskutečným (abstraktním) obrazem aj. anebo kombinace těchto zvláštních znaků)

(opakem znamky celkově vzhledově nepodstatné, např. detaily v celkovém vzhledovém dojmu nevýznamné, jež se na tomto dojmu podílejí nerozhodujícím způsobem)

(opakem znamky vyplývající ze zvětšení nebo zmenšení vzhledu výrobku, ze záměny materiálu nebo znamky zjistitelné jen při zvláštní pozornosti, nikoli při celkovém vzhledovém dojmu)

a zvážení obou druhů znaků (celkově vzhledově podstatných i nepodstatných)

22 Nikoli však nezbytně způsobitelné k umělecko estetickému hodnocení jakožto umělecká díla.

23 Novost spočívá v novém barevném provedení vzhledu výrobku, nikoli však v barvě samé, která je stará.

Subjektivně předurčené věcné (vázané) znaky (prvky) vzhledu výrobku²⁴

[např. požadavky zaměstnavatele, objednatele, vyhlášovatele veřejné soutěže vč. zadavatele veřejné zakázky apod., kupř. bezpečnostní, finanční (rozpočtové či dotační aj.)] a v čem spočívá jejich subjektivní předurčenost, jakož i přizpůsobení vzhledu výrobku těmto věcným znakům (prvkům)

2.5 Povaha (charakter) výrobku samého

2.6 Odvětví, do něhož výrobek, jímž je ztělesněn vzhled výrobku, spadá (např. oděvní nebo automobilový průmysl)

2.7 Míra volnosti, kterou měl původce při vývoji vzhledu výrobku (např. volba vzhledových variant a představy původce o předním skle automobilu) a její využití původcem:25

- a) nejvyšší (zcela neomezená)
- b) vysoká (bez podstatného omezení)
- c) nízká [značně (podstatně) omezená]
- d) žádná (zcela omezená)
- e) jinak odstupňovaná

a důvod omezení této míry volnosti:

- a) vlastnost vzhledu výrobku, která je předurčena technickou funkcí výrobku, jeho části nebo prvku
- b) právní předpis, který se týká výrobku, jeho části nebo prvku (např. právní předpisy o regulaci reklamy nebo předpisy hygienické či bezpečnostní),

jež vede k normalizaci určitých vlastností, jež se tak stanou společnými pro všechny vzhledy výrobků, jež mají být ztělesněny ve výrobku určitého druhu.

2.8 Popis průmyslově nebo oděvně návrhářských výrazových prostředků, jimiž je vnější vzhled vyjádřen, (např. technika oděvního střihu nebo typografická technika)

2.9 Projevené zvláštní osobní vlastnosti (schopnosti) původcovy nebo jednotlivých spolupůvodců vedoucí ke vzniku (vývoji) vzhledu výrobku [např. nadání, talent, vlohy, kupř. k průmyslově návrhářské tvořivosti v určité oblas-

24 Bez právního významu z hlediska práva Evropské unie a českého práva.

25 „Tam, kde původce musel respektovat řadu omezení například z pohledu správné funkce, lze předpokládat vyšší stupeň podobnosti porovnávaných průmyslových vzorů než v případech, kde měl původce neomezenou volnost.“; cit. dle Horáček, R. – Čada, K. – Hajn, P.: Práva k průmyslovému vlastnictví. Praha: C. H. Beck 2011,² s. 274.

ti, osobitý vkus, získané dovednosti, návaznost vlastní tvorby, příklon průmyslově návrhářská (designové) nebo módní škole či její založení, světónázorové, náboženské či politické přesvědčení aj.]

2.10 Poměr mezi předurčenými vázanými věcnými znaky (prvky), a volnými tvůrčími prvky průmyslově návrhářskými (designováni)

2.11 Druh nezávislé vývojové (tvůrčí) činnosti původce nebo spolupůvodců

vedoucí ke vzniku vnějšího vzhledu (např. oděvně návrhářská, typografická aj.), aniž by se muselo jednat o vývoj nadprůměrné povahy

2.12 Druh věcné (netvůrčí) pomocné činnosti vynaložené nebo využitě

původcem nebo spolupůvodci ke vzniku vzhledu výrobku [např. organizační, provozní, technická (kupř. rutinní řemeslná či počítačová), vyhledávací, běžně seskupující, zpravodajská, dokumentační, rozmnožovací, odborně poradenská aj.], a to i bez ohledu na její běžnou či mimořádnou namáhavost, obtížnost nebo náročnost a její míru²⁶

2.13 Jiné k vývoji vnějšího vzhledu (např. vývoj vnějšího vzhledu ve výzkumné organizaci s veřejnou podporou výzkumu, vývoje a inovací)²⁷

3. Právní hodnocení průmyslově vzorové způsobilosti²⁸

3.1 Novost²⁹ vzhledu výrobku, např. části karoserie vozidla; světová absolutní

26 Ochrana výsledku takovéto činnosti právem proti nekalé soutěži není vyloučena při splnění zákonných pojmových znaků s tím spojených.

27 Např. ve veřejnoprávním režimu zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů.

28 Průmyslověprávní hodnocení vzhledu výrobku pro právní účely průmyslově vzorové výsady (průmyslového vzoru) nemusí být jediným možným hodnocením designu. K hodnocení designu lze přistoupit i z hlediska odlišného myšlenkového řádu nežli řádu právního anebo je provést zcela mimoracionálně. *Podobně* srov. u autorskoprávního hodnocení uměleckých nebo vědeckých děl. V případě tohoto vzorového postupu se ale jedná o právní hodnocení (posouzení) neboli o určení právní, nikoli mimoprávní, kvalifikace určitého předmětu, jež je soukromoprávní otázkou. Můžeme proto hovořit i o forenzním posuzování vzhledu výrobku, tzn. pro soudní účely včetně takovýchto účelů trestních. Event. *opačně* nebo *jinak* srov. různé teorie designu nebo podobně různé uměnovědné či filozofické teorie umění a jejich dějiny či různé kulturní představy apod.

29 Čl. 5 Nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o (průmyslových) vzorech Společenství, (Úř. věst. č. L 003, 5. 1. 2002, s. 1), ve znění pozdějšího předpisu. § 4 zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů. Srov. průmyslověprávní pojem „novost“ u patentovatelných vynálezů nebo u technických řešení způsobilých k užitém vzorové ochraně či „novost“ v právu odrůdovém.

(opakem novost jen na určitém území vč. území, na němž má být vzhled výrobku chráněn průmyslovým vzorem)

(opakem shodný vzhled výrobku zpřístupněný veřejnosti, přičemž postačuje, jestliže se jeho znaky liší pouze nepodstatně)³⁰

3.2 Individuální povaha³¹ (charakter) vzhledu výrobku, např. karoserie silničního motorového vozidla nebo její části spočívající ve vzhledu levého a pravého zadního blatníku, vykázaná z hlediska porovnání pohledově, popř. i hmatově odlišného celkového dojmu (celkového vzhledového dojmu) vyvolaného tímto vzhledem výrobku (průmyslovým vzorem) u informovaného (poučeného) uživatele (použivatele),³² (průmyslově vzorová, vkusová,³³ rozlišovací působilost),³⁴

30 Jedná se o právní smyšlenku, fikci, shodnosti vzhledu výrobku, když ve skutečnosti nejde o shodu, nýbrž jen o vysokou míru podobnosti, lišící se jen ve znacích, jimiž se vzhled výrobku vyznačuje pouze nepodstatně.

31 Čl. 6 Nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o (průmyslových) vzorech Společenství, (Úř. věst. č. L 003, 5. 1. 2002, s. 1), ve znění pozdějšího předpisu. § 5 zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

Nikoli nezbytně jedinečnost vzhledu výrobku.

Opačně viz u autorského díla literárního, jiného díla uměleckého, včetně díla užitého umění, nebo díla vědeckého podle českého práva autorského.

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, příl. 1C Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO), (sděl. č. 191/1995 Sb.), hovoří namísto o „individuální povaze“ o „původním“ průmyslovém vzoru (*original*); viz čl. 25 odst. 1. Nedostatek původnosti (a novosti) ovšem může být v členských státech Světové obchodní organizace stanoven tak, že se jedná o „podstatné neodlišení“, resp. jen o nepodstatné odlišení od známých vzorů nebo kombinací známých vzorů, což lze vyložit tak, jak stanoví právo Evropské unie a české právo.

32 Jedná se o právně smyšlenou, *fiktivní*, osobu „informovaného uživatele“ (*informed user, utilisateur averti*); srov. podobně právně smyšleného „odborníka“ v právu patentovém nebo „průměrného spotřebitele“ v právu známkovém či v právu proti nekalé soutěži.

Namísto výrazu „informovaný uživatel“ je *přesnější* (a překladově možný) výraz informovaný „použivatel“, protože nejde o „užití“ vnějších vzhledů výrobků ztělesněných ve výrobcích, nýbrž o používání výrobků, jimiž nebo na nichž je vzhled vyjádřen; viz též pojem „použivatel“ ve smyslu „předchozího použivatele“ podle § 26 československého zákona č. 8/1952 Sb., o ochranných známkách a chráněných vzorech, zrušeného v roce 1972. Namísto výrazu „informovaný“ lze použít vhodnější český překlad „poučený“.

33 Srov. pojem „vkusový vzor“ používaný někdy jako synonymum pro „průmyslový vzor“, a to na základě německého právního pojmu *Geschmacksmuster*.

34 *Právně* pojmovým znakem průmyslového vzoru ale *není* míra estetické působivosti vzhledu výrobku, a to ani podle práva mezinárodního, práva Evropské unie, ani podle práva českého a kupř. ani podle práva slovenského. Přesto však lze jistou míru estetické působivosti vzhledu výrobku, ať již kladnou, nebo zápornou, předpokládat, a to např. i ve smyslu ošklivosti vzhledu; a to při vyvolání celkového dojmu odlišnosti určitého vzhledu díky jeho podstatným znakům jako kupř. ladné, anebo naopak pokřivené linii, vzájemně ladícím, anebo naopak neladícím barvám apod.

příčemž:

a) celkový dojem (celkový vzhledový dojem) vyvolaný tímto vzhledem výrobku je určen následujícími skutečnostmi:

zatímco:

b) celkový dojem (celkový vzhledový dojem) vyvolaný jiným (srovnávaným), starším, vzhledem výrobku (průmyslovým vzorem), který byl zpřístupněn veřejnosti přede dnem podání přihlášky nebo přede dnem vzniku práva přednosti, je určen následujícími skutečnostmi:

ba) údaje o tomto jiném (srovnávaném) vzhledu výrobku chráněném průmyslovým vzorem a o osobě původce a vlastníka,

bb) údaje o zpřístupnění tohoto jiného (srovnávaného), staršího, vzhledu výrobku veřejnosti vč. údajů o způsobu tohoto zpřístupnění (např. zápisem do rejstříku průmyslových vzorů, vystavením, užíváním v obchodě, jestliže zpřístupnění tohoto jiného (srovnávaného), staršího, vnějšího vzhledu mohlo dojít ve známost v odborných kruzích činných v rámci Evropské unie a specializovaných v daném oboru během běžných obchodních činností, a to přede dnem podání přihlášky nebo přede dnem vzniku práva přednosti),

příčemž platí, že:

informovaným (poučeným) uživatelem (použivatelem)³⁵ je osoba, která používá výrobek, v němž je vzhled výrobku, např. vzhled žehličky, šperku nebo zadního blatníku silničního motorového vozidla, ztělesněn, v souladu s účelem, k němuž je výrobek určen, např. v souladu s určením žehličky k žehlení prádla nebo vozidla k přepravě, aniž by tato osoba byla výrobcem nebo prodejcem výrobku, v němž je ztělesněn vzhled výrobku, [„uživatel“ (použivatel)], a zároveň platí, že se jedná o člověka, který, ač není průmyslovým výtvarníkem nebo průmyslovým či módním návrhářem (designérem), ani není technickým odborníkem, je obeznámen s různými vzhledy výrobků, které byly zpřístupněny veřejnosti ke dni podání přihlášky nebo ke dni vzniku práva přednosti v dotyčném průmyslovém odvětví, např. zná různé starší (předchozí) vzhledy žehliček, šperků nebo blatníků vozidel (má o nich povědomí), a který má určitý (nikoli běžný) stupeň znalosti prvků (znaků), které tyto vzhledy výrobků obvykle obsahují a v důsledku svého zájmu o dotyčné výrobky, např. o žehličky a jejich vzhledy, o šperky a jejich vzhledy nebo o karoserie vozidel a jejich vzhledy, a který má povědomí o nich včetně vývojových tendencí a vykazuje při jejich pravidelném (nikoli nahodilém) používání poměrně vysoký stupeň pozornosti v porovnání s běžným uživatelem

Event. *odlišně* srov. různé mimoprávní teorie designu a jejich dějiny apod.

³⁵ Úřad průmyslového vlastnictví metodicky vyměřuje informovaného uživatele jednoduše jako „osobu zběhlou ve znalosti vzhledu do té doby veřejnosti zpřístupněných výrobků stejného druhu.“; cit. dle Metodických pokynů pro řízení ..., op. cit. část E, s. 14.

(používatelem) neboli jedná o člověka obzvlášť pozorného ve srovnání s běžnou pozorností běžného uživatele (používatele) či běžného (průměrného) člověka, [„informovaný“ (poučený) uživatel (používatel), který je znalejší věci ve srovnání s běžným uživatelem (používatelem) či běžným člověkem], [opakem běžný (průměrný) uživatel (používatel), „člověk z ulice“],³⁶

přičemž s ohledem na povahu výrobku se v případě informovaného (poučeného) uživatele (používatele) může zároveň jednat jak o profesionálního spotřebitele, který výrobek nakupuje za účelem jeho dalšího prodeje konečným spotřebitelům, tak i o běžného, průměrného, spotřebitele (konečného spotřebitele); postačující je přitom vnímání odlišného celkového dojmu vzhledu výrobku pouze u jedné z obou skupin spotřebitelů;³⁷ nemusí však nutně jít o spotřebitele, ale např. i o zaměstnance, který je informovaným uživatelem (používatelem) při výkonu práce, (objektivně právní měřítko),

[(opakem znalecké posouzení nebo odborné vyjádření³⁸ či výzkum veřejného mínění, zjištění úmyslu nebo znalosti konkrétní osoby používatele, odvolání se na vlastní subjektivní charakteristiky osoby hodnotitele vč. osoby soudce nebo úředníka, kupř. na své vlastní osobní zkušenosti, vlastní znalosti, vlastní vzdělání v průmyslovém návrhářství, na osobní vkus, osobní oblibu, např. na osobní oblibu barev, vlastní uživatelské návyky nebo upřednostňování (preference)],

[opakem vyvolání pouze technického dojmu, jehož podstatou je vnímání technického řešení výrobku (technické myšlenky)]

3.3 Zvláštní viditelné znaky součástky začleněné do složeného výrobku, která zůstává při běžném užívání výrobku viditelná³⁹

36 *Opačně srov. též běžného, průměrného, spotřebitele v právu známkovém nebo právu proti nekalé soutěži.*

37 Čím je větší množství vzhledů výrobků v určité oblasti, např. karoserií vozidel ve světovém automobilovém průmyslu, tím může být znak individuální povahy určitého vzhledu výrobku, tzn. určité karoserie vozidla, *snáze vnímatelný*, resp. jeho individuální povaha může *snáze vyniknout*. Naopak, při malém množství vzhledů výrobků v určité oblasti, může být *snáze vnímán nedostatek* individuální povahy určitého vzhledu výrobku, protože informovaný uživatel může více inklinovat k tomu, že nový vzhled výrobku je z hlediska vyvolání celkového dojmu *shodný* či podobný se starším vzhledem výrobku; volně podle Klett, A. R. – Sonntag, M. – Wilske, S.: Intellectual Property Law in Germany. München: C. H. Beck – LexisNexis 2008, s. 80.

38 „Informovaný uživatel“ je objektivně právním pojmem, který podléhá právnímu hodnocení (právní kvalifikaci) včetně používání a výkladu tohoto legálního pojmu. Proto pro forenzní (soudní nebo správní) účely nepřichází v úvahu odborné posuzování vzhledu výrobku odborníkem na designy či znalcem z oboru „patenty a vynálezy“. Navíc jakýkoli „odborník“ (znalec) již překračuje míru (a zákonně hledisko) *pouze* informovaného (poučeného) uživatele, nikoli až odborníka.

39 § 3 odst. 2 a 3 cit. zák. č. 207/2000 Sb.

3.4 Právní závěr o individuální povaze vzhledu výrobku

3.5 Použitelnost vzhledu výrobku v průmyslové výrobě⁴⁰

4. Vyluka z průmyslově vzorové právní ochrany

4.1 Právní důvod vyluky vnějšího vzhledu z průmyslově vzorové ochrany:⁴¹

- a) rozpor se zásadami veřejného pořádku
- b) rozpor s dobrými mravy

5. Závěr (právní názor)

Na základě shora podaného metodického posouzení průmyslověprávní věci v jednotlivostech i v jejich souvislosti vyslovuji následující právní názor, jímž odpovídám na položenou průmyslověprávní otázku:

**Výše popsáný vzhled výrobku
je/není způsobilým k zápisu do rejstříku průmyslových vzorů
je/není způsobilý ke zneplatnění (výmazu) z rejstříku průmyslových vzorů
je/není nezapsaným (průmyslovým) vzorem Společenství,**

a to podle *Pařížské unijní úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví*, ve znění pařížské revize z 24. července 1971, vyhl. pod č. 133/1980 Sb., ve znění vyhl. pod č. 19/1985 Sb., *Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886*, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1971, vyhl. č. 133/1980 Sb., ve znění vyhl. č. 19/1985 Sb., *Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví*, přílohy 1C k *Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace*, vyhl. pod č. 191/1995 Sb., *Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské*

⁴⁰ Podle cit. zák. č. 207/2000 Sb., se však nejedná o legální pojmový znak. Opačně viz § 77 odst. 1 československého zákona č. 84/1972 Sb., o objevech, vynálezech, zlepšovacích návrzích a průmyslových vzorech, zrušeného v roce 1990. „Použitelnost v průmyslové výrobě“ je však již jazykově, a tudíž i právně pojmově, obsažena ve výrazech „průmyslový“ a „vzor“. Jedná-li se o výrobek rukodělný, např. řemeslný, předpokládá se možnost jeho opakované ruční výroby.

⁴¹ § 8 zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, (sděl. č. 44/2009 Sb. m. s.), jakož i podle právních aktů z ní odvozených, zejména podle nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o (průmyslových) vzorech Společenství, (Úř. věst. č. L 003, 5. 1. 2002, s. 1), ve znění pozdějšího předpisu, nařízení Komise (ES) č. 2245/2002 ze dne 21. října 2002, kterým se provádí nařízení Rady (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství, (Úř. věst. č. L 341, 17. 12. 2002, s. 28), a podle směrnice Evropského Parlamentu a Rady 98/71/ES ze dne 13. října 1998 o právní ochraně (průmyslových) vzorů, (Úř. věst. č. L 341, 17. 12. 2002, s. 54), podle rozhodnutí Rady č. 2006/954/ES ze dne 18. prosince 2006, kterým se schvaluje přistoupení Evropského společenství k Ženevskému aktu Haagské dohody o mezinárodním zápisu průmyslových vzorů, přijatému v Ženevě dne 2. července 1999, (Úř. věst. č. L 386, 29. 12. 2006, s. 28), jakož i podle zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

Doložka

Prohlašuji na svou odbornou a stavovskou čest, že k výše uvedenému právnímu názoru jsem dospěl podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nezávisle na jiných osobách, pouze na základě výše uvedených podkladů, hledisek, metod a právních norem vyplývajících z citovaných pramenů.

Shora podaný závěr vyjadřuje právní názor posuzovatele, který je argumentačně podložen, jak je výše uvedeno.

Test pojmových znaků průmyslového vzoru, obsahující odborné posouzení shora popsanych skutečností, a to formou odborného vyjádření, jakož i právní názor z něho vyplývající, je předložen bez rozporů.

Tento test obsahuje (...) číslovaných a v jednu listinu spojených stran včetně níže uvedených příloh.

Přílohy:

1. osvědčení o zápisu průmyslového vzoru do příslušného rejstříku, jde-li o zapsaný průmyslový vzor,
2. výpis z příslušného rejstříku průmyslových vzorů, jde-li o zapsaný průmyslový vzor.

Posuzovatel:

V _____ dne _____

_____

Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Email: ivo.telec@upol.cz

MANAŽÉRSKE ROZHODOVANIE A PORUŠOVANIE PRÁV DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA¹

Václav Sedláček

Sedláček, Václav. Manažérske rozhodovanie a porušovanie práv duševného vlastníctva. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 137–161.

Abstrakt: Článok pojednáva o nákladoch „řízení“, konkrétne o súdnych poplatkoch podľa vyhlášky 549/1991 Sb. a paušálnych náhradách odmeny za zastupovanie advokátom podľa vyhlášky 484/2000 Sb. ako faktoroch rozhodovania v prípade vymáhania práv duševného vlastníctva, respektíve v prípade rozhodovania o ich porušení. V súvislosti s tým článok analyzuje a prináša možné dôvody preferencie primeraného zadostučinenia pred náhradou škody či bezdôvodného obohatenia u českých žalobcov. Venuje sa rozdielu medzi paušálnymi a skutočnými odmenami za zastupovanie advokátom a možnosti získať tento rozdiel. Nadväzne zistenia porovnáva s americkou úpravou v rámci duševného vlastníctva. Zásadný rozdiel spočíva v štandardnej praxi amerických súdov vychádzať zo skutočnej výšky odmeny za zastupovanie advokátom.

Abstract: The paper deals with litigation costs, particularly with (court) filling fees under the Czech ordinance 549/1991 Sb. and lump-sum compensation of attorney's fees under the ordinance 484/2000 Sb. The paper examines these costs as factors of decision making in cases of enforcement of intellectual property infringement, or of decision making about the infringement of such rights. In this context the possible reasons for preference of moral satisfaction in money (primerané zadostučinenie) instead of monetary damages or restitution of unjust enrichment by Czech plaintiffs is analyzed. The paper deals with the difference between lump-sum and real attorney's fees and with the possibility to recover this difference. The results are compared with the provisions of U. S. intellectual property law. A fundamental difference consists in the standard practice of American courts to award attorney's fees in their real value.

Klíčová slova: Náklady řízení, soudní poplatky, náhrada odměny za zastupování advokátem, duševní vlastníctví.

Keywords: costs, litigation costs, filling fees, attorney's fees, intellectual property.

¹ Managerial decision making and infringement of intellectual property rights

1 ÚVOD

Nasledovný text sa bude zameriavať na vyčíslovanie nákladov „řízení“ v českom právnom prostredí a to v rámci vymáhania práv duševného vlastníctva. Cieľom je hĺbková analýza nákladov „řízení“ a to predovšetkým súdnych poplatkov a náhrady odmeny za zastupovanie advokátom za účelom využitia týchto poznatkov v konštrukcii modelu rozhodovania potenciálneho porušiteľa o prípadnom porušení práv k duševnému vlastníctvu. Tento zámer vychádza z toho, že v dnešnej dobe je bežné, dokonca o tom existujú celé disciplíny, rozhodovať sa na základe vopred spočítaných budúcich prínosov a nákladov jednotlivých krokov, projektov. Nemožno sa preto domnievať, že porušovanie práv duševného vlastníctva štandardne prebieha náhodne, bez toho aby o tom rozhodla zodpovedná osoba. Naopak, možno predpokladať, že porušenia bývajú premysleným „ťahom“ pri ktorom porušitelia kalkulujú na základe vymáhateľnosti daných práv v danom právnom prostredí. Takýto model má za cieľ posúdiť, či daná právna úprava je efektívna, či odrádza od porušovania.

Najprv bude pojednané o českej úprave náhrady odmeny za zastupovanie advokátom, následne o súdnych poplatkoch. V súvislosti s tým sa pokúsime zistiť, či existuje nejaký dôvod, prečo český žalobcovia napriek dlhodobej judikature českých súdov stále siahajú po primeranom zadostučinení v peniazoch na nahradenie majetkovej ujmy. Vyhláškami stanovené čiastky následne porovnáme so skutočne účtovanými sadzbami špecializovaných advokátskych kancelárií. V prípade zásadného rozdielu je pre model kľúčové, či je tento rozdiel možné nejakým spôsobom „získať späť“, preto budeme skúmať aj túto otázku. Nakoniec zistenia porovnáme s americkou právnou úpravou a to všeobecnou, i v rámci práva duševného vlastníctva.

2 ČESKÁ ÚPRAVA NÁKLADOV „ŘÍZENÍ“

2.1 Aplikácia vyhlášky 484/2000

OSŘ v § 151 upravuje rozhodovanie o nákladoch „řízení“. Paragraf 151(2) stanovuje:

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení soud určí výši odměny za zastupování advokátem (...) podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem; jde-li však o přiznání náhrady nákladů řízení podle § 147, § 149 odst. 2 nebo odůvodňují-li to okolnosti případu, postupuje se podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně⁶⁴). Náhradu za daň z přidané hodnoty soud určí z odměny za zastupování, z náhrad (...) podle sazby daně z přidané hodnoty stanovené zvláštním právním předpisem^{57d}). Náhradu mzdy (platu) a náhradu hoto- vých výdajů soud stanoví podle zvláštních právních předpisů. Náhradu za odměnu znalce, který podal posudek podle § 127a, soud určí podle sazby odměny stanovené zvláštním právním předpisem. Jinak soud vychází z nákladů, které účastníku prokazatelně vznikly.

64) § 6 a následující vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif).

Vidíme, že štandardne súd vychádza pri stanovení výšky odmeny za zastupovanie advokátom zo „zvláštného právneho predpisu“, ktorým je vyhláška Ministerstva spravodlivosti 484/2000 Sb. ktorou sa stanoví paušální sazby výše odmeny za zastupovanie účastníka advokátom alebo notárom pri rozhodovaní o náhrade nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č.177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif).

Iba v případech podľa § 147, § 149(2) alebo v prípade *keď to odôvodňujú okolnosti prípadu*, postupuje podľa vyhlášky 177/1996 Sb. o advokátskom tarife. Táto staršia vyhláška bola pre účely stanovenia odmeny za zastupovanie advokátom v rámci nákladov „řízení“ derogovaná vyhláškou 484/2000 Sb., dôvody boli praktické, ako to uvádza dôvodová správa k novele OSŘ 30/2000 Sb.:

„Dosavadní určování výše odměny za zastoupení advokátem (notářem), jako jednoho z druhů nákladů řízení, se řídí ustanoveními advokátního tarifu (...) a v soudní praxi se neosvědčilo. Systém odměny závislý na počtu (množství) úkonů právní pomoci je důvodem průtahů ve skončení věci (čím více úkonů, tím vyšší odměna). Výpočet odměny je složitý a natolik komplikovaný, že v mnoha případech představuje nejnáročnější část soudního rozhodnutí; rozhodnutí soudů prvního stupně o náhradě nákladů řízení je také proto často samo o sobě předmětem odvolacího řízení. K odstranění tohoto nežádoucího stavu se navrhuje, aby se advokátním tarifem řídilo pouze rozhodování o nákladech podle § 147. V ostatních případech (zejména při rozhodování o nákladech řízení podle jeho výsledku) se bude řídit výše odměny za zastupování advokátem nebo notářem zvláštním předpisem, v němž by byla stanovena paušální sazbou (bez ohledu na množství úkonů právní služby) za řízení v jednom stupni (tj. za řízení v prvním stupni, za řízení odvolací, za řízení dovolací); výše paušálních sazeb by se lišila jen podle druhu řízení, popřípadě podle předmětu řízení. Navrhovaná úprava nepochybně přispěje ke zrychlení a zjednodušení občanského soudního řízení.“²

Pritom § 147 sa týka hradenia nákladov, ktoré by neboli vznikli bez zavinenia osôb, ktorým následne súd náhradu týchto nákladov môže uložiť. Jedná sa teda o náklady, ktoré by štandardne nevznikli, ale vznikli zavinením určitej osoby, ktorá tento náklad i následne poniesie. Preto toto ustanovenie nemusíme ďalej zohľadňovať, ak predpokladáme racionálne chovanie účastníkov.

Núka sa teda analýza formulácie „*odůvodňují-li to okolnosti případu*“. V tomto ohľade môžeme citovať Hendrychovú, ktorá vec posudzuje z viacerých uhlov. Okolnosťami prípadu podľa jej analýzy **nemôžu** byť³:

- Jednoduchosť sporu

2 Dôvodová správa k novele OSŘ 30/2000 Sb., cituje HENDRYCHOVÁ, Ivana. Soudní rozhodování o nákladech řízení. LAW.MUNI.CZ [online]. 2008? [cit. 2012-05-20] Dostupné z: <<http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obcan/hendrychova.pdf>>, str. 5

3 HENDRYCHOVÁ, str. 4

- Nízky počet právnych úkonov žalobcu (s tým vyhláška 484/2000 Sb. výslovne počíta)
- Na jednej strane stojí právnická osoba, ekonomicky silnejší subjekt
- Jedna zo strán využila služieb advokáta⁴

Podľa Hendrychovej, pokiaľ má byť do budúca rozhodované na základe iných kritérií, musí to byť zakotvené priamo v zákone, prípadne podzákonnej norme. Úvaha o ďalších kritériách totiž podľa nej náleží iba zákonodarcovi a bolo by v rozpore so základnými princípmi deľby moci v štáte, priznať moci súdnej právomoc rozhodovať paušalizovane o výške náhrady nákladov „řízení“ odlišne od zákonom stanoveného postupu a stanoviť si tak vlastný systém pre rozhodovanie.⁵

Podotknime, že celý Hendrychovej článok sa týka vecí „typovo jednoduchých“ (zaplatenie „jízdného“ a prirážky, spotrebiteľské úvery a podobne).

K tejto problematike sa opačne vyjadril Ústavný súd vo svojom náleze Ústavného soudu z dňa 29. 3. 2012 pod sp.zn. I. ÚS 3923/11⁶. Ústavný súd uviedol, že v súdnej veci nenašiel žiadne pochybenie, ktoré by si vyžiadalo jeho zásah. „Nálezací“ súd využil výnimky, ktorú mu poskytuje § 151 (2) OSŘ časť prvá vety za stredníkom (a použil vyhlášku 177/1996 Sb.) a svoj postup v odôvodnení rozsudku riadne vysvetlil. Konkrétne znelo vysvetlenie tak, že s ohľadom na okolnosti prípadu by stanovenie odmeny advokáta paušálnou čiastkou neodpovedalo **povahe a dĺžke „řízení“, náročnosti a rozsahu poskytovaných služieb** v rámci skutočného priebehu prejednávanej veci. Podľa „nalézacích“ súdov šlo o veci veľmi jednoduché, advokát učinil len **dva úkony** právnej služby, ktoré **na odborné znalosti a vynaložený čas nekládli žiadne väčšie nároky**. Zároveň Ústavný súd poukázal na špecifiká tzv. *bagatelnych sporov* a uviedol, že nie je čo vytknúť úvahu, že by v týchto sporoch mala byť výška odmeny za zastupovanie žalobcu advokátom určená len ako ekvivalent jednonásobku vymáhanej istiny, čo vychádza z nutnosti dodržania **princípu proporcionality medzi výškou vymáhanej čiastky a náhrady nákladov**. Ústavný súd dodal, že je ospravedliteľné aby *rationes decidendi* tohto nálezu boli aplikované vo všetkých právomocne neukončených sporoch.

4 Shodnè též dovodil i Krajský soud v Ostravě konstatováním, že každý účastník má právo zvolit si zástupce, či Krajský soud v Ústí nad Labem odůvodněním, že náklady právního zastoupení, vyčíslené řádně dle vyhl. č. 484/2000 Sb. nelze považovat za neúčelné vynaložené k uplatnění práva, nepřiměřené, neadekvátní, nebo nemravné. Citované z NENDRYCHOVÁ, str. 4

5 HENDRYCHOVÁ, str. 5

6 Nález popisuje MUSIL, Milan, NOVOTNÝ, Ludvík. Aktuální otázky v náhradách nákladů řízení - odměna za zastupování advokátem v občanském soudním řízení. EPRAVO.CZ [online]. 2012 [cit. 2012-05-20] Dostupné z: < <http://www.epravo.cz/top/clanky/aktualni-otazky-v-nahradach-nakladu-rizeni-odmena-za-zastupovani-advokatem-v-obcanskem-soudnim-rizeni-82816.html>>, str. 3

V obdobnom prípade, ktorý práve citovanému predchádzal, okresný súd náhradu nákladov „řízení“ dokonca vôbec nepriznal (zrejme opierajúc sa i o § 150 OSŘ) a zdôvodňoval to tým, že sa nejedná o účelne vynaložené náklady – na „rutinnú činnosť, ktorú nemožno považovať za vypracovanie žaloby advokátom“. Ústavný súd vo svojom uznesení pod sp. zn. IV ÚS 2227/11 z dňa 27. 12. 2011⁷ toto nepovažoval za svojvoľný či neprimeraný postup, keďže podľa § 142 (1) OSŘ neboli vynaložené náklady potrebné k účelnému uplatňovaniu práva.

2.1 Počet úkonov právnej služby ako miera zložitosti veci

Hendrychová neskôr uvádza, že (v typovo jednoduchých veciach) sa odmena podľa advokátneho tarifu v porovnaní s konkrétnou výškou žalovanej čiastky síce *zdá* byť vysoká⁸. Naopak, môžeme konštatovať, že v prípadoch porušenia práv duševného vlastníctva sa bude jednať o veci „typovo zložité“. Tam bude nielen vyššia výška žalovanej čiastky, ale v porovnaní s paušalizovanou odmenou podľa vyhlášky 484/2000 Sb. aj skutočné náklady na zastupovanie advokátom, keďže sadzby advokáta špecializovaného na vymáhanie práv duševného vlastníctva môžu byť značne vyššie ako advokáta špecializovaného na vymáhanie malých pohľadávok, a takisto časová náročnosť takehoto prípadu môže byť značne vyššia.

Hendrychová⁹ tiež uvádza, že odmena advokáta podľa vyhlášky 484/2000 Sb. je vystavaná na predpoklade priemerného počtu 4,5 – 15 (obvykle 6 – 9) úkonov právnej služby v „řízení“ v jednom stupni. Pre typovo jednoduché spory uvádza približne 2,5 právneho úkonu. (Na tomto nepomere je vystavaný jej modelový príklad nesprávneho rozhodnutia súdu.)

Tu by sme sa mohli snažiť analogicky obrátiť argumentáciu súdu na typovo zložité prípady vymáhania práv duševného vlastníctva, spočítať počet úkonov právnej služby, a násobiť ich príslušnou sadzbou (2100 Kč, resp. 3100 Kč, resp. X Kč) vypočítanou z relevantnej tarifnej hodnoty 25 000 Kč (prípady bez návrhu na náhradu nemajetkovej ujmy) resp. 50 000 Kč (prípady nemajetkovej ujmy), resp. tarifnej hodnoty vo výške žalovanej čiastky v prípade náhrady škody či bezdôvodného obohatenia¹⁰. Takto získané čiastky by sme mohli porovnať s paušálnymi čiastkami podľa vyhlášky 484/2000 Sb.

7 Nález popisuje MUSIL, NOVOTNÝ, str. 1–2

8 HENDRYCHOVÁ, str. 5

9 HENDRYCHOVÁ, str. 3

10 Spočítané podľa vyhlášky 177/1996 Sb.

Tabuľka 1- Porovnanie náhrad odmeny za zastupovanie advokátom podľa vyhlášky 177/1996 Sb. a vyhlášky 484/2000 Sb.

	Vyhláška 177/1996		Vyhláška 484/2000
	Počet úkonov		
	6	15	
bez návrhu na náhradu nemajetkovej ujmy	12 600	31 500	15 000
bez návrhu na náhradu nemajetkovej ujmy	200 tis.	54 600	136 500
ale s návrhom na náhradu majetkovej ujmy	10 mio.	289 800	724 500
či vydanie bezodôvodného obohatenia	napr. 200 mio.	745 800	1 864 500
s návrhom na náhradu nemajetkovej ujmy	18 600	46 500	25 000

Vidíme, že je potrebné rozlíšiť prípady, kedy je požadovaná náhrada majetkovej ujmy (prípadne bezodôvodné obohatenie), prípady kedy je požadovaná náhrada nemajetkovej ujmy a prípady, kedy sa majiteľ práv domáha zastavenia porušovania práv ale nevymáha ani jednu z ujem. Pre vyhlášku 177/1996 Sb. sme použili príkladom dva počty úkonov: 6 a 15, čo boli akési hraničné hodnoty uvedené vyššie. Uskutočnením analýzy citlivosti môžeme vidieť, že náhradám podľa vyhlášky 484/2000 Sb. v závislosti na výške žalovanej majetkovej ujmy zodpovedajú rôzne počty úkonov podľa vyhlášky 177/1996 Sb., ako ukazuje nasledovná tabuľka. Príčinom názvy riadkov zostávajú rovnaké.

Tabuľka 2 – Ekvivalentný počet úkonov podľa vyhlášky 177/1996 Sb. pri porovnaní s náhradou priznanou podľa vyhlášky 484/2000 Sb.

Vyhláška 177/1996								
Počet úkonov								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2 100	4 200	6 300	8 400	10 500	12 600	14 700	16 800	18 900
9 100	18 200	27 300	36 400	45 500	54 600	63 700	72 800	81 900
48 300	96 600	144 900	193 200	241 500	289 800	338 100	386 400	434 700
124 300	248 600	372 900	497 200	621 500	745 800	870 100	994 400	1 118 700
3 100	6 200	9 300	12 400	15 500	18 600	21 700	24 800	27 900

Vidíme tak napr. že vyhláška 484 pri návrhu na náhradu nemajetkovej ujmy počítala približne s náročnosťou odpovedajúcou 8–9 úkonom právnej služby podľa vyhlášky 177, zatiaľ čo pri žalobe bez nároku na majetkovú či nemajetkovú ujmu počítala s náročnosťou 6–7 úkonov. Povšimnime si, že pri žalobách o majetkovú ujmu je počet odpovedajúcich úkonov nižší, čo znamená, že paušálna náhrada podľa vyhlášky 484 je pri danej žalovanej sume relatívne nižšia ako podľa vyhlášky 177.

2.1.1 Ako zvýšiť odmeny v „typovo zložitých“ veciach?

Ako sme už uviedli, podľa analýzy Hendrychovej jednoduchosť sporu ani počet právnych úkonov nie sú okolnosti prípadu, ktoré by odôvodňovali derogáciu vyhlášky 484/2000 Sb. v prospech vyhlášky 177/1996 Sb. Opačne od Hendrychovej Ústavný súd takýto postup pre typovo jednoduché spory schválil. Núka

sa otázka, či by bol analogicky možný i pre „typovo zložité“ spory. Tu sa nám prednostne ponúka iná možnosť. Podľa § 18 (2) vyhlášky 484/2000 Sb.:

„Zastupoval-li advokát nebo notář účastníka v mimořádně obtížné nebo skutkově složité věci, může soud sazbu odměny zvýšit až o 100 %; to neplatí, jde-li o sazbu stanovenou procentem z předmětu řízení.“

Súd má teda diskrečnú právomoc zvýšiť odmenu za zastupovanie advokátom, to sa ale **nebude týkať prípadov náhrady majetkovej ujmy a vydania bezdôvodného obohatenia** (u žalôb o čiastky presahujúce 10 000 Kč), lebo v týchto prípadoch sa sadzba stanovuje percentom z predmetu. **Paradoxne tak možno zvýšiť odmenu za zastupovanie advokátom pri žalobách na primerané zadostučinenie, poprípade pri inom vymáhaní práv duševného vlastníctva nepožadujúcom peňažitú čiastku** ako náhradu škody či bezdôvodné obohatenie, pričom sme ale vyššie konštatovali, že práve prípady žalôb o náhradu škody či bezdôvodné obohatenie sú oproti žalobám o primerané zadostučinenie čo do proporcie počtu úkonov podľa vyhlášky 177/1996 „znevýhodnené“.

A tak možno pre prípady náhrady škody a bezdôvodného obohatenia špekulovať o použití vyhlášky 177/1996, analogicky s citovaním nálezom Ústavného súdu sp.zn. I. ÚS 3923/11. Keďže vyhláška zvýšenie o 100 % v týchto prípadoch neumožňuje, zdá sa, že zákonodarca tým niečo zamýšľal a takáto analógia by nebola na mieste. Nasvedčuje tomu aj fakt, že v rámci vymáhania práv duševného vlastníctva sa stretávame s priznávaním dvojnásobku licenčných poplatkov, čo býva zdôvodňované aj ako pokrytie žalobcových nákladov vymáhania. Tak či onak, ani priznanie náhrady odmeny podľa vyhlášky 177/1996 Sb. nezaručuje plné pokrytie skutočných nákladov zastúpenia.

2.3 Dôvody možnej preferencie primeraného zadostučinenia žalobcami

Práve sme videli, že súd má možnosť zvýšiť náhradu odmeny za zastupovanie, ale len v niektorých prípadoch, a tými sú práve žaloby o náhradu nemajetkovej ujmy, na rozdiel od napr. žalôb o náhradu škody. To je **jeden z faktorov**, ktorý by žalobcov mohol motivovať k preferencii žaloby o primerané zadostučinenie v peniazoch.

V rozsudku 3 Cmo 684/95 sa Vrchný súd v Prahe ako odvolací súd vyjadril k podmienkam priznania primeraného zadostučinenia vo finančnej podobe. Nasledovné citat' vyjadruje dlhodobý postoj českých súdov k tejto problematike:

„Pokud oprávněnému vznikla hmotná újma, prostředkem nápravy může být pouze náhrada škody, eventuálně vydání bezdůvodného obohacení. Nelze připustit, aby (např. z důvodů obtížného prokázání výše škody) si cestou požadavku na zaplacení přiměřeného zadostučinění oprávněný řešil jemu vzniklou újmu hmotnou. Je na soudu, aby takové možnosti zamezil a trval na zdůvodnění návrhu na zaplacení přiměřeného zadostučinění v penězích oprávněným.“

Vrchný súd tu uvádza príklad dôvodu žalovania primeraného zadostučinenia – **obťažné dokazovanie výšky škody**. V nasledovnom texte poukážeme na ďalšie možné dôvody preferencie primeraného zadostučinenia žalobami.

2.3.1 Vyhláška 484/2000 Sb.

Zdôraznime, že vyhláška 484/2000 stanovuje **pre prípady vymáhania nemajetkovej ujmy pevnú čiastku odmeny za zastupovanie advokátom 25 000 Kč**, zatiaľ čo pre žaloby na majetkovú ujmu je táto odmena závislá na výške žalovanej sumy. Konkrétne nadobúda v prípade žaloby majetkovej ujmy táto odmena výšky 25 000 Kč pri žalovanej sume 112 940 Kč. To je relatívne nízka čiastka a ak vezmeme do úvahy komplikácie pri dokazovaní výšky škody či bezdôvodného obohatenia, zdá sa pomerne pravdepodobné, že žalobcovia by pri takejto predpokladanej výške škody mohli preferovať cestu primeraného zadostučinenia, pretože čiastka 112 940 Kč sa nijak nevymyká tomu čo české súdy ako primerané zadostučinenie sú ochotné priznať.

Inými slovami, než by žalobca dúfal, že sa mu podarí dokázať škodu vo výške 80 000 Kč a dostať priznanú odmenu za zastupovanie vo výške 19 400 Kč, bude radšej žalovať primerané zadostučinenie, ktoré v čiastke 80 000 Kč nie je nijak premrštené a dostane priznanú odmenu za zastupovanie 25 000 Kč. Samozrejme, toto nie je správny postup, tu ale poukazujeme na to, že finančné aspekty v kombinácii dôkazným bremenom a ustálenou judikatúrou ohľadom výšky nemajetkovej ujmy k tomu žalobcu môžu motivovať.

Táto argumentácia ale má aj druhú stranu. Čím vyššia žalovaná čiastka, tým vyššia náhrada odmeny za zastupovanie v prípade náhrady škody a bezdôvodného obohatenia. V prípade primeraného zadostučinenia ale zostáva náhrada na úrovni 25 000 Kč. To by sa mohlo zdať pre žalobcu nevýhodné. Napríklad pri žalovanej čiastke 1 000 000 Kč je rozdiel medzi odmenami 30 800 Kč (viac než dvojnásobný).

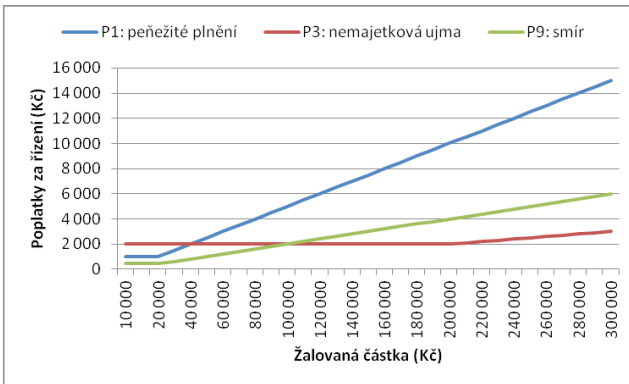
Vyššie uvedené nasvedčuje tomu, že žalobca, ktorému vznikla nižšia škoda a je pomerne ťažké ju dokázať, by mohol inklinovať skôr k primeranému zadostučineniu. Pri rozsiahlych škodách, ktoré bude žalobca schopný dokázať ho možnosť priznania odmeny za zastupovanie bude motivovať skôr k ceste náhrady škody než primeraného zadostučinenia.

2.3.2 Vyhláška 649/1991 Sb. o súdnych poplatkoch

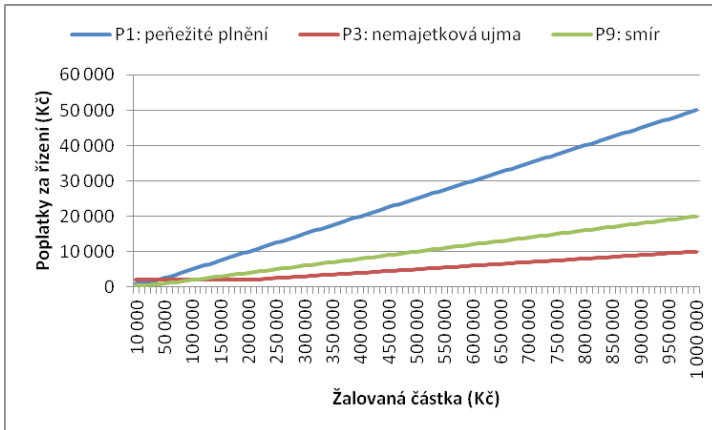
Táto vyhláška okrem iného opäť rozlišuje prípady, ktorých predmetom je peňažité plnenie a prípady, ktorých predmetom je náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch. V oboch prípadoch poplatok za „řízení“ stúpa so žalovanou čiastkou. **Pri nemajetkovej ujme v peniazoch tomu tak ale je až od čiastky nad 200 000 Kč** (po túto čiastku je poplatok 2000 Kč) **a rast je pomalší**.

Graf 1 – Porovnanie poplatkov za “řízení”

Graf 2 – Porovnanie poplatkov za “řízení”

To má za následok, že pri čiastkach do 40 000 Kč je súdny poplatok za vymáhanie nemajetkovej ujmy v peniazoch vyšší než v prípade žaloby o náhradu škody, ale pri vyšších žalovaných čiastkach je tomu naopak (Graf 1). Takže napr. pri žalobe na náhradu škody 1 000 000 Kč je poplatok za „řízení“ 50 000 Kč, zatiaľ čo pri žalobe na primerané zadosťučinenie v peniazoch vo výške 1 000 000 Kč je poplatok za „řízení“ 10 000 Kč. Aj tento fakt by mohol prispievať k tomu, že by žalobcovia volili skôr žalobu o primerané zadosťučinenie než žalobu o náhradu škody v rovnakej výške (Graf 2).

Takáto úvaha je ale založená na predpoklade, že žalobca si nie je istý či spor vyhrá, a prikladá pomerne vysokú váhu možnosti, že ho nevyhrá a bude musieť niesť náklady poplatku za „řízení“. Lenže pôjde žalobca do sporu, ak bude mať pocit malej šance na úspech? Zrejme práve naopak, a preto by náklady na poplatky za „řízení“ nemali predstavovať zásadný faktor pri rozhodovaní majiteľa práv,

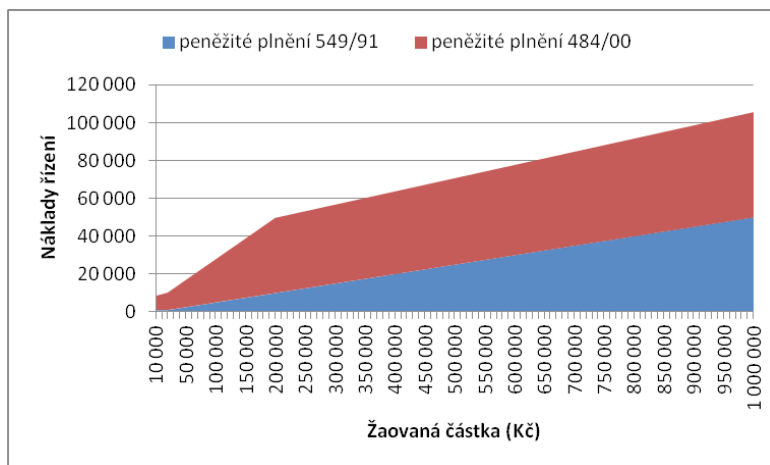
pretože ten, ak je presvedčený o svojom práve, vychádza z toho, že poplatky za „řízení“ nakoniec poniesie žalovaný.

A tu sa dostávame k tomu, ako možno uvažuje prípadný porušiteľ v momente, keď sa rozhoduje či porušiť alebo neporušiť právo. Zvažuje, aké sú náklady porušenia, a to aj prípadné náklady vyplývajúce z rizika, že bude žalovaný a žalobca uspeje. V tom prípade musí napr. počítať s tým, že poniesie náklady poplatkov za „řízení“ (a náklady náhrady odmeny za zastupovanie advokátom). Svoje obohatenie a prípadnú škodu budúceho žalobcu si pritom vie odhadnúť na základe veľkosti trhu a očakávaného vývoja. Rovnako môže na základe judikatúry odhadnúť aj do úvahy pripadajúcu výšku primeraného zadostučinienia.

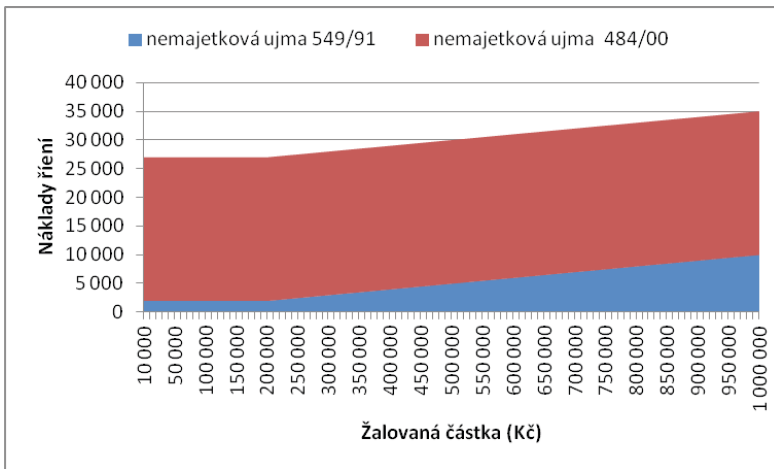
2.3.3 Súčet súdnych poplatkov a odmeny za zastupovanie advokátom

Nemôžeme ale robiť definitívne závery na základe izolovaného posúdenia jednotlivých čiastok. Paragraf 137 OSŘ vymenúva druhy nákladov „řízení“ a tu teraz sčítame dva z nich – súdne poplatky a náhradu odmeny za zastupovanie advokátom, lebo tieto sa v sporoch o vymáhanie práv duševného vlastníctva vyskytnú s pomernou istotou a zároveň sa javí ich výška najznačnejšia.

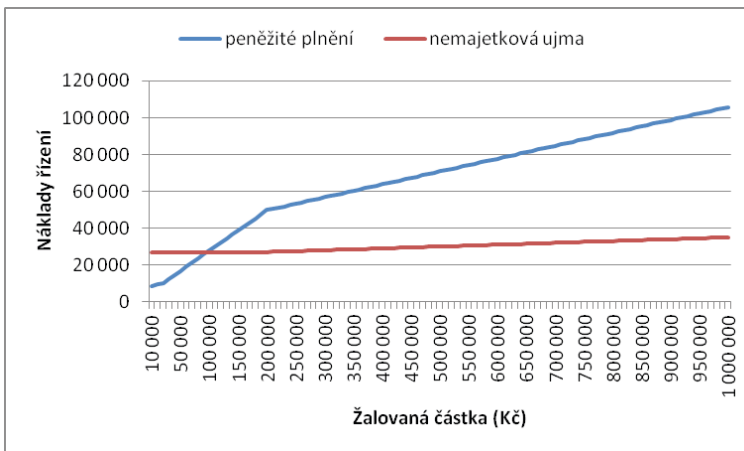
Graf 3 – Súčet nákladov řízení při peňžitom plnění

Graf 4 – Súčť nákladov řízení pri nemajetkovej ujme

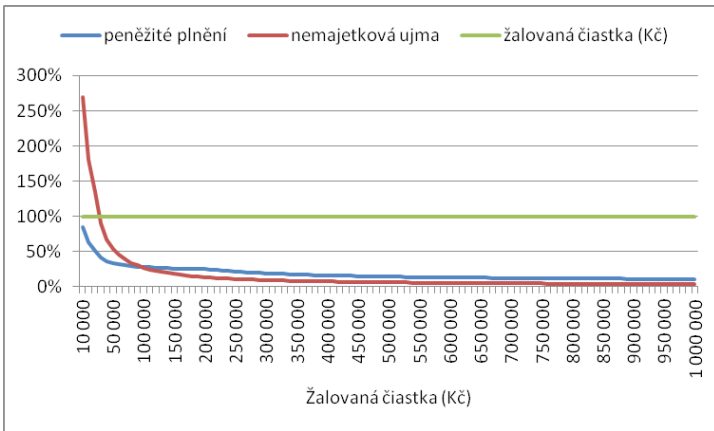

Graf 5 – Porovnanie nákladov řízení pri peňazitom plnění a pri nemajetkovej ujme

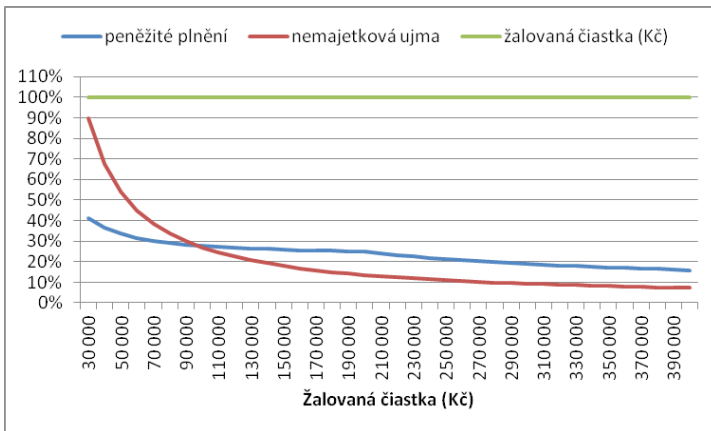

Ako môžeme vidieť z týchto grafov (predovšetkým grafu 5), pri žalovanej čiastke vo výške do 100 000 Kč sú náklady „řízení“ v prípade žaloby o peňazité plnenie nižšie, nad 100 000 Kč sú ale vyššie než náklady „řízení“ o nemajetkovú ujmu. Informácia z tohto uhlu pohľadu (pohľadu súčtu) je podstatná hlavne pre (potenciálneho) porušiteľa v prípade, že má žalobca veľkú šancu na úspech, resp. pre žalobcu, pokiaľ má iba malú šancu na úspech.

Graf 6 – Pomer žalovanej sumy a nákladov řízení

Graf 7 – Pomer žalovanej sumy a nákladov řízení

Takisto vidíme (grafy 6, 7), že pri nízkych žalovaných čiastkach (do 50 000 Kč) sú náklady „řízení“ pomerne vysoké. Napríklad pri žalobe o primerané zadostučinenie 20 000 Kč predstavujú náklady „řízení“ 135 % žalovanej čiastky. V prípade žaloby majetkovej ujmy je to 51%. Pri žalovanej čiastke 400 000 Kč je to 7 % resp. 16 % Mohli by sme si tak položiť otázku účelnosti vynaloženia takýchto nákladov. Paragraf 142 (1) OSŘ totiž stanovuje:

„Účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl.“

O účelnost vynaložených nákladov sa jednalo aj vo vyššie citovanom spore, v ktorom Ústavný súd vo svojom uznesení pod sp. zn. IV ÚS 2227/11 argumentá-

ciu neúčelnosťou schválil. Zrejme by každý žalobca zvážil či sa mu za vymáhanie ujmy 50 000 Kč oplatí vynaložiť náklady vo výške 33 % až 55% z žalovanej sumy. Nemožno ani vylúčiť špekulatívnych žalobcov, ktorí by takto chceli „investovať“ v podstate podobne ako v prípade „typovo jednoduchých“ vecí. Je však otázne či v prípade vymáhania práv duševného vlastníctva klesá náročnosť sporu čím nižšia je žalovaná čiastka. Na základe diskusie počas seminára o vymáhaní práv duševného vlastníctva¹¹ naopak možno konštatovať značný počet prípadov, kedy potenciálny žalobcovia upustia od žaloby z dôvodu prílišnej nákladnosti — a tu je nutné vziať do úvahy i to, že ich skutočné náklady, konkrétne na zastúpenie advokátom, môžu byť i (značne) vyššie než náhrada, ktorú priznáva vyhláška 484/2000 Sb.

Je vhodné si tiež uvedomiť, že žaloba môže mať za primárny účel ani nie tak vymôcť ujmu, ku ktorej doposiaľ došlo, ale zabrániť ujme budúcej a s tým je potom nutné vynaložené náklady porovnávať.

2.4 Reálne náklady na zastúpenie advokátom v porovnaní s náhradou podľa vyhlášky

Na základe údajov získaných počas spomínaného seminára môžeme pristúpiť k porovnaniu s vyhláškou. Pokiaľ si advokátske kancelárie špecializované na vymáhanie práv duševného vlastníctva účtujú od 2000 do 8000 Kč za hodinu a v priemere zaberie práca v jednej inštancii 50 hodín, potom reálne náklady na takéto zastúpenie sú podľa dohodnutých sadzieb nasledovné:

Tabuľka 3 – Zmluvné sadzby advokáta

Zmluvné sadzby advokáta	
Kč/hod.	Náklady za 50 hod.
2 000	100 000
3 000	150 000
4 000	200 000
5 000	250 000
6 000	300 000
7 000	350 000
8 000	400 000

Ak to porovnáme s náhradami podľa vyhlášky 484/2000 Sb., zistíme, že v prípade žaloby o primerané zadostučinenie by náhrada priznaná súdom mohla splatiť 25 % (50 % ak by súd náhradu na základe svojej právomoci zdvojnásobil) nákladov vynaložených v prípade najatia advokáta za 2000 Kč za hodinu.

¹¹ Seminár Českého svazu vynálezců a zlepšovatelů. *Aktuální rozhodovací praxe českých soudů ve věcech průmyslového vlastnictví a nekalé soutěže*. Prednášajúci: JUDr. David ŠTROS, Advokát. 28.03.2012. Úrad průmyslového vlastnictví ČR.

Žaloba na náhradu škody by musela požadovať minimálne čiastku 3 300 000 Kč, aby súdom priznaná náhrada skutočné náklady (pri najlacnejšej sadzbe 2000 Kč/hod.) pokryla.

Avšak reálne náklady na zastupovanie advokátom môže žalobca ako škodu vymáhať. Pokiaľ sa totiž jedná o **účelne vynaložené náklady v dôsledku porušenia povinnosti druhej strany** (§ 380 ObchZ), sú tieto náklady tiež škodou. Ukážeme si to na nasledujúcom rozhodnutí.

2.5 Požadovanie nákladov zastúpenia ako škodu

Rozsudok 3 Cmo 487/2007

Jednalo sa o spor o náhradu škody, ktorá vznikla z nekalosúťažného jednania, ktoré spočívalo v tom, že žalovaný dosiahol 6. 8. 2001 proti vôli žalobcu prevod domény, používanej žalobcom k podnikaniu, na seba, zamedzil žalobcovi v jej užívaní a dobrovoľne ju nevrátil. Ako nekalosúťažné bolo toto jednanie označené právomocným rozsudkom Mestského súdu v Prahe z dňa 2.6.2004 sp.zn. 19 Cm 251/2001 (ktorý nasledovalo odvolanie a odmietnutie dovolania).

Škoda mala spočívať v ušlom zisku za obdobie október – december 2001 (296 000,— Kč) a v nákladoch na:

1. obstaranie novej domény (1 600,— Kč)
2. obstaranie novej webovej prezentácie (22 400 Kč,—)
3. zmenu propagujúcich nápisov o doméne na automobiloch používaných k podnikaniu (11 436,— Kč)
4. na právne zastúpenie žalobcu v sporoch o vrátení domény (158 459,— Kč)

Ďalší text sa zameria na bod štvrtý, ostatné uvedené nároky, s výnimkou prvého čo do výšky, a s výnimkou ušlého zisku boli priznané. **Keďže o proti-právnosti jednania už bolo rozhodnuté v predchádzajúcom spore, bolo treba dokázať, či škoda v tvrdenej výške vznikla v príčinnej súvislosti s týmto protiprávnym jednaním žalovaného.**

Čo sa týka nákladov na právne služby advokáta, tomu bola udelená plná moc, a za toto právne zastúpenie žalobca podľa predložených faktúr s rozpisom účtovaných položiek uhradil celkom 158 459,- Kč. Tieto výdaje boli okrem faktúr preukázané i prehlásením advokáta, výpoveďou predsedu predstavenstva žalobcu a ďalšími dokladmi. V sporoch, v ktorých žalobcu advokátska kancelária zastupovala bol úspešný a bola mu priznaná v jednotlivých stupňoch náhrada nákladov „řízení“, celkom vo výške 19 326, 25 Kč.

Súd v analyzovanom spore posúdil, že vzhľadom k úspechu žalobcu boli tieto náklady **vynaložené účelne**, a rozdiel uvedených čiastok, tj. 139 132, 75 Kč priznal ako náhradu škody spočívajúcej v nákladoch v zmysle § 380 ObchZ.

Obidvaja účastníci sa odvolali, k tomu poznamenajme iba toľko, že žalovaný okrem iného namietal, že nebol predložený žiadny cenník služieb advokátskej

kancelárie, nebola tvrdená a už vôbec nie preukázaná, žiadna dohoda zmluvných strán.

Žalobca okrem iného namietal, že súd nemal odčítať súdom priznanú náhradu nákladov konania, lebo jednak ju žalovaný neuhradil, jednak v nárokovanej čiastke nie sú zahrnuté náklady súvisiace s odvolacím a dovolacím konaním.

Vrchný súd v Prahe odvolania považoval za nedôvodné. Súd sa stotožnil s názorom súdu prvého stupňa, že náklady na zastupovanie sú nákladmi v zmysle § 380 ObchZ, a že ich **nemožno považovať za náklady nepredvídateľné v zmysle § 379 ObchZ**. Zároveň, pokiaľ bol vzťah medzi žalobcom a advokátom realizovaný (s výnimkou písomnej plnej moci) na základe zmluvy v ústnej forme, pričom žalobca vždy odsúhlasil poskytované plnenie, ktoré bolo na faktúrach advokáta rozpisované a následne hradil odmenu, tak potom ak sa súd prvého stupňa poskytovaným plnením čo do rozsahu a primeranosti účtovaných odmien a náhrad zaoberal a nemal v tomto smere žiadne pochybnosti, nie sú znovu vznesené námietky žalovaného o neúčelnosti a neprimeranosti týchto nákladov dôvodné.

Zároveň, čo sa týka námietky žalobcu, nie je rozhodné, že žalovaný v predošlom spore priznanú čiastku náhrady nákladov konania neuhradil, lebo žalobca túto čiastku môže vymôcť, a čo sa týka žalobcovho nezapočítania nákladov odvolania a dovolania, mal žalobca na konanie vo všetkých jeho stupňoch hľadieť ako na jeden celok. (Čím zrejme súd myslel, že si žalobca mal tieto náklady do nárokovanej sumy zahrnúť v rámci žaloby.)

Komentár k prípadu

Všimnime si, že na doloženie nákladov zastupovania advokátom stačili vedľa písomnej plnej moci, faktúry a prehlásenie advokáta o zmluve v ústnej forme. Dokladá to, že i zmluva v ústnej forme môže byť za určitých okolností dostatočným dôkazom.

Zaujímavý je pomer medzi skutočnými nákladmi zastupovania advokátom, a súdom priznanou náhradou odmeny za zastupovanie advokátom (158 459,— Kč : 19 326, 25 Kč).

Týmto spôsobom môžu žalobcovia pred českými súdmi odstrániť deficit, ktorý vznikne keď je im náhrada za zastupovanie advokátom hrazená v paušálnej, vyhláškou stanovenej výške. Deficit môžu žalovať v ďalšej žalobe. Nemožno však opomenúť, že tá vyvolá ďalšie náklady.

A tu môžeme poukázať na rozdiel oproti americkému právu duševného vlastníctva, ktorého úpravu popíšeme v nasledujúcej časti.

3. Úprava náhrady nákladov „řízení“ v USA

3.1 Americká autorsko-právna vs. všeobecná americká úprava

Paragraf 505 U.S.C. stanovuje možnosť priznať niektoré z strán náklady sporu¹², a strane, ktorá mala vo veci prevažujúci¹³ úspech tiež rozumnú náhradu odmeny za zastupovanie advokátom¹⁴, a to ako časť nákladov sporu. Časť ustanovenia o nákladoch sporu komentuje Barrett¹⁵ tak, že súd ich zvyčajne prizná iba ak druhá strana jednala v zlej viere.

Naopak, čo sa týka náhrady odmeny za zastupovanie advokátom, Barrett uvádza, že na rozdiel od sporov pri porušení patentových práv sú v prípadoch porušenia autorských práv priznávané bežne žalobcovi, pokiaľ mal v spore prevažujúci úspech, a to i keď nebolo dokázané úmyselné porušenie. Je ale nutné upozorniť na výnimku podľa § 412, podľa ktorého nemožno priznať túto náhradu za porušenie neregistrovaného diela.

Často je táto náhrada priznaná aj žalovanému, ak mal v spore prevahu. V tomto ohľade je významný rozsudok v prípade *Fogarty v. Fantasy, Inc.*¹⁶, kde najvyšší súd odmietol dvojitý štandard, podľa ktorého by mal žalovaný nárok na priznanie tejto náhrady iba ak by dokázal, že žaloba bola podaná neopodstatnene alebo v zlej viere. Súd podporil spravodlivejší prístup, podľa ktorého žalovaní, ktorí „chcú postúpiť vo svojej obhajobe“, by mali byť k tomu povzbudení rovnako, ako sú pri presadzovaní svojich práv povzbudzovaní žalobcovia¹⁷.

Z pohľadu porovnania s českým právom, je zaujímavé, že § 505 U.S.C. stanovuje, že súd môže priznať náhradu odmeny za zastupovanie advokátom ako časť nákladov sporu.

Český § 137 ods. 1 OSŘ stanovuje: „*Náklady řízení jsou zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, včetně soudního poplatku, ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců, náklady důkazů, odměna notáře za pro-*

12 Americký pojem „costs“ sme preložili ako náklady sporu, lebo obsah tohto pojmu nezodpovedá úplne nákladom „řízení“, ako o tom ešte bude reč. Navyše, keďže je práca napísaná v slovenskom jazyku, brali sme ohľad i na praktickosť prekladu.

13 Spojenie „strane, ktorá mala vo veci prevažujúci **úspech**“ bolo zvolené na základe znenia § 142 ods. 1, 2 a 3

OSŘ, ktorý rozlišuje „úspech plný“, „úspech čiastočný“ a „neúspech v pomerně nepatrné části“. Táto úprava je teda relatívne polarizovaná čo sa týka potrebného rozsahu úspechu. Na rozdiel od toho americké ustanovenia používajú spojenie „prevailing party“, čiže aby rozumná náhrada bola priznaná, nemusí byť teoreticky prevaha danej strany až taká výrazná. Preto bolo v preklade zvolené spojenie, ktoré prevahu vyjadruje, ale nie jej rozsah.

14 Pojem „attorney fees“ budeme prekladať ako „náhrada odmeny za zastupovanie advokátom“. Pri preklade sme vychádzali z § 137 ods. 1, 2 OSŘ a nadpisu § 142 OSŘ.

15 BARRETT, M. *Intellectual Property*. New York: Aspen Publishers, 2008. Second edition. ISBN 978-0735562974, str. 195

16 *Fogarty v. Fantasy, Inc.*, 510 U.S. 517 (1994)

17 Prípadoch bol spracovaný v BARRETT, str. 195

váděné úkony soudního komisaře a jeho hotové výdaje, odměna správce dědictví a jeho hotové výdaje, tlumočné, náhrada za daň z přidané hodnoty a odměna za zastupování.“

V § 137 ods. 2 sa ďalej uvádza: „Odměna za zastupování patří k nákladům řízení, jen je-li zástupcem advokát nebo notář (...) anebo patentový zástupce...“. Je teda jasné, že podľa českého práva je odmena za zastupovanie advokátom súčasťou nákladov „řízení“. Paragrafy 142 až 150 OSŘ upravujú náhradu nákladov „řízení“. Podľa § 142 je pre ich priznanie nutný

- plný úspěch,
- případně neúspěch v poměrně nepatrné části,
- závislost rozhodnutí o výšce plnění na znaleckom posudku alebo
- závislost rozhodnutí o výšce plnění na úvahe soudu

inak súd náhradu nákladov pomerne rozdelí alebo vysloví, že žiadny z účastníkov nemá na náhradu nákladov právo.

Keď to porovnáme s úpravou v americkom autorskom práve, zistíme, že jednak pre priznanie týchto položiek nepotrebuje mať strana úspech plný, ale prevažujúci, ako už bolo uvedené vyššie.

Zároveň by zo znenia § 505 U.S.C., poslednej vety, mohlo vyplynúť, že náhradu odmeny za zastupovanie advokátom môže súd priznať iba ak priznal aj náklady sporu, pretože náhrada odmeny má tvoriť ich časť. Z vyššie uvedeného komentára Barrett¹⁸ ale plynie dojem, že náhrada odmeny advokáta je priznávaná bežne, resp. aspoň bežnejšie ako náklady sporu. Možno z toho vyvodiť, že súd môže priznať náhradu odmeny advokáta aj samostatne, resp. ako jedinú položku nákladov sporu, ktorých zvyšné položky priznať odmietol?

Federálne pravidlá civilného procesu (Federal Rules of Civil Procedure)¹⁹, ktoré sú obdobou českého Občanského súdneho řádu, vo svojom pravidle 54 (d) upravujú náklady sporu a náhradu odmeny za zastupovanie advokátom. Z pravidla 54 (d) (1) vyplýva, že náhrada odmeny za zastupovanie advokátom je súčasťou nákladov sporu, a je upravená osobitne v pravidle 54 (d) (2). Pre **ostatné náklady sporu** platí, že pokiaľ federálny zákon, tieto pravidlá, alebo súd nestanoví inak, mali by byť strane, ktorá má vo veci prevažujúci úspech, povolené. V sporoch proti Spojeným Štátom ale môžu byť uložené iba v rozsahu povolenom zákonom.

Podľa pravidla 54 (d) (2) (A) musí byť nárok na priznanie náhrady odmeny za zastupovanie advokátom a súvisiacich nezdaniteľných výdajov **vznesený návrhom**, pokiaľ hmotné právo nevyžaduje, aby táto náhrada bola **dokázaná v spore ako prvok náhrady škody** (ustanovenie používa iba pojem „damages“).

18 BARRETT, str. 195

19 Federal Rules of Civil Procedure. Legal Information Institute. Cornell University Law School. [online databáza]. [cit. 2012-05-20]. Dostupné z WWW: <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/rule_54>.

Paragraf 505 U.S.C. uvádza, že sa má jednať výslovne o časť nákladov sporu. V rámci úpravy ochranných známkov a patentov sa s takým spresnením nestretáme, jednotlivé paragrafy (aj § 505 U.S.C.) ale priznanie náhrady odmeny advokáta zverujú do **diskrečnej právomoci súdu**. V takom prípade sa nejedná o prvok náhrady škody, ale o **súčasť nákladov sporu**²⁰.

Kľúčové pre naše bádanie je, že pod uvedeným ustanovením sa nachádza komentár poradnej komisie k doposiaľ uskutočneným zmenám, teda akási dôvodová správa (Notes of Advisory Comitee on Rules). Hneď v prvých týchto poznámkach (z roku 1937) poradná komisia uvádza, že pravidlo 54 (d) sa nemá aplikovať na niektoré ustanovenia U.S.C. a vymenúva medzi nimi i §§ 281, 282, 284, 288 titulu 35 (patenty) a §§ 1057b, 1114, 1115, 1117 titulu 15 (ochranné známky). To sú ustanovenia, ktoré okrem iného zahŕňajú úpravu náhrady škody, vydania porušiteľových ziskov, náhrady nákladov sporu a náhrady odmeny za zastupovanie advokátom. V prípade patentov a ochranných známkov teda budú *lex specialis* ustanovenia predmetných paragrafov, v prípade autorského práva sa zrejme treba oprieť o pravidlo 54 (d). Pri porovnaní s vyššie uvedeným ale vidíme určitý nesúlad. Jednak pravidlo 54 (d) (1) používa u nákladov sporu „should“ zatiaľ čo § 505 „may“, čo naznačuje značnú diskrečnú právomoc súdu čo do priznania nároku.

A tak zrejme môžeme ešte pristúpiť k ďalšiemu výkladu, a síce, že poradná komisia v „dôvodovej správe“ spomínanej vyššie uvádza, že pravidlo 54 (d) sa nemá aplikovať na niektoré ustanovenia U.S.C. a dodáva „*a ustanovenia podobných zákonov*“ („the provisions of the following and similar statutes“). Keďže výslovne sú uvedené ustanovenia o patentoch a ochranných známkach, a vieme, že americké právo ochranných známkov sa vyvíjalo z amerického autorského práva, mohli by sme usúdiť, že takýmto „similar statute“ je Copyright Act a jeho ustanovenia ohľadom „costs“. Tým pádom by sa pravidlo 54 (d) (2) neaplikovalo ani na autorské právo.

Čo sa týka výšky tejto náhrady, za účelom jej stanovenia má podľa pravidla 54 (d) (2) (B) nárokujúci do 14 dní od vydania rozsudku uviesť požadovanú čiastku alebo poskytnúť jej férový odhad a na príkaz súdu, **odhaliť podmienky akejkol'vek dohody**²¹ o odmene za predmetné služby advokáta.

To znamená, ako to neskôr uvedieme pri konkrétnom prípade porušenia práv k ochrannej známke, podať detailné miestoprísahné vyhlásenie opisujúce vykonanú prácu, venovaný čas a čiastku nárokovánú za každú položku práce. Súd môže následne priznať **rozumnú náhradu odmeny**, čo znamená, že je možné priznať **aj celú požadovanú čiastku**, pokiaľ sa súdu bude zdať rozumná.

20 Tento fakt mimochodom vyplynul z rozhodnutia odvolacieho súdu o priznaní tejto náhrady v prípade *Century Distilling Co. v. Continental Distilling Corp.*, 05 F2d 140 (3rd Cir. 1953).

21 Môže sa jednať aj o dohodu protistrán v rámci čiastočného zmierenia, ako to vyplýva z komentára k zmenám v pravidle 54 (d) uskutočneným v roku 1993.

Čo sme práve popísali bolo ustanovené novelou z roku 1993, kedy boli vykonané ďalšie zmeny pravidla 54 (d), konkrétne bolo písmeno (d) rozdelené na dva pododstavce (1) a (2) a to práve z dôvodu rastúceho počtu prípadov zaoberajúcich sa náhradou odmeny advokáta v rámci nákladov sporu. Okrem vyčlenenie „attorney’s fees“ do pododstavca 54 (d) (2) bola napr. zavedená 14denná lehota pre podanie návrhu, čoho účelom je, že súd má možnosť vyriešiť otázku náhrady odmeny advokáta krátko po spore, kým sú informácie o poskytnutých službách čerstvé. Zároveň to súdu umožní rozhodnúť o tomto nároku včas tak, aby akékoľvek odvolanie voči tomuto rozhodnutiu mohlo prebehnúť súbežne s odvolaním vo veci samej.

Podanie návrhu nárokujúceho náhradu odmeny advokáta neovplyvní konečnosť či odvolateľnosť sa voči rozsudku vo veci samej, ale pravidlo 58 dáva súdu možnosť pred odvolaním pozastaviť konečnosť rozsudku do rozhodnutia o návrhu.

Ustanovenie sleduje, aby návrh bol uskutočnený dostatočne skoro na to, aby upozornil protistranu na nárokovanie náhrady a výške tohto nároku, t.j. minimálne o jej férovom odhade.

V rámci subpísmena 54 (d) (2) (C) môže súd požadovať dodatočné informácie napríklad o prevládajúcich miestnych sadzbách za obdobné advokátske služby či o vhodnosti predmetných služieb.

V rámci subpísmena 54 (d) (2) (D) môže súd dokonca zvážiť zostavenie súpisu odrážajúceho obvyklé sadzby v rámci komunity a faktory, ktoré tieto sadzby ovplyvňujú. Stranám ale musí byť umožnené dokázať, že okolnosti prípadu neumožňujú použitie takéhoto súpisu a že by mali byť použité odlišné hodinové sadzby.

Tu vidíme značnú podobu s úpravou tejto problematiky v Českej Republike, kde sú náhrady odmeny za zastupovanie advokátom stanovené sadzbami podľa peňažitej čiastky, alebo ceny iného peniazmi oceníteľného plnenia, ktoré je predmetom sporu, alebo podľa druhu pojednávanej veci. Ako sme už vyššie rozoberali, tieto náhrady sú určené vyhl. č. 484/2000 Sb. a ako sme videli vo vyššie analyzovanom českom rozhodnutí²², táto náhrada sa zďaleka nemusí rovnať reálnym, teda plným nákladom na zastúpenie. Upozorníme ale na jedno, v USA je štandardom vychádzať pri stanovení náhrady odmeny za zastupovanie advokátom zo skutočných zmluvných sadziieb a súd môže lokálne za účelom zefektívnenia a férovosti k zostaveniu súpisu pristúpiť, pričom vždy musí byť umožnené dokázať uplatniteľnosť iných sadziieb. V Českej Republike naopak, je štandardom vychádzať z vyhlásky, iná priama možnosť na vyčíslenie náhrady odmeny za zastupovanie advokátom nie je. Strana ale môže vynaložené náklady požadovať v rámci náhrady škody. Vo výške náhrady, ktorá môže byť oprávne-

22 Rozsudok 3 Cmo 487/2007

nému priznaná súdom ako „náhrada odmeny za zastupovanie advokátom“, teda môžeme medzi americkou a českou úpravou vidieť významný rozdiel.

3.2 Americké právo ochranných známk: Náklady sporu a náhrada odmeny za zastupovanie advokátom podľa § 1117 (a)

U oboch týchto položiek nachádzame v porovnaní s americkým autorským právom rozdiely. Na náklady sporu je podľa § 1117 (a) nárok, **ich priznanie nepodlieha zváženiu** súdu, ako je to u autorského práva. Zváženiu ale podlieha priznanie náhrady odmeny za zastupovanie advokátom, ktoré je možno podľa § 1117 (a) priznať vo **výnimočných** prípadoch. Barrett uvádza, že takýmito prípadmi sú lstivé, podvodné alebo úmyselné porušenia práv (malicious, fraudulent, deliberate or willful). Dodáva, že podľa common law (teda pokiaľ sa jedná o porušenie práv k ochrannej známke mimo pôsobnosť Lanham Actu) nie je bežne náhrada odmeny za zastupovanie advokátom možná²³.

Z rozhodnutia v prípade *Babbit Electronics v. Dynascan*, 38 F.3d 1161 (11th Cir. 1994)²⁴ okrem iného vyplynulo aj čo si pod týmito náhradami predstaviť. Za účelom kompenzácie nákladov sporu bolo prikázané Dynascanu, aby do 15 kalendárnych dní predložil súdu účet nákladov sporu.

V prípade náhrady odmeny za zastupovanie advokátom sa rovnaký príkaz týkal predloženia detailného miestoprísahného vyhlásenia opisujúceho vykonanú prácu, venovaný čas a čiastku nárokovanú za každú položku práce.

Trojnásobná náhrada škody za užitie sfalšovanej ochrannej známky podľa § 1117 (b)

Predpokladom aplikácie tohto ustanovenia je úmyselné užitie sfalšovanej ochrannej známky, s vedomím o jej falošnosti. V takom prípade, pokiaľ súd neuzná polahčujúce okolnosti, môže rozhodnúť o trojnásobku zisku alebo náhrady škody, podľa toho, ktorá čiastka je vyššia, **spolu s rozumnou náhradou odmeny za zastupovanie advokátom**. Náhrada odmeny za zastupovanie advokátom teda v prípadoch sfalšovaných známk má byť priznaná, súd akurát zváži jej rozumnú výšku. Na priznanie nákladov vyplýva nárok už z § 1117 (a), z ktorého § 1117 (b) vychádza.

Náhrada odmeny za zastupovanie advokátom v prípade § 1117 (c)

Brocate a Winsor uvádzajú, že prevažujúca prax súdov bola priznať zákonom stanovenú náhradu škody namiesto kompenzácií podľa § 1117 (a) alebo (b), a vedľa toho náhradu odmeny za zastupovanie advokátom²⁵. Poukazujú ale

23 BARRETT, str. 284

24 Pripomeňme ale, že tu sa jednalo o rozhodnutie podľa § 1117 (b), kde je na náhradu odmeny za zastupovanie advokátom nárok automaticky, nie len vo výnimočných prípadoch.

25 BROKATE, Brian W, WINSOR, Christina L. *Recent Developments in Case Law and Legislative Action: An Analysis of Counterfeiting Enforcement. Computer & Internet Lawyer*; May2009, Vol. 26 Issue 5, p1-12, 12p, ISSN 1531-4944. Business Source Complete [online

na judikát *K&N Engineering v. Bulat*²⁶, v ktorom došlo k prekvapivému rozhodnutiu odvolacieho súdu.

K&N nárokovalo 20 000 \$ ako zákonom stanovenú náhradu škody a 100 000 \$ ako náhradu odmeny za zastupovanie advokátom. Všimnime si, aká vysoká je táto odmena, a aký je pomer medzi oboma čiastkami. Okresný obecný súd nárokové čiastky priznal. Porušiteľ sa odvolal s argumentom, že priznanie náhrady podľa § 1117 (c) znemožňuje náhradu odmeny za zastupovanie advokátom podľa § 1117 (b). Porušiteľ zdôrazňoval, že nárok na náhradu odmeny advokáta výslovne uvádza § 1117 (a), (b), ale nie (c). Odvolací súd deviateho obvodu dospel k rovnakému záveru, a zamietol rozhodnutie súdu prvého stupňa v časti priznávajúcej náhradu odmeny za zastupovanie advokátom.

Žiadny iný odvolací súd takto ešte nerozhodol, a Brocate a Winsor sa domnievajú, že ani nerozhodne, s ohľadom na dovtedajšiu judikatúru a spoločensko-politické motívy, ktoré stoja za § 1117 (c) (pôvodne bola zákonom stanovená náhrada škody zavedená na ochranu majiteľov práv pred porušiteľmi, ktorí nevedli adekvátne záznamy o svojich porušujúcich aktivitách.)²⁷. Dodávajú ale, že v deviatom obvode sa zrejme zmení stratégia vedenia sporu, a žalobcovia budú požadovať zákonom stanovenú náhradu škody v takej výške, aby obsahovala aj odmenu advokáta. Nevylučujú ani, že sami sudcovia začnú zákonom stanovenú náhradu takto rozšírenú priznávať. Nakoniec vyjadrujú názor, že by toto rozhodnutie mohlo byť zamietnuté, pričom podotýkajú, že aj v autorskom práve bola náhrada odmeny za zastupovanie advokátom tradične priznávaná vedľa zákonom stanovenej náhrady škody²⁸.

Keď sa pozrieme na znenie § 1117 (c), môžeme s prevažujúcou judikatúrou jedine súhlasiť. Paragraf 1117 (c) uvádza: „*môže žalobca ... zvoliť namiesto náhrady „opravdové“ škody a zisku podľa odstavca (a) tohto paragrafu, priznanie „zákonom nariadenej“ náhrady škody*“. Pričom odstavec (a), teda § 1117 (a), umožňuje kompenzáciu ziskom žalovaného, náhradou „opravdové“ škody a nákladmi sporu, a vo výnimočných prípadoch priznanie rozumnej náhrady odmeny za zastupovanie advokátom. Priznaním zákonom stanovenej náhrady škody podľa § 1117 (c) teda nie je dotknutý nárok na náklady sporu a vo výnimočných prípadoch na náhradu odmeny za zastupovanie advokátom. Paragraf 1117 (c) je totižto opäť špeciálnym ustanovením k § 1117 (a) týkajúcim sa užitia sfalšovaných známk, a preto z neho vychádza, aj sa naň explicitne odvoláva.

---

databáza].2009 [2009-07-10]. Dostupné z: <[26 *K&N Engineering v. Bulat*, 510 F.3d 1079 \(9th Cir. 2007\).](http://web.ebscohost.com/ehost/results?vid=2&hid=105&sid=2c0fcfac-aad5-4bbe-a1c141f9c2a0aaef%40sessionmgr104&bquery=(JN+%22Computer+%26+Internet+Lawyer%22+and+DT+20090501)&bdata=JmRiPWJ0aCZ0eXBIPTEmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl>, str. 7</p>
</div>
<div data-bbox=)

27 *BROCATE, WINSOR*, str. 6

28 *BROCATE, WINSOR*, str. 6

Brocate a Winsor dodávajú, že sudca má v rámci Lanham Actu veľmi širokú diskrečnú právomoc. Ak nie sú splnené zákonom stanovené kritériá, môže náhradu odmeny za zastupovanie advokátom odoprieť. Ako príklady uvádzajú príležitostného, príliš horlivého žalobcu, ktorý vedome vedie spor o malú čiastku a nikdy nepristúpi na zmier, len aby samoúčelne niečo dokázal. Opačným príkladom sú spory vyžadujúce dlhé a zložité vyšetrovanie, a následne mnohé hodiny výpočtov na dokázanie často i malej škody. Brocate a Winsor na záver konštatujú, že náhrada odmeny advokáta nikdy nie je priznaná jednoducho²⁹.

3.3 Patenty: Náklady sporu a náhrada odmeny za zastupovanie advokátom

Zatiaľ čo podľa § 284 sú náklady sporu vo výške, ktorú stanoví súd, súčasťou minimálnej náhrady na ktorú má majiteľ patentu nárok, náhradu odmeny za zastupovanie advokátom možno podľa § 285 priznať len vo výnimočných prípadoch. Tými sa rozumie úmyselné porušenie, v prípade, že prevažujúci úspech mal žalobca, alebo počínanie v zlej viere u strany, ktorá prevažujúci úspech nemala³⁰.

3.4 Zhrnutie k americkej úprave nákladov sporu a zastupovania advokátom

Zatiaľ čo v autorskom práve spadá priznanie nákladov sporu do diskrečnej právomoci súdu a býva zvyčajne priznávané iba ak druhá strana jednala v zlej viere, je na ne pri porušení ochranných znáмок a patentov nárok, súd ale v patentových sporoch zväží výšku náhrady.

Na náhradu odmeny za zastupovanie advokátom je nárok iba v prípade § 1117 (b) pri úmyselnom užití sfalšovaných ochranných znáмок, kedy súd zväží len výšku náhrady. V ostatných prípadoch zvažuje aj jej priznanie, pričom ju prizná iba zriedka, v prípadoch úmyselného jednanja. Výnimkou sú neoprávnené užitia sfalšovaných ochranných znáмок, pri ktorých žalobca žiada zákonom stanovenú náhradu škody podľa § 1117 (c) a autorskoprávne spory, kedy je bežne priznávaná strane, ktorá mala prevahu.

Dodajme, že tieto náhrady môžu predstavovať veľmi významné čiastky, keďže sú na rozdiel od českej úpravy nárokované a podľa uváženia súdu priznávané, v skutočne vynaložených výškach. V českom práve je možné náhradu reálnej výšky týchto výdavkov žiadať v osobitnom spore ako náhradu škody.

²⁹ BROCATE, WINSOR, cit. 144, str. 6

³⁰ BARRETT, cit. 3, str. 72

Tabuľka 4 – Porovnanie úpravy nákladov řízení a odmeny za zastupovanie advokátom v amerických ustanoveniach

§	COSTS	REASONABLE ATTORNEY'S FEE
Federal Rules of Civil Procedure		
54 (d) (1)	<i>should be allowed to prevailing party</i>	<i>should be not allowed unless provided otherwise</i>
54 (d) (2) (A)		<i>must be made by motion unless substantive law requires proof at trial as element of damages</i>
Copyright		
§ 505	<i>may allow</i>	<i>may also award to prevailing party as part of costs</i>
výklad	zvyčajne iba ak 2. strana v zlej viere	bežne žalobcovi ak bol "prevailing" a to i bez dokázania úmyslu porušiteľa často i žalovanému ak je "prevailing" bežne priznávané vedľa "statutory damages"
Trademarks		
§ 1117 (a)	<i>the plaintiff shall be entitled</i>	<i>in exceptional cases may award to prevailing party</i>
výklad common law		= malicious, fraudulent, deliberate, willful nie je bežne možné
§ 1117 (b)	nárok vyplýva z § 1117 (a)	<i>court shall (...) together with reasonable attorney's f</i>
§ 1117 (c)	nárok vyplýva z § 1117 (a)	nárok vyplýva z § 1117 (a)
výklad		bola praxou priznať
Patents		
§ 284	<i>court shall award (...) together with costs as fixed by court</i>	
§ 285		<i>in exceptional cases may award to prevailing party</i>
výklad		=prevailing plaintiff → úmysel porušiteľa =zlá viera u NOT prevailing party nie bežne

Záver

Tento príspevok je prvým krokom k vybudovaniu modelu rozhodovania potenciálneho porušiteľa práv k duševnému vlastníctvu. Prvým krokom preto, lebo pojednáva o nákladoch „řízení“, čo je iba jeden z prvkov občianskeho súdneho „řízení“, ale prvkom pre porušiteľa zásadným a pomerne ľahko predvídateľným. Táto domnienka vychádza z toho, že porušiteľ bude mať v mnohých prípadoch prehľad o trhu na ktorom je aktívny, a teda často krát i trhu na ktorom je aktívny majiteľ práv. Na základe tohto povedomia by mohol byť schopný predvídať tržné následky porušenia a teda peňažné toky s tým súvisiace. A v takom prípade je schopný vypočítať i približnú výšku nákladov „řízení“, prípadne formou variantného výpočtu či obdobne ako o to usilujeme my, formou modelu.

Tieto úvahy sú relevantné predovšetkým v prípade veľkých spoločností, ktoré jednak na podobné výpočty disponujú prostriedkami a zároveň, ich operácie sú tak významné, že sa im tieto prostriedky oplatí za takýmto účelom investovať. V tejto práci sme sa ale zapodievali i pomerne nižšími žalovanými čiastkami (všetky grafy sme vytvorili maximálne na žalovanej čiastke 1 000 000 Kč) . Tým sme chceli odzrkadliť i realitu českého prostredia, kde žalované škody sú často spočítané spôsobom nedostatočne presvedčivým, preto bývajú často veľmi

nízke, lebo vyššie sumy sú súdmi považované špekulatívne a to sa v konečnom dôsledku niekedy prenáša i do súdmi dlhodobo kritizovanej praxe uchyľovania sa k žiadaniu primeraného zadostučinenia v peniazoch.

V tomto článku sme poukázali na ďalšie možné dôvody tohto uchyľovania vedľa toho najštandardnejšieho — problém dokázať výšku škody či bezdôvodného obohatenia. Ak začneme od vyhlášky 484/2000 Sb. paušálne stanovujúcej výšku náhrady odmeny za zastupovanie advokátom, je to v prvom rade možnosť súdu zvýšiť túto náhradu až o 100 %, to ale platí napr. pre žalobu o primerané zadostučinenie, nie však pre žalobu o náhradu škody či bezdôvodné obohatenie. V druhom rade je to konštrukcia výpočtu odmeny, ktorá v žalovaných čiastkach do 112 940 Kč priznáva vyššiu odmenu žalobám o primerané zadostučinenie. Žalobcovia pochybujúci o presvedčivosti svojej škody pohybujúcej sa do 112 940 Kč by tak mohli inklinovať k primeranému zadostučineniu.

Vyhláška 549/1991 upravuje súdne poplatky. Tu konštrukcia výpočtu spôsobuje, že aj pri vyšších žalovaných čiastkach je poplatok za žalobu o primerané zadostučinenie pomerne značne nižší než za žalobu rovnakej čiastky vo forme náhrady škody či bezdôvodného obohatenia. To sa potom prenáša i do súčtu súdnych poplatkov a odmeny za zastupovanie advokátom.

S ohľadom na význam pre komplexný model rozhodovania je potrebné uvedené čiastky vždy vnímať relatívne k žalovanej čiastke a napokon i k celkovým (i budúcim) prínosom / ujmám. Rovnako dôležité je vziať do úvahy, že paušálne stanovené náhrady odmeny za zastupovanie advokátom sa môžu, a v prípadoch vymáhania práv duševného vlastníctva sa často budú, radikálne líšiť od skutočne vynaložených nákladov na právne zastúpenie.

Rozdiel v uvedených čiastkach je ale možné súdne vymáhať v nadväznom spore ako náklad účelne vynaložený v súvislosti so vznikom škody podľa § 380 ObchZ.

Posledné dva závery predstavujú zásadný rozdiel oproti americkej úprave. Tá štandardne pri priznávaní náhrady odmeny za zastupovanie advokátom vychádza zo skutočne vynaložených nákladov. Súdom je umožnené zostaviť súpisy, akési obdoby českej vyhlášky, ktoré ale vychádzajú z tržných sadzieb, a navyše musí mať dotknutá osoba vždy možnosť dôkazmi presvedčiť súd o neaplikovateľnosti takéhoto súpisu. To je presne opačné oproti českému postupu, kde súd štandardne vychádza z paušálnej vyhlášky a výnimočne sa od nej môže odkloniť, aj to zrejme iba v prospech inej vyhlášky o advokátnom tarife.

Druhým zásadným rozdielom americkej úpravy je, že pre právo duševného vlastníctva má špeciálnu úpravu nákladov sporu a náhrady odmeny za zastupovanie advokátom, a medzi týmito dvomi kategóriami navyše v rámci autorského práva, práva ochranných známok a patentového práva možno vidieť rozdiely v bežnosti či ojedinelosti ich priznávaní.

Pre pokračovanie výstavby modelu bude ako ďalší krok účelné skúmanie odmeny znalcov, zbieranie čo najviac empirických údajov o skutočných advokátskych sadzbách a hodinových náročnostiach sporov v rámci duševného vlastníctva, ale predovšetkým tiež dôkladné štúdium OSŘ, kostry udávajúcej priebeh modelu.

Použitá literatúra

- BARRETT, M. *Intellectual Property*. New York: Aspen Publishers, 2008. Second edition. ISBN 978-0735562974.
- BROKATE, Brian W, WINSOR, Christina L. *Recent Developments in Case Law and Legislative Action: An Analysis of Counterfeiting Enforcement*. *Computer & Internet Lawyer*; May2009, Vol. 26 Issue 5, p1-12, 12p, ISSN 1531-4944. Business Source Complete [online databáza].2009 [2009-07-10]. Dostupné z: <[http://web.ebscohost.com/ehost/results?vid=2&hid=105&sid=2c0fcfac-aad5-4bbe-a1c141f9c2a0aaef%40sessionmgr104&bquery=\(JN+%22Computer+%26+Internet+Lawyer%22+and+DT+20090501\)&bdata=JmRi-PWJ0aCZ0eXBIPTEmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl](http://web.ebscohost.com/ehost/results?vid=2&hid=105&sid=2c0fcfac-aad5-4bbe-a1c141f9c2a0aaef%40sessionmgr104&bquery=(JN+%22Computer+%26+Internet+Lawyer%22+and+DT+20090501)&bdata=JmRi-PWJ0aCZ0eXBIPTEmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl)>.
- Federal Rules of Civil Procedure. Legal Information Institute. Cornell University Law School. [online databáza]. [cit. 2012-05-20]. Dostupné z WWW: <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/rule_54>.
- HENDRYCHOVÁ, Ivana. Soudní rozhodování o nákladech řízení. LAW.MUNI. CZ [online]. 2008? [cit. 2012-05-20] Dostupné z: <<http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obcan/hendrychova.pdf>>.
- MUSIL, Milan, NOVOTNÝ, Ludvík. Aktuální otázky v náhradách nákladů řízení - odměna za zastupování advokátem v občanském soudním řízení. EPRAVO.CZ [online]. 2012 [cit. 2012-05-20] Dostupné z: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/aktualni-otazky-v-nahradach-nakladu-rizeni-odmena-za-zastupovani-advokatem-v-obcanskem-soudnim-rizeni-82816.html>>.
- Seminár Českého svazu vynálezců a zlepšovatelů. *Aktuální rozhodovací praxe českých soudů ve věcech průmyslového vlastnictví a nekalé soutěže*. Prednášajúci: JUDr. David ŠTROS, Advokát. 28.03.2012. Úřad průmyslového vlastnictví ČR.

Ing. Václav Sedláček

Fakulta mezinárodních vztahů, Vysoká škola ekonomická v Praze

email: xsedv12@vse.cz

**FILOZOFIA A PRÁVO DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA.
(NIEKOĽKO STRUČNÝCH POZNÁMOK)**

Marián Kropaj

Kropaj, Marián. Filozofia a právo duševného vlastníctva. Niekoľko stručných poznámok. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2012, Vol. 7, Supplementum, pp. 163–167.

Anotace:¹ Článek se zabývá významem filozofie a etiky pro právo duševního vlastníctví v České republice a na Slovensku.

Abstract: This article deals with importance of philosophy and ethics for intellectual property law in the Czech Republic and Slovakia.

Klíčová slova: Česko, etika, duševní vlastníctví, filozofie, právo duševního vlastníctví, Slovensko, svobodné bádání, věda.

Keywords: Czech Republic, ethics, free research, intellectual property, intellectual property law, philosophy, science, Slovakia.

---

1 Poznámka redakce: Anotace, Abstract, klíčové slova a keywords doplněny redakcí

Účasť na medzinárodnej vedeckej konferencii Olomoucké právnické dny 2012 ma inšpirovala k tomu, že hoci som pôvodne na nej nevystúpil so žiadnym konkrétnym príspevkom, dnes, už po konferencii som sa ako absolvent aj filozofickej fakulty rozhodol prispieť do obsahu pripravovanej monografie – v sekcii venovanej právu duševného vlastníctva – niekoľkými stručnými, skôr všeobecnejšími myšlienkami.

Z rôznorodosti príspevkov prednesených v tejto sekcii možno s istotou vyvodit' záver, že právo duševného vlastníctva v Českej republike a Slovenskej republike dnes predstavuje odbor, ktorý svojím záberom skúmaných oblastí patrí k najdôležitejšiemu (rozsahom azda už aj najrozsiahlejšiemu) odboru nielen právnej vedy, ale vôbec vedy ako takej. Právo duševného vlastníctva je v súčasnosti nepochybne odbor, ktorý je spätý s kultúrnym, hospodárskym a mravným vývojom celej spoločnosti. A preto ani nemôže prekvapiť názor, že pri riešení akýchkoľvek otázok práva duševného vlastníctva je nevyhnutné vnímať tiež širšie právne, ale aj mimoprávne interdisciplinárne súvislosti. Nebudem v tomto súvisi opakovať myšlienky, ktoré som už skôr publikoval a ich určitá syntéza je obsahom mojej dizertačnej práce.²

Prof. Švidroň vo svojom vystúpení na tému „Medzigeneračný pohľad na vývoj práva duševného vlastníctva v česko-slovenskej vedeckej spolupráci“ v závere tohto príspevku použil slovné spojenie „*podstaty a zmyslu práva duševného vlastníctva*“. Práve tieto jeho slová ma inšpirovali k napísaniu tohto krátkeho príspevku. Napriek nesporným vedeckým úspechom, ktoré právo duševného vlastníctva v Českej republike a Slovenskej republike vo vzájomnom porozumení dosiahlo v posledných desaťročiach, a ktoré viedli k neustálemu rozvíjaniu tohto odboru v medzinárodných a európskych súvislostiach, dovoľm si vysloviť vlastné presvedčenie spočívajúce v názore, že podstatu a zmysel práva duševného vlastníctva nebolo možné vždy zreteľne vnímať. Platí to aj o súčasnosti.

2 JUDr. Mgr. Marián Kropaj, PhD., odborný asistent Katedry obchodného práva Obchodnej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave. Príspevok bol pripravený na základe prezentovaných príspevkov a diskusie pre sekciiu práva duševného vlastníctva Olomouckých právnických dní, ktoré sa konali na Právnickej fakulte Palackého univerzity v Olomouci v dňoch 24. a 25. 5. 2012.

Téma tohto príspevku je súčasťou výskumného projektu Ústavu štátu a práva SAV, podporeného zmluvou APVV 0340-10 „Právo v dynamike spoločenského vývoja a jeho teoretické reflexie“.

KROPAJ, M. Právnofilozofické východiská všeobecnej teórie práva duševného vlastníctva. [školiťel: Ján Švidroň]. – [1. vyd.]. - Trnava, 2011, 280 s. Autoreferát k dizertačnej práci dostupný: <http://iuridica.truni.sk/index.php/sk/katedry/ustav-pdv>

Autor na základe svojej obhájenej dizertačnej práce (oponentí Prof. JUDr. Ignác Antonín Hrdina, DrSc., O.Praem, Prof. JUDr. Ján Hurdík, DrSc., Doc. JUDr. Mgr. Olšovská, PhD) práve pripravuje na vydanie monografiu v rámci uvedeného výskumného projektu Ústavu štátu a práva SAV.

Som presvedčený o tom (a dnešná doba to potvrdzuje), že v pozitívnoprávnych disciplínach sa prevažne len veľmi málo kladú otázky smerujúce k podstate a zmyslu nielen práva duševného vlastníctva, ale ani všeobecne zmyslu pôsobenia práva v spoločnosti, ktorým dlhodobo venuje pozornosť právna teória a právna filozofia.³ Avšak vzhľadom na to, že ťažisko praktického právneho života spočíva v „narábaní“ s platným právom, možno vysloviť názor, že práve v odsúvaní základných otázok životnej orientácie človeka v oblasti pozitívnoprávnych disciplín verejného aj súkromného práva spočíva kríza súčasného sveta. Som presvedčený o tom, že ústup filozofie a otázok s ňou prirodzene spätých z oblastí, ktoré vždy patrili do jej pozornosti a umožňovali predstaviteľom špeciálnych vied vnímať ich čiastkové problémy v komplexnejšom poňatí, spôsobujú neustále sa prehlbujúcu krízu spoločnosti a človeka.

Kladenie všeobecnejších právnofilozofických otázok je veľmi dôležité aj pre právo duševného vlastníctva, ktorého uzatváranie sa iba do vlastných odborných hraníc takisto neumožňuje vnímať dôležitosť riešenia jednotlivých špecializovaných otázok aj v komplexných súvislostiach celospoločensky želateľných smerovaní ďalšieho vývoja. Až po zapojení filozofie možno vnímať skutočnú aktuálnosť a dôležitosť akejkoľvek čiastkovej problematiky, ktorej právo duševného vlastníctva venuje pozornosť. Zapojením univerzálneho filozofického prístupu, ktorý nie je a ani nemôže byť vlastný špeciálnym vedám, možno dospieť k takému vnímaniu skutočnosti, ktoré umožní lepšie chápať a reálne hodnotiť aj zmysel vedeckej práce uskutočnenej v odbore práva duševného vlastníctva.⁴

Filozofia má byť spätá s jednotlivými špeciálnymi vedami,⁵ aj s právom duševného vlastníctva. V Českej republike tento postulát potvrdil bohatou publikačnou činnosťou v odbore práva duševného vlastníctva najmä prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.⁶ a v Slovenskej republike predovšetkým prof. JUDr. Ján Švidroň,

- 3 Potešujúca je novšia publikácia PŘIBÁŇ, J., HOLLÄNDER, P. et al. *Právo a dobro v ústavní demokracii. Polemické a kritické úvahy*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2011, 270 s. Možno tiež odporučiť zborník odborných príspevkov z medzinárodnej konferencie Olomoucké debaty mladých právnikov 2011 a najmä príspevok URBAN, M. Nespravodlivé právo a čo s ním? Několik příkladů z filmu o jednom z nejvlivnějších právníků všech dob, Mahátmá Gándhím. In HAMULÁK, O. (ed.). *Právo v umění a umění v právu*. Praha: Leges, 2011, 68-74. Zo slovenskej právnoteoretickej literatúry k týmto otázkam pozri tiež BÁRÁNY, E. *Pojmy dobrého práva*. Bratislava: Eurokódex, 2007, 176 s. Novšie BÁRÁNY, E. Cirkularita v práve. *Právny obzor*, 2012, č. 2, s. 109–124.
- 4 Inšpiratívne pozri WEISCHEDEL, W. *Zadní schodiště filosofie. Myšlenky a všední život 34 velkých filosofů*. Prel. J. Horák. Praha: Votobia, 1992, 249 s. Aj europeizácia práva si vyžaduje preskúmať základné pojmy a kategórie, ktoré boli vygenerované procesom európskej integrácie a europeizácie práva. Pozri VEČEŘA, M., MACHALOVÁ, T. *Evropeizace práva v právně teoretickém kontextu. Výklad základních pojmů*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 227 s.
- 5 „Filozofia je jediná disciplína, ktorá sa snaží postihnúť človeka ako takého a v celku, pretože filozofia je vôbec zameraná na celok a nie je špeciálnou vedou.“ ANZENBACHER, A. *Úvod do filozofie*. 2. preprac. vyd. Prel. K. Šprunk. Praha: Portál, 2004, s. 225.
- 6 Iste nie je náhoda, že prof. Ivo Telec venoval svoju diplomovú prácu už pred 30 rokmi

CSc.⁷ Pre napr. právnické vnímanie určitej naformulovanej problémovej oblasti je nielen vítanou inšpiráciou hľadisko odborníka z iného odboru, ale vyslovene nevyhnutnosťou, pokiaľ má záujem seriózne prikročiť k vysloveniu určitých záverov.

V tomto smere boli Olomoucké právnické dny 2012 veľmi inšpiratívnou konferenciou, čo bolo neraz ocenené aj priamo v diskusii. Závety právnika sú o to komplexnejšie, o čo širší záber aj mimoprávnej literatúry zohľadní pri vedeckej práci a výskume. Pokiaľ vezme do úvahy tiež hľadiská, ktoré ponúka filozofia a sociálna veda,⁸ tak je na dobrej ceste formulovať skutočne dobré závery, ktoré môžu predstavovať celospoločenský prínos.

Autorskému právu sa venuje v oblasti práva duševného vlastníctva veľká pozornosť, pričom predmetom analýzy bývajú právne predpisy, judikatúra súdov a doktrína. Avšak okrem práva venuje pozornosť autorskému právu napr. aj knižničná a informačná veda.⁹ Veľmi závažné otázky z hľadiska autorského práva, kultúry a vedeckých informácií nastoluje najmä problematika digitalizácie knižničných fondov.¹⁰ Rovnako sa mimoprávne venuje pozornosť aj oblasti priemyselných práv. Ako iný príklad možno uviesť, že aj na Ekonomickej univerzite v Bratislave sa venuje priemyselnoprávnej oblasti v študijnom programe jej fakúlt seriózna pozornosť.¹¹ Nakoľko sa však poznatky z týchto mimoprávných odborov využívajú aj pri tvorbe práva? Sú právnici dostatočne oboznámení aj

---

práve filozofii práva. Pozri: TELEČ, I. *Kapitoly z problematiky právni filozofie*. Brno: 1982. 106 s. Informácia dostupná: <http://www.muni.cz/people/2653/cv>

- 7 ŠVIDROŇ, J. Právnohistorické a právnoteoretické základy práva duševného vlastníctva a jeho miesto v systéme slovenského práva. In ŠVIDROŇ, J., ADAMOVÁ, Z., NÁVRAT, M., ŠKREKO, A. *Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva*. J. Švidroň (Ed.) Bratislava: VEDA, 2009, s. 27–156.
- 8 Pozri KROPAJ, M. Potreba interdisciplinariny v súkromnom práve po roku 1989 – hľadanie inšpirácie? In OLŠOVSKÁ, A. (Zost.) *Teoretické úvahy o práve 5. Zborník z vedeckej konferencie doktorandov a školiteľov* [optický disk]. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2009, 13 s.
- 9 Napr. z oblasti informačnej a knižničnej vedy možno ponúknuť do pozornosti aj účastníkom sekcie práva duševného vlastníctva Olomouckých právnických dní aspoň dve publikácie z novej literatúry: CHUDÝ, A., LICHNEROVÁ, L., ŠUŠOL, J. *Úvod do autorského práva: pre informačné štúdiá*. Bratislava: STIMUL, 2011. 147 s.; KROPAJOVÁ, M. Spolupráca informačnej vedy a práva v prostredí informačnej spoločnosti. *Inflow: information journal* [online]. 2011, roč. 4, č. 9 [cit. 2012-05-28]. Dostupný: <<http://www.inflow.cz/spolupraca-informacnej-vedy-prava-v-prostredi-informacnej-spolocnosti>>.
- 10 Pozri najmä ADAMOVA, Z. Digitalizácia kultúrneho dedičstva a jej (perspektívna) budúcnosť v závislosti od sledovania verejných a súkromných záujmov. *Právny obzor*, 2010, č. 4, s. 312–322.
- 11 SABO, M et al. *Obchodné a hospodárske právo* pre ekonómov. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 361-394. Vysoko inšpiratívnou je aj publikácia vydaná Vysokou školou ekonomicou v Prahe: BOHÁČEK, M., SEDLÁČEK, V., PATOČKA, R., FISCHEROVÁ, A. *Duševní vlastníctví a vymáhání práv k němu. Jiné úhly pohledu*. 1. vyd. Praha: TROAS s. r. o., 2011, 252 s.

s poznatkami z mimoprávneho prostredia? Zohľadňujú sa v publikačnej činnosti právnikov a prejavujú sa následne i v legislatívnom procese?

Nielen základné pojmy duševného vlastníctva – autor, dielo a jednotlivé predmety duševného vlastníctva, tvorivosť, ale akékoľvek procesy, ktoré prebiehajú v odbore práva duševného vlastníctva treba podľa mojej mienky vnímať právnofilozofickými očami.¹² Uvedené tvrdenie možno zdôvodniť i tým, že základným nástrojom filozofie je **myslenie** a jeho rozvíjanie je veľmi úzko späté s každou ľudskou činnosťou, úplne mimoriadne s tvorivou duševnou činnosťou. Tá je základným pojmom práva duševného vlastníctva, bez ohľadu na skutočnosť, či ide o tvorivosť v oblasti autorského práva alebo vynálezcovskú duševnú tvorivú činnosť atď. Filozofia – v jej najširšom ponímaní ako výraz ľudského myslenia – tak stojí na začiatku ľudskej kultúry, na začiatku vzniku nástrojov a v prvotnej kultivácii prírody myslením.¹³ Vynálezcovská tvorba bola podnietená prvotným úsilím človeka o objavovanie dosiaľ nepoznaného poznania prostredníctvom človeku užitočnej techniky pre zmysluplný a ušľachtilý ľudský život.

Pokúsme sa aj v dnešnej dobe urobiť kritériom ľudského konania **pravdivosť a slobodné bádanie**. Nepochybne sa pravda v tom momente ukáže ako tá najužitočnejšia a najplodnejšia.¹⁴ Aj dnes patria medzi najdôležitejšie hodnoty pravda, spravodlivosť, sloboda a dobro, no najväčšou hodnotou, ktorú treba osobitne zdôrazniť je láska.¹⁵ Možno práve snaha človeka obetovať sa pre vyššie ciele – šľachetné myšlienky, je tým, čo robí človeka človekom, a to bez ohľadu na dobu, ktorú práve žije.¹⁶

JUDr. Mgr. Marián Kropaj, PhD.

Obchodná fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave

Email: marian.kropaj@gmail.com

12 Pozri napr. TUMA, M. *Tvorivé procesy človeka*. Banská Bystrica: Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, 2001, 423 s.

13 <http://jezuiti.sk/blog/filozofia/2012/zamyslenie-sa-nad-studium-filozofie>.

14 <http://jezuiti.sk/blog/filozofia/2012/zamyslenie-sa-nad-studium-filozofie>.

15 MATKA TEREZA. *Môj život*. Prel. M. Pažitka. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2002, 190 s.; JÁN PAVOL II. *Prekročiť prah nádeje*. Prel. M. Hučko. Bratislava: Nové mesto, 1995, 201 s.

16 „Dakedy musí obetovať aj svoj život, aby zadosťučnil absolútnej mravnej požiadavke.“ LETZ, J. *Filozofická antropológia*. Druhé doplnené vydanie. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2011, s. 149.

Dostupné na internete: http://fff.truni.sk/userdata/publications/letz_antropologia.pdf

Pokyny pro autory a podmínky přijetí rukopisů

- Vydavatel přijímá dosud nevydané příspěvky prostřednictvím redakce ve dvou výtiscích a na CD / DVD, popř. elektronickou poštou.
- Příspěvek je nutno zpracovat v textovém procesoru MS WORD (přípona *.doc, nebo *.docx) nebo kompatibilním a v datové podobě jej doručit na emailovou nebo poštovní adresu redakce AIO.
- Každý příspěvek musí být odevzdán ve formě požadované redakcí (podle následujícího vzoru).
- Každý příspěvek prochází recenzním řízením.
- Redakce si vyhrazuje právo odmítnout bez další výzvy publikaci příspěvku, který nesplňuje požadavky na formu nebo nebude lektorem doporučen k publikování.
- O nutnosti provedení autorské korektury rozhoduje redakce. Když redakce rozhodne, že autorská korektura není potřebná, nemá autor právo požadovat její provedení.

Instructions for the Authors and Publishig Conditions

- The publisher accepts only contributions not yet published that must be sent in two printed copies and on CD/DVD/or through electronic e-mail.
- Contributions must be submitted in the form required by the editors (see form below). Especially the contributions must be processed in Microsoft Word (*.doc or *.docx filetypes) or a compatible data format and must be sent to the email or mailing address of the editors of AIO.
- Each contribution is peer-reviewed.
- Editors reserve the right to refuse any contribution which does not comply with the requirements of form and content or which will be assessed as not suitable for publishing by the reviewer.
- The editors reserve the right to decide on the need of author's corrections. If the editor's office finds there is no necessity of author's corrections, the author is not authorized to require it.

Adresa redakce | Address of editor's office: Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, redakce Acta iuridica olomucensia, tř. 17. listopadu 8, 771 11 Olomouc, Česká republika. Email: redakce.aio@upol.cz. tel.: +420 585 637 635, fax: +420 585 637 506.

Požadovaná forma příspěvku

Název článku (česky nebo slovensky)
Název článku (anglicky)
Jméno autora(ů)
Klíčová slova (česky nebo slovensky, maximálně 15 slov)
Abstrakt (česky nebo slovensky, maximálně 50 slov)
Keywords (anglicky, maximálně 15 slov)
Summary (anglicky, maximálně 50 slov)
Text příspěvku (vhodně členěný na jednotlivé odstavce. Každý odstavec na novém řádku. Pro poznámky pod čarou použít automatickou funkci. (Vložit/ Poznámka pod čarou). Citace podle obvyklé formy. Podle rozsahu a zaměření bude příspěvek zařazen do příslušné sekce časopisu.)
Jméno autora(ů) + tituly
Působíště autora
Email

Required form of the paper

Title
Name of the Author(s)
Keywords (English, maximum 15 words)
Summary (English, maximum 50 words)
Text of paper (it should be properly divided into separate paragraphs; each paragraph starting in a new line. For footnotes, please, use the automatic function – Insert / Footnote. All notes should be numbered automatically. Quote according to the usual form)
Name of autor(s) + academic titles
Home institution
Email

